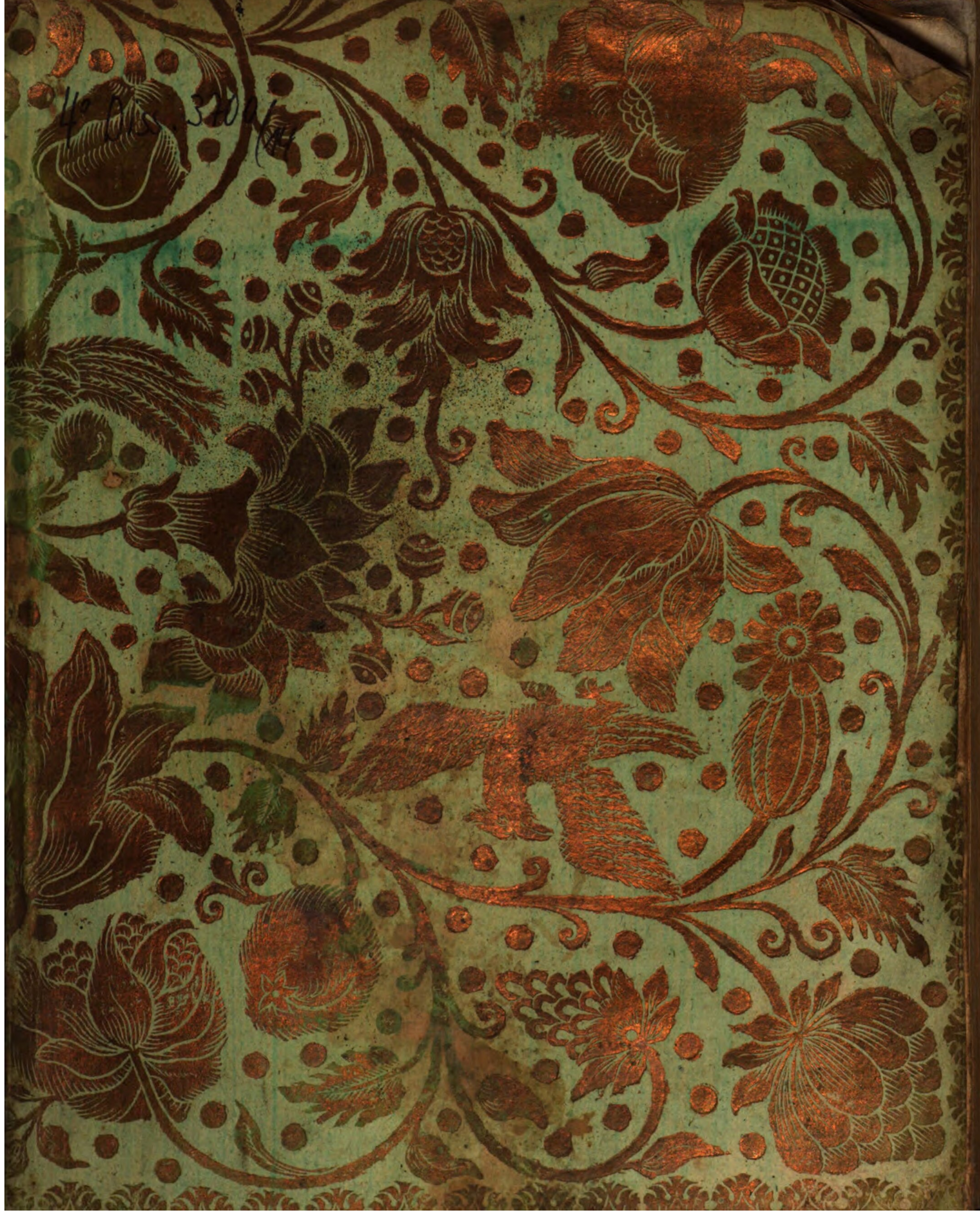

4° Diff. 3700. (14.)

70

INTRODVCTIO

IN
VNIVERSVM
IVS CANONICVM,

QVAM
SVB CLEMENTISSIMIS AVSPICIIS
CELSISSIMI AC REVERENDISSIMI
DOMINI DOMINI
HIERONYMI
IOSEPHI
FRANCISCI DE PAVLA,
ARCHIEPISCOPI ET S. R. I. PRINCIPIS SALIS-
BVRGENSIS etc. etc.

IN
ALMA ET ARCHIEPISCOPALI VNIVERSITATE SA-
LISBVRGENSI AVTHORE ET PRAESIDE

P. MODESTO SCHMETTERER,
ORD. S. BENEDICTI IN ANTIQVISSIMO MONASTE-
RIO AD S. PETRVM SALISBVRGI PROFESSO I. V. D. ALTE-
REFATAE SVAE CELSITVDINIS etc. etc. CONSILIARIO ECCLESIA-
STICO, ET SS. CANONVM PROFESSORE ORDINARIO
p. t. FACVLTATIS IVRIDICAE DECANO

PVBlicae DISPVtationi SVBIECIT

MVLTVM REVERENDVS AC DOCTISSIMVS

D. ANDREAS SVTOR,
PRESBYTER EX INSTITVTO CLERICORVM SAECVLARIVM
IN COMMVNI VIVENTIVM I. V. CANDIDATVS EXAMINATVS
ET APPROBATVS.

DIE AVGVSTI ANNO SALVTIS REPARATAE
M DCC LXXII.

HORIS ANTE - ET POMERIDIANIS.

SALISBVRGI, TYPIS IOAN. IOS. MAYR, P. M. HAERED.

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf from an old book. The paper has a textured appearance with visible creases and significant water damage, particularly along the right edge and bottom, where the color has turned a darker, mottled brown. There are also several smaller, irregular brown spots scattered across the surface. The overall tone is a warm, off-white or light beige.

CELSISSIMO
AC
REVERENDISSIMO
DOMINO DOMINO
HIERONYMO
IOSEPHO
FRANCISCO DE PAVLA
ARCHIEPISCOPO
ET
S. R. I. PRINCIPI SALISBURGENSI S. SEDIS
APOSTOLICAE LEGATO NATO,
ET
GERMANIAE PRIMATI,
EX
ILLVSTRISSIMA ET ANTIQVISSIMA PRO-
SAPIA S. R. I. COMITVM
DE
COLLOREDO
IN
VVALSEE ET MELS,
DOMINO DOMINO
CLEMENTISSIMO etc. etc.

CELESTISSIMO

REVERENDISSIMO

DOMINO DOMINO

HIERONYMO

JOSEPHO

FRANCISCO DE PAULA

ARCHIEPISCOPO

S. R. I. PRINCIPIS SALLISBURGENSIS S. SEDIS

APOSTOLICAE SEDIS NATUS

GERMANIAE PRIMATI

ILLUSTRISSIMO ET VIRTUOSISSIMO VRO

2. R. I. C. C. C. C. C.

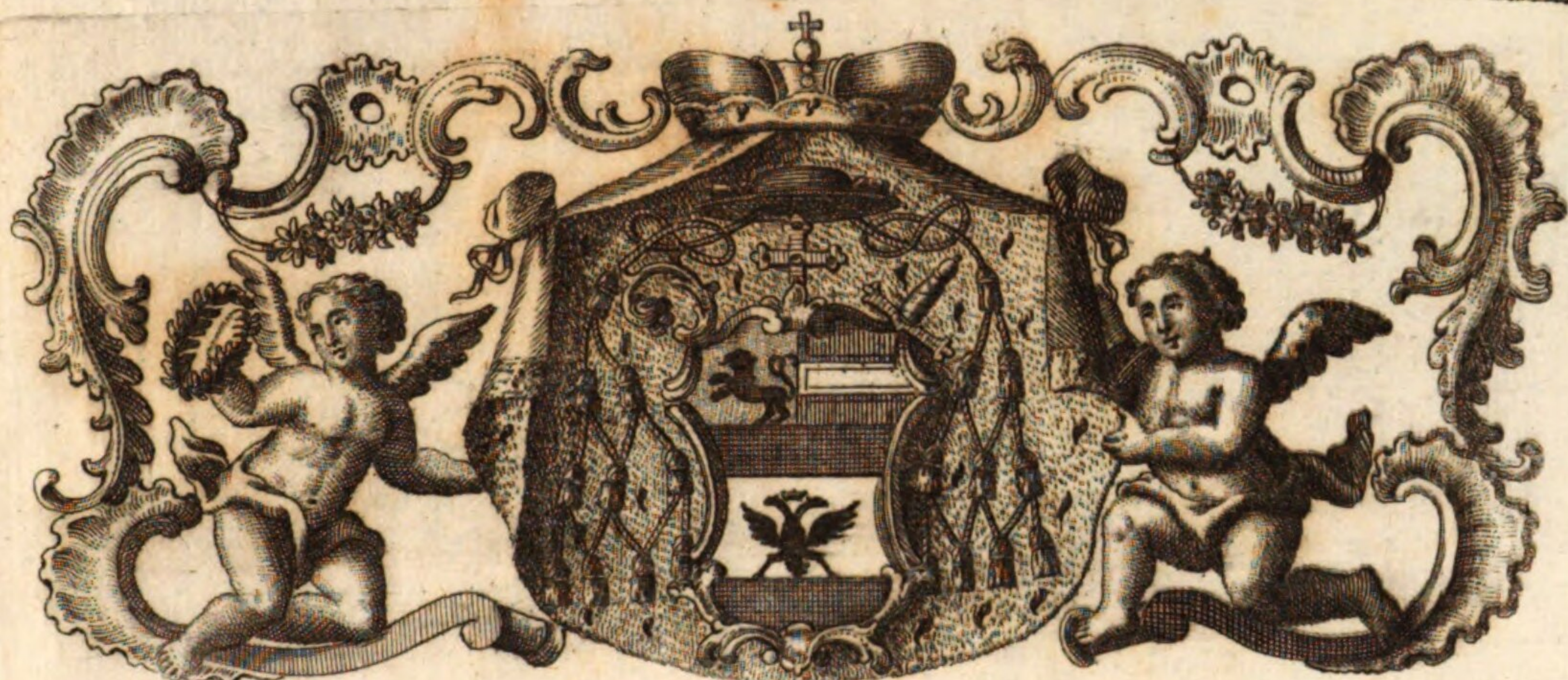
COLONDO

IN

VALLIS ET MELLS

DOMINO DOMINO

CLEMENTISSIMO etc. etc.

CELSISSIME

AC

REVERENDISSIME ARCHIEPISCOPE

ET

S. R. I. PRINCEPS

DOMINE DOMINE

AC

MAECENAS CLEMENTISSIME!

etc. etc.

Postquam TIBI fibique festiuos inter plausus
felicior gratulata est Iuuauia, CELSIS-
SIME PRINCEPS! minimum tandem et
merito vltimum Institutum nostrum ad excelsum dig-
nitatis TVAE folium aduoluitur.

X

Et

Et quamquam in priuato, quo TVA nos CEL-
SITVDO dignabatur alloquio, plaudentis animi
vocisque signa pro nostra verecundia exposuimus;
in publicum tamen adplausus pietatisque officium ho-
die effundimur, vbi Theses hasce, genuinas volun-
tatis nostrae testes, CELSISSIMO TVO nomini
dicamus, atque consecramus.

Neque mireris sapientissime PRINCEPS, quod
dignitatis TVAE splendorem minus veriti, libel-
lum hunc ad TVAS manus deferamus. Acerba
enim vtriusque fori fors, et iniqua conditio est:
atque dum nullo vnquam tempore fortiora Ius no-
strum praesidia desiderasse palam est, quam aevo hoc

nostro, quo leges saluberrimas, tantisque olim studiis adamatos Canones ad priuatas cuiuslibet cupiditates trahi ac omni ex parte impugnari conspiciamus, vnde, quaeso! luctae huic meae auspicator Tutela accersenda foret, quam a TE, CESISSIME PRINCEPS, cuius summa virtus, et exploratissima pontificii non minus, quam caesarei Iuris peritia in viridi iamiam aetate vsque eo sese porrexerat, vt ipsa TE Roma ex tot tantisque ab omni scientiarum genere spectatissimis aequae ac celeberrimis vniuersae Germaniae Doctoribus supremi tribunalis sui, quod Rotam vocant, Auditorem constitutum tenerius, nescio, an felicius in sinu suo fouerit.

Quo certe iam tunc obtinuisti, vt nemo esset, qui non illico ex dexterrimis Aquilae TVAE gentilitiae alis altissimos quosque volatus praefagiret.

Et profecto non vanum erat augurium. Ambiebant enimvero amplissima CELSITVDINEM TVAM munia, vsque dum iuuauiensis Ecclesia non sine piissima Episcopatus gurcensis inuidia, quem decem fere annis a Spiritu sancto regere positus eras, TE Apostolicae Sedis Legatum Natum, Germaniae Primatem, et Metropolitam ad totius Patriae solatium vt optimam partem elegerit. Sane munere hoc, cui multorum humeri nostris praesertim temporibus fuissent impares, tanta sollicitudine, con-

consilio, atque constantia perfunderis, ut me ta-
cente vox populi satis superque loquatur; tantum
enim abest, ut huic negotiorum moli succumbas, ut
etiam Ecclesiae TVAE, totique Prouinciae vel ad
exterorum admirationem mirifice prospectum eas.

Atque tametsi indoles ex Illustrissimis et Toga
et Sago splendidissimis Maioribus hausta sit longe
praeclarissima, nihil tamen auito huic sanguini CEL-
SITUDO TVA tribuit, quum TE omnem immor-
talis TVI nominis gloriam sola in virtute collocare
suspensis animis admiremur.

Testatiora haec sunt, quam ut angustis Iuua-
niae limitibus constringi possent. Communis quoque

ex-

exterarum nationum fama est, quae TE aequi boni-
que defensorem, orphanorum et viduarum Patrem,
pressorum et afflictorum Maecenatem munificentissi-
mum quaquaueversus collaudat. TVARVM ergo
virtutum sublimitatem etsi non eo, quo par est, ob-
sequio, gratissimo tamen, quo valemus animo de-
uotissime reueremur. Quid? quod in ea, qua to-
tus quantus fulges, clementia penitus confidamus,
fore, vt hae pagellae quomodocumque viles, TIBI
foli non vilescant.

Si vero cuiquam prae ceteris coalumnis meis
CELSISSIMO sub auspicio TVO perpetuum reue-
rentiae, gratitudinisque monumentum ponere fas
aequum-

aequumque fuerit: certe ille ego sum, qui sacros
meos ordines cum ipsa Dioecesi, in quam tribus ab-
hinc annis susceptus sum, Archiepiscopalibus aris
TVIS ex asse in acceptis refero. Admitte igitur,
et tamquam TVVM protege non modo hunc libel-
lum, sed et nos omnes TVA ad seruitia demississime
consecratos, ac Institutum nostrum anno 1640. in
Archidioecesi hanc introductum, a Reuerendissimis
felicissimae recordationis Antecessoribus IOANNE
ERNESTO plantatum, et SIGISMUNDO III. no-
uissime rigatum in quaecumque felicitatis suae in-
crementum sub umbra alarum auitae TVAE Aquilae
Clementissime foueri patere. Haec dum enixis-
sime

fime efflagitamus, ante Archiepiscopale folium TV-
VM prouoluti sacratam dextram submisissimo oscu-
lo veneramur precamurque, vt ad metropolitanae
Ecclesiae TVIS curis concreditae salutem, et ad
commune subditorum omnium votum, coelo auspi-
catissimum regimen plurimos in annos prolongante,
sospes et incolumis viuas.

REVERENDISSIMAE, ET CLEMEN-
TISSIMAE CELSITVDINIS TVAE.

Obsequentissimi et subiectissimi Clerici
saeculares in communi viuentes.

APPROBATIO

SACRAE FACULTATIS THEOLOGICAE.

Opus authorem laudat. Hinc abstinendum existimo laudum encomiis, quae ista introductio in Ius canonicum ab aequis rerum aestimatoribus reportabit, in qua Iuris canonici Candidatis fontium suorum dignitas, autoritas, atque vtilitas commonstrantur. Gratulor clarissimo auctori praeclarum hunc partum, cui meum calculum eo promtius adiicio, quo minus euoluenti opus occurrerit, quod Religionis romano - catholicae dogmata vel minimum offendat. Datum Salisburgi die 16. Augusti 1772.

P. MICHAEL LORY, O. S. B. Professor Tegernseensis Ss. Theologiae Doctor, ac eiusdem in speculatio - dogmaticis Professor ordinarius, Celsiss. ac Reuerendiss. Archiepiscopi et S. R. I. Principis Salisb. Consiliarius ecclesiasticus, p. t. S. Facultatis Decanus.

APPROBATIO

INCLYTAE FACULTATIS IURIDICAE.

Quanta in vtramque Rempubicam mala redundent, si causarum momenta ex putidis principiis definiantur, nemo est, qui ignoret; optimo igitur consilio puriores Iurisprudentiae ecclesiasticae fontes aperire secum constituit P. R. ac clarissimus Author, ut hasce dissertationes non modo in perennem nominis sui gloriam, sed et ad utilitatem discipulorum prorsus insignem prelo committendas, aliisque etiam, Nouatoribus praesertim, summopere commendandas esse, censeam. Datum Salisburgi die 12. Augusti 1772.

IOANNES PHILIPPVS STAINHAVSER, I.
V. D. Celsissimi ac Reuerendissimi
Archiepiscopi et S. R. I. Principis
Salisburgensis etc. etc. Consiliarius
actualis aulicus, Iur. publ. Naturae
et Gentium, nec non codicis
Professor ord. Facultatis iuridicae
Senior.

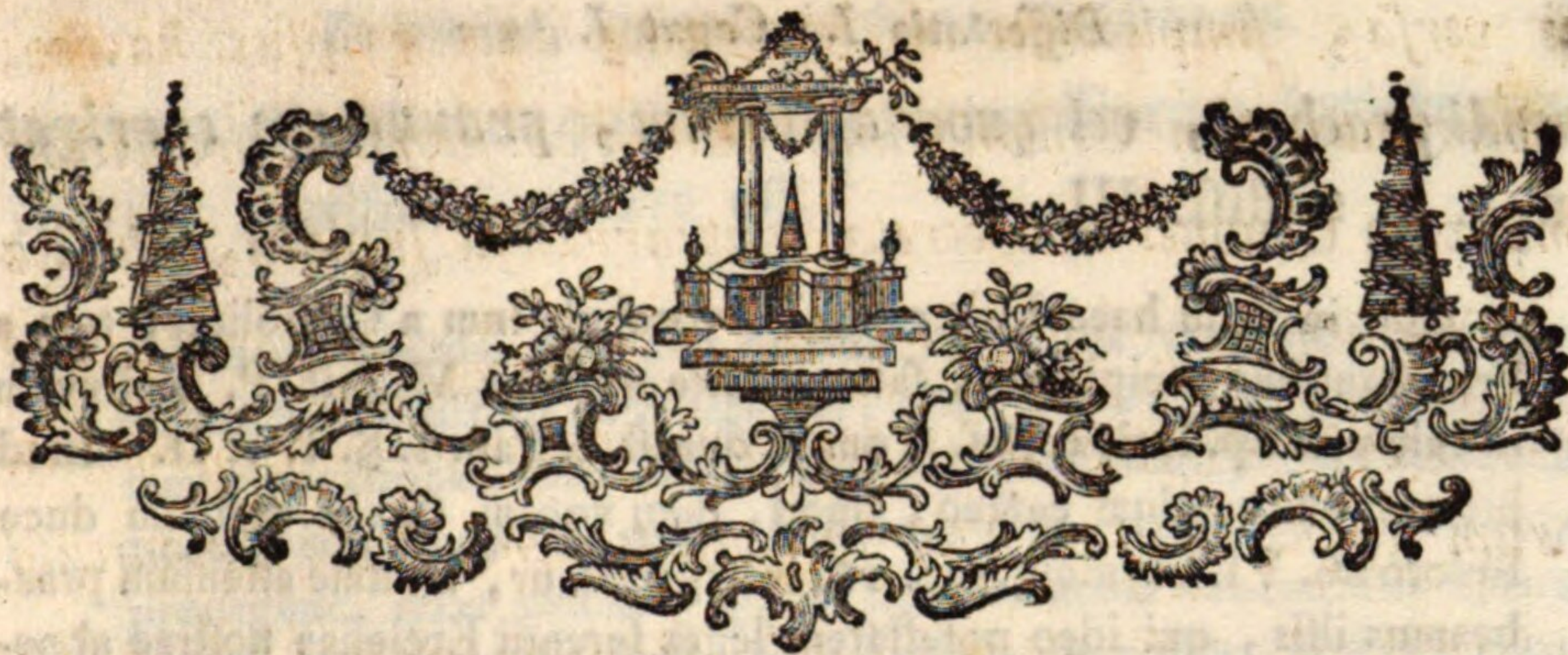
PRAEFATIO.

Miraberis: amice Lector! quod hanc introductionem in Ius canonicum vniuersum tibi offerre praesumam, in qua praeter originem, incrementa, ac fontes Iuris nostri nihil continetur. Materiam toties coctam a me denuo recoquidices. Verum mitius a te iudicium exspecto, si causam, quae me, ut operi huic manum admouerem, impulit, intimius perspexeris. Erat haec non alia, quam D.D. Auditorum meorum utilitas quin et commoditas. Non pauci illorum disciplinis philosophicis vix per biennium imbuti, ad Iurisprudentiam tum ecclesiasticam, tum civilem properant: ast dum illi incessanter ad Leges diuinas, ad Conciliorum Canones, et Decreta Pontificum prouocare audiunt, nescio, quas diuersas his de rebus quiuus pro lubitu suo sibi ipsi fabricat ideas: de hoc saltem experientia edoctus testis sum, quod raro eosdem media incedere via contingat. aliqui audito sacrarum litterarum elogio quacumque ex lege siue veteri siue noua desumpto ita conuicti sunt, ut vel mussitare in contrarium sibi summo ducerent piaculo, non attendentes, plura olim pro Republica Iudaeorum a prouidentissimo Numine sancita fuisse, quae Ecclesiae nostrae Fundator Christus Iesus una cum Synagoga sepeliri permisit. Alii

vice

vice versa, simplicitate an temeritate ducti, ipsius haereo, saluberrimas tum Conciliorum, tum romanorum praesertim Pontificum Canones et Decreta contrario usu sublata, abolita et cassata penitus somniant, nullo habito respectu, an materialis sit, quae mutationi ullo umquam tempore obnoxia esse queat. Horum itaque utilitati hanc introductionem in Ius canonicum consecraui, ut facili labore discant, debitam cuique ex recensitis fontibus tribuere reuerentiam. Consecraui autem simul et commoditati, ne aut magnis sumtibus illos sibi comparare necesse habeant authores, qui eadem de re fuisse non minus, quam erudite scripserunt, aut etiam ne horum nimia prolixitate, horum vero breuitate absterriti pedem, quem semel fixerunt, retrahere incipiant. Tu Lector beneuole! animum saltem hunc meum proba, si in opere ab homine scripto quid humani deprehenderis, quod probare nequeas. Ceterum vale et fauere perge.

DIS-

DISSERTATIO I.

DE IVRE CANONICO IN GENERE, EIVS-
DEMQUE ORIGINE ET INCREMENTIS.

CAPVT I.

DE NOMINE, DEFINITIONE, OBIECTO, DIVISIO-
NE ET FINE IVRIS CANONICI.

§. I.

Ius canonicum, quod alio nomine *Ius sacrum*, *Ius diuinum*, *Ius Ecclesiasticum*, vel *Ius pontificium* audit, in praesenti pro complexu regularum accipimus. *Canon* enim graece, latine *regula* nuncupatur, *regula* vero dicta est, vel *quod regat*, vel *quod normam recte*

viuendi praebeat, vel quod distortum, prauumque corrigat.
 Can. I. et 2. dist. III.

Quo in sensu haec Iuris canonici vocabula tum a Catholicis, tum a Protestantibus accipiantur, satis erudite exponit Magnif. P. Zallvein in suis princip. Iuris eccles. Tom. I. quaeft. I. Cap. I. §. I. et II. Illud hic non omittendum cenſeo, quod, dum vocem *Canon* regulam duce Ifidoro lib. VI. Etymolg. cap. 16. interpretamur, minime aſſenſum praebeamus illis, qui ideo poteſtatem leges ferendi Eccleſiae noſtrae abnegant, quia eiſdem canones ſtatuta tantum, ſeu regulas nuncupari audiunt: quod vtique fieri haud deberet, ſi legis propriae dictae forma non deſtituerentur. Abſit hoc! eamdem obligandi vim hiſce regulis ac ipſis legibus ineſſe lubentes fatemur. Ratio vero, cur Eccleſia a legis vocabulo abſtinendum cenſuit, ſequens non adeo incongrue aſſignari ſolet: lex quemdam rigorem importat, cuius virtus eſt *imperare, vetare, permittere, punire*. l. 7. ff. de legibus. Eccleſiae vero regimen vice verſa ſuaue eſt, trahit ab initio in funiculis charitatis, inuitat ad obſequendum etc. Inuitantis vocem ſi malevoli non audierint, tum demum et ſeueritati locus erit: audient eamdem imperantem, vetantem, imo et ſeuere caſtigantem.

§. II.

Has regulas non ab vno eodemque authore deſumimus, ſed multiplices earum fontes ſumma, qua par eſt, reuerentia ſuſcipimus. Primas deferimus verbo Dei tam ſcripto, quam tradito; libros enim ſacros prae omnibus reliquis libris et ſcriptis perpetuas, ac inſallibiles tum fidei tum morum regulas tradere, nemo eſt, qui ignoret. Doctrinae, quas Eccleſia, ſuggerente illo ſpiritu veritatis ſuis filiis pro morum ac vitae directione praefcribit, non immerito canonum loco habendae ſunt: quia cenſentur *ſtatuta ipſius Spiritus ſancti; Regulae eodem Spiritu aſſiſtente ac inſtruente conditae, cano-*
nes

nes vere diuini etc. quibus elogiis conciliorum decreta extollere SS. Patribus familiare est.

Haec encomia non illis tantum conciliis, quae ex vniuersi orbis catholici Praefulibus congregantur, attribuimus, sed, cum quadam tamen proportionem, vendicamus etiam particularibus Episcoporum conuentibus, in quibus viri zelo apostolico pleni tutissimas morum regulas praefigunt, quas priuatus quis tamdiu summa veneratione obseruet, necesse est, quamdiu vniuersalis Ecclesia contrariam desuper mentem suam non declarat. Hic sensus erat S. Agobardi Archi-Praefulis Lugdunensium de Synodis particularibus Galliae loquentis, cuius verba refert Van-Espen in tract. hist. canon. part. I. cap. I. §. I.

§. III.

Decreta romanorum Pontificum non vltimum inter has regulas obtinent locum; nam et haec rectissimam viuendi normam praebent, distortum prauumque corrigunt, ac hoc ipso naturam huiuscemodi regulae ex asse participant. Eadem auctoritas adscribitur canonibus conciliorum, et decretis Pontificum in cap. i. dist. XX, vbi notabile istud Leonis IV. effatum occurrit: Non conuenit, aliquem sanctorum Conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, quae habentur apud nos simul cum canonibus.

Mira proin est opinio illorum, qui Ius nostrum duas quasi in partes secant, quarum primam constitueret *Ius canonicum* proprie sic dictum, constans nempe ex Ss. conciliorum canonibus; alteram vero efficeret *Ius pontificum* ex Pontif. rom. decretis conflatum. Si Ius canonicum a canone nomen accepit, canonis autem nomine regula ecclesiasticae disciplinae venit, perspicuum dubio procul cuius erit, non magis conciliorum decreta, quam summorum Pontificum statuta, quibus huiuscemo-

di regulae proponuntur, canones dici debere. Ego sane existimo, conciliorum decreta non ideo canones appellari, quod a conciliis prodierint; sed quod ecclesiasticae disciplinae regulas nobis exhibeant, quas si non exhiberent, tum ne canonis quidem titulo statuta licet conciliaria digna forent, id, quod exemplis corroborat Bartholus Episc. Feltrienf. instit. iur. can. cap. I. §. V.

§. IV.

Doctrinae Sanctorum Patrum quanta semper in aestimatione fuerint, alias neminem latere potest. Ecclesia utilissimas omni aevo morum regulas ex eorundem operibus collegit, collectas fidelibus ad imitationem proposuit, optime gnara, illos esse viros aetate venerabiles, doctrina et sanctitate vnde quaque excellentes, qui nouellam Ecclesiam pascere verbo, et firmarent exemplo.

Quaedam epistolae veterum Patrum, quae disciplinae regulas continebant, specialiter canonicae vocatae fuerunt: cuiusmodi sunt epistolae non nullae S. Dyoisii alexandrini, S. Gregorii nissenii, S. Cyrilli alexandrini aliorumque, quas graeci etiam ut canones habuerunt, et suo canonum codici inseruerunt. Citat Bartholus instit. iur. can. cap. I. §. III.

§. V.

His praelibatis Ius canonicum iuxta nominis etymologiam definimus, quod sit systema regularum (vel si mauis) legum sacrarum e scripturis diuinis, traditionibus, conciliorum canonibus, romanorum Pontificum decretis, et Ss. Patrum doctrinis desumptarum ad regendam Ecclesiam, informandos

dos mores, atque salutem etiam animarum procurandam, conflatum.

Systema regularum sacrarum Ius nostrum appellamus, quia eaedem non fortuito, quasi in vnum volumen congestae, sed a compilatoribus ad certas sedes reuocatae fuerunt. Ceterum an systema hoc numeris omnibus absolutum sit, nec ne? ipsimet subsistimus. Interim tamen priuato haud liberum esse, vt nouum substituatur, pro certo tenemus.

§. VI.

Quum hae regulae ad regendam Ecclesiam et ad mores informandos deferuire debeant, ex §. praeced. oppido necessarium est, vt negotiis hominum applicentur. Hunc in finem speciali indigemus scientia, quae nos doceat leges rite intelligere, obscuriores, subinde occurrentes, sobrie interpretari, et demum bene intellectas ad casus particulares recte applicare. Haec scientia eadem est, ac Iurisprudentia canonica, quae describitur, quod sit facultas recte interpretandi leges sacras, easque scite applicandi in bonum Ecclesiae, ad morum instructionem, nec non ad salutem animarum.

§. VII.

Iurisprudentia canonica tali modo descripta ipsum Ius canonicum audit. Promiscue enim Ss. canonum interpretes illud accipiunt, modo pro complexu legum, modo pro facultate leges rite interpretandi etc.

In posteriori hoc sensu nomine Iuris canonici vtimur, dum dicimus, quempiam Ius canonicum docere, praelegere, audire, etc. vbi nec do-

docens nec discens intendit tantum scire illum cumulum legum sacrarum, sed iusuper vterque in verum illarum sensum inquit: vterque leges ad casus obuios applicare studet, et, si forte casus aliquis lege ipsa expresse decisus non inueniatur, ratione saltem legis ad eundem procedit.

§. VIII.

Ius canonicum pro Iuris prudentia acceptum, quum vnice occupetur in legibus tum diuinis tum humanis recte intelligendis, et applicandis in bonum Ecclesiae et animarum salutem §. VI., aliud obiectum materiale non agnoscit, nisi leges ex recensitis §. V. fontibus deriuatas, quarum recta interpretatio ac debita applicatio obiectum formale constituit.

Sunt, qui *actiones humanas* pro obiecto materiali assignant, iustitiam vero mediante recta legum interpretatione in easdem introducendam pro formali statuunt, ex quibus simul sumptis confurgit vnum obiectum adaequatum *Actio humana iusta*. Diuersitas haec ex diuerso, quem fouent, Iurisprudentiae conceptu prouenit; aliter enim ac nos eandem describunt dicendo, quod sit: *Facultas disponens ad actus iustitiae conformes, vel introducens iustitiam in actiones hominum*. Stet huic sententiae pace nostra autoritas sua; timendum tamen, ne limitum exinde confusio sequatur. Iurisprudentiae quidquam hic adscribitur, quod merito sibi vendicaret Iustitia; haec enim illa virtus est, quae suum cuique tribui mandat, et hoc ipso actiones humanas omni ex parte reddit iustas.

§. IX.

Systema illud regularum sacrarum ad regendam Ecclesiam, ad mores in formandos atque ad animarum salutem procurandam fuisse conflatum §. V. diximus. Ex quo illico se

pro-

prodit finis Iuris canonici, qui duplex assignatur, proximus et remotus. Proximus est ordinatum Ecclesiae regimen externum, nec non omnimoda morum conformitas cum regulis ex laudatis ibidem fontibus desumptis: Remotus vero salus animarum, quam satis solícite respicit Ius nostrum.

Profecto curant Ss. canones, vt Ecclesia non tantum externe tamquam castrorum acies bene ac pulchre ordinata sit, sed internam quoque animae sanctitatem sat efficaciter intendunt, dum omnem peccati umbram quam longissime a fidelibus arcere satagunt. Exemplo esse potest cap. 18. de restitut. spoliat. quod Iuris civilis rigorem corrigens remedium spoliū contra tertium malae fidei possessorem extendit, ea ex ratione, *Quod non multum interfit quoad periculum animae, iniuste detinere, ac inuadere alienum.* Quum igitur ille, qui talem rem spolio ablatam scienter recipit, spoliatori quasi succedat in vitium, ideo contra possessorem huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurri mandat Ius canonicum in allegat. textu. Similia leguntur in capit. final. de praescript. vbi generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogatur, quae absque mortali peccato non potest obseruari: vt innumera alia testimonia in re tam nota silentio praeteream.

§. X.

Si obiectum finem, fontesque, ex quibus systema regularum sacrarum collectum est, penitus inspiciamus, magnam deprehendemus affinitatem Iuris canonici cum aliis disciplinis, maxime vero cum Theologia, Iure ciuili, ac Philosophia morali, quae Ethica dicitur; cum hisce tribus scientiis id commune habet, quod pariter mores hominum ad legum cynosuram componere studeat.

Praeterea Theologia ex iisdem fontibus sua desumit principia, ex quibus regulas nostras deriuari inferius ostendemus. Ius ciuile totum quantum occupatur in legibus explicandis, easdem ad casus particulares applicando etc. Ius quoque ciuile intendit morum honestatem; hinc saepius, si quid in Iure canonico decisum non reperitur, ad leges imperiales recurrendum est: *Quia sicut leges non dedignantur Ss. canones imitari: ita et statuta Ss. canonum Principum constitutionibus adiuuantur*, inquit Lucius III. in cap. I. de noui operis nunciat. Philosophia moralis, quae mores hominum ad rectae rationis regulas componere docet, ex merito omnis Iuris positiui fons appellatur, cuius principia ex lumine rectae rationis petita Ius canonicum tantum perficit, dum eadem ad stateram diuinae reuelationis ac infallibilitatis ecclesiasticae expendit, et expensa demum negotiis hominum applicat, sicque ipso facto veram, non simulatam Philosophiam profitetur.

§. XI.

Verum non obstante arctissimo hoc affinitatis vinculo, quod dictas disciplinas intercedit, facillimum nihilominus erit, cuilibet earum suos definire limites, ne inuicem confundantur. Instruit equidem Theologia mores fidelium, et quidem ex iisdem fontibus, ex quibus Ius canonicum sua haurit principia, ast diuersa plane sub ratione; nam Theologia considerans singulos fideles absque respectu ad aliquam communitatem, salutem animarum pro fine principali habet et praescribit regulas non agendi tantum sed et credendi. Omnia haec longe aliter praestat Ius canonicum, quod instruit vniuersam Rempubicam christianam, aut singula etiam huius Reipublicae membra, sed quatenus necessarium dicunt respectum ad communitatem ecclesiasticam. Itaque pro fine primario ordinatum Ecclesiae regimen, ac pro secundo salutem ani-

animarum intendit, hinc Regulae, quas praescribit, aut mores aut disciplinam ecclesiasticam concernunt, fidei vero canones S. Theologiae ex integro relinquit discutiendos.

§. XII.

Ius ciuile a canonico in quam plurimis differt; illud siquidem tractat de personis laicis, de rebus et negotiis temporalibus, nititur authoritate pure humana, nec alium agnoscit finem, nisi mere temporalem, tranquillitatem nimirum Reipublicae, cuius salus suprema lex est. Hoc vero personas instruit ecclesiasticas, rebus ad idem forum ecclesiasticum pertinentibus legem dicit, principia sua quoad potissimam saltem partem desumit tum ex scripturis diuinis, tum ex illorum elogiis, quibus infallibilis S. Spiritus assistentia promissa est, atque finem, vt diximus, longe sublimiorem respicit, salutem scilicet animarum et vltimato felicitatem supernaturalem, quam supremae legis instar prae oculis habet.

Hanc inter Ius vtrumque differentiam iam dudum insinuauit Gratianus ad canon. 41. causa II. quaest. 7. *Notandum est, inquit §. 3, quod duae sunt personae, quibus mundus iste regitur, Regalis videlicet, et Sacerdotalis. Sicut Reges praesunt in causis saeculi; ita Sacerdotes in causis Dei. Regum est, corporalem irrogare poenam: Sacerdotum spirituales inferre vindictam. §. 6. vltius ita pergit: Sicut non sine causa iudex gladium portat; ita non sine causa clauis Ecclesiae Sacerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: isti habent clauis ad exclusionem excommunicandorum, et reconciliationem poenitentium.*

§. XIII.

Ethica, seu morum Philosophia principia generalia deducit ex lege illa cordibus nostris inscripta, et duce sola recta ratione procedens, reuelationem aut aliam authoritatem non nisi praesupposita intellectus nostri debilitate admittit, et quo magis ad casus particulares descendit, et conclusiones a primo principio remotiores deducit, eo maiori sese errandi periculo exponit. Ius canonicum diuinam praeprimis authoritatem sequitur, qua deficiente Ecclesiae vniuersalis aut illius certe, qui pastor pastorum a Christo constitutus est, vocem audit: fidelium actiones et officia etiam minutissima quam accuratissime determinat, ac rationem tunc solum in auxilium vocat, quando casus aliquis nulla aperta lege decisus reperitur, sed argumento legis procedendum est iuxta monitum Iuliani in leg. 12. ff. de legibus.

Quamuis Ius canonicum diuinae ac humanae innitatur authoritati, exinde tamen minime inferre volumus, illam morum Philosophiam Iuris sacri candidato minus esse necessarium, cuius contrarium in Iure canonico vel leuiter tincto apparet. Sunt in Iure nostro alii canones, qui Iuris positiui nihil in se continent, sed tantum, quod Iuris naturalis est, exponunt, illudque casibus particularibus applicant, in quorum numero recensemus illos canones, qui de vita et honestate ministrorum ecclesiasticorum agunt, incontinentiam, auaritiam, ambitionem, similiaque vitia a clericis proscribunt, et quam longissime ab iisdem amandant. Alii itidem canones multum de Iure naturali participant, aliquid etiam ex Iure positiuo admixtum habent: v. g. si in clerico non tantum praedicta vitia damnent, sed insuper certam poenam in temeratores harum legum vel ipso facto incurrendam, vel iudicis saltem sententia inferendam decernant. Horum canonum quis sibi perfectam forma-

bit

bit ideam absque Philosophiae moralis praesidio? Quae tamen idea Iurisperito, ne se ipsum decipiat, praepriis necessaria est. Nam longe dispar ratio intercedit inter canones, qui Ius naturale tantum explicant, et illos, qui Ius positium humanum afferunt, et istos, qui ex utroque participant. Primi generis canones prorsus immutabiles sunt sicut ipsum Ius naturale, nullaue illorum admittitur abrogatio, aut consuetudo contraria, quae semper pro corruptella haberi debet. Circa canones vero, qui Ius positium humanum proponunt, illa Iuris axiomata procedunt: *Consuetudine canones abrogantur. Consuetudo est optima legum interpretes* etc. Canones mixti, hoc ipso, quod in Iuris tum naturalis tum humani participium veniant, partim immutari aut omnino abrogari possunt, partim vero inuariabiles ac indispensabiles sunt: ex toto autem tolli nequaquam valebunt; quia si non stent Iure positivo, stabunt certe Iure naturali. De vera sacrorum canonum idea, quam studiosus canonum sibi formare debet, pro varietate materiae, quam continent, videndus est Van-Espen tract. hist. canon. cap. I. per totum. Hortamur autem omnes, qui cum fructu in hac palæstra versari volunt, ut illam morum Philosophiam minime negligant, et simul obsecramus, ut veram, non fucatam profiteantur doctrinam. Est equidem lex naturalis intime cordibus nostris impressa, quam recta ratio fidelissime nobis promulgare deberet; at vulnus ignorantiae, quo intellectus noster sauciatus decumbit, quam plurimum semper impedit, ne ratio humana sibi soli relictæ in eadem cognoscenda, ne dicam, penitus exhausta absque erroris periculo procedat. Nimium quantum periculosa sunt, quas quivis circa Ius naturae libere sibi efformare praesumit, ideae. Propterea necessario in subsidium adhibenda est diuina reuelatio, minimeque negligenda Ecclesiae autoritas ac interpretatio, maxime in hoc, quo viuimus statu gratiae, quo Christus Dominus diuino suo magisterio pariter, ac adiutorio Ius naturae ad dignitatem legis evangelicae sublimare voluit. Optime hac de re differit author Anonymus corollariorum ex vniuerso Iure coroll. II. et sequentibus ex Iure naturae, nec non P. Simpertus Schvvarzhueber in Iure naturae philosophice expenso de fontibus Ethicae sect. II. §. 15.

§. XIV.

Expositum hactenus est, quid sit Ius canonicum, quale illius obiectum, quis finis, et quinam termini. Iam quomodo diuidi debeat, paucis dispiciamus. Tota ratio diuisionis Iuris nostri desumitur vel ex origine, vel ex modo constituendi, vel a negotiis, circa quae occupatur, vel ab auctoritate et locis, ubi viget, vel denique ab antiquitate, et collectionum varietate.

§. XV.

Ab origine diuiditur in Ius *diuinum* et *humanum*. Diuinum continetur in vtriusque testamenti scripturis, ex quibus plura praecepta a Pontificibus in decretalium libros relata sunt, et tamquam diuinae legis placita inconcusse custodiuntur. Ius humanum iterum bifarium est, vel *ciuile* vel *ecclesiasticum*. Illud originem suam debet Principibus, quorum leges, si euangelicis, canonicisque institutis conformes reperiuntur, a Iure nostro ambabus excipiuntur vlnis iuxta cap. I. de nou. oper. nunciat. Si in aliquo aduersantur, in animarum tamen periculum non vergunt, suo foro relinquuntur obseruandae, aut si quid exitiosum statuunt, a Iure canonico etiam corriguntur. Ius ecclesiasticum deriuamus vel a statutis conciliorum tam generalium, quam particularium, vel a decretis Pontificum, vel ex dictis sanctorum Patrum, de quibus fusius agetur, ubi de origine et fontibus Iuris nostri sermo occurret.

Gratianus noster male confundere videtur Ius naturale cum diuino, dum distinct. I. inquit. *Humanum genus duobus regitur, naturali videlicet Iure et moribus. Ius naturale est, quod in lege et evangelio continetur* etc. Haud equidem negamus, plurima Iuris naturalis praecepta in S. litteris reperiri, omnia tamen in illis contenta ad Ius naturae reducere hactenus ausus est nemo. Triplicis potissimum generis praecepta nobis exhibet diuina scriptura, quorum alia sunt moralia, alia ceremonialia, et alia demum ex illis, quae iudicia spectant. Leges morales, quae in decalogo fere continentur, a Iure naturali haud recedunt, si circumstantiam diei sabbati exceperis, et ideo in lege tam veteri quam noua semper obligant. Leges vero ceremoniales, quae ritus praecipue in cultu diuino obseruandos determinabant: nec non iudiciales, quae in antiqua lege iudiciorum formam ac poenas malefactorum sanxere, nulla ratione ad Ius istud immutabile reuocari poterunt; quia haud aliter, ac praecepta moralia, in lege quoque gratiae homines necessario ligare deberent.

§. XVI.

A modo constituendi oritur diuisio in Ius *scriptum, traditum, et consuetudinarium*. Ius scriptum omne illud dicimus, quod expressa legislatoris voluntate introductum, et ab origine statim litteris consignatum est. Traditum pariter expressam legislatoris voluntatem pro fundamento agnoscit, quamuis in hoc a Iure scripto differat, quod ab initio de ore ad os tantum propagatum, et successu temporis primum autoritate saepius priuata in tabulas redactum fuerit. Ius consuetudinarium ex diuturnis populi moribus accedente tacito, vel legibus expresso superioris consensu promanat, nec abs re consuetudo Iuris titulo gloriatur; quia, si rationabilis et legitimo tempore continuata inuenitur, Iuri scripto non modo

modo æquiualeat, sed et illud omnino vincere, et abrogare potest, ex cap. fin. de consuet.

§. XVII.

Negotia hominum in aliqua societate degentium duplicis generis sunt: alia respiciunt bonum et utilitatem totius societatis communem, alia singularibus membrorum quorundam commodis dedicantur. Priora vocamus negotia publica, posteriora inter priuata recensemus. Ius itaque canonicum, quum vtriusque conditionis negotiis modum mensuramque statuatur, non incongrue dispelci solet in *publicum* et *priuatum*. Quatenus publicum est, pro fine primario habet utilitatem totius Reipublicae ecclesiasticae, ordinat causas vniuersitatis, praescribit legitimam viam perueniendi ad dignitates et praelaturas, iurisdictionem Praelatis competentem determinat, rectumque illius usum ad incrementum vniuersalis Ecclesiae quam accuratissime assignat. Ius priuatum directe intendit utilitatem singulorum, qui sunt de gremio Ecclesiae, eorumque negotiis saluberrimas praefigit regulas, quarum finis principalis est, ut suum cuique tribuatur. Huc spectant canones omnes, qui in corpore Iuris circa pacta, transactiones, contractus, testamenta, et similia quidquam disponentes iuveniuntur. Redundat equidem, non diffitemur, haec etiam priuata utilitas vltimato in bonum totius corporis; quia, si singulis membris bene est, fieri aliter vix poterit, quin totum optime constitutum sit. Attamen hoc prouenit ex intentione solum secundaria, et per necessariam sequellam.

Hoc Ius publicum rursus abit in *uniuersale*, quod totius Reipublicae ecclesiasticae per totum orbem disperfae vtilitatem promouet, et *particulare*, quod huius tantum vel alterius nationis, prouinciae legitimis sub pastoribus coadunatae bonum commune respicit. Vix vllum in orbe regnum erit, vix vlla prouincia, quae non praeter Ius commune vbique obligans speciales enumerare leges valeat, quibus ipsa praecise in vtilitatem propriam regatur: id de ecclesiis Germaniae nostrae satis tuto affirmare possumus, quum nobis etiam tacentibus, concordata inter romanam sedem et inclytam nationem erecta loquuntur, quod res est. A fusiore autem particularis Iuris discussione in praesenti elucubratione studio abstrahimus, materiam hanc alteri occasione reseruantes, vbi ex instituto hac de re tractare licebit. Circa canones, qui tum statum Ecclesiae publicum, tum priuatorum negotia concernunt, paucis adhuc praemonendus est Iuris candidatus, videlicet quod iidem non separatim in collectione decretalium legantur, sed inuicem permixti a compilatore nobis exhibeantur; proinde ex materia, quae in canone forte obuiente pertractatur, dignosci debet, an eundem ad Ius publicum vel priuatum referri oporteat.

§. XVIII.

Ab authoritate et vsu, quem Ius canonicum vel vbique locorum, vel certis solum in prouinciis aut dioecesibus habet, nascitur diuisio in Ius *commune* et *particulare*. Ius commune obligat vniuersam Ecclesiam, et comprehenditur quoad potissimam partem in libris corporis Iuris. Ius particulare est, quod viget in vna alteraue natione, prouincia aut dioecesi tantum. Ad hoc Ius particulare optime reducuntur leges in conciliis nationalibus, prouincialibus nec non dioecesanis latae. item statuta Episcoporum, quorum cuius Iure diuino positus est ad regendam Ecclesiam sibi concreditam, sicut

sicut et consuetudines, quae iuxta varietatem locorum mire quoque variant.

§. XIX.

Ex tot mutationibus, quas regulae disciplinam ecclesiasticam spectantes ab origine ad nostra usque tempora subierunt, ob varias etiam earundem regularum collectiones non diuerso solum modo, sed et tempore factas, Ius canonicum in tres epochas distinguitur: prima illarum complectitur *Ius antiquum*, et currit a primordio Ecclesiae usque ad collectionem Gratiani monachi circa medium saeculi XII. florentis. Altera, in qua *Ius nouum*prehenditur, incipit a praelaudata Gratiani collectione, et exhibet vniuersum Ius, quod dicitur in corpore Iuris clausum, *Decretum* nimirum seu potius concordiam discordantium canonum, *decretales* Gregorii IX. *librum* VI. decretalium, *clementinas*, *extrauagantes* Ioannis XXII. et communes. Quamuis hae extrauagantes proprie adnumerari non possint libris clausis in corpore Iuris; eoquod nulla earum singulari rescripto et approbatione Pontificis munita, multo minus autoritate publica in corpus Iuris umquam relata fuerit (hinc nomen extrauagantium bullarum constanter retinent) tamen, quia ad Ius nouum adhuc spectant, et locum hodie saltem in corpore Iuris obtinent, ea ex ratione libris in corpore Iuris clausis subiungimus. Omne tempus, quod a praedictis compilationibus effluit, tertiam epocham constituit, et *Ius nouissimum* continet; Iuris autem nouissimi nomine intelligimus canones conciliorum, bullas, con-

constitutiones et decreta summorum Pontificum etc. quae a tempore vltimae collectionis vsque nunc emanarunt.

Diuisionem mox recensitam in Ius *antiquum*, *nouum*, et *nouissimum* haud ex toto recipiunt scriptores galli, qui malunt omne Ius diuidere in *antiquum* et *nouum*, prout videre est apud Petrum de Marca de concord. sacerdot. et imp. lib. III. cap. VI. Antiquum appellant illud, quod in usu vtriusque Ecclesiae tum occidentalis tum orientalis per VIII. priora saecula vsque ad Isidorum vulgo Mercatorem dictum continuo fuerat. Nouum Ius inchoant a collectione Isidori saeculo VIII. facta, qui, dum partim dubias, partim omnino spurias romanorum Pontificum epistolas suae collectioni inseruit, ex quarum usu tota vix non disciplina ecclesiastica immutata fuit, multo magis ac Gratianus Iuris nonni author habendus est. Praecipua capita recenter mutati per Isidorum in Ecclesia Iuris recenset idem de Marca loc. cit. num. 4. et nos suo loco referemus. Nos, quum in effectum parum intersit, relictis Gallorum placitis Ius nouum a Gratiano auspicamur, tum quia diuisio haec in scholis nostris iam ciuitate donata est; tum quia ad enumerandas collectiones diuersis temporibus factas magis idonea videtur: tum denique quia a compilatione huius decreti reuera in iure nostro noua epocha incoepit. Quam primum enim haec concordia discordantium canonum lucem aspexit, illico publice in Academia Bononiensi legum ciuiliu instar praelegebatur, et, qui iam ad finem saeculi XII. auditores ex omni natione ad hanc scholam magno numero confluxerant, dicti sunt Decretistae, eorundemque priuilegiorum participes sunt facti, quibus gaudebant legistae gradibus academicis Baculaureatus, Licentiatus ac Doctoratus insignes, vnde contigit, vt Decretum non summam modo venerationem in scholis, sed et plurimam auctoritatem in iudiciis obtinuerit; eoquod Doctores illi eruditionem, quam Bononiae ex interpretatione huius decreti hauserant, domum reuersi ac tribunalibus Principum admoti certatim in praxin deducere conarentur. Num talia fata antecedentibus etiam collectionibus vsque ad Gratianum obtigisse quis dicere auit?

CAPVT II.

DE ORIGINE IVRIS CANONICI.

§. XX.

Authorem Iuris canonici illum ipsum agnoscimus, qui fundator est Ecclesiae nostrae Christus Iesus. Eadem enim vtriusque est antiquitas, et intimus nexus. Quam primum Redemptor noster aliquos specialiter ad sui sequellam inuitauerat, exinde numquam cessauit data illis quacumque occasione fidei morumque praecepta instillare. Haec praecepta ad mores informandos paucis istis Christo indissolubiliter adhaerentibus ab initio data fundamentalis instar lapidis in Iure nostro se habent. Antequam vero ad ea in particulari considerata diuertamus, paucis praemittendus est Ecclesiae ortus, et forma, ac tum primum leges a Christo ipso eidem praescriptae in medium afferendae sunt.

Dum in libris Iuris canonici saepius testimonia legis antiquae proferuntur, et ex illis argumenta ad res, ad personas, et iudicia in nouo testamento constituta deducuntur, mirabitur forte non nemo, quod originem Iuris nostri ad ipsam Iudaeorum Synagogam non referamus, quae pari modo, pro eo saltem tempore vera erat Dei Ecclesia. Enim vero concedimus libentissime, Synagogam Iudaeorum exstitisse ad tempus, et non modicum quidem veram Dei Ecclesiam, eandemque proprias habuisse leges tum in codicibus scriptis exaratas, tum iugi traditione de ore ad os propagatas, quibus eorum Respublica regeretur, cultus diuinus summa cum decentia et splendore perageretur, mores Iudaeorum informarentur etc. verum hae leges vnacum Synagoga quoad
vim

vim suam obligandi vix non omnes exspirarunt, postquam umbram fugauerat veritas, et ille aduenit, qui nouam sanguine suo acquirere volebat Ecclesiam. Res patebit, vbi singulorum praeceptorum indolem penitus inspexerimus. Leges in sacris paginis antiqui foederis contentae vel erant dogmata fidei, vel ad mores aut ritus, aut iudicia pertinebant. Dogmata fidei, quae talia olim erant, talia et hodie dum sunt; quia reuelatio diuina eiusdem semper manet authoritatis. At haec ad forum theologicum remittimus. Leges morales, quae potissimum decalogo absoluebantur, inculcabant Ius naturale, hoc autem, quum in lege noua ad dignitatem euangelicam sublimatum fuerit, haud amplius vigore legis antiquae, sed aut naturalis aut euangelicae obligabit. Leges ceremoniales aequae ac iudiciales per Christi mortem omnino sublatae sunt, ita quidem, vt si forte ad aliquod tempus post Christi mortem Legalia hinc inde obseruata legantur, id non ex necessitate aut vi obligandi, quam nullam habebant amplius, prouenit, sed, ne Synagoga demortua sine honore debito sepeliretur, quam rationem assignat D. Thom. 1. 2. quæst. CIII. art. IV. Leges antiqui testamenti, ad quas repetitis vicibus in Iure nostro prouocatur, si ceremoniales aut iudiciales sunt, omne robur suum ex libera receptione ab Ecclesia in lege gratiae facta deriuant. Ex quibus satis patere existimo, cur originem Iuris canonici ad ortum Ecclesiae nostrae potius, quam ad tempora Synagogae Iudaeorum referre velimus. Quanta vero sit firmitas argumenti a lege veteri ad nouum deducti, vberius exponemus disert. II. vbi agemus de scriptura sacra, quae primarium Iuris canonici fontem efficit.

§. XXI.

Ecclēsia, in cuius ortum hic inquirimus, secundum nominis etymologiam euocationem ad aliquam societatem indigitat; prouenit enim a Graeco vocabulo *ἐκκλησία*, quod latine redditur *euoco*. Ecclesia itaque coetus vocatorum est; quia nemo ad hunc populum se adiungit per se, et suo pro-

prio instinctu, sed omnes, quotquot veniunt, a Dei vocatione praeueniuntur, primumque, quod a Deo sancti recipiunt beneficium, est vocatio. Iuxta hunc conceptum Ecclesia passim a nostratibus Theologis describitur, *quod sit societas seu coetus fidelium interius anima, exterius professione fidei unitorum, ex ordine imperantium Episcoporum sub vno visibili capite romano Pontifice, et parentium tum Clericorum tum Laicorum constans, et a rebus publicis civilibus prorsus independens.*

Haec descriptio Ecclesiae paululum prolixior quoad substantiam exasse conuenit cum illa, quam inter Gallos Doctores affert Tournelius in praelect. theologicis de Deo vno etc. quaest. 4. de Ecclesia dicens *Ecclesia est coetus hominum vnius et eiusdem fidei christianae professione, et eorundem sacramentorum communionem coniunctus sub regimine legitimorum Pastorum, ac praecipue romani Pontificis.* Qui Iuri sacro se dare intendit, vtramque hanc, vel, qualemcumque maluerit, Ecclesiae definitionem alte sibi imprimat; plurimum namque interest, vt genuinum Ecclesiae nostrae acquiramus conceptum, ne in ipso statim vestibulo contrariis ventis abrepti, in errores prolabamur turpissimos. Longe aliter ac nos de eadem sentiunt Protestantes, quorum libri hodie absque omni scrupulo promiscue quasi circumferuntur, et eo audacius leguntur, quo minus incauti saepe lectores occultum virus aduertunt, firmiter persuasi, in libris de rebus solum iuridicis ex professo tractantibus nihil Religioni aduersum reperiri. Num fallam ego? num fallantur illi, iudicet aequus rerum arbiter? Boehmerus tom. I. Iuris eccles. protest. dissert. praelim. §. 4. ita mentem suam explicat circa hanc, quam dedimus, Ecclesiae descriptionem. *Haud facio cum Hierarchis romanis, qui Ecclesiam in statum quemdam civilem coniecerunt, et Rempublicam, politiamque inde exstruxerunt, quippe quod a primo Ecclesiae conceptu plane abhorret.* Necessaria erat haec Boehmeri resolutio ex principiis, quibus passim inniti cernimus Protestantes, ex quorum sententia abesse debet ab Ecclesia omnis Hierarchia seu principatus sacer.

cer. Nulli in ea imperantes clerici, nulla potestas leges ferendi, decidendi causas, coercendi delinquentes, Pontificibus, Episcopis, aut aliis Ecclesiarum Praelatis assignanda est. Ecclesia velit, nolit, in illorum systemate societas aequalis et quidem ex diuina institutione esse cogitur, in quam proinde non secus ac in alias societates vel collegia Principibus suprema Iurisdictio competit. Hoc praelibasse sufficiat, ut utriusque Ecclesiae conceptum aliqualem saltem acquirant illi, qui recenter studiis philosophicis valedicere, et Iurisprudentiae canonicae sese totos applicare gestiunt.

§. XXII.

Vt originem Ecclesiae iuxta ideam praeced. §. allatam legitime demonstremus, ante omnia inquirendum est, an Christus coetum aliquem eadem fidei promissione exterius unitum conuocauerit? an talem facta conuocatione, huic coetui praescripserit ordinem, ut alii essent imperantes, alii vero obedientes? hi vero rursus ita manerent subordinati, ut vnum visibile caput tamquam centrum ad seruandam unitatem diuinitus constitutum tenerentur agnoscere? an denique hic coetus potestati solummodo imperantium Pastorum subiectus esse debeat? an sicut ceterae societates in Republica etiam subiiciatur imperio Principum saecularium, ab eo maxime tempore, ubi disseminato vbique terrarum Euangelio ipsi Imperatores, alique Principes, relictis gentilium Deorum superstitione, verae Ecclesiae nomen suum dederunt. Quas quaestiones, si ex scripturae sacrae autoritate dissoluerimus, modica, vel omnino nulla de origine tum Ecclesiae nostrae tum Iuris ecclesiastici remanebit difficultas.

§. XXIII.

§. XXIII.

Spirituale Ecclesiae nostrae aedificium non derepente eum obtinuisse perfectionis gradum, ad quem successu temporis peruenit, sacrae paginae innumeris ferme locis testantur. Similis erat ab initio grano sinapis, quod, dum in terra absconditur, minimum est ex omnibus feminibus: quum vero creuerit, non tantum maius est omnibus oleribus, sed fit arbor adeo procera, ut volucris vndequaue aduolitantibus securum praebeat nidum. Ita sane Ecclesia nostra paruis incipiens initiis, maximis deinceps augebatur incrementis. Primos ac rudes adhuc lapides suo tempore huic aedificio aptandos iam collegisse videtur illa vox clamantis in deserto Ioannes Baptista, quem velut Angelum bonum ante faciem Messiae praemittendum vaticinatus est Isaias Propheta cap. XI. v. 3.

De hoc Domini Praecursores sacer textus hunc in modum loquitur: *Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariae filium in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.* Lucae cap. III. v. 2. Poenitentiam non verbis tantum, sed exemplo maxime inculcabat; totus enim vestitus illius simul et virtus summam nonnisi austeritatem spectantibus obiciebat: induebatur zona pelicea circa lumbos suos, ac fami mitigandae non aliud adhibebat cibum, quam locustas ac mel Siluestre. Nouum hunc vatem tum videndi, tum et audiendi gratia ingens hominum numerus illico conuenerat, tota fere Iudaea, omnis Iordanis regio et Ierosolymitae vniuersi egrediebantur, ut audirent eum. Verum tanta erat oratoris grauitas, orationis efficacia tanta, ut omnes salutari horrore perculsi confitentes peccata sua precibus instantissimis baptismum ab illo expetierint. Memoratu dignissima sunt verba, quibus auspicatus est munus praedicandi Ioannes: *Poenitentiam agite, inquit, appropinquauit enim regnum Coelorum.* Matth. cap. III. v. 2. Nomine huius Regni non obscuro.

obscurè indigitauit Ecclesiam nouiter erigendam; quae saepe in sacro eloquio regnum coelorum praesentis temporis Ecclesia dicitur, teste S. Gregorio M. Homil. in cap. 28. S. Matth. Verum, ne in errorem inducerentur nouiter baptizati, illum ipsum, de quo loquebatur, esse, per quem tota spiritalis aedificii moles consumari deberet, disertis verbis Messiam Ecclesiae nouae fundatorem praedicat: *Ego quidem baptizo vos in aqua in poenitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius ego non sum dignus procumbens soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni.* Matth. cap. III. v. 11. Marci I. v. 8.

§. XXIV.

Incarnatum Dei verbum, quod ad annum vsque trigesimum ab hominum ferme consortio remotum latebat, et in abscondito proficiebat sapientia, et aetate, et gratia apud Deum et homines, in publicum prodiit, et iuxta vaticinium Praecursoris manum Ecclesiae nouiter erigendae admouit; Namque suscepto baptismo, transactoque quadraginta dierum ieiunio, primas inter curas habuit quosdam sibi eligere discipulos tamquam prima coetus congregandi elementa. Facillimum erat Christo tales acquirere, vtpote cuius doctrinae sublimitas audientes ad sequellam non inuitauit modo, sed occulta quadam vi fortissime etiam attraxit, siquidem miracula, quorum testes oculati fuerant discipuli, indissolubili prorsus nexu eosdem diuino suo Magistro adhaerere persuadebant.

Primam ad Christi discipulatum vocationem refert S. Ioannes Euang. cap. I. *Altera autem die iterum stabat Ioannes et ex discipulis eius duo, et respiciens Iesum ambulantiem, dicit: Ecce! agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Iesum. --- Erat autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant a Ioanne,*
et

*et secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: inuenimus Messiam (quod est interpretatum Christus) et deduxit eum ad Iesum. --- In crastinum voluit exire in Gallilaeam, et inuenit Philippum: et dicit ei Iesus: sequere me. --- Inuenit Philippus Nathanael, et dicit ei: quem scripsit Moyses in lege, et Prophetis, inuenimus Iesum filium Ioseph a Nazareth. Et dicit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? dicit ei Philippus: Veni et vide. Notat Cornelius a Lapid. in cap. IV. S. Matth. v. 18. quod hi nouiter electi nondum perpetuo apud Christum permanferint, sed post aliquod temporis spatium, relicto Iesu, iterum redierint ad piscationem suam; hinc vt vocati, relictis omnibus, inseparabiliter Christo magistro adhaerent, opus erat noua vocatione, quam etiam fecit anno secundo praedicationis suae iuxta seriem recensitam a S. Matth. cap. IV. v. 18. vbi finem simul vocationis a se factae palam ipsis exposuit dicens: *Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.* Nouellam hanc turbam in Cana Gallilaeae adhibuit testem signorum, quorum ibi initium fecit Iesus, manifestaturus gloriam suam, vt crederent in eum discipuli eius. Ioan. cap. II.*

§. XXV.

Numerus discipulorum maximopere auctus fuit anno secundo praedicationis Christi, a quo se verum esse Messiam apertis testimoniis comprobauit. Circuibat tum temporis totam Gallilaeam, docens in Synagogis et praedicans Euangelium regni, sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo, vnde breui abiit opinio eius in totam Syriam, *Et secutae sunt eum turbae multae de Gallilaea, et Decapoli, et de Ierosolymis, et de Iudaea et de trans Iordanem.* Matth. cap. IV.

Multitudo credentium, quam Christus et discipuli eius modico hoc tempore congregauerant, desumi potest ex indignatione Phariseorum; qui

qui aegre ferebant, *Quod Iesus plures faceret discipulos et baptizaret quam Ioannes; (quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius!)* Horum inuidiam vt declinaret diuinus Magister, Iudaeam relinguere et rursus in Gallilaeam abire statuit. Ioan. cap. IV. v. 1. et seque.

§. XXVI.

Coetus iste, qui in dies magis, magisque crescebat, in eadem denique fidei et doctrinae professione stabiliendus erat. Primum, quod Christus suis auditoribus non iam obscure, sed verbis sat luculentis insinuauerat, fuit, ut crederent, ipsum verum esse Messiam, in lege promissum, qui abrogata veteri Iudaeorum Synagoga venit in mundum, vt nouam sanguine suo acquireret Ecclesiam, ad quam omnes quidem aequaliter vocabantur, nullus tamen ex Christi mandato in eam admittendus erat, nisi qui per ianuam legitime introire vellet, ianuam vero baptismum esse voluit, quem Christi discipuli petentibus affatim conferebant.

Multis in locis S. scripturae Christus tum verbis tum factis palam ostendit, se verum esse Messiam, quem tanto iam tempore Iudaei expectarunt: apertissime autem id fecit in colloquio habito cum muliere illa samaritana, a qua potum petiit, fatigatus ex itinere. Haec mulier, postquam plura satis mira ex ore Prophetae huius, perceperat, ipsa prouocauit ad aduentum Messiae, dicens. *Scio, quia Messias venit, (qui dicitur Christus) quum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.* Dicit ei Iesus: *ego sum, qui loquor tecum.* Ioan. IV. v. 25. Eadem plane ratione, qua se manifestauit mulieri, aliis etiam ex Samaria sese manifestum reddidit: venerunt enim Samaritani ad Iesum, *Et rogauerunt eum, vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies, et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius: et mulieri dicebant: Quia non iam propter tuam loquellam credimus: ipsi enim audiuiamus*

et scimus ; quia hic est vere saluator mundi. Ioan. cap. cit. De baptismo eiusque necessitate longum sermonem habuit Christus cum Nicodemus, cui ab initio obscurius arcanum istud patefecit: *Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* Ast cum sermonem hunc in alium, quam Christus intendit, sensum detorquere videretur ille Magister in in Israel, clarius, quid vellet, expressit: *Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit ex aqua et spiritu S. non potest introire in regnum Dei.* Ioan. cap. III. v. 3. et sequ. Qui textus vnanimi S. scripturae interpretum consensu baptismum indigitat, per quem recenter nati Ecclesiam a Christo fundatam ingrediuntur.

§. XXVII.

Non in vnitate fidei tantum, sed et in doctrinae moralis conformitate recenter in hunc coetum admissos ambulare volebat Christus: vnde toties verba faciebat ad turbam, non numquam longo satis tempore ex ore diuini Magistri pendentem. In sermone isto partim noua inculcabat morum praecepta, partim antiqua clarius exponebat, vel aliquo modo etiam corrigebat; eoquod plura lex vetus permisset Iudaeis ob cordis duritiam, quae in lege gratiae vtpote perfectiori necessario erant immutanda. Ante omnia ob oculos ponebat discipulis, qui tum temporis iam Christum tamquam indiuidui comites sequebantur, grauitatem officii, ad quod hic quidem destinati, paulo post vero actu assumendi erant. *Vos, inquit, estis sal terrae. Quod si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi, ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. - Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est.* Matth. cap. v. a versu 13.

Longum catalogum praeceptorum moralium S. Euangelista Matthaeus cap. V. VI. et VII. nobis exhibet, quae omnia Christus in monte sedens collectae ibidem turbae promulgauit. In hac doctrina illud non obiter attendendum, quod plura eiusdem capita opponantur praeceptis morum legis antiquae, in quibus non tanta resplenduit perfectio, quantum in lege gratiae nouus Ecclesiae fundator requirit ab illis, quorum iustitia abundare debet plusquam scribarum et Phariseorum. *Audistis, inquit: quia dictum est antiquis, non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo Roca: reus erit gehennae ignis. Audistis, quia dictum est antiquis: non moechaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est eam in corde suo. --- Audistis, quia dictum est: oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo etc.* Super hac doctrina adeo sublimi, et humanae cupiditati e diametro aduersa admiratae sunt turbae, maxime autem obstupebant super libertate ista, qua diuinus Magister in eadem proponenda utebatur. *Erat enim docens eos, sicut potestatem habens, et non sicut scribae eorum, et Pharisei.*

§. XXVIII.

Eccllesia in eadem fidei professione et morum doctrina hactenus congregata constabat membris quidem plurimis, quorum tamen nullum speciali prae ceteris dignitate, auctoritate, aut iurisdictione erat insigne. Christus ipse tamquam caput visibile hunc coetum dirigebat adhuc, et iuxta §. §. praeced. sanctissimis legibus informabat. Quia vero, postquam consumasset omnia, ad Patrem, a quo missus fuit, redire parabat, necessario alios designare debuit, qui vicaria potestate hoc Christi regnum spirituale susciperent gubernandum. In quem finem conuocatis discipulis elegit duodecim

ex ipsis, quibus ab initio plura arcana ad regimen ecclesiasticum oppido necessaria concedidit, quosque etiam post suum in coelos ascensum Rectores nouellae Ecclesiae suae relinquebat, numeris omnibus absolutissimos.

Electionem duodecim Apostolorum cum omnibus circumstantiis non absque mysterio recenset S. Lucas cap. VI. v. 12. *Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare (Iesus) et erat pernoctans in oratione Dei. Et quum dies factus esset, vocauit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis (quos et Apostolos nominauit) Simonem, quem cognominauit Petrum etc.* Orationis huius per totam noctem protractae causam assignat Cornelius a Lapide sequentem: rogabat Christus diuinum Patrem, ut postero mane e discipulis duodecim Apostolos designaret, eosque deligeret, qui tanto gradu digni forent. Erat pernoctans in oratione Dei, ut eis orando gratiam et spiritum ingentem impetraret, qui, ut digne apostolatu fungerentur, maximopere necessarius erat. Nemo itaque sibi persuadeat, hos tantum ideo prae ceteris assumptos fuisse, ut Christo firmiori nexu adstricti, testes essent oculati doctrinae et miraculorum eius, minime gentium! cogitabat Saluator hisce columnis totam aedificii ecclesiastici molem superimponere, quae res non dignitatem modo, sed et firmitatem maximam prolixa sane oratione diuinitus impetrandam requirebat in nouiter electis.

§. XXIX.

Quum Apostoli tanta cum sollicitudine electi ad regimen Ecclesiae ex intentione eligentis primaria destinarentur, non oportebat eos infirma esse elementa, sed potestate prorsus singulari indigebant, qua freti munus tum pascendi, tum regendi ipsis iniunctum suo tempore exercerent. Huic indigentiae quam sapientissime prospexit Saluator noster, qui eosdem non rectores modo, sed et dispensatores mysterio-
rum

rum Dei constituit. Quatenus rectoris vices obire debebant, dedit ipsis potestatem amplissimam ligandi, soluendi etc. in quantum vero dispensatoris munere fungebantur, fecit illos veros nouae legis Sacerdotes, commisit ipsis facultatem dimittendi peccata, aut retinendi etiam, si ita necessarium videretur: iussit eos praeterea docere, praedicare, baptizare omnes gentes.

Vtriusque potestatis tam *gubernatiuae* quam *ministerialis* Apostolis diuinitus concessae adeo clara in S. litteris deprehenduntur vestigia, vt ad lucem meridianam coecutire videatur, qui haec ignoret. Potestas quidem regendi in ligando, et soluendo consistens nulla adiecta restrictione, fundamentum suum habet ex ipsius Christi verbis, quibus Matth. cap. XVIII. v. 18. discipulos suos allocutus est sequentem in modum. *Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata et in coelo, quaecumque solueritis super terram, erunt soluta et in coelo.* Et ne forte in errorem quis abriperetur, falso sibi persuadens, hanc ligandi, soluendique potestatem tantum ad forum internum referendam esse, prouide eodem in loco recensetur modus procedendi cum incorrigibili fratre, qui publice argui, et si adhuc perseueret, Ecclesiae denuntiari iubetur, quodsi nec hanc audierit, tum pro ethnico et publicano, id est excommunicato ex mandato Saluatoris habendus est. Qua vero ratione id Ecclesia eiusque rectores possent, nisi pro foro etiam externo ligandi soluendique gauderent potestate? ne ergo vel minima hac de re superesset dubitandi ratio, illico subiungebatur: *Amen dico vobis etc.* In omni Ecclesia, in qua verus Deo cultus exhibetur, veri quoque Sacerdotes sint oportet, a quibus sacrificium supremo Numini offeratur: In Iudaeorum quidem Synagoga sanguis hircorum et tauro- rum a sacerdotibus veteris testamenti est effusus: in hac vero noua Ecclesia, quam Christus per proprium sanguinem acquisiuit, sacerdotium longe perfectius, et sacrificium infinites excellentius instituit, dum discumbentibus in vltima coena discipulis panem et vinum in verum corpus et sanguinem Christi conuersum distribuit illis verbis Lucae cap. XXII.

XXII. v. 19. *Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam caenauit, dicens: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Ex hoc passu pulcherrime deducit S. Chrysostomus homil. 3. de prod. Iud., sacrificium, quod ad consummationem saeculi vsque a sacerdotibus nouae legis Deo offerri debet. Sacerdotis, inquit, “ore
 “verba proferuntur, sed Dei virtute ac gratia proposita consecrantur,
 “et sicut illa vox, crescite, et multiplicamini, et replete terram, semel
 “quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem
 “operante natura: ita et vox ista: *Hoc est corpus meum, et hoc facite,*
 “semel quidem a Christo dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiae
 “vsque ad hodiernum diem, et vsque ad Christi aduentum praestat
 “sacrificio firmitatem.” Apostoli ad offerendum incruentum hoc sacrificium in vltima coena Sacerdotes consecrati post Christi resurrectionem nouam accepere potestatem vere remittendi peccata, teste enim S. Ioan. Euang. cap. XX. v. 19. *Quum sero esset die illo vna sabbathorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudaeorum, venit Iesus, et stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis - - dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Haec quum dixisset. insuflavit, et dixit eis: Accipite spiritum S., quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Hactenus Apostoli rectores Ecclesiae ac dispensatores mysteriorum Dei a diuino Magistro constituti sunt. Verum paulo ante Christi in coelos ascensum, ne quidquam de potestate tum ad regendum, tum ad ministrandum necessaria deesset, dispensatio quoque verbi Dei iisdem concedita fuit, prout insinuant vltima illa Christi quasi valedicentis verba: *Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia, quaecumque mandauimus vobis.* Matth. cap. XXVIII. v. 18.

§. XXX.

Quum Christus potestatem hanc adeo excellentem et illimitatam nulla ratione Apostolis dare voluit in destructionem

tionem, sed in aedificationem magis, et ad incrementum Ecclesiae tanta cum sollicitudine nouiter plantatae, necessario praecauere debuit, ne regnum hoc in fidei vnitatem ac doctrinae moralis conformitate a se tam firmiter unitum, suo tempore diuideretur, factaque semel diuisione sua sponte dissolueretur; ideo sapientissime vnum ex ipsis elegit, quem speciali potestatis praerogatiua insignem caeteris veluti caput, et unitatis conseruandae centrum constituit, ut tali capite constituto, pro futuris saeculis omnis schismatis tolleretur occasio. Petrus erat ille, qui ob diuinitus reuelatam fidei professionem, qua Christum Dei viui filium esse, palam edixit, regni coelestis accepit clauem; cui non eodem, quo ceteris, sed peculiari quodam modo potestas ligandi atque soluendi delata est; quem solum denique diuinus Magister ob repetitam trina vice amoris contestationem ardentissimam Pastoris titulo omnium ouium, quae de ouili Christi sunt, condecorauit, et ipso hoc facto vere caput ac centrum vniuersalis Ecclesiae constituit.

Haec dignitas capitis Petro ante Christi passionem promittebatur tantum, post gloriosam vero eiusdem resurrectionem actu quoque collata fuit. Vtrumque ex scripturis sacris manifestum est. Promissionem accepit, quando ad illam interrogationem Matth. cap. XVI. v. 13. propositam: *Quem dicunt homines esse filium hominis? --- Vos autem quem me esse dicitis?* Reliquis omnibus vel tacentibus, vel diuersorum diuersos sensus referentibus, ipse solus absque mora respondit: *Tu es Christus Filius Dei uiui.* Ob quam insignem diuinitatis Christi confessionem statim beatus dictus est Simon Bar-Iona. Quare autem beatus? *Quia caro et sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedi-*

aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claves regni colorum, et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solueris super terram, erit solutum et in coelis. Vere ergo beatus Simon Bar-Iona censendus est, qui tam sublime praemium suo tempore certissime dandum sperare iussus fuit; neque opus erat, ut actu concederetur; quamdiu enim Christus in terris degebat, ipse caput visibile Ecclesiae a se erectae esse voluit, abiturus autem ex hoc mundo, tum vero vices suas alteri consignauit, ipso nihilominus perseverante esse *fundamentum illud, quod aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* I. ad Corinth. cap. III. v. 17. Nec putes Petrum sua spe excidisse, dum eodem in loco, ubi paulo ante Beatus dicebatur, postmodum Satana appellatur; his enim ibidem verbis in Petrum passionem, quantum quidem potuit impedire volentem inuectus est Christus: *Vade post me Satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea, quae Dei sunt, sed ea, quae hominum.* Plures sunt Ss. Patrum circa hanc difficultatem sententiae, quas legere est apud Cornelium a lapide ad hunc textum. Prima, quae est S. Hilarii, refert illa tantum verba ad Petrum: *Vade post me.* Subsequentia vero: *Satana scandalum factus es mihi*, non amplius de Petro, sed de diabolo, qui haec Petro suggererat, intelligit. Verba S. Hilarii sequentia sunt: “Sciens enim Dominus diabolicae artis instinctum, Petro ait: *Vade retro post me*, id est, ut exemplum suae passionis sequatur. In eum vero, per quem opinio haec suggereretur, conuersus adiecit: Satana scandalum, es mihi: non enim conuenit existimare, Petro Satanae nomen et offensionem scandali deputari post indulta illa beatitudinis et potestatis tanta praeconia.” Alia mens est S. Hieronimo, qui contendit, Petrum vocari Satanam seu Christi aduersarium pro praesenti, Petram vero constitui pro futuro tempore, scilicet post mortem et resurrectionem Christi. Poterat ergo Petrus homo adhuc fragilis in his circumstantiis sapere, quae sunt hominum, qui, posteaquam Saluator pro eiusdem firmitate efficacem orationem fecerat, ea semper sapiebat, quae sunt Dei, quin exinde factae promissionis incurreret discrimen. Diuersam aliquo modo horum verborum expositionem habet S. Augustinus sermon, 13. de verbis Dom. secund. Matth. quocum sentit et Theophylactus. Verum quid-

quidquid sit circa varias quoad modum tantum huius textus expositiones, contrarium sane Christus ipse docuit, dum, quod ante passionem Petro promittere dignatus est, post resurrectionem suam quam fidelissime executioni mandauit. Ioan. cap. XXI. ultimam operi huic admouit manum: Petrumque facta amoris contestatione tenerrima simul et trina vice repetita Pastorem omnium constituit dicendo: *Pasce agnos meos: Pasce oues meas.* Agnorum et ouium appellatione omnes intelliguntur, quicumque a Christo ad hunc coetum vocati sunt: “De toto enim
 “mundo vnus Petrus eligitur, vt vniuersarum gentium vocationi et
 “omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiae Patribus praeponatur: vt
 “quamuis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multique pastores;
 “omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit et Christus.”
 Inquit S. Leo in ferm. de assumptione sua ad Pontificatum.

§. XXXI.

Apostoli igitur diuinitus Rectores constituti sunt, et Petrus designatus est Pastor totius ouilis Christi, caput Ecclesiae, et centrum vnitatis conseruandae, §. §. XXIX. et XXX. Ex quo illud deducimus, quod huic, quem vniuersis praeposuit, etiam ceteri, licet rectores sint, necessario debeant esse subordinati: frustra enim vnus reliquis praelatus esset, frustra vni imponderetur onus, vt fidei morumque conseruaret vnitatem, nisi et vnus oues omnes tenerentur audire vocem, ac monita sequi. Haec tamen subordinatio nulla ratione dominatum sapit talem, vt summus ille Pastor omnia pro suo quasi lubitu agat, sed salus Ecclesiae quid exigat, respiciendum est, cui promouendo et alii Apostoli destinati sunt, hoc ipso, quod munus regendi ipsorum quoque humeris a fundatore Christo iniunctum sit.

§. XXXII.

Patet ex his, qualem voluerit regiminis formam prouidentissimus fundator in sua, quam nouiter erexit, Ecclesia, suauem nimirum, et in recta subordinatione inferiorum pastorum erga pastorem summum consistentem, nullo modo autem monarchicam; ideo enim non omnem potestatem in vnum transtulit, sed et ceteros in eiusdem potestatis vocauit participium. Ille ipse, qui Petro dixit: *Quaecumque ligaueris etc.* dixit et Apostolis: *Quaecumque alligaueritis etc.* *Primatus in singulari tantum Petro datur, ut una Christi Ecclesia, et cathedra una monstretur, ut apposite hanc in rem differit S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiae.*

Regimen monarchicum quam longissime proscripsisse videtur Christus ab Ecclesia sua eo potissimum ex capite, quod omnem dominatum a suis discipulis voluerit esse alienum, in quem tamen Monarchia facillime nonnumquam deflectere potest. S. Lucas cap. XXII. v. 24. ad confirmandam hanc sententiam oportune narrat, quod contentio fuerit orta inter discipulos, *Quis eorum videretur esse maior?* hanc contentionem ut in ortu suo exstingeret Saluator, seueris admodum verbis contententes correxit dicens: *Reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor, et qui praecessor est, sicut ministrator.* Quid aliud haec indicant, quam quod regimen Ecclesiae charitativum, suauem, minime vero excessivum aliquem redolens dominatum, esse debeat. Erronea nihilominus est opinio eorum, qui in hoc textu argumentum fortissimum se inuenisse autumant ad stabiliendum systema societatis cuiusdam aequalis, quam Christus fundando novam Ecclesiam et intendisset, et hoc in loco dissertis quoque verbis praecipisset; Quia ubi nullus maior aut minor esse permittitur, necessario omnes inter se aequales reputantur, nulli prae altero potestas imperandi, puniendi etc. adscribi potest. Enim vero qui ita sentiunt, ex ipso con-

contextu sermonis confunduntur, ac erroris palam accusantur. Pergit Christus cit. cap. v. 27. *Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Christus ex propria confessione non recumbit, sed in medio discipulorum est, *sicut qui ministrat*: an ex hoc aequalitatem Christi cum discipulis suis inferemus? an hac de causa Christum nullam habuisse potestatem imperandi, leges ferendi etc. quis asseuerare ausit. Absit hoc! aliud de Christo vaticinium nobis inculcant sacrae paginae Isaiae cap. XXXIII. v. 22. *Dominus enim iudex noster, Dominus Legifer noster, Dominus Rex noster: ipse saluabit nos.* Quod si hoc de Christo, cui data fuit omnis potestas in coelo et in terra, affirmare nemo praesumat, idem iudicium de Apostolis habeamus necesse est; quia et hi cum simili potestatis praerogatiua missi sunt a Christo, sicut ipse missus fuit a Divino Patre. Profecto si verba dicti textus accuratius ad trutinam vocemus, apparet, nulla ratione omnem in iis proscribi maioritatem, sed superbam tantum praelationem: non enim dictum fuit: Qui maior est in vobis fiat minor, sed fiat *sicut* minor etc. humilitatem volebat Christus commendare rectoribus, minime vero regendi denegare potestatem.

§. XXXIII.

Haec iam est Ecclesia pulchre vt castrorum acies ordinata, hic ille coetus fidelium, cui congregando Christus ipse omnem impendit operam, quem et congregatum sanctissimis legibus informavit, et in eadem fidei ac doctrinae moralis unitate stabilivit, ac stabilitum denique sub suaui legitimorum pastorum regimine ad consummationem saeculi usque durare fecit; hunc certe et non alium habuerunt sensum ultima Christi ad Patrem coelestem iamiam abeuntis verba, quibus Apostolos suos consolari dignatus est: *Ecce, inquit,*

ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Matth cap. XXVIII. vers. vlt.

§. XXXIV.

Si vero Ecclesia supra firmam adeo petram fundata sit, ut nullo aevo interire valeat, si ex effato Christi specialem semper Dei assistentiam sibi promittere possint ii, qui diuinitus positi sunt ad eandem regendam: consequens est, ut illam ipsam formam subsequenter quoque saeculis retineat, quam in ortu suo a Salvatore accepit, ut iidem atque legitimi eorum successores ad clauum sedeant, quibus ab initio potestas ligandi, atque soluendi diuinitus commissa fuit.

Stante hac legitima sequela, necessario corruere debet fundamentum illorum, qui Ecclesiam nostram non veluti Rempublicam separatam agnoscunt, sed partem tantum Reipublicae profanae volunt. Paradoxa sententia! Ecclesiae Author tantum impendisset curam, ut aptos post discessum suum rectores, ac necessaria potestate omni ex parte instructos relinqueret, nihil autem minus ex illorum sensu cogitasset, quam ut regnum quoddam speciale fundaret, cuius curam illis committeret, quos in terris, adhuc degens singulari vocatione primum ad sequelam inuitauit, postmodum vero munus etiam ligandi, soluendi, et hoc ipso potestatem regendi impertiuit. Nos longe maiori ratione suffulti contrarium exinde inferimus: Christus hunc coetum multo labore collegit, collectum legibus propriis firmavit, firmatum sub regimine legitimorum pastorum perpetuum fecit, ac nullibi tamquam partem Reipublicae profanae declarauit: igitur ab origine sua se solo stetit ac vel inde vera est Respublica, et quidem ab omni alia distincta, atque separata. Ast Christus ipse contra tale regnum excepisse videtur apud S. Ioan. cap. XVIII. v. 36. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Nunc autem regnum meum non est hinc. Verum nihil ex hoc textu systemati nostro aduersum elici potest: eodem tempore et apud eundem Ioannem Christus Pilato interroganti: *Ergo Rex es tu?* respondit:

Tu

Tu dicis, quia Rex sum ego. Qualis autem Rex, si omne respueret regnum? nolebat itaque Christus habere regnum mundanum, sed spirituale et ad finem longe sublimiorem ordinatum, hoc quamuis esset *in mundo*, et *hic*, minime tamen *de mundo*, et *hinc* erat. Prioris ipse fundator et Rector erat, posterius nullibi ambiebat, sed Imperatoribus vtut gentilibus intactum reliquit. Schilterus inspecta melius origine huius aedificii ecclesiastici, veritati quidem aliqua ex parte testimonium affert, ast ex parte altera turpem iterum mox in errorem labitur; verba ipsius ex lib. I. Instit. Iur. canon. tit. I. §. 7. desumpta sunt sequentia: “Atque ita per se potest existere Ecclesia et exstitit per priora tria saecula: et quoniam a summa Reipublicae potestate ante Constantinum M. aut oppressa, aut fugata, aut neglecta saltem, ideo et suo regimine polyarchico interim vsa, et propriis canonibus atque statutis, donec per Constantinum M. Reipublicae vnita, eandem induit formam, summaeque Reipublicae potestati fuit subiecta, quatenus vero Reipublicae pars est, non quatenus Ecclesia.” Plausibilis haec foret sententia, si vel leuissimo niteretur sacrarum scripturarum fundamento, quae, quum contrarium omnino doceant, minime in suum pertrahere sensum nos poterit. Petrus, supra quem aedificauit Christus Ecclesiam suam, non ad aliquod tantum tempus, sed pro semper lapis illius fabricae fundamentalis positus fuit; non enim dixit coelestis Architectus: *Tu es Petrus, super hanc petram interim aedificabo Ecclesiam meam.* Neque Apostolis regimen Ecclesiae ad tempora solum Constantini conceditum est, sed illimitate usque ad consummationem saeculi: ergo fundamentum illud semel positum semper manebit, ipsumque aedificium, sicut coeptum est, et consummatum, eandem omni tempore retinebit faciem. At haec vnio Ecclesiae cum Republica profana, quam verba Christi nullibi insinuant, forte deriuanda est ex natura et indole ipsius Ecclesiae, quae necessario exigit, vt sit pars Reipublicae? verum quis sanae mentis hoc affirmarit? stetit illa per tria saecula Reipublicae non tantum non vnita, sed ab eadem, vt aduersarii etiam fatentur, oppressa, fugata, aut neglecta, immo si portae inferi contra eam praeualere vnquam potuissent, radicitus certe excisa fuisset a Reipublicae profanae moderatoribus. Quod si hoc ita per tria saecula salua natura et indole Ecclesiae fieri potuit, cur
non

non et ulterius ita perseverasse asseramus? an natura et indoles Ecclesiae sub Constantino mutata fuit? an tunc ex auctoritate hominis esse desiuit, quod ex voluntate conditoris esse debuit? opinio Schilteri, quae in scripturis S. fundamentum nullum habet, nec ex natura et indole Ecclesiae firmari potest, omnino reprobatur ex historia. Refertur haec metamorphosis ad tempus Constantini, Imp. piissimi, sub quo mirum in modum creuit auctoritas pastorum, quorum potestas antea in occulto tantum sese explicabat, sub Constantino autem palam prorumpere ausa est: congregabatur hoc saeculo conuentus vniuersalis Episcoporum Niceae in Bythinia, qui sub legitimo praesidio romani Antistitis per suos legatos auctoritative deciderunt controuersias ad Rempublicam ecclesiasticam spectantes, illoque tempore circa varia tum fidei tum morum capita subortas. Verum reponunt: Etiam Constantinus huic conuentui intererat.: Quid inde? an partes iudicis ibidem sibi arrogauit? An illa occasione fundamentum iuris Principum in sacra posuit? Simile quid colligi nequaquam potest ex integra serie huius Concilii, quam refert Eusebius caesariensis in vita Constant. cap. 10. Ingressum Constantini Imp. ad Consilium ita describit: “ cum autem cuncti data tessera, qua Imperatoris significabatur ingressus, surrexissent, tum et ipse medius quasi Angelus quidam coelestis, splendidam purpuram indutus, ac veluti lucis splendore refulgens - - - introibat. Haec quidem circa corpus visebantur, animus vero timore Dei ac Religione perspicue erat ornatus. Significabant hoc etiam oculi submissi, rubor in vultu, decens ingredientis motus etc. postquam autem ad ordinum primordia venit, constitit primum, positaque modica quadam sede ex auri materia facta, non sedit, priusquam ab Episcopis annueretur. Durante concilio audiebat Imperator clementer omnes, et constanti mora proposita percipiebat: ac partim illis, quae vtrinque dicebantur, succurrens, placide eos conciliabat, qui contentiose instabant, partim ad vnumquemque mansuete locutus, idque graeca voce; suauis admodum erat, et iucundus, aliisque persuadebat, alios verbis flectebat, alios bene differentes laudabat, ac cunctos ad consensionem adducebat, donec eos in omnibus, de quibus erat controuersia, vnanimis et consentientes redderet, ita, vt fides consona obtineret, et idem salutaris festi tempus cuncti profiterentur. “ Hucusque Eusebius

bis cit. loc. Quis iam pensatis omnibus ex gestis Constantini euincet, hunc piissimum Imperatorem in Concilio nicaeno sibi vel in minimo arrogasse partes iudicis, qui Episcopos ibi congregatos non auctoritate, sed suavi tantum adhortatione ad vnanimem consensum permouit, qui tanta reuerentia hos praesules prosecutus est, ut nec sedere prius, quam sedendi licentiam dedissent Episcopi, vellet. Profecto si post Constantini conuersionem tanta repente in vniuersa Ecclesia facta fuisset innouatio, si Pontifex et Episcopi iurisdictione sua, qua per tria saecula gausi sunt, fuissent exuti, si destructa omni Hierarchia ecclesiastica coetus iste Reipublicae profanae vnitus in partem illius transiisset, non potuisset haec tam repentina mutatio non graues motus in populo pastoribus suis, si unquam, tunc temporis certe deuotissimo excitare. Ast nullibi apud Historicos vel iota de tanta mutatione aut de insecuta exinde populi commotione est legere: immo potius omnes testantur, hoc aureum fuisse saeculum illud, in quo Ecclesia non amplius in cryptis et cauernis latere debuit, sed tota formosa atque pacifica in publicum prodire permissa est; quia in suo iam fouebat gremio Imperatorem et Advocatum, qui ad bonum Ecclesiae qualibet occasione oblata promouendum vnice erat intentus.

§. XXXV.

Ecclēsiā, quam Christus Rēpublicā esse voluit ab omni alia prorsus separatā, necessario saluberrimis quoque legibus instruere debuit, ut omnia membra haberent stabilem normam actionum suarum directiuā: experientia namque constat, quod nulla Respublica diu incolumis stare valeat absque legum repagulis, sine quibus certa inter ipsa membra confusio, et ex hac confusione necessarius totius Reipublicae interitus subsequitur.

Illud effatum Taciti de moribus Germanorum cap. XIX. “quod plus
“valeant apud Germanos boni mores, quam apud exteros saluberrimae le-
“ges,

“ges, “ nequaquam in istam partem accipiendum est, quasi res germanae notabili satis tempore sine omni lege stetissent. Habebant illi dubio procul praeter bonos mores communia etiam placita, quae veram in illo statu efficiebant legem: nam communis Reipublicae sponsio lex audit L. 1. ff. de legibus. Si apud Germanos feminas aequae ac masculos litterarum ignaros dixeris, legum exinde defectum nondum plene probasti, nisi simul admittas, leges sine scriptura subsistere non posse. Non solis moribus, inquit Strykius in discurs. praelim. ad usum moder. Pandect. sed et communibus placitis stetit quondam res germana.

§. XXXVI.

Huic confusioni simul, et interitus periculo sapientissimus fundator ac primarius Rector Ecclesiae nouiter erectae maxima cum sollicitudine praecauere studuit, dum fidelibus suis in hunc coetum coadunandis duplicis potissimum generis praecepta reliquit, alia pure *diuina*, nempe de sacramentis; alia vero *moralia*, quibus rectum gratiae usum docemur. Haec praecepta vel in sacris litteris continentur, vel continua Traditione ad nostram aetatem fuere propagata et conseruata; siquidem non omnia, quae fecit Iesus, scripta sunt, ne litterarum cumulus in infinitum excresceret teste S. Ioanne cap. XXI. v. ult. Ex his praeceptis praesertim moralibus iam originem iuris nostri deriuamus, cuius incunabula tum temporis quidem adhuc satis angusta erant, ast post Christi in coelos ascensum noua mox incrementa per leges ab Apostolis latas acceperunt.

Rationem, cur praecepta diuina et moralia Christus ipse dederit, Doctor angelicus 1. 2. Quaest. CVIII. art. 2. sequentem in modum profert:

fert: “ cum gratiam ex nobis consequi non possimus, sed per Chri-
 “ stum solum, ideo sacramenta, per quae gratiam consequimur, ipse
 “ Dominus instituit per se ipsam, scilicet Baptismum, Eucharistiam,
 “ Ordinem ministrorum novae legis instituendo Apostolos, et septua-
 “ ginta discipulos, et Poenitentiam, et Matrimonium indivisibile,
 “ Confirmationem etiam promisit per spiritus sancti missionem. Ex eius
 “ quoque institutione Apostoli leguntur oleo infirmos ungendo sanasse
 “ Marci cap. VI. de praeceptis moralibus ita pergit: Rectus gratiae
 “ usus est per opera charitatis, quae quidem secundum quod sunt de
 “ necessitate virtutis, pertinent ad praecepta moralia, quae etiam in
 “ lege veteri dabantur. Lex igitur nova nulla alia exteriora opera de-
 “ terminare debuit praecipiendo: vel prohibendo, nisi sacramenta et
 “ moralia praecepta, quae de se pertinent ad rationem virtutis: puta
 “ non esse occidendum, non esse furandum, et alia huiusmodi.

§. XXXVII.

Leges ceremoniales, quae cultum diuinum respiciunt, aut
 iudiciales ad bonum politicum et maxime ad pacem exter-
 nam inter membra Reipublicae christianae conseruandam ne-
 cessarias, Christum ipsum tulisse, nullibi legitur, sed illorum
 magis arbitrio determinandas reliquit, quibus ouilis sui curam
 commisit.

Non omnia Christum ipsum determinasse, aut singulatim suis Apo-
 stolis exposuisse, quae regimen ecclesiasticum totumque ordinem hie-
 rarchicum concernebant, ex testimonio ipsius Salvatoris Ioan. cap. XVI
 v. 12. manifestius est, quam ut ulteriore indigeat probatione: *Ad-
 huc multa, inquit ibidem, habeo vobis dicere, sed non potestis porta-
 re modo, quum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem
 veritatem.* Erant illo tempore Apostoli partim adhuc inbecilles, par-
 tim assueti adhuc carnalibus Iudaeorum ritibus, partim vero ingenti
 tristitia absorpti ob instantem iamiam Christi discessum ex hoc mundo,
 f quam

quem non obscure iisdem significauit cit. cap. v. 5. *Nunc vado ad eum, qui misit me.* Haec omnia sat graui impedimento exstiterent, ne arcanum ex ore diuini Magistri vel amplius haurirent, vel hausta altius imbibere. Expectandus proin erat aduentus illius spiritus veritatis, qui imbecilles confortaret, rudibus omnia necessaria suggereret, et regere Ecclesiam Dei edoceret.

§. XXXVIII.

Post aduentum spiritus Paracliti firmissimarum instar columnarum Apostoli facti sunt, quae aedificium hoc spirituale non sustentarent modo, sed in omnem quoque terrarum orbem propagarent. Praecipuum abhinc illorum officium erat, docere, baptizare, nouas Ecclesias fundare, erronee sentientes proscribere, aut si necessitatis exposceret ratio, neo- conuersis nouas etiam praescribere leges, quibus repugnare iam nemini fas esset: quum generatim dictum fuit Lucae cap. X. v. 16. *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.*

Quantum incrementum post spiritus S. aduentum Ecclesiae accesserit, ex eo colligi potest, quod solus Petrus bina habita praedicatione multa hominum millia huic coetui per baptismum aggregari fecerit. Act. cap. I. tria circiter millia recensentur, qui receperunt sermonem eius, et baptizati sunt. Actorum cap. II. numerus credentium ad quinque omnino millia ascendit, longe maior facta est fidelium multitudo, postquam Petro Actor. cap. X. reuelatum fuit, non solis Iudaeis, sed et gentilibus Euangelium esse praedicandum. Apostoli tunc non vni amplius alligabantur loco, sed in vniuersum terrarum orbem exiuit sonus eorum, et ad quemcumque forte locum deuenerant, praedicationi ac ministerio verbi Dei incessanter institerunt, nouas Ecclesias erexerunt,

xerunt, erectis pastores suos legitimos assignarunt, quorum dein vigilantia omne detrimentum a Christi grege auerteretur. Hunc in finem S. Paulus Titum Cretae reliquit Episcopum, ut corrigeret, quae adhuc ideessent, et constitueret alios per ciuitates Presbyteros, sicut ipse constitutus fuerat epist. ad Tit. cap. I. v. 5. Huc seria illa monita 1. Petri cap. V. v. 2. nouiter electis pastoribus a summo Pastore et primo Christi in terris Vicario tradita collimabant: *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei providentes non coacte sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et quum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam.* Qui pertinacius falsam doctrinam defendere conabantur, eos Apostoli publice arguebant ac simul confundebant. S. Paulus in Synagoga praedicans acriter perstringebat Iudaeos Actor. cap. IX. Hierosolimis cum Hellenistis disputans idem Doctor gentium adeo fortiter sese iisdem opposuit, ut quomodo; hunc inuictissimum pugilem e medio tollerent, consilium inierint. Act. cap. cit. Simon Petrus zelo apostolico accensus errantem Simonem Magum diris omnibus denouit; eoquod oblata pecunia donum illud singulare ab Apostolis emere voluerit, ut omnis, cuiusque et ipse imposuisset manus, spiritum sanctum acciperet. Ob hanc impietatem non immerito hanc ex ore supremi Pastoris audire debuit sententiam: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.* Act. cap. VIII. v. 20.

§. XXXIX.

Potestate leges ferendi, quam Christus Apostolis tamquam rectoribus Ecclesiae nouiter erectae largitus est, variis modis vti fuere: modo singulis a se fundatis coetibus tutissimas praescripserunt viuendi regulas, modo coadunatis suffragiis deciderunt, quid omnibus fidelibus per varias Ecclesias dispersis factu opus foret.

Leges ab Apostolis tamquam Ecclesiarum particularium fundatoribus aut rectoribus latas videre est tum in actibus Apostolorum, tum in epistolis ab iisdem, maxime a S. Paulo ad diuersas Ecclesias, et earumdem antistites inscriptis. Ne vero quis, Apostolos nudos tantum existisse praeceptorum Christi praecones, propria autem potestate nihil noui statuisset, crederet, idem S. Paulus accurate inter praecepta a Christo tradita, ac inter ea distinguit, quae ipse, non Christus pro re nata fidelibus custodienda praecepit. Exemplum vel vnicum ex epist. I. ad Corinth. cap. VII. v. 10. desumptum adduxisse sufficiat. *Iis, qui matrimonio iuncti sunt, praecipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere etc. nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, et haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Si gravior quidam tumultus inter fideles oriretur, integer statim Apostolorum conuentus indicebatur, vt vnanimi eorum consilio tempestive adhuc malo, ne vltius serperet, efficax medicina adhiberi valeret. Actorum cap. VI. *Factum est murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduae eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non est aequum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis etc.* Hoc in conuentu communi calculo septem viros plenos fide et spiritu sancto elegerunt, et ante conspectum Apostolorum statuerunt: tum orantes imposuerunt eis manus, vnaque simul toti controuersiae finem fecerunt. Longe vehementius illa de legalium obseruatione, de qua mentio occurrit Actor. cap. XV. controuersia exarsit; quidam enim illo tempore descendentes de Iudaea docebant fratres: *Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis saluari.* Haec doctrina plane noua tantam excitauit seditionem, vt ad praecauendum maiorem tumultum Paulus et Barnabas cum quibusdam aliis inter se conuenerint ascendere ad Apostolos et Presbyteros in Ierusalem super hac questione. Coacto Hierosolimis conuentu, auditisque tum singulorum, tum maxime Apostolorum principis, qui primus omnium surgens, suam dixit sententiam, rationibus tandem communi Apostolorum et Seniorum nomine celebratissimum istud decretum conditum fuit: *Visum est Spiritui S. et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam haec necessaria: vt abstinere vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine,*

ne, et suffocato et fornicatione; a quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Huius decreti tenorem per specialiter electos ad id munus viros miserunt Antiochiam, tum vt legis instar obseruaretur, tum vt eo facilius omnis deinceps disceptandi causa radicitus exirparetur.

§. XL.

Per leges ab Apostolis latas magnum Iuri canonico incrementum accessit: Antea leges, praesertim morales tamquam sibi proprias vendicare poterat; ab aeuo autem Apostolorum ingentem quoque cumulum earum legum accepit, quibus ritus ad cultum diuinum spectantes, nec non ceremoniae in administratione sacramentorum adhibendae determinarentur. Immo nec leges iudiciales, quae debitum in regimine ecclesiastico ordinem ac formam praescribunt, ab aetate Apostolorum omnino remotae censi debent, quum ex communi doctrina in lege noua aequae ac in veteri triplicis generis praecpta, moralia scilicet, ceremonialia ac iudicialia inueniantur.

Quamuis leges tam a Christo, quam ab Apostolis conditae in libris canonicis reperiantur, non tamen vna eademque omnium ratio est. Leges diuinae, quum authorem habeant prouidentissimum, nulli subiacent mutationi, nullam admittunt dispensationem, multo minus abrogationem omnimodam. At vero leges, quas Apostoli pro potestate sibi diuinitus tradita sanxere, vel hoc solo, quod humanae sint, pro temporum varietate et ipsas quoque saepius variari necessum est. Exemplo sit lex illa communi Apostolorum suffragio lata, qua christiani Antiochiae commorantes a sanguine et suffocato iuebantur abstinere. Haec lex, licet per plura saecula multis in Ecclesiis tenaciter retenta, et saepius in Conciliis nouiter stabilita fuerit, prout testatur can. 67. Synod. Trull. can. 20. Synd. Aurelianens. II. can. 64. Conc.

Conc. VVormat. etc. hodie tamen haud amplius ligat. Ex quo quidem mutabilitatem legum apostolicarum manifeste conspiciamus. Sicut autem non omnia, quae Christus fecit et docuit, in sacris litteris scripta leguntur, ita quoque multa Apostolis debemus, quae non scripturis diuinis, sed illibata traditione ad nos peruenerunt: huc spectat celebratio quorundam festorum Natiuitatis, Epiphaniae, Paschatis, et Ascensionis Domini, et Pentecostes, sanctificatio diei Dominicae, Ieiunium quadragesimale, Communio sacramentalis sub vna specie etc. Parem reuerentiam Ius canonicum exhibet legibus Apostolorum, siue litteris exaratae sint, siue constanti traditione propagatae legitime innotescant.

C A P V T III.

DE MAXIMIS INCREMENTIS IURIS CANONICI POST MORTEM APOSTOLORVM,

§. XLI.

Arcti limites Iuris canonici tempore Christi et Apostolorum magis fuere dilatati, postquam primarii illi Rectores a Christo oretenus denominati ex hac vita discesserunt, aliisque prouinciam regendi Ecclesias vel vniuersalem, vel particulares eo tempore iam fundatas reliquerunt. Plurimae controuersiae illis saeculis subortae nouas in dies exigebant leges, quibus sana doctrina vel conseruaretur, vel noua disciplinae capita pro necessitate ac circumstantiarum varietate conderentur. Omnibus his ad amissim procurandis intenti erant illi,

illi, quos aequae ac Apostolos spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei.

Nemo sibi persuadeat, potestatem ligandi et soluendi adeo fuisse Apostolis propriam, ut iis pro conditione humanae naturae e viuis sublatis haec quoque potestas cum ipsis extincta sit. Aliud nos docet Author Ecclesiae, qui hoc suum spirituale aedificium posuit super firmam petram, contra quam nullo umquam tempore portae inferi essent praeualiturae. Ille ipse assistentiam suam usque ad consummationem saeculi promisit. Et his quidem satis indicauit, Ecclesiam, quam nouiter erexit, non ad modicum tantum tempus, quo vixissent Apostoli, sed ad finem mundi debere perdurare. Quodsi vero ex mandato Christi perpetua esse debeat Ecclesia, in praecedentium rectorum locum alii ex aliis eadem potestatis prerogatiua insignes succedant, necesse est; secus enim tota compages sine duce, sine rectore breui iterum dissolueretur, et portae inferi contra Ecclesiam facillime praeualerent. S. Paulus Episcopos, quos Apostoli variis Ecclesiis praefecerant, veros agnouit Rectores illarum Ecclesiarum, quod luculenter confirmant ipsius verba ad natu maiores seu Episcopos directa, Act. cap. XX. v. 28. Teste siquidem S. Irenaeo lib. III. cap. XIV. plurium ciuitatum prouinciae ephesinae Episcopos Miletum euocauit, vocatosque hunc in modum allocutus est: *Attendite vobis et uniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* Et ne quis crederet, Apostolos tantum constituere potuisse Episcopos, mandat idem gentium Apostolus Tito, quem Cretensium Episcopum designauerat, ut et ipse alios per ciuitates constitueret Episcopos: *Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea, quae desunt, corrigas, et constituas per ciuitates Presbyteros, sicut et ego disposui tibi.* epist. ad Titum cap. I. v. 5. Quod appellatione Presbyteri (vocabulum hoc olim commune fuit et Episcopis et simplicibus Presbyteris) hic intelligantur veri nominis Episcopi, ex toto huius capituli contextu colligere est, in quo fusa dotes in Episcopo nouiter constituendo requisitas enarrat. *Oportet enim Episcopum sine crimine esse etc.* Ecclesia certe pastores suos tamquam veros Petri et Apostolorum successores omnigena soluendi, et ligandi potestate praeditos omnibus

retro

retro saeculis venerata est; hinc tam sollicitè custodiuit catalogos, in quibus tum romani Praefules, tum et aliarum inferiorum magis insignium Ecclesiarum Praelati recensentur, ex quorum numquam interrupta serie suis quoque aduersariis palam fecit, se omni tempore fuisse et adhuc esse illam illibatam Christi sponsam, quam sanguine suo acquisiuit, acquisitam deinceps Apostolis gubernandam concredidit, et ad finem mundi sub regimine legitimorum pastorum perseuerare fecit. Huiusmodi catalogi romanorum Pontificum ac Episcoporum, maxime qui sedes Patriarchales tenuerunt, passim leguntur apud Historicos specialiter apud Hyacinthum Grauesonium tom. IX. Hist. noui test. Tabula chronologica 1. 2. 3. 4. et 5. Dum Episcopos Apostolorum successores in praesenti asserimus, hanc successionem tantum in iis, quae munus episcopale Apostolorum concernunt, non vero quae Apostolis ut Apostolis fuere propria, locum habere volumus. “ Succedunt nostri Pastores (verba sunt Espenii Iur. eccles. part. I. Tit. XVI. cap. III. Num. 8.) Apostolis in regiminis ecclesiastici ministeriali potestate: nequaquam vero in hoc, ut sint testes vitae, doctrinae et resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, et sane testes oculati; neque in eo, quod a Christo immediate eligantur, et ad euangelizandum mittantur: neque in multis aliis gratiis et praerogatiuis; ut in copia spiritus sancti, in doctrinae infallibilitate, in plenitudine scientiae, in dono linguarum et miraculorum etc. in his enim Apostolorum proprietatibus nulla datur successio ordinaria in Ecclesia: fuerunt enim dona et privilegia Apostolatus proprie dicti, in quem Episcopi non successerunt. Quidquid vero reliquae potestatis ac officii habuere Apostoli, id totum fuit episcopale; et in Episcopos tamquam eorum successores pro regimine suarum dioecesium plenarie transfusum est. “

§. XLII.

Ante omnes Episcopos Cathedrae romanae Praefules D. Petri Successores, et potestatis illius legitimi haeredes quibuscumque in difficultatibus succurrebant decidendo contro-
uersias,

uerfias, aut ad consultationes aliorum respondendo aut denique, si munus pastorale, quod super vniuersos fideles gerebant, exigeret, scribendo epistolas, vel ad omnes totius orbis, vel particulares tantum Ecclesias, in quibus languentes exhortabantur, dubiis semitam rectam monstrabant, aberrantes vero a recto tramite multo tum argumentorum tum authoritatis pondere ad viam veritatis reducebant.

Quamuis plurimae epistolae decretales falso olim rom. Pontificibus ante Siricium saeculo IV. in cathedra D. Petri sedentem fuerint adscriptae, quae a Criticis passim vt spuriae reiiciuntur; neutiquam tamen exinde sequitur, nullas omnino genuinas eorundem epistolas aut harum saltem fragmenta nos habere. Exstat epistola Clementis I. ad Corinthios scripta, quam in plurimis Ecclesiis instar apostolicarum epistolarum lectam fuisse, tradit Eusebius Hist. eccles. lib. III. cap. XII. S. Cornelii tres numeramus epistolas: quarum duae scriptae sunt ad S. Cyprianum, inter cuius etiam epistolas recensentur. Tertiam ad Fabium Antiochenum Episcopum directam refert idem Eusebius lib. VI. cap. XLIII. S. Stephani I. fragmenta epistolarum duo supersunt: vnius mentionem facit S. Dionysius alexandrinus apud Eusebium lib. VII. cap. V. Alterum vero superest apud S. Cyprianum epist. 74. S. Dionysii fragmentum ex eius epistola aduersus Sabellianos exhibet S. Athanasius in epist. de decretis nicaenae Synodi. Omnes has epistolas ex saeculo secundo superstites habemus: ex saeculo autem tertio S. Felicis I. fragmentum epistolae eius ad Maximum alexandrinum Episcopum scriptae recitatur in actione prima Concilii ephesini oecumenici. Ex saeculo quarto vsque ad Siricium Pont. qui anno CCCLXXXV. Romae sedit, trium rom. Antistitum epistolae exstant. sancti nimirum Iulii I. duae, quarum alteram ad Eusebianos dedit; alteram vero ad Clerum et populum alexandrinum. Illam nobis S. Athanasius descripsit in apologia contra Arianos; hanc autem habet Socrates lib. II. cap. XXIII. Liberius P. duodecim nobis reliquit epistolas, ex quibus septem inter S. Hilarii fragmenta leguntur: quatuor ad Eusebium Episcopum vercellensem datas Cardinalis Baronius ex vercellensis Ecclesiae tabulario edidit.

edidit. Duodecimam autem epistolam a Liberio ad Orientis Episcopos scriptam refert Socrates lib. IV. cap. XII. A S. Damaso octo accepimus epistolas, ex quibus quatuor edidit Holstenius in collectione romana bipartita. Duas Epistolas, quos ad S. Hieronymum dedit Damasus, inter epistolas quoque S. Hieronymi referri notum est. Reliquae duae, quarum una ad Episcopos Illyrici, altera contra Apollinarium et Timotheum scripta fuit, exhibentur a Theodoro et Epiphanio Scholastico. Prima quidem apud Theodoretum lib. II. cap. XXII. Et apud Epiphanium lib. V. cap. XXIX. Altera apud eundem Theodoretum lib. V. cap. X. et apud Epiphanium lib. IX. cap. XV. Hi sunt genuini primorum summae sedis Pontificum partus, qui nostro adhuc aevo maxima cum veneratione leguntur. Dubium non est, quin olim plures exstiterint tum horum, quos recensuimus, tum et aliorum R. P. Epistolae, quarum tamen iacturam Ecclesia nostra ex merito deplorat. Memoria illarum hinc inde apud scriptores ecclesiasticos refricatur: Eusebius lib. V. cap. XXIII. memorat epistolam S. Victoris I. super controuersia Paschatis celebrandi scriptam. Praeter tres adhuc exstantes S. Cornelii Epistolas aliarum tum ipse meminit, tum etiam S. Hieronymus libro de viris illustribus cap. LXXVI. nec non Eusebius lib. VI. cap. XLVI. S. Soteris epistolam ad Corinthios memorat S. Dionysius Corinthiorum Episcopus apud Eusebium lib. IV. cap. XXIII. S. Fabiani litteras allegat S. Cyprianus epist. LV. item epist. LXVII. litteras S. Lucii Pont. Saeculi quarti summorum Pontificum Marcelli, Eusebii, Melchiadis, Siluestri et Marci nulla prorsus epistola indubitata nobis suppetit, quum tamen vero simillimum sit, vel ab omnibus, vel a pluribus saltem aliquas fuisse exaratas. S. Silvester certo plures scribere occasione Synodi nicaenae sub eodem celebratae necesse habuit. Liberius in duodecim epistolis, quas adhuc habemus, crebrius et alias epistolas a se editas citat: specialiter vero a S. Siricio in litteris ad Himerium Episcopum tarraconensem datis commendatur epistola illa decretalis, quam Liberius per prouincias misit. S. Damasum plures alias, praeter octo recensitas, scripsisse epistolas, testis est omni exceptione maior S. Hieronymus in epist. 123. Quanta ex his venerandae antiquitatis monumentis Iuri nostri accederent incrementa, si integra hodieum exstarent! De reliquis epistolis decretalibus

libus Pontificum romanorum a Siricio vsque ad Sixtum IV. saeculi XV. Pontificem Max. videri potest Douiat Praenot. canon. lib. II. cap. XXVIII. et sequent. longior enim foret haec materia, quam vt praesentis dissertationis pagellis pro dignitate sua dilucidari possit.

§. XLII.

Si controuersia aut circa fidem aut circa mores vehementior exarsit, latiusque iamiam ita spargi coepit, vt insigniores quoque Ecclesiae peruerfionis periculum subirent, tum romani Antistites exempla Apostolorum pro indefesso suo zelo secuti Conuentus plurium Episcoporum instituerunt, in quibus assistente spiritu sancto, vt ex promissione Christi certo sperare poterant, tutas agendi regulas errantibus proposuerunt. Idem, quod summi Pontifices Romae fecerunt, ceteri Episcopi in suis prouinciis ab vrbe romana remotioribus, maxime, si ibidem controuersia orta esset, facere non omiserunt. Hinc venit, quod primis iam Ecclesiae saeculis tot Concilia particularia variis in locis celebrata legamus.

Vt taceamus haereses primis iam Ecclesiae saeculis in agro ecclesiastico succrescentes, quae forum theologicum magis, quam canonicum respiciunt, solum hic obiter saltem attingere lubet notissimas illas controuersias de celebrando Paschate, nec non de rebaptizandis illis, qui Baptismum ab haeretico ministro accepissent, illo aeuo agitatae. Prima controuersia de die, quo Pascha celebrandum esset, incoepit ad finem saeculi II. sub Victore I. R. P. Duplex hac de re occidentalis et orientalis Ecclesiae erat sententia: Victor romanae sedis Antistes cum Occidentalibus, et multis quoque ex Oriente Episcopis Pascha iuxta traditionem apostolicam celebrandum contendebat die dominica lunam decimam quartam mensis primi mox insequente. Ceteri vero Orientis Episcopi cum Polycrate ephesinae Ecclesiae Praelato no-

uitia suarum Ecclesiarum traditione seducti acriter institerunt, ut Pascha celebraretur more Iudaeorum ipsa luna decima quarta mensis primi, in quamcumque demum hebdomadae diem haec luna incideret. Plures Synodi ex praecepto Victoris P. ad dirimendam hanc contro-
uersiam fuere celebratae. Primum inter eas locum obtinet Concilium *Romanum* praeside eodem Victore I. anno Christi CXCVIII. congregatum, in quo decernebatur, Pascha non cum Iudaeis, sed Domini-
ca proxime sequente celebrari debere. Qui huic decreto morem gere-
re nollent, Communione ecclesiastica priuari iuebantur. Speciale
Quartodecimanorum nomen reluctantibus ab hoc tempore inhaesit.
Sententia ista, quae S. Irenaeo Lugdunensium Episcopo paulum aspe-
rior visa fuit, nihilo secius confirmabatur in Concilio *Palaeestino* sub
praesidio Theophili caesariensis Episcopi, nec non in Conciliis *Pontico*
et *Gallico* sub praeside S. Irenaeo eodem anno habitis. Hi omnes in
principali causa cum sede romana conueniebant, in eo solum dissentien-
tes: quod propter diuersos ritus nequaquam soluenda sit vnio inter Ec-
clesias. Ex altera parte Asiatici, ut suae quoque doctrinae consule-
rent, eodem anno, quo Romae Synodus agebatur, conuocarunt Con-
cilium *asiaticum* ex Episcopis Asiae minoris conflatum, cuius praesidii
munus obibat dictus Polycrates Episcopus ephesinus. In hoc Conci-
lio contraria decreto romano obtinuit sententia; stabilitum namque fuit,
Pascha pro omni tempore celebrandum esse ipsa luna decima quarta
praenominati mensis, siue dies esset Dominica, siue alia per hebdoma-
dam. Hoc suum decretum Asiatici romano Pontifici Victori submisere,
et ne coeco impetu in eodem condendo abrepti viderentur, pro
fundamento allegarunt traditionem Ecclesiarum in Asia perpetuam,
quam tum a Ioanne Apost. tum a Philippo Diacono, tum denique
a Policarpo smyrnensi Episcopo accepissent. Ast Victor parum hisce
fundamentis permotus suae sententiae institit, totumque Asiaticorum
conuentum reprobauit, quod et subsequentes Synodi generales fecere.
Altera de reiteratione baptismatis ab haeretico ministro collati contro-
uersia iam Tertuliani tempore in Africa gliscere coepit. Hic acerrimi
ingenii vir, orthodoxam adhuc colens Religionem, nihil omnino ne
baptisma quidem cum haeticis commune habere voluit. Qui ergo a
talibus baptizati erant, ex illius sententia non prius in Ecclesiam re-
cipie-

cipiebantur, quam iterato S. baptisma ab orthodoxo ministro suscepissent. Controversia, cui Tertullianus ad finem saeculi II. praeludebat, fomentum accepit saeculo III. haud exiguum, postquam sub Zephyrino romano Pontifice Agrippinus carthagenensis Episcopus coacto ex Africa et Numidia Concilio definiuit: Baptismum ab haereticis collatum esse iterandum; quoniam nullum est baptisma extra Ecclesiam. Tandem vero sub Stephano I. Christi in terris vicario ingens ortum est incendium. S. Cyprianus, tum temporis Carthagenensium Episcopus, quum in vtramque partem de valore baptismi videret sententias, certam regulam habere cupiens nationalem Synodum Carthagine conuocauit, atque in eo audacter decidit, vnum esse in Ecclesia Baptismum, propterea foris baptizatos rebaptizandos esse. Hoc ipsum decretum in alio Concilio in praesentia LXXI. Episcoporum tum ex Africa tum ex Numidia confirmauit. Stephanus Papa, qui nihil innouandum, sed quod traditum esset, caute seruandum existimabat, percepta hac bina synodali definitione, Synodos istas reprobauit, Baptismum vero ab haeretico collatum, dummodo materiae et formae nullus subesset defectus, validum pronuntiauit. Restitit auctoritati pontificiae S. Cyprianus, prioremque sententiam in nouo Concilio Carthagine celebrato LXXXVII. Episcoporum suffragio stabiliuit. Paulo post haec contentio ex Africa in Asiam quoque transiit, vbi pariter synodali iudicio Cypriani doctrina definita est. S. Stephanus autem Romae, malum radicitus amputare conatus, omnibus Conciliis tamquam traditioni apostolicae contrariis ex asse reprobatis, in subscribentes excommunicationis fulmen aut actu vibrauit, aut serio certe minitatus est, quamuis ne sic quidem exortum semel incendium penitus extinguere potuerit. Hunc morem conuentus particulares celebrandi per plurima saecula continuauit Ecclesia, quae firmiter sibi persuasum habebat, plurimum efficaciae huiusmodi Conciliis inesse tum ad disciplinam ecclesiasticam fartam tectam seruandam, tum etiam, si hinc inde collapsa videretur, ad eandem erigendam et pristino nitori restituendam. Canones in Synodis etiam particularibus conditi tantae erant auctoritatis, vt collectionibus inserti ad tractanda negotia ecclesiastica publice adhiberentur. Exemplo esse potest antiqua illa Canonum collectio, quae prima passim creditur; haec praeter canones duorum Conciliorum generalium nicae-

ni I. et constantinopolitani I. insuper complectebatur regulas Synodi *Ancyranæ*, *Neo-caesariensis*, *Gangrensis*, *Antiochenæ*, et *Laodice-næ*, ad quas in Concilio calcedonenſi oecumenico, quod istam Cano-num collectionem vna cum libro Euangeliorum ad decidendas causas adhibebat, absque discrimine Action. IV. et XI. prouocatum fuit.

§. XLIII.

Quamdiu Ecclesia sub duro gentilium Imperatorum iugo pressa quidem, oppressa vero numquam gemebat, metu persecutionis conuentus vniuersales ex omnibus totius orbis Episcopis congregare haud potuit: aſt vbi serenior illuxit Phoebus, paxque per piſſimum Imperatorem Constantinum M. reddita, illico conciliorum oecumenicorum vſus inualuit, in quibus sub praesidio et directione romani Pontificis in praesentia satis numerosa Episcoporum vndequaque confluentium haereses nouiter exortae vel in primo suo ortu fuere extinctae, vel longius iam grassantes confixae, Schismata sublata, controuersiae absque tergiuersione compositae aut decisaе, fidei dogmata ex verbo Dei tum scripto tum tradito nouiter declarata, nec non saluberrimae leges pro instruendis fidelium moribus sancitae, quae eo magis stringebant omnes, quo firmitus quisque persuasus fuerat, eas non tam ab homine conditas, quam ab ipso spiritu S. dictatas esse, cuius infallibilis assistentia, qua omne errandi periculum ab Ecclesia illa veritatis columna longissime auerteretur, toties in sacris litteris promittitur.

Primum Concilium gnenerale, quod post tempora Apostolorum celebratum legimus, est nicaenum I. sub Syluestro romano Pontifice, et Constantino M. Imperatore, qui congregandae huic Synodo stre-

nue omnem locauit operam; nec inanis fuit labor piissimi Imperatoris; conuenere enim anno Christi CCCXXV. Niceae in Bythinia Episcopi CCCXVIII. qui sub praesidio legatorum apostolicae sedis arianam haeresin diuinitati Christi et eiusdem cum Patre consubstantialitati aduersam condemnarunt: antiquam illam Quartodecimanorum de celebrando Paschate controversiam finali iudicio deciderunt: Meletium Episcopum multorum criminum reum, ac Ecclesiam pessimo schismate dilacerantem omnibus functionibus episcopalibus, solo Episcopi nomine retento priuarunt. In fine denique pro restauranda praesertim disciplina ecclesiastica plures canones, XX. communiter recensentur, condiderunt. Plura subsequenter saeculis concilia generalia tum in Oriente tum in Occidente etiam a saeculo XII. fuere celebrata, de quibus inferius, ubi de Conciliis ex professo sermo erit, agemus. Quanta vero cum reuerentia decreta conciliorum fuerint recepta, ex testimonio Iustiniani Imperatoris in nouella CXXXI. cap. I. sufficienter colligi potest. “Sancimus, inquit ibidem, vicem legum obtinere sanctas ecclesiasticas regulas, quae a sanctis quatuor conciliis expositae sunt, aut firmatae, hoc est in nicaena trecentorum decem et octo, et in Constantinopolitana sanctorum centum quinquaginta Patrum, et in ephesina prima, in qua Nestorius est damnatus, et in chalcedonia, in qua Eutyches cum Nestorio anathematizatus est. Praedictarum enim quatuor synodorum dogmata sicut sanctas scripturas accipimus, et regulas sicut leges obseruamus.”

§. XLIV.

Florebant ab ipsis Ecclesiae incunabulis viri et doctrina et sanctitate maxime conspicui, quorum indefessus labor eum praecipue finem respiciebat, ut verbum Dei scriptum fideliter exponerent, traditiones tum diuinas, tum apostolicas quin et ecclesiasticas litteris consignarent, consignatas vero serae posteritati transmitterent. Neque in hoc quiescere

re adhuc potuit illorum studium; deriuabant insuper ex limpidissimis hisce fontibus saluberrimas morum regulas, quas fidei populo, illis praesertim, qui recenter ad fidem conuersi erant, instar lactis instillabant. Horum doctrinas tanti semper Ecclesia aestimauit, vt ea passim in conuentibus Christianorum praelegi, ac veluti tutissimam viuendi regulam custodiri mandauerit.

Hos viros sanctitate, doctrinaque non minus, ac antiquitate venerandos sanctorum Patrum titulo honorauit Ecclesia; vere enim Patres sunt, qui tot Christo genuerunt filios, genitos etiam sanae doctrinae pabulo nutriuerunt. Et quamuis non omnes illorum leges ferendi praerogatiua fuerint insignes, plura tamen ex eorundem operibus decerpta summi Pontifices sua fecerunt, propriisque legibus immixta toti Ecclesiae canonis loco proposuerunt. Hinc non immerito sanctorum Patrum authoritatem adeo commendauit Leo IV. dist. XX. can. I. *S. I. Quam ob causam luculentius, et magna voce pronuntiare non timeo; quia, qui illa, quae diximus, sanctorum Patrum statuta, quae apud nos Canonum nomine praetitulatur (sive sit ille Episcopus, sive Clericus, sive Laicus) non indifferenter recipere conuincitur, nec catholicam et apostolicam fidem, nec sancta quatuor Euangelia utiliter et efficaciter ad effectum suum retinere, vel credere probatur.* Atque haec sunt, ex quibus Ius canonicum post Apostolorum discessum in immensum quasi auctum est, vt opus fuerit quam plurimis collectionibus, in quibus canones per incertas sedes vagantes in vnum redigerentur volumen, redacti vero quotidiano deseruirent vsui. De his collectionibus canonum variis saeculis adornatis fusius tractare ad dissertationem tertiam differimus.

DIS-

DISSERTATIO II.

DE FONTIBVS IVRIS CANONICI TAM IN
GENERE QVAM DE ORIGINARIIS IN SPECIE.

CAPVT I.

DE FONTIBVS IVRIS CANONICI IN GENERE.

§. I.

Fontis appellatione in Iure canonico intelligimus certa illa ac infallibilia principia, ex quibus Iurisperitus fortissima defumit argumenta ad confirmandas conclusiones, quas de rebus vel ad mores vel ad disciplinam ecclesiasticam spectantibus in medium profert.

Quod Ius canonicum fontis nomine intelligit, Theologia locorum theologicorum vocabulis exprimit. Vtraque disciplina hoc commune factum experta est, quod longo tempore materia ista oppido necessaria aut obiter tantum pertractata, aut omnino neglecta fuerit. Quum tamen nec Theologus, nec Iurisperitus in sua palæstra tuto pede procedere valeat, nisi ante penitus inspexerit naturam ac firmitatem suorum principiorum, quibus omnes conclusiones inniti debent. Alia certe est indoles regularum ex verbo Dei tam scripto quam tradi-

to defumtarum, alia illarum natura, quae ab Ecclesia vniuersali proponuntur, et alia demum, quas concilia particularia, aut Episcopi singularem Ecclesiarum Rectores sibi subiectis praescribunt.

§. II.

Haec principia considerari possunt vel in se ipsis, vel quatenus in variis collectionibus coadunata reperiuntur. In prima consideratione principia ista fontes originarios, de quibus in praesenti dissertatione sermo est, appellamus; collectiones vero, quae isthaec principia coadunata exhibent, pro fontibus deriuatiuis habemus ac speciali dissertatione tertia de iisdem agemus.

§. III.

Quot fontes originarii numerandi sint, absque difficultate constabit, si obiter ad ea reflectamus animum, quae de origine et incrementis Iuris canonici in prima dissertatione praemisimus. Christus et Ecclesiae et Iuris nostri Author leges tum ad fidem tum ad mores pertinentes ipse tulit, quae aut in scriptura sacra fidelibus inculcantur, aut per aptos testes continua traditione fuere custoditae. His legibus moralibus Apostoli ad regimen Ecclesiae diuinitus vocati plures alias tum cultum diuinum, tum ordinatum regimen externum in Republica ecclesiastica spectantes addiderunt, quae itidem vel in actibus Apostolorum vel in eorundem epistolis

stolis scriptae leguntur, aut traditae ac in fide dignis monumentis in diem hodiernum conseruatae exstant. Post Apostolorum ex hoc mundo discessum summi Pontifices vel vnacum Episcopis in conciliis congregatis saluberrimas leges tulerunt, vel pro ratione primatus, quem haereditario Iure a D. Petro acceperunt, extra conuentus Ecclesiae agendi normam statuerunt, vel denique ex sanctorum Patrum voluminibus singularia capita, quibus mores informarentur, christiano populo custodienda praefixerunt.

§. IV.

Ex his sua sponte liquet, quinque ad summum Iuris canonici fontes originarios adstrui debere. Primum illorum *verbum Dei scriptum*, alterum in *verbo Dei tradito* reperi-
mus. Tertiū fontis loco sunt sacrorum Conciliorum cano-
nes. Pro quarto veneramus romanorum *Pontificum decreta*. Et quintum demum ex sanctorum *Patrum doctrinis* hauri-
mus. Isti quinque fontes omnium, quotquot hactenus vi-
dere licuit, Iuris ecclesiastici collectionum caput et origo
erant.

Non obest, quod eosdem fontes tamquam locos sibi proprios, et quidem intrinsecos Theologia adoptet. Fatemur ingenue Theologiam inde sua haurire principia, vnde haurit Iurisprudentia canonica, at diuersa plane sub ratione, quam differt. I. §. XI. ex parte iam infinua-
uimus. In his fontibus duplicis generis regulae credendi nimirum et agendi reperiuntur. Quatenus normam credendorum tutissimam exhibent, a Theologia non modo considerantur, sed copiosissime etiam

exponuntur, prout videre est in operibus Melchioris Cani, qui plures de locis theologicis libros conscripsit. In quantum vero tractant de rebus ad morum informationem pertinentibus, non immerito de iis partem sibi Ius canonicum vendicat, quod ex fine suo primario ordinatum Ecclesiae regimen, nec non morum honestatem omnimodam in Reipublicae ecclesiasticae membris intendit. Neque nos cocta recoquere existimes, dum Theologorum exempla secuti fontes originarios Iuris canonici Candidatis tam in genere quam in specie examinandos proponimus. Optandum equidem foret, ut omnes disciplinis theologicis praeiuncti imbuti ad sacrae Themidis tribunal accederent; quoniam vero plurima pars, nescio, quo impedimento detenta, recenter a studio philosophico, quin vel a longe domum istam, quam sapientia sibi aedificauit, salutauerit, operam studio iuridico consecrare allaboret, vtilissime me facturum sperabam, si de fontibus originariis talem expositionem in medium proferrem, quae scientibus minime onerosa, ignorantibus autem, ne in necessariis subsidiis defectum paterentur, summe esset proficua.

§. V.

Sunt Iuris canonici interpretes, qui pauciores, ac nos: sunt, qui plures Iuris nostri fontes assignent. Discrimen, quod nostram, et illorum doctrinam intercedit, facili labore tolli potest. Qui plures agnoscunt, aut fontes originarios cum deriuatiuis confundunt, aut omnino extraneos, et ad forum iuridicum non pertinentes iisdem immiscent; qui autem pauciores tradunt, duos saepe in vnum contrahunt, quos tamen ipsa ratio necessario dictat esse seiungendos.

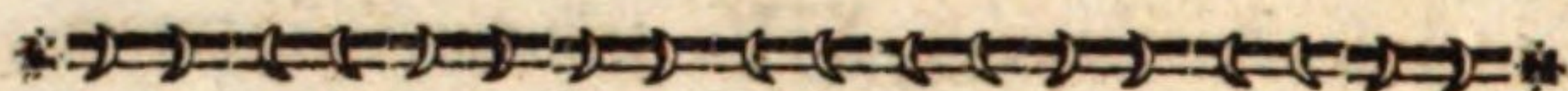
Pauciores, quam quatuor fontes nemo canonistarum facile determinabit; quum verbum Dei, canones conciliorum, Pontificum decreta, ac sententiae sanctorum Patrum omnem in Iure nostro impleant

paga.

paginam. Equidem sub verbo Dei scriptum aequè ac traditum comprehendunt. Et hoc si de traditionibus diuinis loquamur, difficultate caret: Ast quum praeter traditiones diuinas etiam apostolicas nec non ecclesiasticas, quae in Iure canonico nequaquam contemnendae sunt, habeamus, ideo sub generali verbi Dei appellatione totam traditionum naturam ac varietatem sufficienter haud explicant. Author principiorum introductione §. XIV. praeter scripturam, traditionem, concilia, Pontificum decreta et sententias Patrum pro fontibus Iuris ecclesiastici assignat insuper *Symbola*, ex quibus, quum sint summariae collectiones principaliorum fidei articulorum, Theologus quidem non vero Iurisperitus sua arma desumit. *Consensum ecclesiae*, qui sub diuerso respectu vel ad traditionem, vel ad Concilia, vel aliquo modo etiam ad Pontificum decreta reduci debet. Si consensus Ecclesiae ex eo colligitur, quod vbique, quod semper, quod ab omnibus ita creditum obseruatumque fuerit, traditionem aut diuinam aut certe apostolicam insinuat; quia “quod vniuersa tenet ecclesia, nec a conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime credimus.” S. August. lib. V. de Baptism. cap. XXIV. Si consensus Ecclesiae in generali omnium pastorum conuentu circa controuersiam ad fidem vel mores pertinentem expressus adest, hic optime conciliis ipsis adscribitur; si vero decretum pontificium vniuersae Ecclesiae propositum vnanimi consensu ab eadem acceptatur, tunc tacitus iste Ecclesiae consensus praeter decretum Pontificis vt acceptatum nil noui importare videtur. Corpus Iuris ciuilis et canonici, quod citatus Author vltius pro fonte adstruit, huc omnino non pertinet, primum continet principia extranea, quae ab Ecclesia libere recipiuntur, aut etiam reprobantur. Alterum ad fontes derivatiuos ideo ablegamus; quia ex fontibus originariis tantum quaedam principia in vnum volumen collecta exhibet, ad quorum pleniorum intelligentiam saepissime ad fontes ipsos recurrere nos oportet.

CAPVT II.

DE SACRA SCRIPTURA PRIMO IVRIS CANONICI FONTE ORIGINARIO.

§. VI.

Scriptura, quae tum ratione Authoris, qui Deus est, tum ratione materiae, quam pertractat, altissimae, tum ratione finis, quem intendit, sublimissimi, Iure praecipuo *sacra* dicitur, licet aliis quoque nominibus efferri soleat; nam modo quasi per antonomasiam *scriptura* appellatur: Nunc *sacrarum litterarum* nomine venit, nunc etiam *verbum Dei*, *testamentum*, vel *Biblia* audit.

Omnia horum vocabulorum, quae pro synonymis passim accipiuntur, vestigia deprehendere licet in ipsa scriptura sacra: Act. cap. VIII. v. 32. Scriptura sine addito nuncupatur: *Locus autem scripturae, quam legebat, erat hic.* S. Paulus II. ad Timoth. cap. III. v. 15. dilectissimum suum filium ob litterarum sacrarum scientiam laudat: *Quia ab infantia sacras litteras nosti etc.* idem Apostolus I. ad Thessal. cap. II. v. 13. Thessalonicenses commendat, quod verbum Dei digne receperint: *Quoniam, quum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut vere est) verbum Dei.* Ad Galatas cap. IV. v. 24. dissertis verbis scripturam sacram testamentum appellat: *Haec enim sunt duo testamenta, unum quidem in monte Sina in servitutem generans etc.* Biblia (id est liber) vocatur scriptura in prima mox inscriptione, quae communiter ita legitur: *Biblia sacra vulgatae editionis.*

§. VII.

§. VII.

Scriptura sacra, cuius varia nomina attulimus, secundum rem ipsam definiri potest: Quod sit verbum Dei ab Authore Hagiographo afflante spiritu sancto scriptum, et ut tale ab Ecclesia catholica nobis manifestatum.

Breuius a quibusdam describi solet: *Quod sit verbum Dei scriptum ipso afflante*, ita clariss. P. Zech in praecogn. Iur. canon. tit. VII. §. 70. Nos priorem definitionem maioris claritatis causa retinemus et breuiter simul exponimus. Dicitur *verbum Dei*, quia *multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio*. ad Hebrae. cap. I. v. 1. An Deus in veteri testamento aequae ac in nouo hominibus de ore ad os locutus, num vero Angelorum ministerio usus fuerit? inquit sat operose Tournelius tract. de leg. cap. IV. sect. III. *Scriptum* additur, ut a traditione diuina distinguatur, quam pari reuerentia ut verbum Dei recipimus. *Scriptum* insuper esse debet ab *Authore Hagiographo*, id est, sancto, et ad scribendum specialiter a Deo electo. *Afflante spiritu sancto*. *Afflatus* iste singularem scribentis importat directionem a spiritu sancto factam, ut sacer scriptor haec potius quam alia, et hoc quidem modo, hisce etiam verbis et litteris consignaret. Neque superabundare credas hunc sancti spiritus afflatum ea forte permotus ratione, quod verbum Dei aequae effici posset per testimonium spiritus sancti humanae scripturae accedens quo declaratur, omnia, quae in hoc libro tam de rebus sacris, quam profanis conscripto inueniuntur, vera esse, prorsusque nihil falsi in eo reperiri. Solum profecto testimonium et approbatio scripturae alienae numquam tantae censetur efficaciae, ut fiat per eam verbum approbantis. Res in exemplo patet: licet liber ab integra quadam Theologorum facultate ab omni circa fidem errore immunis approbetur, nullus propterea dicet: hunc librum esse partem ipsius facultatis, continere verba ipsorum Theologorum etc. multo igitur minus verbum humanum fiet verbum Dei, si testimonium tantum diuinum accesserit, quod nihil erroneum ibidem reperire sit. *Assistentia S. spiritus singularis,*

laris, quamuis a scribente omne errandi periculum longissime arcere valeat, verbum Dei tamen minime efficit; nemo Catholicorum est, qui ignoret, concilia oecumenica eadem spiritus sancti assistentia regi, summorum quoque Pontificum decreta, vt vel minimi circa sanam fidei aut morum doctrinam errores praecaueantur, spiritu sancto assistente condi; numquam tamen auditum est, vel conciliorum canones, vel Pontificum elogia pro verbo Dei habenda esse. Opus itaque est speciali afflatu, quo spiritus diuinus manum scribentis multo perfectius afficiat, quam Magister manum tyronis ad efformandas litteras dirigens, suoque impulsu harum ductus efformans: *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt Dei homines*, Inquit S. Petrus epist. II. cap. I. v. 21. An ex hac adeo singulari directione sequatur, omnes omnino sententias, singula verba, ipsasque litteras sacris scriptoribus a Deo fuisse inspiratas, fusius examinant Theologi nominatim Reuerendissimus Bertholdus Vogl in prolegom. theologiae sect. II. cap. I. §. IX. Clariss. P. Corbinianus Thomas part. I. de scriptura S. cap. III. In fine definitionis adiicitur: *Et vt tale ab Ecclesia catholica nobis manifestatum*. Absque hac manifestatione, licet verbum Dei semper quoad se tale maneret, nobis tamen constare minime posset, quinam libri praecise pro diuinis haberi debeant, an primus et secundus Esdrae tantum, an non etiam tertius et quartus? cum passim in vno volumine circumferantur. *Ego vero Euangelio non crederem*, dicit S. August. I. Contra Ep. fundam. cap. V., *nisi me catholicae Ecclesiae commoueret autoritas*.

§. VIII.

Scriptura sacra, cuius existentiam ex Theologia supponimus, generali diuisione abit in *testamentum vetus et nouum*. Vtrumque plures complectitur libros: vetus quidem *quadraginta quinque*: nouum vero *viginti septem* exhibet, ita, vt vniuersim septuaginta duorum sacrorum librorum numero vniuersa scriptura absoluator.

Testa-

Testamentum dicitur; quia singularem Dei erga homines voluntatem testatur. Dicitur insuper *antiquum* et *nouum testamentum*: et hoc quidem haereditatis aeternae promissionem testatoris Christi sanguine subscriptam, ipsaque morte confirmatam importat: illud vero promissionem regni Palestinae, tamquam haereditatis Iudaeorum, sanguine et morte vitulorum ac agnorum velut in figuris noui testamenti sancitam complectitur. Discrimen inter vtrumque testamentum fufius prosequitur gentium Doctor in epist. ad Hebraeos. cap. IX. Numerum librorum sacrorum, ac eorundem nomina iuxta ordinem recenset trident. Concilium sess. IV. in decreto de canonicis scripturis.

§. IX.

Libros sacrae scripturae diuidimus in *canonicos* et *apocryphos*. Canonici rursus sunt vel *Proto-* vel *Deutero-canonici*, quae diuisiones procedunt quoad vtrumque testamentum.

Canon in praesenti loco non amplius regulam tantum, sed *Catalogum*, *Indicem*, *Matriculam*, seu *Syllabum* denotat, in qua significatione saepius hoc vocabulum apud scriptores ecclesiasticos occurrere testatur Douiat. praenot. canon. L. I. cap. I. Num. 8. Sic E. G. Sancti ab his scriptoribus dicuntur canonizati, si solemni ritu in sanctorum catalogum relati legantur. Clerici vocantur canonici, si in syllabum cuiusdam Ecclesiae ita redacti sint, vt perpetuo ab eadem necessaria vitae subsidia petere possint. Libros itaque canonicos iuxta praedictam canonis acceptionem dicimus illos, qui in catalogo scripturarum sacrarum vel a Synagoga vel ab Ecclesia approbato continebantur, aut semper, aut ferius saltem in eundem recepti sunt. Illos vero, qui numquam hactenus in tali catalogo locum obtinuerunt, non canonicis seu apocryphis adnumeramus. Libros S. scripturae ea quoque ex ratione canonicos dici posse, quia vtilissimas tum fidei tum morum regulas tradunt, ex testimonio S. Irenaei lib. IV. adu. haeres. cap. 69. colligitur: “ Quia sacra scriptura est indeclinabilis et inuiolabilis regula,

“ inde libri, qui reuera sacrae ipsius scripturae autoritate gaudere existimantur, dicuntur canonici. “ Librorum apocryphorum in utroque testamento ingens existit cumulus, quorum omnium catalogum in tres classes accurate diuisum refert allegatus Reuerendiss. Bertholdus Vogl in Proleg. Theologiae sect. II. cap. II. §. XV. nec non cap. III. §. VII. Libri Proto-canonici audiunt, qui omni tempore pro libris diuinis habiti, semper in canone sacrae scripturae exstiterant: Deutero-canonici autem, de quorum authentia aliquando fuerat dubitatum, et hoc ipso serius in sacrarum litterarum catalogum admissi sunt. Haec diuisio ex inferius dicendis magis patebit, ubi de canone tam veteris, quam noui testamenti sermo erit.

§. X.

Alio modo diuiduntur libri in sacra scriptura contenti ex materia, quam pertractant: vel enim isti leges diuinas nobis inculcant, et vocantur *legales*: vel rerum gestarum historias commemorant, et eosdem *historicos* appellamus: vel hominem in vera sapientia instruunt, et speciali librorum *sapientialium* titulo a nobis honorantur: vel denique futura praenuntiant, atque ob Prophetiae spiritum in iis latentem iure merito *propheticos* nuncupamus.

Libris legalibus veteris testamenti adnumeramus Pentateuchum, id est, quinque libros Moysis *Genesin*, *Exodum*, *Leuiticum*, *librum Numerorum*, et *Deuteronomium*. In lege noua: *quatuor Euangelia*. Historici in antiquo foedere erant liber *Iosue*, *Iudicum*, *Ruth*, *quatuor libri Regum*, *duo Paralipomenon*, et *duo Esdrae*, *Tobias*, *Iudith*, *Esther*, *Iob*: nec non primus et secundus *Machabaeorum* liber. In testamento nouo *Actus Apostolorum* historiam nascentis Ecclesiae post Christi in coelos ascensum nobis referunt. In vera sapientia Iudaeos instruebant *Salomonis Prouerbia*, *Ecclesiastes*, *Canticum canticorum*, *Sapientia*, *Ecclesiasticus*. In lege autem gratiae mel sapientiae Christianis

stianis instillatur tum in quatuordecim S. Pauli, tum in reliquis septem aliorum Apostolorum epistolis. Interitum Synagogae, nec non Christi aduentum et Ecclesiam nouiter ab eodem erigendam prophetico spiritu Iudaeis praenuntiabant *Psalmi Davidici*, *Isaias*, *Ieremias*, *Baruch*, *Ezechiel*, *Daniel*, ac duodecim *Prophetae minores*. Christianis secundum Christi aduentum graphice depingit *Apocalypsis*, quam S. Ioannes in Insula Patmo conscripsit. Ioan. cap. I. v. 9.

§. XI.

Canonem scripturarum sacrarum in hac materia catalogum vel indicem librorum diuinorum insinuare, supra §. IX. dictum fuit. Hic catalogus non vnus idemque omni tempore exstitit, sed alium Iudaeorum Synagoga exhibet, alium tridentinum Concilium recenset; alium demum pro lubitu suo sibi fabricant Heterodoxi. Canon Iudaeorum viginti duos complectebatur libros, quem canonem, exacta captiuitate babylonica, approbante Synagoga magna Esdras probabilius confecit.

Pro hoc canone ab Esdra confecto et clauso militat eruditissimus Calmetus in dictionario biblico verbo *Canon*. vbi inquit, “ Satis recepta traditio est apud Hebraeos, canonem scripturae clausum non fuisse, vt eorum phrasi loquar, seu libros sacrae scripturae non fuisse numero certo, nisi Esdrae aetate determinatos. Ille enim, annuente concilio generali totius nationis libros, sacros in vnum corpus collegit, et canonem scripturarum digessit. “ Idem videtur esse iudicium S. Irenaei lib. III. cap. XXV. Tertull. de habitu mulieris cap. III. et S. Hieronymi contra Heluidium cap. III. Quinam praecise libri in canone Esdrino continebantur, exponit Iosephus Iudaicus lib. I. contra Apionem, cuius testimonium eo maioris momenti esse debet, quo certius constat, eum inter Hebraeos fuisse doctissimum et interper Sacerdotem, cui gentis suae historia sacra optime perita

fuit. “ Infiniti libri, (ita ipsius verba sonant) non sunt apud nos di-
 “ scordantes, et sibimet repugnantes: sed solummodo duo et viginti
 “ libri, habentes temporis totius conscriptionem, quorum iuste fides
 “ admittitur. Horum ergo quinque quidem sunt Moyſis, qui natiui-
 “ tates continent, et humanae generationis traditionem habent usque
 “ ad eius mortem. Hoc tempus tribus millibus annis paululum minus
 “ est. A morte vero Moyſis usque ad Artaxerxem Persarum Regem,
 “ qui fuit post Xerxem, Prophetæ suorum temporum res gestas con-
 “ scripserunt in tredecim libris. Reliqui vero quatuor hymnos in De-
 “ um, et vitæ humanae praecepta noscuntur continere. “

§. XII.

Libros viginti duos, quos in Hebraeorum canone fuisse, Io-
 sephus narrat, S. Epiphanius haeresi VIII. singulatim re-
 cenſet, ita tamen, vt nonnumquam illos ſeiungat, qui a Iose-
 pho pro vno fuere computati, et vel ideo maiorem ac Io-
 sephus librorum ſacrorum numerum, aliumque ordinem pro-
 fert. Viginti ſeptem ſequenti ſerie enumerat: “ Quinque
 “ Moyſis, ſextus Iofue, ſeptimus Iudices, octauus Ruth,
 “ nonus Iob, decimus Pſalterium, vndecimus Prouerbia,
 “ duodecimus Eccleſiaſtes, decimus tertius Canticum, de-
 “ cimus quartus Regum primus, decimus quintus, decimus
 “ ſextus, decimus ſeptimus Regum ſecundus, tertius, quar-
 “ tus: decimus octauus, Paralipomenon primus, decimus no-
 “ nus, Paralipomenon ſecundus, vigefimus Iſaias, vigefi-
 “ mus primus duodecim Prophetæ minores, vigefimus ſe-
 “ cundus Ieremias, vigefimus tertius Ezechiel, vigefimus
 “ quartus Daniel, vigefimus quintus Eſdrae primus, vigefi-
 “ mus ſextus Eſdrae ſecundus, vigefimus ſeptimus Eſther. “

Quum

Quum nulla in hoc ab Epiphanio confecto sacrorum librorum catalogo mentio occurrat libri *Tobiae*, *Iudith*, *Sapientiae*, *Ecclesiastici: primi et secundi Machabaeorum*, manifeste patet, hos libros in canone Iudaeorum numquam exstitisse, ac proinde Iure merito libris deuterocanonicis adnumerandos esse. Immo de nonnullis ab Epiphanio quoque recensitis libris dubium remanet, an fuerint omni tempore pro diuinis habiti. Librum *Esther* docet Iuenin dissert. IV. Theol. proleg. cap. V. art. II. olim fuisse expunctum ex canone Iudaeorum, suamque sententiam confirmat autoritate *Melitonis* Sardenfis apud Eusebium hist. eccles. lib. IV. cap. XXVI. *Athanasii* in synopsi, nec non *Gregorii Nazianzeni* in suo de genuinis scripturis carmine. Librum *Baruch* non semper tamquam diuinum fuisse agnitum, testis est S. Hieronymus praefat. in Ieremiam. Ex Daniele *Hymnum trium puerorum*, Historiam *Susannae*, et *Draconis*, qui a Daniele ibidem interfectus fuisse narratur, auctoritatem canonicam haud obtinuisse, tradit idem S. Hieronymus praefat. in Daniele. Verum, licet hi libri *Tobiae*, *Iudith*, *Sapientiae*, etc. in Iudaeorum canone non existerint, magna nihilominus veneratione dignissimi semper Iudaeis visi sunt, qui fortasse eosdem canoni quoque suo inseruissent, nisi canonem a Synagoga magna tam firmiter obsignatum iterum referare timuissent.

§. XIII.

Sicut libri veteris testamenti alii erant Proto- alii Deuterocanonici: ita quoque scripta Apostolorum, quae nunc canonicam habent auctoritatem, non omnia omni tempore tamquam diuina ab vniuersali Ecclesia agnita sunt. Erant alia, quae absque haesitatione pro libris diuinitus inspiratis fuere recepta, alia iterum, de quorum diuinitate vel quidam Patrum, vel Ecclesiae saltem particulares dubitarunt.

Libros noui testamenti, qui in omnibus Ecclesiis catholicis, si vnum alterumue eorum versiculum excipias, pro diuinis habebantur, recensemus sequentes: Quatuor Euangelia S. *Matthaei*, *Marci*, *Lucae*, *Ioannis*. Acta Apostolorum, omnes *Epistolas* a S. Paulo exaratas, ea tantum excepta, quae *ad Hebraeos* scripta legitur. Duas epistolas catholicas, *Petri* nempe vnam, ac *Ioannis* alteram. Ex quatuor Euangeliiis, vt dubias quoque horum librorum partes in medium proferamus, longo tempore quibusdam scrupulum mouit caput vltimum S. *Marci*; eoquod in eo containerentur aliqua, quae Manichaeismum redolerent, teste S. Hieronymo in epist. ad Hedibiam quaeft. 3. Historia de sanguineo Christi sudore, de angelica apparitione et consolatione. *Lucae* cap. XXII. multos tenebat suspensos, prout narrat idem S. Hieron. lib. II. contra Pelagianos. Historiam adulterae mulieris *Ioan.* cap. VIII. aliquando non fuisse indubitatae fidei, Erasmus ex Eusebio in huius loci annotatione refert. Versus ille I. *Ioannis* cap. V. *Tres sunt, qui testimonium dant in coelo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, et hi tres vnum sunt*, quibusdam visus fuit dubius, ac si non contineret genuina S. *Ioannis* verba; rationes dubitandi exhibet citatus Erasmus in huius loci annotationibus. Praeter has partes Ss. Euangeliorum non vbique receptas integrae etiam Apostolorum epistolae in dubium vocabantur. De epistola S. Pauli ad Hebraeos varie sensere veteres. Illorum aliqui eandem omnino e canone exclusum volebant, alii vero in eo tantum haesere anxii, an Barnabae, an *Lucae*, an reuera Paulo sit adscribenda? de vtrisque loquitur S. Hieronymus, de illis quidem in epist. ad Paulinum: "Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias; Octaua enim ad Hebraeos, a plerisque extra numerum ponitur." De his tractat in catalogo scriptorum ecclesiasticorum: "Epistola autem, quae fertur ad Hebraeos non eius (Pauli) creditur propter styli sermonisque distantiam, sed vel Barnabae iuxta Tertullianum, vel *Lucae* Euangelistae iuxta quosdam, vel Clementis romanae postea Ecclesiae Episcopi, quem aiunt, sententias Pauli proprio ordinasse, et ornasse sermone." De epistola *Iacobi*, postrema *Petri*, secunda et tertia *Ioannis*, nec non de epistola *Iudae* tale testimonium tradit Eusebius hist. eccles. lib. III. cap. XXV. "Ex his vero, quae in dubium revocantur, a multis tamen comme-

“morari videmus, est epistola, quae dicitur Iacobi, et quae Iudae,
 “et secunda Petri. Ioannis item altera et tertia, siue illae ab ipso
 “reuera Euangelista, siue ab altero eiusdem nominis compositae sunt.”
 Postmodum recenset quosdam partus spurios Actus Pauli, librum Pa-
 storis titulo inscriptum, etc. et deum de *Apocalypsi* ita pergit: “His
 “adiunge, si lubet, Ioannis reuelationem, quam nonnulli, vt superi-
 “us dixi, ex albo scripturarum expungunt, alii inter libros omnium
 “consensu probatos adnumerant.” Eusebio addi etiam potest S. Hie-
 ronymus, qui in catalogo de scriptoribus eccles. eandem sententiam
 confirmat.

§. XIV.

Equidem circa praedictos tum veteris tum noui testamen-
 ti libros dubitatum aliquando est: verum quia iidem ma-
 gna iam apud alios in aestimatione erant, factum est, vt bre-
 vi etiam libri dubii cum illis indubitatae fidei in eundem ca-
 talogum referrentur. Fecerant id tum concilia antiquissimis
 temporibus celebrata, tum ipsi romanae sedis Antistites suis
 in decretis.

Concilium laodicenum circa annum Christi CCCLXXII. celebra-
 tum praeter XXII. veteris testamenti libros in Iudaeorum canone iam
 comprehensos recenset insuper libros noui testamenti sequentes: Euan-
 gelia secundum *Matthaeum*, *Marcum*, *Lucam*, et *Ioannem*. *Actus*
Apostolorum, *Epistolas Pauli* XIV. et VII. *Catholicas*. *Apocalypsin*
 vero penitus praetermittit. Huius Concilii librorum sacrorum catalo-
 gus exinde magnam venerationem meretur, quia confirmationem cano-
 nis in Concilio nicaeno editi (cuius fragmenta videri possunt apud S.
 Hieron. in praefat. ad librum *Iudith*) continere a plurimis creditur.
 Anno CCCXCVII. congregabatur Concilium chartaginense III., quod
 canoni Iudaeorum addidit librum *Tobiae*, *Iudith*, *Sapientiae*, *Ecclesia-*
stici, ac primum et secundum *Machabaeorum*. Nouo testamento prae-
 ter

ter libros in Concilio praecedenti laodicensi stabilitos, etiam *Apocalypsin* inseruit. Hunc canonem amplexus est *Innocentius I.* anno Christi CCCCV. in epist. ad Exuperium Episcop. tholosanum. Quartus canon, qui priorem rursus confirmavit, conditus est anno CCCXCIV. in Concilio romano I. sub *Gelasio* Pontifice, quam ulterius adoptavit *Eugenius IV.* in decreto pro Armenorum instructione concepto. Si quaeras, quomodo haec concilia, et Pontifices libros ex veteri testamento desumptos in Iudaeorum tamen canone numquam contentos pro canonicis declarare potuerint, quum nec Christus nec Apostoli hos libros pro diuinis agnouisse videantur, eoquod numquam ad hoc, sicut ad alios in Hebraeorum canone positos libros prouocauerint? Respondeo: nullibi equidem ad istos prouocatum fuisse legimus, attamen silentii huius specialis assignari potest ratio: intendebat tum Christus, tum Apostoli conuincere Iudaeos ex scripturarum testimoniis, hunc vero finem non tam facile assequi potuissent, si arma sua desumere voluissent ex libris, quorum authenticia non vniuersim erat satis perspecta. Ad indubitatos ergo ita provocabant, ut tamen nemo exinde inferre queat, Christum et Apostolos reliquos libros ob hoc silentium pro diuinis non habuisse.

§. XV.

Tandem tridentinum Concilium antiquissima traditione motum nouum vtriusque testamenti canonem condidit, conditumque toti Ecclesiae ita sancte custodiendum proposuit, ut illi, qui *libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueuerunt, et in veteri vulgata editione habentur, pro sacris et canonicis non suscepit, anathema dixerit,*

Ne alicui dubitatio suboriri posset, quinam illi libri canonici sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur, sacrorum librorum indicem decreto de canonicis scripturis adscribendum censuit Tridentinum sess. IV. qui
huius

huius tenoris est: "Sunt vero infra scripti: testamenti veteris quin-
 "que Moyſis, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deu-
 "teronomium, Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Para-
 "lipomenon, Esdrae primus et secundus, qui dicitur Nehemias, To-
 "bias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium dauidicum centum quinqu-
 "ginta Psalmorum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum canticorum,
 "Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel,
 "Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Oſeas, Ioel, Amos,
 "Abdias, Ionas, Michaeas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Ag-
 "gaeus, Zacharias, Malachias, duo Machabaeorum primus et secun-
 "dus. Testamenti noui quatuor Euangelia secundum Matthaeum,
 "Marcum, Lucam, et Ioannem: Actus Apostolorum a Luca Euan-
 "gelista conscripti: quatuordecim epistolae Pauli Apostoli ad Romanos,
 "duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad
 "Colloſſenses, duae ad Theſſalonicenses, duae ad Timotheum, ad
 "Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos: Petri Apostoli duae, Ioan-
 "nis Apostoli tres, Iacobi Apostoli vna, Iudae Apostoli vna, et
 "Apocalypſis Ioannis Apostoli." Omnium librorum, quos Tridenti-
 num in hac ſeſſione *integros cum omnibus ſuis partibus* recipi mandat,
 breuem ſynopſin affert clariff. P. Corbinianus Thomas de ſacra ſcrip-
 tura part. I. cap. IV. ſequen. in qua operoſe ſatis indagat tum in Au-
 thores ſacrorum librorum, tum in tempus, quo ſinguli libri fuere con-
 ſcripti, tum etiam in ſtylum, ſeu rationem ſcribendi, qua quiuſ ſacer
 ſcriptor ſe ab alio diſtinguit.

§. XVI.

Postquam tridentinum Concilium tam accurate definiuit,
 quinam libri inter Catholicos pro canonicis habendi ſint,
 equidem nobis de eorum diuinitate dubium haud ſupereſt am-
 plius: verumtamen Lutheri ac Caluini aſſeculae in diem vſ-
 que hodiernum canoni Catholicorum ſubſcribere recuſant,
 exempla nimirum ſuorum Magiſtrorum ſecuti, qui pariter

non alios agnouere libros diuina inspiratione conscriptos, quam quos in antiquo Iudaeorum canone reperire fuit, vel de quibus in nouo testamento numquam dubitabatur.

Ex veteri itaque testamento reiciunt librum *Tobiae*, *Iudith*, *Baruch*, *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, nec non primum et secundum *Machabaeorum*. Hoc post Lutherum clavis verbis exprimit Martinus Kemnitius in examine sess. IV. trident. Concilii, et Calvinus lib. I. instit. cap. XII. lib. II. cap. V. lib. III. cap. V. Ex nouo testamento Lutherus epistolam S. Pauli ad Hebraeos in prologo huius epistolae eliminat, nec enim, ut ipsi saltem videtur, haec epistola Pauli aut alterius Apostoli esse potest, eo quod nonnulla et euangelicae, et apostolicae doctrinae contraria in ea inueniantur. Consentit Luthero et Kemnitius in examine dictae sessionis quartae Concil. trident. Calvinus vero instit. lib. I. cap. VIII. §. 216. mitius hac in re iudicium habet, solumque dubitandum existimat, num laudata epistola Paulo, num alteri Apostolo sit adscribenda? epistolas *Iacobi*, *Iudae*, secundam *Petri*, secundam et tertiam *Ioannis* proscribit Lutherus in prologis illarum epistolarum, et cum eo Kemnitius ac Centuriatores Magdeburgenses centuria I. lib. II. cap. IV. omnes vero recipit in suum canonem Calvinus. Apocalypsin Lutherus in antiquiore praefatione noui testamenti sicut et Kemnitius neque pro prophetico, neque pro apostolico libro agnoscit; aliud tamen videtur Centuriatoribus, qui hac in re a Luthero deficiunt, ac centur. I. lib. II. cap. IV. cum Caluino asserunt, Apocalypsin tamquam librum diuinitus inspiratum in sacrarum scripturarum canonem recipiendam esse. Obiectiones principales, quibus authoritas horum librorum impugnatur, affert, et simul erudite dissoluit Melchior Canus de locis theologicis lib. II. cap. X. et XI. Quae vero singulatim ab aduersariis opponi solent, recenset ac diluit R. P. Thomas ex Charmes in tractat. de prolegomenis dissert. IV. cap. I. quaest. V. art. V. §. II. et sequent.

§. XVII.

Libri a tridentino Concilio canonici declarati ex origine sua non in ea lingua erant scripti, in qua eosdem exhibet vulgata nostra, sed aliqui eorum hebraeo sermone, alii chaldaice, alii demum graece fuerunt exarati. Has linguas appellamus originarias, et scripturam, quae his linguis originariis concepta est, fontem vocamus; quoniam ex hoc fonte plurimae omnibus retro saeculis dimanarunt versiones, de quibus mox infra.

Omnes libri, qui in antiquo Iudaeorum canone locum obtinebant, hebraice scriptos fuisse partim ex eo desumitur, quod hodie adhuc hebraice legantur in Bibliis, quibus Iudaeorum Synagoga utitur: partim ex testimonio S. Hieronymi, qui in praefationibus libris istis praemissis idem asseuerat. *Pentateuchus* duplex exstat, vnus *Samaritanus*, litteris antiquis hebraicis a Moyse: alter *Hebraeus* litteris nimirum chaldaicis, seu nouis hebraicis ab Esdra descriptus, vterque autem originalis censetur. *Danielis* librum, licet in Iudaeorum canone fuerit, chaldaice tamen conscriptum fuisse S. Hieronymus tradit in praefatione eiusdem. De libris Deutero-canonice antiqui testamenti in citatis praefationibus ita loquitur idem S. Pater in *Tobiam*: “Mirari
“non desino exactionis vestrae instantiam; exigitis enim, vt librum
“chaldaeo sermone conscriptum ad latinum stylum traham.” Librum *Iudith chaldaico sermone* conscriptum: librum vero *Sapientiae hebraicum* se reperisse testatur, quod et de libro *Ecclesiastici* affirmat. De libris *Machabaeorum* inquit: “Machabaeorum primum librum hebraicum
“reperi: secundus graecus est etc.” Librorum noui testamenti idioma breuiter indicat S. Hieronymus praefat. in Euangelia ad Damascum: “De nouo nunc loquor testamento, quod graecum esse, non dubium
“est, excepto Apostolo Matthaeo, qui primus in Iudaea Evangelium
“Christi hebraicis litteris edidit.” Dum litteras hebraicas S. Pater hic ponat, intelligi debet lingua illo tempore vsitata, Syriaca nimirum ex

chaldaeo et hebraeo idiomate conflata. De epistola S. Pauli ad Hebraeos dubitatur, an graece, an vero in gratiam Hebraeorum hebraice exarata fuerit? quoniam vero eandem nec S. Hieronymus excipit, nec ab antiquis productum ullibi inueniatur exemplar haebraicum (quale de sancto Mathaeo se vidisse attestatur S. Hieronymus) ideo non absque ratione illis assensum praebemus, qui et hanc epistolam graece conscriptam affirmant.

§. XVIII.

Textus originalis librorum sacrorum, qui olim purus existabat, num adhuc hodie talis sit, in vtramque partem acriter disputatur. Illorum sententia praeplacet, qui dicunt, fontes tamdiu pro genuinis habendos esse, donec corruptionem, quam factam fuisse aduersae sententiae Patroni contendunt, legitimis quoque argumentis, aut idoneis testibus demonstrauerint.

Libros veteris testamenti, qui potissima ex parte hebraice scripti erant, facilius potuisse corrumpi, ex natura ipsius linguae et litterarum hebraicarum forma, facile ostenditur. Sunt in hac lingua plurae litterae sibi admodum similes, quas nonnisi minutissimis punctis aut angulis inuicem secernimus. Quam facile itaque erit, ut sagacem etiam scribentis oculum minima haec subterfugiant? Si in scribendo dictantis adhibeatur subsidium, neque ex hoc omne errandi periculum illico sublatum est, quum similitudo soni in litteris praesertim gutturalibus audienti aequae facile imponere queat. Accedit his omnibus defectus vocalium, quales in veteribus Bibliis nullibi inuenimus, in recentioribus autem defectus iste per puncta aut exiguas lineolas suppletur, unde sensus non aliter, quam ex integro contextu aut traditione a maioribus accepta hauriri potest. Haec, si bene ponderentur, violentam sane suspicandi ansam praebent, fontes hebraicos tanto tempore haud potuisse ab errore immunes conseruari. A non paucis etiam Iudaei arguunt-

guuntur, quasi ipsi data opera scripturas sacras corrupissent; coniectura illorum exinde suam desumit verisimilitudinem, quod hoc genus hominum in christianam Religionem odio semper plusquam vatiniano feratur. Idem crimen falsi, cuius Iudaei intuitu librorum antiqui testamenti rei accusantur, Haereticis etiam, qui siue aetate Apostolorum siue paulo post Ecclesiam suis turbauerant erroribus, non immerito imputatur: valde namque probabile est, quod et isti nonnumquam textum scripturae in noui testamenti libris contentum, vt falsae, quam proferbant, doctrinae eo magis faueret, corruperint. Attamen haec tanta haud sunt, vt a concepta semel sententia nos recedere cogant: poterat, quod ipsimet haud inuiti admittimus, contingere aliquis error ex amanuensium incuria, hunc vero nec vniuersalem, multo minus substantialem circa res fidei et morum fuisse, summa nos docet reuerentia, quam Iudaei saepe ad superstitionem vsque sacris litteris detulere: profecto, si in aliquorum exemplaria grauior aliquis error irrepsisset, ex collatione aliorum librorum facile detegi atque corrigi potuisset. Prouidentiae quoque diuinae hac in re non modica habenda est ratio, quae teste Roberto Bellarmino de verbo Dei lib. II. cap. II. argument. 5. minime permisisset, vt verba tot illustrium Prophetarum generaliter falsarentur, praesertim quum Deus ad hunc finem Iudaeos per totum terrarum orbem disperdit, et circumferre eos voluit libros legis, et Prophetarum, vt inimici nostri christianae veritati testimonium praeberent. “Modo, inquit S. Augustinus in Psal. LXXX, nobis seruiunt Iudaei; tamquam Capisarii nostri sunt: studentibus nobis codicem portant.” Idem testimonium repetit lib. XII. contra Faustum cap. XXIII. Leuiores menda circa genealogias aut annorum computum in fontibus reperta eiusdem integritati tam parum obesse creduntur, quam parum nubeculae hinc inde dispersae soli officiunt. Ceterum etiam alia motiua nobis persuadent, a Iudaeis scripturas sacras haud esse corruptas; siquidem haec corruptio aut interpolatio facta fuisset vel ante tempora Christi et Apostolorum, vel primum post illorum discessum? neutrum bene asseritur: non primum, quoniam nullibi legere est a Christo ob sacrilegam hanc perfidiam reprehensos fuisse Iudaeos, quum tamen leuiores saepius crimina ipsis obiicerentur. Immo Christus Hebraeorum scripturam vt incorruptam approbasse videtur, dum Ioan. cap. V.

v. 39. Iudaeos ad sedulam scripturarum peruolutionem, et ad audien-
 dos e cathedra Moysis docentes ablegauit: *Scrutamini scripturas,*
quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere: et illae sunt, quae te-
stimonium perhibent de me. Super cathedram Moysis sederunt Scribae
et Pharisei: omnia ergo, quaecumque dixerint vobis, seruare et faci-
te. Matth. cap. XXIII. v. 2. Prouocarunt saepius tum Christus tum
 Apostoli ad libros veteris legis; quis autem sibi persuadebit, hos ex
 fontibus corruptis aquam salientem in vitam aeternam haurire voluisse?
 Neque secundum credibile est, quod Iudaei post tempora Christi et
 Apostolorum sacrilegas manus scripturis sacris iniecerint, quum no-
 stris in exemplaribus ipsa testimonia incorrupta legamus, quae Christus
 et Apostoli ex lege antiqua allegarunt. Si fuisset aliqua ratio, qua
 permoti Iudaei libros canonicos deprauare tentassent, ea certe et non
 alia foret, vt clara nimis scripturarum elogia rescinderentur, ex qui-
 bus ad oculum demonstratur, Christum esse verum Messiam in lege pro-
 missum, qui venerat saluare populum, et destructa Iudaeorum Syna-
 goga sibi nouam acquirere Ecclesiam. At ista loca Iudaeis adeo in-
 fensa hodiedum cernuntur; supersunt iidem Prophetarum libri, et vati-
 cinia, ex quibus ad debellandos Iudaeos fortissima arma desumit Ec-
 clesia nostra. Pari modo improbabile censemus, Haereticos noui foe-
 deris libros deprauasse, tum quod textus iisdem minus fauentes con-
 stanter adhuc retineant exemplaria nostra, tum quod ea aetate codices
 sacri iam vbique dispersi adulterari haud amplius potuissent, quin illi-
 co vel insigniores Ecclesiae, vel doctissimi Christiani hanc fraudem olfe-
 cissent, ipsisque Haereticis summe exprobrassent. Esto ergo, quod
 aliqua exemplaria corruerint, vniuersale tamen argumentum ex hoc
 deducere nemo audebit. S. Hieronymi aetate fontes certe puros ad-
 huc existisse, necessum est; quum ex his versionem suam adornaue-
 rit. Si autem tunc exstiteret: ergo et nunc integros existere debere
 iuste contendimus; quoniam summa tum Romanae, tum aliarum Ec-
 clesiarum cura ab illo tempore fuerunt custoditi. Vel ipsi ostendant
 aduersarii, quo tempore, a quibus, quo in loco haec corruptio in-
 ternenerit. Plura in hunc finem argumenta conglomerat Robertus Bel-
 larminus lib. II. de verbo Dei capite primo et seq.

§. XIX.

Ab initio quidem verbi Dei arcana populo hebraico concre-
dita fuisse, constat ex testimonio Pauli ad Romanos cap.
III. v. 2. postquam autem et gentilibus ianua Ecclesiae ape-
riri coepit, omnesque promiscue ad eam ab Apostolis voca-
bantur, S. scriptura in varias linguas transferri debuit, vt ex
huius lectione non solum ad veri Dei et Messiae agnitionem,
sed et Ecclesiae nouiter a Christo erectae ingressum dispo-
rentur. Huiusmodi versiones, quae innumerae recenferi pos-
sent, ad tres reducimus classes, quarum prima graecas: la-
tinas altera, tertia vero in lingua vernacula exaratas com-
plectitur.

Ad textum hebraicum, qui omnium reliquarum veteris testamen-
ti versionum origo est, reducimus editiones *Chaldaicam*, quae magis
paraphrasis est, *Syriacam*, et *Samaritanam*, de quarum ortu et autho-
ritate fufius tractat Cardinalis Gotti de locis theologicis quaeft. III.
dub. II. §. IV.

§. XX.

Prima classis, quae sacrarum litterarum graecas versiones ex-
hibet, tot difficultatibus exposita est, vt nullus pro certo
dixerit, quot versiones in eadem contineantur. Nos,
quum celebriores tantum recensere intendimus, decem ver-
sionibus hanc classem absoluimus, quas inter principem lo-
cum tenet illa, quam septuaginta interpretes Ptolomaei Phi-
ladelphii iussu ediderunt.

Primam ex his decem versionibus eamque antiquissimam Robertus Bellarminus ex testimonio Clementis alexandrini lib. I. Stromatum iam ante tempora Alexandri M. incerto authore adornatam adducit, quae vero, posteaquam illa septuaginta interpretum emanauit, primum negligi, postmodum amitti coepit, ita ut hodie vix eiusdem memoria supersit amplius. Sed haec editio a plurimis impugnatur. *Altera*, quae alias primo loco poni solet, illa est, quam iussu Ptolomaei Philadelphi *septuaginta seniores* ediderunt, de qua §. sequent. plura. *Tertio* loco venit translatio testamenti veteris ex hebraica lingua in graecam ab *Aquila* Pontico anno duodecimo Adriani Imperatoris facta. *Quarta* conficiebatur a *Theodotione* commodo Imperante, ex cuius interpretatione Ecclesia Daniele Prophetam legit teste S. Hieron. in eundem Danielem. *Quintae* authorem habemus *Symmachum*, qui Seueri Augusti tempore sacros libros ex hebraeo in graecum sermonem transulit. *Sexta* dicitur *Hierecuntina*, nomine non ab Authore, qui latet, sed ab Hierico vrbe accepto, apud quam in quibusdam doliis reperia fuisse traditur. *Septimae* versionis itidem Author nescitur, et generali nomine *Nicopolitana* appellatur, eoquod Nicopoli inuenta fuerit. Ex his versionibus Origenes sua *Tetrapla*, *Hexapla*, et *Octapla* composuit, de quibus mentionem facit Eusebius hist. eccles. lib. VI. cap. XVI. In his nullam nouam versionem ipse attulit, sed anteriores tantum in singulas columnas distinxit, ut vno obtutu conspici, inuicemque conferri sine multo labore valerent. Forma autem erat sequens.

Tetrapla.

In quatuor columnas distinguebantur, et exhibebant versionem.

I.	II.	III.	IV.
Aquila.	Symmachi.	LXX interpretum.	Theodotionis.

Hexapla.

Duabus columnis fuerunt aucta, in quibus continebatur.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Textus hebraicus hebraicis litteris scriptus.	Textus hebraicus litteris graecis scriptus.	Versio Aquilae.	Versio Symmachi.	LXX. interpretum versio.	Versio Theodotionis.

Octa-

Octapla.

Octo aut nouem (vnde et *Enneapla* dicta) columnis constabant sub hoc schemate.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Textus	Textus	Versio	Sym-	LXX.	Theo-	Versio	Versio	Versio
hebraicus	hebraicus	Aqui-	mach.	inter-	dotio-	Hieri-	Nico-	innomi-
litteris he-	litteris	lae		pre-	nis.	chun-	polita-	nata.
braicis	graecis			tum.		tina.	na.	
scriptus.	scriptus.							

Octaua versio *Origenis* est, si tamen in sensu proprio versio dicenda sit, eoquod eandem non ex hebraico textu adornauerit, sed interpretationem tantum septuaginta Seniorum ita copiose emendauerit, vt ex merito noua versio videri potuerit. Huius emendationis modum ac formam narrat S. Hieronymus in epist. ad Suniam et Fretellam: “vbi quid minus, inquit, habetur in graeco ab hebraica veritate, Origenes de translatione Theodotionis addidit, et signum posuit asteriscum, id est, stellam, quae, quod prius absconditum videbatur, illuminet et in medium proferat. Vbi autem, quod in Hebraeo non est, in graecis codicibus inuenitur, ὀβελον, id est, iacentem posuit virgulam, quam nos latine veru possumus dicere: quo ostenditur, iugulandum esse, et confodiendum, quod in authenticis libris non inuenitur.” *Nonam* versionem edidit S. *Lucianus* Presbyter et Martyr, qui, quum in recensitas hactenus editiones multa vitia irreplisse cognosceret, rursus magno labore nouam versionem molitus est, quae sub Constantino Imperatore Nicomediae propria Martyris manu descripta reperiatur. Robert. Bellarm. lib. II. de verbo Dei cap. V. *Decima* editio *Hesychium* Authorem laudat, quem in Aegypto Episcopum et Martyrem fuisse Eusebius lib. VIII. cap. XIII. tradit: hic interpretationem LXX Seniorum tantum emendauit, atque emendatam Aegypti Ecclesiis tradidit. Mentio nonnumquam occurrit versionis cuiusdam Palaestinae, quae tamen probabilius eadem est cum interpretatione LXX. Seniorum, et tantum aliquorum locorum correctionem adfert. De auctoritate harum versionum differit S. Hieronymus praefat. in Paralip. “Alexandria et Aegyptus in septuaginta suis *Hesychium* laudat Authorem: Constantinopolis vsque Antiochiam *Luciani* Martyris exemplaria

“plaria probat: mediae inter has prouinciae Palaestinos codices le-
 “gunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius et Pamphilus vulga-
 “runt, totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat.”

§. XXI.

Versio graeca septuaginta Interpretum, quam principem inter ceteras locum obtinuisse §. praeced. diximus, edita est regnante in Aegypto Ptolomaeo Philadelpho. Hanc septuaginta duo viri ex omnibus tribubus singulariter electi in Infula Pharo Alexandrinae vrbi vicina aggressi, feliciter ad finem deduxerunt. Versio ista, quae non Pentateuchum modo, sed omnes libros, qui tum in canone Iudaeorum erant, continet, olim in rebus fidei et morum diuinae erat authoritatis, et hodie adhuc probabilius pro authentica haberi debet.

Historia versionis huius ex libris Aristaei, Iosephi Iudaei, Philonis, et aliorum sequens eruitur. Ptolomaeus Philadelphus Ptolomaei Lagi filius, postquam Bibliothecam Alexandriae nouiter erectam conquisitis vndique libris ditasset, vt et Iudaeorum libros obtineret, legatione ad Eleazarum tunc summum Pontificem missa, id efflagitauit, vt exemplar sacrorum librorum concederet, atque peritissimos in lingua tam hebraica quam graeca mitteret viros, qui scripturam ex hebraeo in graecum transferrent sermonem. Annuit votis Eleazarus, atque ex singulis tribubus sex elegit, adornandae huic versioni vndeque aptissimos, qui licet septuaginta duo fuerint, breuitatis tamen et numerandi facilitatis gratia septuaginta in numero rotundo pronuntiantur. Quo praecise anno ante Christi aduentum haec versio confecta fuerit, scriptores ecclesiastici inter se haud conueniunt: S. Chrysostomus homilia V. in Matthaeum numerat ante aduentum Christi centum annos. Theodoretus adstruit CCL. Praefatio romana in versionem

nem graecam septuaginta asserit, nec plus nec minus quam vnum supra trecentos annos fluxisse. Aristaeus, qui antea munus legati obibat, et praesens huic labori fuit, testatur, hoc opus a septuaginta Senioribus Alexandriae in Insula Pharo coeptum ac simul ibidem intra septuaginta duos dies absolutum fuisse. Dubitatur: an hi interpretes singuli singulis cellulis inclusi, an vero in eadem Basilica coniuncti ac inter se conferentes versionem istam perfecerint? Prior sententia Patronum habet Iustinum in oratione exhortatoria ad gentes, ubi sic loquitur: “Haec vobis viri graeci non vt fabulam neque vt confictam historiam renuntiamus, sed qui Alexandriae fuerimus ipsi, ac vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus, et ab incolis, qui res patrias a maioribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus.” Iustino adhaeret Irenaeus lib. III. cap. XXV. Alteram sententiam, quae D. Hieronymi est, et nos tamquam probabiliorem defendimus: sanctus iste Pater in praefat. in Pentateuchum aperte veluti figmentum historiam de cellulis explodit dicens: “Nescio, quis primus author septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo exstruxerit?” probat autem sententiam suam testimonio Aristaei, qui negotio interfuit, et disertis verbis affirmat, eos simul conferendo singulis diebus vsque ad horam nonam hanc versionem septuaginta duobus diebus absoluisse. Corroborat vltius assertum argumento negativo ex silentio Iosephi Iudaei desumpto, qui, quum esset gloriae gentis suae cupidissimus, tamen lib. XXII. antiq. cap. II. narrans hanc totam historiam, cellularum ne meminit quidem. Ad testimonium Iustini respondemus, facile contingere potuisse, vt Iudaei fabulam a se confictam eidem persuaferint, et quasdam ruinas ostendentes cellulas esse dixerint septuaginta interpretem; magis certe hac in re credendum est Aristaeo, quem testem coaeuum et oculatum nouimus. Nec credas, mirabile amplius haud esse quod LXX. hi viri collatis praeuie suffragiis ita tandem inter se conuenerint. Minime gentium! instar miraculi profecto est, quod tot homines etiam simul conferendo tam breui tempore vnanimi consensu in eandem sententiam, eademque verba tam accurate conspirarint. Legatur S. Augustinus lib. II. de doctrina Christi cap. XV. Versionem LXX. interpretum non Pentateuchum tantum sed omnes sacros libros in Iudaeorum canone comprehensos

henso exhibuisse, et authoritas docet et simul ratio suadet. Authoritas desumitur ex effato Iustini in dialogo cum Triphone. S. Irenaei lib. III. cap. XXV. Clementis alexandrini lib. I. Stromatum. Ex ratione sequens deducimus argumentum; Ptolomaeus Philadelphus summo studio libros vndique conquirebat, quibus nouiter erectam Bibliothecam ditaret; verosimile itaque haud est, eundem, qui tam solícite interpretes aduocarat, non curasse reliquos Iudaeorum libros, sed solum Pentateuchum Bibliothecae suae inferre voluisse, quum tamen et libri Prophetici aequae ac Pentateuchus Iudaeis semper in aestimatione fuerint. Apostoli, dum ad libros Prophetarum prouocabant, vsi sunt versione graeca; illorum vero tempore non alia nisi septuaginta interpretum existeret. De authoritate versionis huius saltem quoad capita fidei et morum dubitari vix potest, quod diuina nitatur, quum illam velut opus Spiritus sancti antiqui Patres nobis proponant: “Septuaginta interpretum (sunt verba S. Augustini lib. II. de doctrina christiana cap. XV.) quod ad vetus testamentum attinet, excellit authoritas, qui iam per omnes peritiores Ecclesias tanta praesentia Spiritus sancti interpretati esse dicuntur, vt os vnum tot hominum fuerit. “ Hanc authoritatem certo agnouere Apostoli, dum in suis ad gentiles conuersos scriptis vetus laudantes testamentum, frequenter versione septuaginta interpretum utebantur. Plura sanctorum Patrum huius versionis encomia adducit Bellarminus lib. II. de verbo Dei cap. VI. Maior est difficultas, an septuaginta interpretum versio, quae olim authoritatis diuinae fuit, his etiam temporibus pro authentica habenda sit? sententiam affirmatiuam elegimus tamquam probabiliorem, et sequentibus fundamentis stabilimus. Primo ex modo, quo dicta versio propagata fuit; primi enim Christiani eamdem a Iudaeis Hellenistis acceperunt, vsi eadem fuerunt Apostoli, prouocabant ad eam Patres, vt tum in priuatis suis scriptis, tum et in Conciliis haereses nouiter exortas impugnarent, ac profligarent; legebatur illa publice in Ecclesiis; eademque populis per quinque saecula fuit explicata. Inde est, cur temporum illorum christianos hanc vnam versionem agnouisse: ceteras autem omnes ignorasse D. Augustino visum fuerit. Sic loquitur S. Doctor lib. XVIII. de Ciuitate Dei cap. 43. “Hanc, quae septuaginta est, tamquam sola esset, sic recepit “ Ecclesia, eaque vtuntur graeci populi Christiani, quorum plerique, “ vtrum

“vtrum alia sit aliqua, ignorant.” Iam ergo temporibus istis dubio procul authenticam fuisse versionem septuaginta Seniorum necessum est, quae saeculis subsequenter tam facile in rebus ad fidem et mores spectantibus corrumpi haud potuit, quum utique exemplaria iam in omnibus Ecclesiis summa veneratione asseruarentur. Si menda quaedam in eam tractu temporis irreperunt, ab his purgata fuit mandato Sixti V. rom. Pontificis, qui conquisitis vndique melioris fidei exemplaribus, et adhibita virorum pietate, graecique sermonis peritia praestantium industria hanc versionem pristino suo nitori restituere modis omnibus laboravit, restitutam solemniter decreto anno MDLXXXVI. die 6. Octobris omnibus recipiendam, retinendamque proposuit. Decreti tenor sequens legitur: “Volumus et sancimus ad Dei gloriam et Ecclesiae
“utilitatem, ut vetus graecum testamentum, iuxta LXX. ita recogni-
“tum et expolitum, ab omnibus recipiatur, et retineatur, quo potif-
“simum ad latinae vulgatae editiones, veterum sanctorum Patrum in-
“telligentiam utantur, prohibentes, ne quis de hac noua editione
“audeat in posterum vel addendo vel demendo aliquid immutare etc.”
Ultimo nos mouet ad hanc sententiam tenendam exemplum Ecclesiae graecae, quae semper vsa est, et his etiam temporibus tum in populo docendo, tum in regulandis moribus, tum in fidei dogmatibus definiendis versione hac septuaginta interpretum utitur. Quis autem in animum suum inducat, Ecclesiam illam, quae tot sanctitate non minus quam doctrina insignes viros nullo non tempore genuit, integram eam, ac inuiolatam scripturam non conseruasse. Obiectiones, quae huic sententiae obstare videntur, eruditissime dissoluit clariss. P. Corbini-
nianus Thomas Theologiae prolegomenalis part. I. cap. XII. §. XV.

§. XXII.

In secunda classe versiones Bibliorum latinas contineri §. XIX. insinuauimus, quarum triplex statuitur Epochae, et quidem prima continet versiones ante S. Hieronymum factas; altera recenset versionem ipsius S. Hieronymi, nec non aliorum
vsque

vsque ad tridentinum Concilium : in tertia demum vulgatam nostram collocamus, quam Tridentinum authenticam declarauit.

Ante tempora S. Hieronymi plurimas exstitisse versiones latinas, testes omni exceptione maiores habemus tum ipsum S. Hieronymum, qui in praefatione in Iosue sequentia habet. “Apud latinos tot sunt
“exemplaria, quod codices, quum vnusquisque pro arbitrio suo vel
“addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est.” Tum et D. Augustinum, qui lib. II. de doctrina christiana cap. XI. innumeras fuisse latinas versiones asserit: “Qui ex hebraea lingua scripturas in graecam vertunt linguam, numerari possunt; latini autem nullo modo.” In tanta versionum voragine vna ceteris supereminuit, quae a S. Augustino lib. II. de doct. christ. cap. XV. citatur, *Itala* nuncupata: “In
“ipsis interpretationibus, inquit, Itala ceteris praefertur; nam est
“verborum tenacior cum perspicuitate sententiae:” Ab aliis vocatur *vetus*, *communis* et ob vulgarem illius vsum etiam *vulgata* versio. Quis illius Author fuerit, ignoratur: ab aliquo tamen Apostolorum discipulo confectam fuisse exinde suspicari licet, quod teste Natali Alexandro hist. eccles. saeculo IV. dissert. XXXIX. art. 3. antiquissima sit, et in Ecclesia ab ipsis Apostolorum temporibus in vfu semper exstiterit, qui vfu in latina saltem Ecclesia vsque ad S. Gregorii Magni tempora satis constanter retentus fuit.

§. XXIII.

Dum S. Hieronymus veterem illam versionem tanti temporis lapsu deprauatam cerneret, nouam adornauit et quidem libros veteris testamenti, aliquibus solummodo exceptis, ex textu hebraico in latinum sermonem transtulit, nouum autem testamentum non vertit ex graeco textu in latinum; sed latinum textum ad graecum tantum emendauit.

“No-

“ Nouum testamentum (verba ipsius S. Hieronymi sunt ad
“ calcem de scriptoribus eccles.) “ graecae fidei reddidi; ve-
“ tus iuxta Hebraicum transtuli.

Quales veteris testamenti libros ex hebraeo in latinum S. Hieronymus transtulerit, indicant praefationes ab eodem singulis libris praemissae, ad quas ipse prouocat in sua epistola, quae inter Augustinianas XI. est: “ omnes praefationes diuinorum voluminum, quas
“ editioni nostrae ex hebraeo in latinum praeposuius, explicant,
“ quod interpretationis videlicet genus in scripturis sanctis sequendum
“ sit. “ Ex his verbis regula desumitur, quod eos tantum libros conuerterit, quibus praepositae leguntur eiusdem praefationes: leguntur vero sequentibus: Pentateucho, Iosue, Paralipomenis, Iudicibus, Ruth, libris Regum in prologo Galeato, Esdrae, et Nehemiae, Tobiae, Iudith, Esther, Iob, Psalterio, Prouerbiis, Ecclesiastico, Cantico canticorum, Ezechieli, Danieli, Isaiae, Ieremiae, et duodecim Prophetis minoribus. Quod vero noui testamenti versionem nullam, sed emendationem tantum latini textus ad graecum S. Doctor fecerit, colligitur ex praefatione ad Damasum, quem ita alloquitur: “ Nouum opus me facere cogis ex veteri, vt
“ post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam ar-
“ biter sedeam, et quia inter se variant, quae sint illa, quae cum
“ graeca consentiant veritate, decernam etc. “

§. XXIV.

Emendatio latina librorum noui testamenti a S. Hieronymo facta magno plausu illico recepta fuit, ast versio sacrorum librorum antiquae legis ex hebraeo ab eodem confecta multas ab initio experta est difficultates, tempore tamen S. Gregorii Magni promiscue iam adhibebatur.

Non adeo mirum est, emendationi tam felicia obtigisse fata, quoniam eandem in se suscepit D. Hieronymus hortatu summi Ecclesiae Pastoris Damasi Pontif. in qua nihil noui attulit, sed tantum ea, quae in antiquis latinis exemplaribus mendosa videbantur, integritati restituit: vnde iure merito vtilissimum hunc laborem D. August. epist. X. cap. IV. adeo commendauit: “Non paruas, inquit, Deo gratias agimus de opere tuo, quod Euangelium ex graeco interpretatus es; quia pene in omnibus nulla offensio est, quum scripturam graecam contulerimus.” Verum longe alia facies erat illius, quam ex hebraeo textu adornauit, versionis; haec, quum in multis disliceret ab ea, quae ex graeca versione LXX. interpretum desumpta fuit, et tum temporis in omnibus Ecclesiis legebatur, omnium vix non in se prouocauit indignationem, quam ipse S. Hieronymus probe agnouerat, dum in praefatione in librum Iob amare conuersus est: dicens: “Cogor per singulos diuinae scripturae libros aduersariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam reprehensionem septuaginta interpretum criminantur.” Attamen vehementior ista commotio successu temporis adeo temperata fuit, vt promiscuas tum veteris, quae erat ex translatione septuaginta interpretum, et nouae S. Hieronymi versionis vsus inualuerit. S. Gregorius Magnus communem vtriusque vsus suo iam tempore obtinuisse testatur in epistola ante praefationem in lib. moral. cap. V. “Nouam translationem dissero, inquit ibidem, sed vt comprobationis causa exigit, nunc veterem per testimonia assumo: vt quia sedes apostolica, cui Authore Deo praesideo, vtraque nititur, mei quoque labor studii ex vtraque fulciatur.” Post tempora B. Gregorii omnes ferme latinae editiones euanuisse videntur praeter vnam istam, quam nunc veterem et vulgatam vocamus, de qua mox infra sermo erit.

§. XXV.

Quamuis post tempora B. Gregorii teste Bellarmino lib. II. de verbo Dei cap. VIII. latinae sacrorum librorum editiones vsque ad vnam euanuisse visae fuerint: tamen saeculis

lis proxime elapsis illa iterum conspiciebatur aetas, in qua omnes, qui aliquam linguarum orientalium notitiam possidere sibi videbantur, novas adornare versiones latinas continuo moliebantur. Huiusmodi translationes, tum a Catholicis, tum ab Heterodoxis fuerunt exaratae.

Versiones Catholicorum praecipuae sequentes sunt: I. versio *Xantis Pagnini* Ord. S. Dominici, quae ab initio quidem magno plausu recepta, postmodum vero a plurimis reprehensa fuit. Edidit vir iste linguarum orientalium peritissimus Biblia sua A. Christi MDXXVII. II. Versio est *Benedicti Ariae Montani*, quae tamen praecedentis correctio magis, quam nova versio dici debet. Hunc laborem in se suscepit iussu Philippi II. Hispaniarum Regis. III. Versio *Thomae de Vio*, seu Cardinalis *Caietani*, de quo testatur Sixtus senens. L. V. Biblioth. “ Quod in extrema senectute sua post innumeras lucubrationes totum
“ vetus ac novum testamentum iuxta litterae sensum omnium difficilimum
“ ex hebraica et graeca veritate nudo breuique sermone exposuit, ex-
“ cepto Cantico canticorum et Prophetis, quos moriens intactos reli-
“ quit, in ceteros vero diuinae scripturae libros absolutos et inte-
“ gros reliquit commentarios. “ IV. Versio *Francisci Vatabli*, quam ipse non scripsit, sed viva voce discipulis suis promulgavit, inde facile contingere potuit, ut plura male intellecta peius typis mandata fuerint. V. Versio est *Thomae Maluendae* ex hebraeo facta. Ex castris Heterodoxorum sequentes in lucem prodierunt versiones. I. a *Münstero* Fabricata est anno MDXXV. II. est *Oecolampadii* anno MDXXXV. III. *Leonis Iudae*, qui ex Iudaeo factus fuit *Zwinglianus*. Huius versio etiam *Tigurina* dicitur, eoquod Tiguri anno MDXLIV. edita sit. IV. *Sebastianum Castalionem* authorem laudat, lucemque aspexit Basileae anno MDLVI. V. *Iunii ac Tremelii* Heidelbergensium Professorum cura conficiebatur, typisque primum Geneuae MDXC. postea Hannoniae data fuit. Plures versiones tum Catholicorum tum A catholicorum legere est apud Serrarium Prolegom. biblic. cap. XVIII.

§. XXVI.

Ex tot latinis editionibus, quae hoc tempore ubique circumferbantur, una semper maiori in veneratione, usuque multorum saeculorum comprobata existit, quae vetus et vulgata editio dicebatur; hanc tridentinum Concilium, ut omnem fluctuandi rationem tolleret, pro authentica haberi publico decreto sancivit.

Decretum sess. IV. hisce terminis conceptum legitur: “Sacrosancta
 “Synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae
 “Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur sacro-
 “rum librorum, quatenus pro authentica habenda sit, innotescat, sta-
 “tuit et declarat, ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo
 “tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectio-
 “nibus, disputationibus, praedicationibus, et expositionibus pro
 “authentica habeatur, et ut nemo illam reiicere, quovis praetextu
 “audeat vel praesumat etc.” Quum tridentinum Concilium in hoc
 decreto mentionem tantum faciat latinarum editionum, et inter has
 vulgatam nostram tamquam authenticam declaravit, optime infer-
 tur, idem Concilium nulla ratione quidquam detraxisse authenticae fon-
 tium tum hebraicorum tum graecorum inter quos nullam instituit com-
 parationem, prout legenti verba ipsius decreti ad oculum patere de-
 bet. Male ergo vulgatam nostram hic fontibus anteferri asserunt Aca-
 tholici, quibus ita respondet Bellarminus lib. II. cap. X. de verbo
 Dei. “Hoc ideo mendacium voco, quod nihil eiusmodi in decreto
 “legatur.” Nec enim Patres fontium ullam fecerunt mentionem.
 Fontes itaque post Tridentinum eandem habebunt authenticam, quam
 habuere ante illud, quum nec quiddam additum, nihilque in eo fon-
 tibus detractum reperiatur. Verum, quum ipsimet §. XVIII. textum
 originarium saltem quoad fidei et morum capita adhuc purum defen-
 dimus, dubium suboriri posset, an non ad fontes saepius recurrendum
 sit. Si recursus iste huius rei gratia instituatur, ut sensus in vulgata
 nostra ob hebraismos aut graecismos subinde obscurior clarius innotescat,
 hunc

hunc recursum eo facilius admittimus, quo euidentius constat, Ecclesiam nullibi in quodam a se edito decreto eundem inhibuisse. Alio in sensu Calvinus in Antidoto Concilii tridentini, et Kemnitius in examine eiusdem hunc recursum ad fontes veluti necessarium adstruunt, dum omnia, quae in vulgata nostra continentur, iuxta fontes examinari ac emendari debere contendunt addita ratione, quod magis credendum sit, illud esse verbum Dei, quod habetur in fontibus hebraeorum et graecorum codicum, quam quod habetur in riuulis versionum: nam hebraei et graeci codices Prophetarum et Apostolorum sunt, qui errare non poterant; latini autem sunt variorum interpretum, quorum utique nullus ab errandi periculo immunis fuit. Absit, ut in hoc sensu cuiquam priuato recursum ad fontes permittamus: maturo satis Consilio Ecclesia nostra vulgatam tamquam fidei et morum regulam nullo sub praetextu reiiciendam proposuit, et hoc ipso omne priuatum examen et emendationem proscripsit. Periculum longe maximum foret, ne quis in mendosos offenderet codices; licet enim genuini probabilius adhuc hodie extent, promiscue tamen haud circumferuntur, aut cuiuslibet obuii sunt, sed thesauri instar magnis in Bibliothecis summa cum veneratione et cura asseruantur. Ratio, qua nixi sententiam suam fulciunt Calvinus et Kemnitius, tanti momenti certe non est, ut ob hanc suas in partes pertrahere quemquam valeant: habetur (non difitemur) verbum Dei multo certius in fontibus quam in riuulis, si semel de hoc certi simus, quod fontes ipsos sicuti a Prophetis et Apostolis nobis fuerunt relictis, castigatos habeamus. Quamdiu autem de hoc dubium superest, quale in nostro casu semper superesse debet, versionis illi insistendum erit, quae infallibili Ecclesiae iudicio in rebus fidei et morum ab errore immunis declarata est. Huius authores, quamuis non aequae ac scriptores Hagiographi spiritu sancto pleni fuerint, eos tamen hic et nunc non errasse Ecclesia decedit, maior proinde eorum autoritas erit, quam illorum, qui ex mente Caluini munus examinandi et emendandi vulgatam nostram in se susciperent, hi utique etiam homines sunt, qui falli et fallere possunt, talesque esse perseuerant, nisi forte Caluino et eiusdem affectis donum hoc peculiare fuisse dicamus, quod ex hominibus fallibilibus creare possint Prophetas et Apostolos diuinitus inspiratos. Quatuor solum casus assignat

Bellarminus lib. II. de verbo Dei cap. XI. in quibus recurrere licet ad fontes hebraicos et graecos. *Primus* est, si in nostris codicibus error librariorum subesse videtur. *Alter*, quando latini codices inter se variant, ut non possit certo statui, quae sit vera vulgata lectio. *Tertio* ad tollendam ambiguitatem ad fontes recurri poterit, quando verba aut sententiae in latina versione vulgata ita dubiae sunt, ut in diuersas partes trahi queant. *Quarto* demum utiliter recurritur ad energiam et vocabulorum proprietatem intelligendam. Exempla, quae recursum ad fontes in quatuor casibus commendant, allegat idem auctor loco citato.

§. XXVII.

Vulgata nostra a tridentino Concilio non in eo sensu ut authentica approbata est, quasi nulla omnino errata in eadem reperire sit; sed eatenus tantum sacra synodus eam authenticam habere voluit, quod in iis omnibus, quae alicuius momenti sunt, non discrepet a vero scripturae sensu, seu quod idem est, quod non sit corrupta in capitibus, quae aut fidem aut mores spectant.

Leuiores certe menda tum ipsum Tridentinum, tum romani Pontifices in vulgata latere agnouerunt, quum tanto studio in id vnum incubuerint, ut omni adhibito labore vulgata editio accuratissime castigaretur. Eo ipso tempore, quo sacra Synodus suum decretum promulgauit, selectis simul Doctoribus mandauit, ut vulgatae emendationi sedulo incumberent. Emendatio ista finito statim Concilio sub Pio IV. coepta est, quam postmodum continuauit Pius V. Sixtus V. tandemque ad finem feliciter perduxit Clemens VIII. ut patet ex praefatione sixtinis Bibliis praefixa. Quod vero eatenus Tridentinum vulgatam ut authenticam agnouerit, quatenus in ea nihil fidei aut bonis moribus aduersum reperitur, constat partim ex hoc quod adhibuerit vocem *authenticam*, quae ex nativa significatione sua indigitat instrumentum, cui ubique fides debetur: partim etiam, quod prouocauerit

rit ad editionem, *Quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est*, consequenter quae *authenticam* semper habuit, licet per nulum solemne decretum publice adhuc proposita fuisset. Vtrumque hunc sensum explicat Sixtus Senensis lib. VIII. Bibliothec. vbi fatetur quidem, quod leues defectus et errata in vulgata reperiantur, his tamen non obstantibus eam authenticam esse contendit, quoniam “*Certum est (verba ipsius sunt,) neque in noua editione aliquid umquam inuentum esse, quod fuerit a veritate christianae fidei deuium, falsum ac mendax, vel contrarium dogmatibus, ac regulis orthodoxis, vel praeter veritatem additum, vel contra veritatem mutatum, vel in praeiudicium veritatis omissum, vel adeo deprauatum, vt occasionem perniciose errandi attulerit.*” Loca vulgatae nostrae, quae ex vtriusque testamenti paginis tamquam corrupta confarcinat Kemniti-
tius, recenset, ac a corruptione simul acerrime vindicat saepe laudatus Bellarminus de verbo Dei lib. II. cap. XII. et sequ.

§. XXVIII.

Circa vulgatam editionem, quam post tridentinum vt authenticam veneramur, a multis dubitatur, ex quibus versionibus latinis Originem ducat. Aliqui contendunt, vulgatam nostram esse illam veterem Italam, qua utebantur Occidentales Ecclesiae ante Hieronymi tempora: alii vice versa eam totam desumptam fuisse autumant tam ex versione veteris testamenti, quam ex hebraeo textu, tum ex emendatione testamenti noui, quam ad graecum textum S. Hieronymus adornauit. Nos media incedimus via, eamque mixtam defendimus, tum ex veteri Itala, tum versione S. Hieronymi.

Libri veteris testamenti, paucis exceptis, non ex veteri Itala, sed ex versione S. Hieronymi habentur; versio illa, quae ante S. Hieronymum

nimum obtinuit, et Itala dicebatur, facta est ex graeca versione LXX. interpretum, nostrum autem vetus testamentum ad hanc graecam versionem originem suam referre nequit, quum ab eadem saepius discrepet, magisque innuat ob tot hebraismos inibi contentos se descendere ex quadam versione a textu hebraeo deriuata. Talis autem versionis non tantum S. Hieronymus author laudatur, sed insuper versio ipsius vbique in Ecclesiis recepta dicitur ab Isidoro lib. VI. Etymol. cap. V. “ S. Hieronymi editione omnes Ecclesiae vsquequaque vtuntur. “ Simile testimonium exstat apud Hugonem Victorinum lib. de script. cap. IX. *Psalterium*, quod vulgata nostra exhibet, non est ex versione S. Hieronymi, a qua, prout inter eius opera legitur, fere vbique dissentit. Item nec libri *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, et *Machabaeorum*, quos S. Doctor numquam ex hebraeo in latinum transtulit, ex eius versione, sed potius ex veteri Itala desumpti fuisse creduntur. Integrum nouum testamentum, prout in vulgata nostra continetur, est ex antiqua versione, quam beatus Hieronymus ad textum graecum emendauit. Probat id Bellarminus ex duplici potissimum fundamento, primum est, quod multa loca, quae sanctus Pater reprehendit in antiqua versione, in nostra ita inueniuntur correctae: sicut ipse expresserat corrigenda. Si reponas: esse adhuc plura in nostra vulgata, quae S. Hieronymus emendanda duxerat, et tamen emendata non leguntur. Respondeo, eundem non omnia actu mutasse, quae mutanda censebat, ne scilicet plurimum, qui antiquae versionis erant assueti, animum offenderet: id propriis eiusdem verbis ex praefat. ad Damasum confirmari potest: “ Ita calamo temperauimus, inquit, vt his tantum, quae sensum videbantur immutare, correctis, reliqua remanere pateremur, ut fuerant. “ Alterum, quod nos mouet, fundamentum est, quod emendatio a S. Hieronymo iussu Damasi Pontificis facta a primordio statim ingenti plausu ab Ecclesia recepta longoque usu comprobata fuerit, a quo certe nec tridentinum in suo decreto recessisse praesumi debet.

§. XXIX.

Vix erit in Europa Regio, quae peculiari idiomate utitur, cui non simul primas semper inter curas fuerit, sacras litteras in suam quoque transferre linguam. Has versiones quocumque idiomate praeter hebraicum, graecum et latinum editas, vernaculas appellitamus, tertiamque classem versionum, quarum §. XIX. meminimus, absoluunt. Versiones istas ad controuersias fidei, et morum decidendas adhiberi non posse, cuius perspicuum erit, qui ipsarum originem, quam vnice priuatorum studio debent, perpenderit.

Non unam tantum quodlibet regnum aut Prouincia versionem in lingua sibi vsitata exaratam ostendit, sed plurimae atque inter se valde diuersae saepe saepius circumferuntur, prout nempe munus huiusmodi versiones excudendi sibi arrogarunt homines diuersis, et e diametro non numquam oppositis religionibus addicti: exemplo esse potest Germania nostra, quae, si ulla regio, certe haec versionibus vulgaribus tum a catholicis tum ab acatholicis adornatis abundat. Numeramus ex parte Catholicorum versionem *Emseri*, quam singulariter commendat Cochlaeus in act. adu. Lutherum: “Quod non solum notaverit ac populo
“ediderit Lutheri errata in translatione, verum etiam propriam translationem, quae probato et recepto Ecclesiae textui latino per omnia
“consonaret, velut antithodum contra Lutheri venena euulgauerit,
“non sine grandi Catholici populi consolatione etc.” Item *Ioan. Eckii* fortissimi illius contra Lutherum pugilis. *Ioan. Dietenbergii* et aliorum. Versionum ab Acatholicis factarum agmen ducit Lutherus, de cuius translatione Georgius Serenissimus Saxoniae Dux ad Regem Angliae haec scribit: “Scripturam suo commodo translata ad sua dogmata confirmanda detorquet etc.” Hanc Lutheri S. Litterarum versionem plures aliae insequiebantur, quibus recensendis longius immorari nolumus, videri illae possunt apud citatum clariss. P. Corbinianum Thomas Proleg. part. I. cap. XIII. de versionibus vernaculis. De auctori.

thoritate, quam recensitae versiones habent, res plana est; edebantur illae studio priuato, nec Ecclesia vñquam earumdem examen suscepit multo minus vñlo in loco tamquam authenticas declarauit, igitur maior fides eisdem haud debetur; quam qualem illarum author pro eruditione, qua praefulgebat, promeritus fuerit.

§. XXX.

Quum Bibliis in lingua vernacula exaratis nulla legalis auctoritas infit, facileque contingere posset, vt imprudens lector non verba salutis, sed aquam turbidam potius ex his lacunis hauriret: prouide egit tridentinum Concilium in regula quarta indicis librorum prohibitorum ipsius iussu editi, prohibendo promiscuam Biblicorum in lingua vulgari lectionem, quin exinde concludi valeat, Ecclesiam in hoc concilio congregatam fidelibus suis verbum vitae, et panem animae abstulisse.

Laudata regula quarta indicis his terminis concepta legitur: “Quum
 “experimento manifestum sit, si sacra Biblia in vulgari lingua passim
 “sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem, de-
 “trimenti, quam vtilitatis oriri, hac in parte iudicio Episcopi, aut
 “inquisitoris stetur, vt cum consilio Parochi vel confessarii Biblicorum
 “a catholicis authoribus verborum lectionem in vulgari lingua eis con-
 “cedere possint, quos intellexerunt ex eiusmodi lectione non dam-
 “num, sed fidei, atque pietatis argumentum capere posse, quam
 “facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque ea facultate ea
 “legere seu habere praesumerit, nisi prius Bibliis ordinario redditis,
 “peccatorum absolutionem percipere non possit.” Contra hoc decre-
 tum vehementer insurgunt Calvinus, Kemnitius alique, quorum doctrinae valde repugnat: volunt enim hi Nouatores, teste Iuenin differt. IV. de locis theologicis cap. VII. art. VI. §. V. “Scripturarum lectio-
 “nem

“nem cunctis hominibus communem fieri debere: nullos quantumvis
“imperitos ab eorum lectione arcendos, aut deterrendos esse, sed
“excitandos potius ad eas saepe et diligenter legendas, idque non
“modo, si concessa a Praelatis copia legendi fuerit, sed etiam quan-
“tumvis illi ordinarii et Confessores prohibuerint.” Verum, ante-
quam zelotes isti in generatione sua sat fortes legem tam inuiolabiliter
seruandam cunctis fidelibus imponere ausint, praevie debuissent osten-
dere aliquod mandatum in Iure diuino expressum, quod omnibus indis-
criminatim litteras addiscere praecipit, vt hac conditione veluti neces-
sario praerequisita instructi tum demum et legere valeant. Quamdiu si-
mile mandatum non exhibuerint, strenue semper decreto a tridentina
Synodo edito infistemus, quum illud et specialis ratio commendet, et
salus saepe exigat multorum. Lectio in hac regula neque interdicitur
omnibus, neque regula omnes scripturas in quacumque lingua exaratas
a legentibus arcet. sermo ibi est de Bibliis in vulgari lingua editis, fon-
tes itaque, ac versiones latinae tuto legi possunt ab iis, qui harum
linguarum scientia praediti sunt. Immo nec lectio illarum versionum,
quae in lingua vernacula circumferuntur, omnibus inhihetur, sed iis
tantum, qui iudicio pastoris plus damni quam vtilitatis ex hac lectio-
ne referrent: continentur in libris sacris altissima mysteria aliaque in-
tellectu difficillima, ex quorum lectione simplices multum detrimen-
ti experientia teste, ad quam citata regula prouocat, caperent: fo-
ret aliis lectio horum locorum occasio superbiae, aliis causa pusillanimi-
tatis, aliis non raro lapis offensionis et petra scandali. Periculum, quod
legentibus accederet, augetur vltius ex qualitate editionum, quum
vix vlla sententia sit, quae non ad errores suos stabiliendos peculia-
rem sibi fabricauit versionem, cuius naeuos priuatus aliquis, in cu-
ius forte manum deuenerit, non tam facile detegit, multo minus sa-
tis caute euitabit. Voluit itaque Ecclesia, vt fideles hac etiam in
parte securi incederent, et aliis non vterentur versionibus, quam quae
foetus authorum catholicorum essent. Ecclesiarum Pastores huic de-
creto insistentes fidelibus verbum vitae auferre, merum mendacium est.
Habent isti codicem Euangeliorum, quem legant: habent suos pasto-
res, qui in exponendo Dei verbo assidui sunt: habent et alios libros,
qui ad omnem pietatem compositi, morum vitaeque sanctitatem instillant;

In his euoluendis tempus a negotiis residuum consumant, et aequè docti euadent ac illi, qui diu noctuque in cathedra pestilentiae sedentes huic vnice intenti sunt, quomodo per confictas aut contortas saltem verbi Dei expositiones sibi aliisque viam veritatis praecludant. Profecto non ad singulos Christus dixit: *Qui vos audit, me audit etc.* sed praerogativa haec pastoribus solum propria est, ouium vero illud erit officium, vt Pastoris et Ecclesiae vocem audiant, quam si non audierint, sicut Ethnicos et Publicanos haberi eos decet.

§. XXXI.

Scriptura sacra, cuius auctoritatem tum in fontibus, tum in variis editionibus hucusque indagauimus, Iuris candidato esse debet tamquam promptuarium, vnde proferat fortissima argumenta ad stabiliendas conclusiones circa res morum et disciplinam ecclesiasticam a se deductas. Necessarium proinde est, vt in genuinum sacrarum literarum inquirat sensum, quem duplicem in iis potissimum deprehendet, *litteralem* nimirum alterum, qui etiam *historicus* dicitur, alterum vero *mysticum* seu *spiritualem*.

Sensus *litteralis* ille est, quem verba siue proprie, siue metaphorice accepta immediate significant e. g. Genesis cap. XVI. narratur *Abraham* duxisse ancillam suam *Agar*, atque ex ea genuisse *Ismaelem*. In hoc textu factum historicum sensum litteralem constituit. Sensus *mysticus* est, qui non verbis ipsis, sed rebus, quas verba significant, immediate indicatur: sic datum exemplum de Abrahamo et Agar eorumque filio interpretatur Apostolus ad Galathas cap. IV. de veteri testamento, quod in monte Sina traditum in seruitutem generabat. *Scriptum est, inquit, quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de Ancilla, et vnum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera per repromissionem, --- haec enim sunt duo testamenta. Vnum quidem*

dem in monte Sina, in seruitutem generans: quae est Agar etc. Sensus hic mysticus latet sub litterali velut anima in corpore, dicente S. Gregorio Magno lib. IV. in lib. I. Reg. cap. IV. “Littera corpus est, huius “vero corporis vita Spiritus, “id est, sensus spiritualis seu mysticus. Vterque hic sensus a Spiritu sancto in scripturis sacris intenditur. Praeter hos est et alius sensus, qui dicitur accommodatitius, quem nec mediate nec immediate Spiritus sanctus intendit: in quo tantum ea, quae in sensu litterali aut mystico dicebantur, vel ab Ecclesia vel ab homine exponuntur de aliis rebus aut personis ob aliquam similitudinem, quam res in sacris litteris contentae cum illis habent, quibus verba scripturarum applicantur. E. g. de Noe legitur Ecclesiastici cap. XLIV. *Inuentus est iustus, et in tempore iracundiae factus est reconciliatio.* Quem integrum textum Ecclesia attribuit confessoribus Pontificibus. Licet autem hic sensus, si fiat iuxta conditiones a tridentino Concilio sess. IV. in decreto de editione et usu sacrorum librorum praescriptas, minime reprobari debeat, tamen ad eliciendam firmam ex eo conclusionem Iuris candidato haud deseruiet; eoquod non sit sensus Spiritus S. in scripturis diuinis loquentis, sed saepe hominis tantum, verba scripturarum aliis rebus applicantis.

§. XXXII.

Quum verba in scriptura sacra vel proprie, vel improprie accipi queant, duplex quoque nascitur sensus litteralis, alius *simplex*: *figuratus* alius. Simplex erit, si verba in natua sua significatione, prout tamen cum aliis cohaerent, sumuntur. E. g. Christus est *Homo, Filius Dei* etc. Figuratus resultat, si aliud dicitur verbis, et aliud a loquente intenditur. E. g. si Christus dicitur *Vitis, Leo, Agnus* etc. vbi per ista quidem verba animalia exprimuntur, loquens vero intendit, Christi foecunditatem, fortitudinem ac mansuetudinem commendare.

Circa sensum litteralem eruendum maxime desudare debet Iuris sacri Studiosus; hic enim, quum a Spiritu sancto immediate intentus sit, inuictissima semper suppeditabit argumenta ad conclusiones firmandas. Ne vero diu anxium haerere oporteat in eo, an verba scripturarum proprie, an figurate sint accipienda, sequens traditur regula: Quamdiu nulla inuenitur repugnantia vel nullum sequitur absurdum, aut aliud inconueniens, tamdiu verba sumenda sunt in sensu simplici et proprio. Hanc regulam explicat sanctus Augustinus lib. III. de doctr. christ. cap. X. inquit: “Quidquid in sermone diuino neque ad morum honestatem, neque ad fidei veritatem proprie referri potest, figuratum esse cognoscas. Quidquid ergo asperum et quasi saeuum factu dictuque in sacra scriptura legitur ex persona Dei vel Sanctorum eius, ad cupiditatis regnum destruendum valet. Quae etiam quasi flagitiosa imperitis videntur, siue tantum dicta, siue etiam facta sunt, vel ex Dei persona, vel ex hominum, quorum nobis sanctitas commendatur, tota figurata sunt, quorum ad charitatis pactum enucleanda secreta sunt.” Plura huc pertinentia legere est apud eundem S. Patrem libro citato cap. XXX.

§. XXXIII.

Sensus mysticus est, si non verbis, sed rebus per verba significatis immediate aliquid indicatur: potest autem per res illas indicari quidpiam, quod ad morum instructionem et ad agendum pertinet, et resultat sensus mysticus *moralis*. Si eadem res sese referant ad Christum aut ad Ecclesiam militantem in terris rerumque credendarum normam praescribant, nascitur sensus *allegoricus*. Quodsi vero spem nostram erigant ad coelestem patriam, seu Ecclesiam triumphantem, sensus *anagogicus* subesse intelligitur.

Triples itaque sensus est mysticus, quem una cum litterali apte exprimunt noti illi versiculi:

Littera gesta docet; quid credas Allegoria;

Moralis quid agas; quo tendas Anagogia.

Exemplum omnium horum sensuum in una voce *Ierusalem* habemus, quae *litteraliter* significat urbem Palaestinae principalem; *Allegorice* Ecclesiam, *Tropologice* seu in sensu *moralis* animam hominis, *Anagogice* patriam coelestem. Quamvis sensus etiam mysticus a sancto Spiritu intentus sit, si tamen Ecclesiae aut ipsarum scripturarum auctoritate non nitatur, validum ex eo argumentum non deducitur: teste enim S. Augustino imprudentissime quis nititur aliquid in allegoria positum pro se interpretari, nisi habeat et manifesta testimonia, quorum lumine illustrentur obscura. Talia autem testimonia desumimus ab Ecclesiae expositione vel a scripturarum auctoritate, quae saepe ipsa sensum mysticum veluti in cortice littera latentem nobis recludit. Exemplo sit locus Deuter. cap. XXV. *Non alligabis os boui trituranti.* Cuius sensum mysticum refert S. Paulus I. ad Corinth. cap. IX. v. 9. *Scriptum est enim in lege Moyse: Non alligabis os boui trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique haec dicit? nam propter nos scripta sunt: quoniam debet in spe, qui arat, arare, et qui triturat, in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? ubi pluribus adhuc pergit, ut ex sensu mystico probet, ministris Evangelii debita esse sua stipendia. Speciales regulas pro eruendis singulis sensibus modo recensitis exhibet clariss. P. Corbinianus Thomas Proleg. part. I. cap. XV. per totum.*

§. XXXIV.

Quamquam Iuris canonici Candidatus omni studio eo contendere debet, ut genuinum scripturae sacrae sensum inueniat: viribus tamen suis ne nimium fidat, tridentinum Concilium hoc solo iam fatis indicavit, quod grauissimis poenis

poenis subiicere non dubitauerit, qui suae prudentiae innixus. “ In rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae
 “ christianae pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, et
 “ tenet sancta mater Ecclesia, cuius iudicare de vero sensu
 “ et interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum ipsam scripturam sacram
 “ interpretari audet, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo
 “ umquam tempore in lucem edendae forent “ sess. IV. de editione et usu sacrorum librorum.

§. XXXV.

Facile inter se conueniunt Catholici, vt iuxta ductum prae-
 laudatae Synodi tridentinae Ecclesiam statuunt legitimum scripturarum sacrarum interpretem. Verum longe aliter sentit Lutherus cum suis sequacibus, qui contendit, aut scripturam sacram aliunde satis claram esse proindeque nullo indigere interprete, aut si hinc inde obscurior videatur, satis clare aliis in locis sese explicare, vel demum, si quis interpres necessario admitti debeat, illum certe non Ecclesiam, sed cuiuslibet hominis spiritum priuatum fore, qui in causa salutis aeternae longe melius, ac quaecumque Ecclesiae Concilia interpretis munere fungatur.

Quid Lutherus de romano Pontifice, nec non de conciliis Ecclesiae senserit, egregium, si Superis placet, testimonium exhibet art. CXV. ex illis quingentis, quos Cochlaeus collegit “ Capite hoc Euangelium, inquit ibidem, quia neque Papae, neque conciliis, neque
 “ vl

“vlli hominum commissum est, vt constituat et concludat, quid sit fi-
 “des. Ideo debeo tibi dicere: Papa tu conclusisti cum conciliis:
 “nunc habeo ego iudicium, an acceptare queam, nec ne. Quare?
 “quia non stabis pro me, quando debeo mori. Et falsam doctrinam
 “nemo iudicare potest, nisi spiritualis homo. Ideo res est insana,
 “quod Concilia concludere et statuere velint, quid credendum sit
 “quum saepe nullus vir sit ibi, qui diuinum spiritum vel modicum ol-
 “fecerit.” Plura alia infani huius dicteria leguntur apud Gretsche-
 rum Tom. VIII. lib. III. cap. III. Verum, postquam Lutherus tam
 temere sacrarum litterarum interpretem, quem catholici ad vnum om-
 nes audiunt, reiicit, ille examini adstruendus est, quem ipse adstruit;
 primo in praefatione assertionis Articulorum a Leone Pontifice damna-
 torum ita loquitur: “Scriptura ipsa per se certissima, facillima, aper-
 “tissima sui ipsius interpretes omnium omnia probans, iudicans et illu-
 “minans.” Scriptura itaque in ipsius sensu adeo clara esset, vt cu-
 ius legenti altissima etiam primo mox intuitu panderet mysteria. Sed
 quam turpiter et decipit et decipitur hic Pseudo-Apostolus! legebat
 Psalmista sacras litteras, et intelligentiae lumen supplex a Deo petiit
 Psal. CXVIII. *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam. Reuela*
oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua etc. Quid ergo obstitit,
 quod Dauid cum aliis innumeris summam senserit difficultatem in intelli-
 gendis alloquiis diuinis? Respondet Brentius in proleg. contra Petrum a
 Sotto effugio tertio, quod obscuritas subinde proueniat propter Phra-
 ses immixtas alienae linguae, sensus autem in ea semper maneat clarissi-
 mus. Belum effugium! Nouerat certe Dauid scripturam totam, noue-
 rat et Phrases linguae hebraicae, neque in hac lingua peregrini erant
 discipuli Christi, quibus ipse Luc. cap. ult. sacras scripturas interpre-
 tatus legitur, et nihilominus singulari expositione, et speciali Spiritus
 sancti lumine opus habebant, ex quo sane dignoscimus, Phrases lin-
 guae hebraicae aut Graecae obscuritatis causam non esse. Neque melio-
 ris notae est alterum effugium a Luthero excogitatum, quod scriptu-
 ra, etiamsi alicubi sit obscura, tamen illud ipsum clare exponat alibi:
 legebat Actorum cap. VIII. Eunuchus Reginae Candacis Isaiam Pro-
 phetam, et ingenue fassus est, se non posse sine interprete procedere;
 interrogatus enim a Philippo: *Putasne, intelligis, que legis?* ei-
 dem

dem reposuit: *Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? S. Petrus in secunda sua epistola cap. III. v. 16. de epistolis Paulinis affirmare non dubitat, quod in iis sint quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles deprauant, sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* Hoc periculum scripturas deprauandi procul dubio cessaret, si ea, quae in vno loco intellectu difficilia sunt, in alio clarius exponerentur. Praeclusis his omnibus effugiis Lutherus, Philippus Melancthon, Calvinus, Kemnitius, ac Brentius toti in eo sunt, ut cuiuslibet hominis spiritum priuatum infallibilem verbi Dei interpretem statuant. Brentius tum in confessione VVittenbergica, tum in prolegomenis contra Petrum a Sotto hunc in modum mentem suam explicat: “Non licet in causa aeternae salutis alienae sententiae ita inhaerere, “ut eam sine nostro ipsorum iudicio amplectamur: ad vnumquemque “enim hominum pertinet, de doctrina religionis iudicare, et veram “a falsa internoscere.” Verum probemus hunc spiritum, vtrum ex Deo sit, nec ne? Si ex Deo est, constans sibi que semper similis erit, quia est Spiritus veritatis, quae omni tempore eadem, atque simplicissima inuenitur. Si ex Deo non est, sibi ipsi contrarius erit, et tot in dies noua procudet dogmata, quot capita hoc spiritu in se adeo diuiso praedita numerantur. Inconstantiam huius spiritus prodit Lutherus ipse, dum in libro de coena Domini longo sermone enarrat torsiones illorum verborum: *Hoc est Corpus meum.* Quae aliter torquet Carlstadius, aliter torturae subiicit Oecolampadius, alii demum iterum aliter excarnificant, ut tot e diametro sibi oppositae resultent sententiae, ut nouo sane quis indigeret spiritu, qui doceret, cuius parti inhaerendum esset. Num hic ille Spiritus veritatis? Contrarium me hercle res ipsa palam loquitur, eumque spiritum mendacem esse in ore omnium istorum Pseudo-Prophetarum luce meridiana clarius ostendit. Si spiritus priuatus legitimus scripturae interpres a Deo datus esset, vel resideret penes omnes, vel penes aliquos tantum? Si penes omnes, cur Christus quosdam dedit *Apostolos*, quosdam autem *Prophetas*, alios vero *Euangelistas*, alios autem *Pastores et Doctores?* ad Ephes. cap. IV. ve. 11. Cur Lutherus Patribus in conciliis congregatis hunc spiritum abnegat, eorumque authoritatem contemnit? Cur denique nos Catholicos ex eodem spiritu euangelicam veritatem hausisse

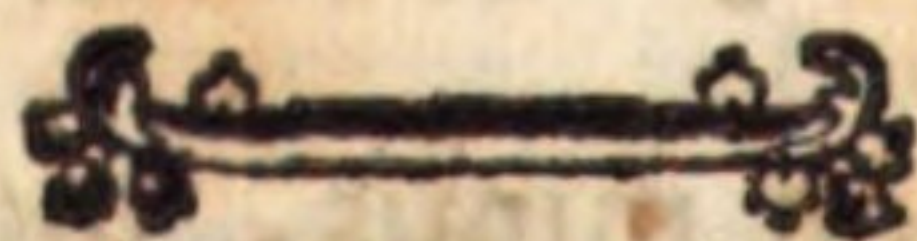
fisse non credunt? si vero penes paucos tantum residere fingant, quaeso, quinam isti? an boni tantum? sed quis est ille? et laudabimus eum. An soli praedestinati? verum quis nouit sensum Domini, aut iudicia eius quis perscrutatus est? an humiliter petentes, de quibus Iacobus loquitur cap. I. v. 5. *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter.* At cuius humilitas adeo probata est, ut certo se exaudiendum confidere valeat? dicit in eadem epistola Iacobus cap. IV. v. 3. *Petitis, et non accipitis, eo quod male petitis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.* Illorum dementiam, qui ad hunc spiritum priuatum prouocant, argumento ad hominem perstringit S. Augustinus lib. de utilitate credendi cap. VII. “Quum
 “legerem, per me ipsum cognoui, itane est? nulla imbutus poeti-
 “ca disciplina sine Magistro Poetam attingere non auderes, sed duces
 “innumerabiles requiruntur, ut quilibet Poeta possit intelligi etc. et
 “tu in eos libros, qui quoquo modo se habeant sancti, diuinarum-
 “que rerum pleni, sine duce irruis, et de his sine praeceptore audes
 “ferre sententiam?” Pensatis hunc in modum labilibus istis funda-
 mentis optime se acturum sciat Iuris candidatus, si relictis huiuscemo-
 di figmentis in dubiis saepe occurrentibus illum audierit interpretem,
 quem Christus in fide confirmauit, pro quo, ne in fide umquam defi-
 ceret, efficaciter etiam rogauit, si confugerit ad Ecclesiam illam veri-
 tatis columnam, quam Christus humiliter audiendam praecepit, ni quis
 eidem resistens haberi velit pro Ethnico et Publicano. Hunc interpre-
 tem omnis retro commendat antiquitas, vno ore depraedicant Ss. Pa-
 tres, quorum testimonia fuisse adducit Bellarminus lib. III. de verbi Dei
 interpretatione per totum, ubi et Aduersariorum argumenta fortiter
 propellit.

§. XXXVI.

Licet libri veteris non minus, quam noui testamenti ver-
 bum Dei nobis manifestent: cauendum tamen erit Iu-
 ris sacri studioso, ne indiscriminatim ex utroque foedere sua
 argumenta depromat; quum plurima, quae in illo ad statum
 o Reipub-

Reipublicae iudaicae ordinandum tum ad ritus incultu diuino determinandos erant praecepta, in hac sint abolita. Cauter ergo, vt firma ipsius sit conclusio, distinguat, necesse est, quid antiquatum, quid vero nostro etiam aeuo obligatorium ex veteri lege remanserit.

Triplicis generis in lege veteri exstitisse praecepta, *moralia* nimirum, *ceremonialia*, ac *iudicialia* differt. I. §. XX. iam insinuauimus. Ex his aliqua vim obligandi amississe, alia vero eandem retinuisse, ibidem probatum fuit; in praesenti id tantum prioribus superaddendum est, quod Ecclesia nonnumquam ritus Iudaeorum suscepit, illos nimirum, qui cum lege noua nullam habent repugnantiam, sed vnice tendunt ad cultum diuinum externe decentius peragendum, ad splendorem Ecclesiae conseruandum, maiestatemque officii diuini commendandam etc. quae omnia licet ex Iure diuino veteris testamenti desumpta sint, in nostra tamen Ecclesia haud aliter obligant, quam ex Iure mere humano, nisi harum legum innouatio ab ipso Christo facta aut ex scriptura nouae legis aut traditione probari valeat. His ita praemissis inferimus, infirmum quidem esse argumentum, quod ducitur a Iure diuino tam iudiciali quam ceremoniali antiquae legis ad Ius diuinum in noua lege, si scripturarum et traditionis desit authoritas: propterea tamen non semper ineptum dixero: nam si eadem aut maior adhuc pugnat ratio pro lege noua, quam obtinuit pro testamento veteri, bene ab hoc ad illam argumentaberis. Ita communiter Catholici a priuilegio fori ac immunitatis sacerdotum in antiqua lege ad immunitatem Clericorum in lege noua non inepte argumentantur.

CAPVT III.

DE TRADITIONE ALTERO IVRIS CANONICI FONTE ORIGINARIO.

§. XXXVII.

Traditum in latissima acceptione omne illud dici potest, quod siue litteris, siue voce in materia tam sacra quam profana alteri communicatum fuit. Strictiori in sensu hic traditionem pro doctrina viua voce quasi de aure ad aurem tradita fidem vel mores, vel disciplinam ecclesiasticam concernente accipimus, eamque iuxta hanc significationem ita describimus: Quod sit doctrina fidem, aut mores, aut disciplinam ecclesiasticam concernens viuae vocis oraculo vel ab Authore Christo vel ex institutione seu Apostolorum, seu Ecclesiae accepta, continua obseruantia ad posteros propagata, et in fide dignis monumentis ad nostra vsque tempora quam fidelissime conseruata. Alii breuius traditionem definiunt, dicendo: eam esse doctrinae sacrae atque vetustae ab idoneo authore verbis acceptae ad alios, aliosque continuatam propagationem.

Priori descriptioni nos insistimus, eamque breuiter exponimus. Dicitur *doctrina viuae vocis oraculo accepta*, vt distinguatur a verbo Dei scripto: quod aequae est doctrina, sed ab origine statim litteris consignata, et quidem ab hominibus ad id munus specialiter a Spiritu sancto electis et inspiratis scripta. *Concernens fidem, aut mores aut disciplinam*

plinam ecclesiasticam: quibus vocabulis indicatur obiectum traditionum, cuius intuitu tum a Theologia tum a Iure canonico attenduntur. Verba illa: *Ab Authore Christo vel ex institutione seu Apostolorum seu Ecclesiae etc.* originem, progressum simul et traditionum varietatem explicant. Quae in fine adduntur: *In fide dignis monumentis ad nostra usque tempora quam fidelissime conseruata*, partim innuunt traditionum perpetuitatem, partim significant earundem propagationem. Licet enim ab initio oretenus tantum propagatae fuerint, successu tamen temporis annotari coeperunt ab illis et sanctitate et doctrina celebratissimis viris, quos iure merito Patrum titulo veneratur Ecclesia, ad quos etiam tamquam fidelissimos traditionum sacrarum depositarios toties recurrere solet, quoties ex solo verbo Dei scripto controuersia circa fidem aut mores agitata decidi nequit. Exinde vero, quod traditiones in voluminibus Patrum hodie scriptae legantur, non exuunt traditionis naturam, haud secus, ac consuetudo, quae, si ab initio talis sit, quamuis postmodum litteris consignetur, consuetudo nihilominus semper manet. Sic e. g. consuetudines feudales nec ab eo tempore, quo corpori Iuris ciuilis insertae sunt, consuetudines esse defierunt; quia non, quid postmodum factum, sed quae sit rei cuiuslibet origo, attenditur. Ex hac definitione erui quoque potest discrimen inter *traditionem*, et *consuetudines*, *antiquos mores*, et *obseruantiam*. Traditio oritur ab expressa Superioris voluntate, qui non tantum potuit, sed voluit etiam obligationem imponere et quidem nouam ab alia lege prorsus distinctam. Consuetudo autem praeter actus populi nullum inuoluit Superioris consensum expressum, sed tacitum solummodo, aut generaliter saltem in legibus contentum. Antiqui mores nec Superioris consensum, nec obligationem inducunt; quia sunt consuetudines tantum improprie dictae citra ullam obligationem ex deuotione, pietate, aut decoro in Ecclesia assumtae vsque confirmatae. Obseruantia nullam omnino nouam parit obligationem, sed est continuatus vsus illius, quod iam antecederet lege, consuetudine vel moribus introductum fuit.

§. XXXVIII.

Quum traditiones omnes vel ab authore Christo, vel ex institutione Apostolorum aut Ecclesiae habeamus, illico manifesta fit traditionum diuisio ab earumdem origine desumpta in *diuinam*, *apostolicam*, et *ecclesiasticam*.

Traditio diuina est ipsum verbum Dei non scriptum, sed ab Apostolis, quatenus verbi Dei praecones erant, ad nos viua voce transmissum: dicuntur a multis traditiones diuino-apostolicae, eoquod ad Deum tamquam Authorem sese referant, Apostolos vero praecones ac propagatores agnoscant. *Traditionis apostolicae* nomine intelligitur doctrina, quam Apostoli ipsi tamquam pastores Ecclesiarum fidelibus oretenus proposuerunt, a quibus ad posteros et ab his demum ad nos propagata fuit. *Traditio ecclesiastica* dicitur, quae ab Ecclesia vel ab iis, qui Ecclesiae praesunt summis nimirum Pontificibus ac Episcopis originem habet. Vltcrius ab obiecto alia *traditio fidei* audit, quae intellectum in recta cognitione mysteriorum diuinorum ac in rebus credendis instruit. Alia *traditio morum et disciplinae*, quae aut regulas agendi praescribit, aut fidelium voluntates in operationibus suis dirigit, vel gubernandae Ecclesiae normam praefigit. Neque exinde sequitur, nos per Apostolos aut per Ecclesiam fidei traditiones habere non posse. Esto enim, quod tales fidei articulos condere nequeant, pastorum tamen ecclesiasticorum officium erit, in genuinum sacrae scripturae sensum inquirere, authenticam sacrarum litterarum interpretationem afferre, nec non mysteria diuina subobscurare nonnumquam reuelata apertius declarare, quae omnia saepius tantum ab Apostolis vel ab Ecclesia tradita accipimus.

§. XXXIX.

Alia oritur traditionum diuisio ratione loci, vbi obseruantur, et alia ratione temporis, quamdiu nimirum ea, quae tradita sunt, obseruari debent. Ratione loci aliae traditiones

ditiones sunt *uniuersales*, quae totam Ecclesiam, omnesque fideles vbilibet existentes afficiunt. Aliae *particulares*, quae Ecclesias tantum aliquas respiciunt. Ratione temporis quaedam traditiones dicuntur *perpetuae*, quae ad indefinitum tempus sese extendunt, semperque obseruandae sunt, quaedam vero *temporales*, quorum obligatio post certum aliquem temporis lapsum cessat.

Traditiones divinae vniuersalibus certe ac perpetuis adnummerandae sunt; quoniam vel fidei articulum continent, vel morum honestatem praescribunt. Fides semper et vbique eadem esse debet, morum honestas ab eodem praeepta pariter vbique et sine termino obligabit, quum nulla sit Ecclesia, nullus fidelium, qui iurisdictioni eiusdem subiectus non sit. Fundantur praeterea morum regulae saepius in Iure naturali, quod aliunde nullo loco aut termino constringi ita potest, vt praecise hic et non alibi vim suam obligandi exferat. De traditionibus apostolicis aut ecclesiasticis, quum mere humanae sint ac mutationi obnoxiae (excepto eo casu, quo Ius diuinum aut naturale expliant) dubitari vix potest, quod intra limites certae provinciae contineri valeant, immo et certo temporis tractu omnino extingui.

§. XL.

Quum in omni statu ab orbe condito ad Messiae vsque aduentum traditiones diuinae exstiterint, earumdem existentiam in lege etiam noua adeo in dubitatam habemus, vt easdem necessario existere debere propugnemus, quidquid in contrarium dixerint illi, qui ex peruerso sacrarum litterarum intellectu nihil verbo Dei addendum esse pro aris et focus contendunt.

Duplex

Duplex ab origine mundi vsque ad Christi aduentum status considerari debet: primus est *status legis naturae*, qui durauit vsque ad tempora Moyſis. Alter *status legis scriptae*, qui a Moyſe inchoatur, et ad *statum legis gratiae*, in quo nos viuimus, se extendit. In primo statu plures veritates supernaturales Adamo fuiſſe reuelatas, extra dubium est: ſciebat Adamus Meſſiam eſſe venturum, agnouit animae immortalitatem, beatitudinem aeternam, nec non poenas alterius vitae, perſpectum illi erat peccati originalis remedium, ea, quae cultum diuinum ſpectabant, ex aſſe callebat, ordinabat ſacrificia, ritus externos adhibebat tum ipſe, tum et poſteros ſuos circa eosdem adhibendos inſtruebat, vt plurima alia taceam. Haec omnia pro illo ſtatu neceſſaria in nullo libro ſcripto exſtabant, ſed filii Adami, quae a patre ſuo didicerant, ſuis poſteris ad Moyſem vsque numquam interrupta ſerie communicarunt, ex quo ſane traditionum exiſtentia luce meridiana clariuſ effulget. Moyſes, a quo ſtatus legis ſcriptae incipit omnia praecepta diuinitus data fideliffime quidem litteris conſignauit, quod et ſubſequentes ſcriptores ſacrorum librorum fecerunt: at tamen hoc non obſtante plura oretenus tradita continua communicatione propagata fuerunt. Huc refertur remedium pro peccato originali tum femellis, tum pueris ante octauum diem decedentibus applicandum, quod fruſtra in Scripturis diuinis quaeritur. Canon ſacrorum librorum, qui ſola pariter traditione innotuit, immo et ſenſus difficiliorum ſaltem quorundam locorum in verbo Dei occurrentium aliter inueniri haud potuit, niſi ex inſtructione Seniorum iuxta monitum Eccleſiaſtici cap. VIII. v. 11. *Non te praetereat narratio Seniorum: ipſi enim didicerunt a Patribus ſuis: quoniam ab ipſis diſces intellectum, et in tempore neceſſitatis dare reſponſum.* Haec de traditionum exiſtentia in vtroque ſtatu tam naturae quam legis ſcriptae ſatis plana ſunt. Verum circa tertium ſtatum, legis nimirum gratiae non modica oritur quaefſtio, an praeter verbum Dei ſcriptum etiam traditum ſit admitendum? Lutherus et cum eo Calvinus deciſiue loquuntur, omnesque traditiones eliminant. Lutheri verba in comment. cap. I. epiſt. ad Galat. ſequentia leguntur: “Neque alia doctrina in Eccleſia tradi et “audiri debet, quam purum verbum Dei, hoc eſt, ſancta ſcriptura. “Doctores vel auditores alii cum ſua doctrina anathema ſunto.”

Cal-

Calvinus lib. IV. instit. cap. VIII. §. 8. ait. “Esto igitur hoc firmum
 “axioma: non aliud habendum esse verbum Dei, cui detur in Eccle-
 “sia locus, quam quod lege primum et Prophetis, deinde scriptis
 “apostolicis continetur.” Attamen numquam hactenus Ecclesia ho-
 rum Pseudo-Reformatorum clamore moueri potuit, quin e contrario
 necessitatem per omnia elapsa saecula fidelibus firmissime semper incul-
 carit, quacum et nos autoritate et ratione satis superque suffulti cre-
 dimus. Primo scriptura ipsa satis manifestat, quod non omnia, quae
 fecit Iesus in ea scripta sint, Ioan. cap. vlt. *Sunt autem et alia multa,*
quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror
mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Paulus laudat Co-
 rinthios, quod praecepta a se tradita custodierint, epist. I. ad eosdem
 cap. XI. v. 2. *Laudo autem vos fratres, quod per omnia mei memo-*
res estis, et sicut tradidi vobis, praecepta mea tenetis. Haec praecep-
 ta certe non poterant esse scripta, quum praeter hanc, nullam aliam
 epistolam antea ad Corinthios dedisse noscitur. Idem Doctor gentium
 Thessalonicensibus inculcat, vt parem exhibeant obedientiam eiusdem
 praeceptis siue in epistola, siue nudo sermone tantum traditis. *Itaque*
fratres state, et tenete traditiones, inquit II. ad Thessal. cap. II. v. 14.
quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostram. In hunc
 locum notatu digna sunt verba sancti Ioan. Chrysostomi Homil. IV. in
 epist. ad Thessal. vbi ait. “Hinc patet, quod non omnia per episto-
 “lam tradiderunt Apostoli, sed multa etiam sine litteris. Eadem ve-
 “ro fide digna sunt tam illa quam ista. Itaque traditionem quoque
 “Ecclesiae fide dignam putamus; traditio est, nihil quaeras amplius.”
 Doctrinam a se oretenus communicatam aliis quoque sine scripto communi-
 candam S. Paulus Timotheo praecipit cap. II. v. 1. epistolae II. ad eum-
 dem: *Tu ergo, Fili mi, confortare in gratia, quae est in Christo Ie-*
su, et quae audisti a me permultos testes, hoc commenda fidelibus ho-
minibus, qui idonei erunt et alios docere. His testimoniis ex scriptura
 petitis si Conciliorum quoque, ac Patrum singulorum autoritas adde-
 retur, nimium excresceret praesens dissertatio. Legi ista possunt apud
 Cardinalem Bellarminum lib. IV. de verbo Dei non scripto cap. VI. et
 VII. Vnam tantum alteramue rationem adiicimus, ex qua necessitas
 admittendi traditiones etiam pro hoc statu, quo viuimus, praeter ver-
 bum

bum Dei scriptum patebit. Credimus nos, et nobiscum etiam Protestantes ac Calvinistae, existere verbum Dei scriptum, illudque contineri in libris canonicis, qui ad nostra usque tempora quoad substantiam incorrupti pervenerunt, aut ubi hoc scriptura ipsa dicit? sola tantum Traditione ea nobis manifesta fiunt. Indigemus praeterea Traditione non modo ad dignoscendum librorum canonicorum numerum, sed ad genuinum saepe saepius sacrarum litterarum sensum exquirendum: eadem quoque indigerent Protestantes et Calvinistae, ne turpiter adeo inter se ipsos disiderent vel circa expositionem paucorum tantum scripturae sacrae verborum: *Hoc est corpus meum.* de quo dissidio praecedente capite sermo erat. Defendimus fortissime nec Heterodoxis modernis dissentientibus *perpetuam Deiparae virginitatem* contra Heluidium: *Spiritus sancti a Patre filioque Processionem* contra Graecos schismaticos: *Duplicem in Christo voluntatem* contra Monothelitas: *Valorem baptismi paruulis collati* contra Anabaptistas etc. Horum ergo omnium claram decisionem ex sacris paginis aut demonstrent, necesse est, Heterodoxi, aut una cum Ecclesia catholica Traditionum necessitatem profiteantur. Inanis profecto persuasio illorum est, qui nos Catholicos, dum Traditiones summa, qua par est, veneratione excipimus, verbo Dei quidquam superaddere autumant; Traditionem enim diuinam verbo Dei non opus est, ut superaddamus, quum sit ipsum verbum Dei; reliquae autem Traditiones siue mere apostolicae sint siue ecclesiasticae, itidem verbo Dei non adduntur, sed longissime eidem postponuntur. Alia figmenta, quibus Lutheri et Caluini aeternae doctrinam Catholicorum labefactare nituntur, adducit et propulsat tum Bellarminus loco citato cap. X. tum clariss. P. Corbinianus Thomas Proleg. part. II. cap. II. Num. 21.

§. XLI.

Plures Traditionum species §. §. praecedentibus assignauimus: difficultas praecipua remanet, quomodo inuicem dignosci debeant? peculiaribus itaque regulis opus est, quarum ductu diuinas ab apostolicis, has a mere ecclesiasticis Traditionibus

ditionibus distinguere discamus. Singulis speciebus singulas quoque regulas hic annectimus.

Traditiones diuinae aliae ad fidem, aliae ad mores spectant: Pro prioribus dignoscendis sequentes deseruire possunt regulae. *Prima.* Quod vniuersalis Ecclesia amplectitur tamquam dogma fidei, attamen in scriptura sacra vel omnino non, vel non satis clare reperitur expressum, id tamquam ex Traditione diuina descendens habendum est. Nihil enim ab Ecclesia de fide credendum proponi potest, nisi illud pro priori sit a Deo vel in verbo scripto aut tradito reuelatum. Ex hac regula prima sequitur *Secunda.* Quum in Concilio generali atque oecumenico aliquid tamquam de fide definitum, in sacris tamen scripturis expressum non est, et praesertim si Patres Concilii testantur, se illud habere ex Traditione, tunc indubitato id ceu diuinitus traditum amplectendum est, atque eidem aduersantes pro Haereticis habendi sunt. *Tertia.* Quando summus Pontifex extra Concilium generale ex cathedra tamen loquens aliquod dogma fidei definit, si illud ex sacris litteris clare deduci non potest, a Christo vel Spiritu sancto Apostolis traditum, et ab his ad nos propagatum fuisse existimandum est. facile enim Traditio diuina in Ecclesia romana conseruari potuit, quum ab Apostolo Petro fundata et legitimis eiusdem successoribus numquam destituta fuit, qui absque omni dubio diligentissimi erant sacrarum Traditionum custodes. *Quarta.* Quando sancti Patres primorum praesertim saeculorum vnanimiter testantur, se hanc vel illam veritatem ex ore Apostolorum, aut virorum apostolicorum, aut antecessorum accepisse: item si alias quomodocumque declarant, se aliquid tenere tamquam fidei dogma, aut si contrarium defendentes damnant velut Haereticos, illud ex Traditione diuina ad ipsos peruenisse credendum est. Sunt hi viri veri Traditionum sacrarum depositarii, quorum vnanimis consensus infallibile Traditionis diuinae praestat argumentum, vt inferius cap. VI. dicemus. Pro dignoscendis morum Traditionibus regulam primam desumimus ex sancto Augustino, qui lib. IV. de Bapt. contra Donatist. cap. XXIV. ita loquitur: “ Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate apostolica traditum rectissime creditur. “ Vt vero
certo

certo constet, an talis Traditio praecise diuina, an autem mere apostolica cenferi debeat, sequentibus duabus regulis opus est. *Prima.* Si legis cuiusdam nesciatur initium, eiusque materia excedat potestatem humanam, tum origo illius ad Deum referenda est. *Secunda.* Si Concilia generalia aut etiam extra haec summi Pontifices sufficienter declarent, legem aliquam esse Iuris diuini, tunc firmissime pro tali habenda erit. Sicut enim in rebus fidei, ita et in Traditionibus morum diiudicandis infallibilia esse oportet tam Concilia generalia, quam romanae Ecclesiae Praesules. Hae de dignoscendis Traditionibus diuinis regulae iam sufficiant; vt vero sciamus, quaenam Traditio sit mere apostolica, attendendum erit *primo.* Vtrum Traditionis cuiuspiam ignoretur initium? vtrum excessum Christi ex hoc mundo supponat, ac materiam talem contineat, quae Ecclesiae potestatem non superet? an Ecclesia contra huiusmodi Traditionem numquam dispensauerit, aut dispensandi saltem potestatem sibi non reseruauerit? haec indicia, si adsint, Traditionem pure apostolicam aperte indicant. *Secundo.* Traditionem apostolicam ex eo quoque intelligimus, si primis iam temporibus per vniuersam Ecclesiam aliquid obseruatum fuisse constet, quin tamen sciatur, a quo sit institutum aut propagatum. *Tertio.* Testimonium sanctorum Patrum aut Ecclesiae iudicium certos etiam nos reddere poterit, quod haec doctrina tradita Apostolis debeat adscribi, licet forte circa talem materiam versetur, quae Ecclesiae non excederet potestatem. Omnes reliquas Traditiones, quibus nulla ex recensitis regulis applicari potest, in numerum Traditionum mere ecclesiasticarum referimus, de quibus generatim dicimus, quod omnes pro pare ecclesiasticis habendae sint, quae vel Christi et Apostolorum e terris discessum supponunt, vel quarum nullus ex primaeuae Ecclesiae Patribus mentionem facit, quamuis ipsarum origo tam antiqua foret, vt determinate, quo tempore coeperint, dici non posset. Haud enim credibile est, doctrinam aliquam, quae vere Apostolorum est, ita latere potuisse Patres omnes, vt nec vnus illorum ea de re quid sciuerit aut scripserit. Interesset Iuris sacri Candidato, vt singulatim nosceret, quae sint Traditiones diuinae? quid apostolicis, quid demum ecclesiasticis in acceptis referri debeat? verum quum praesentium pagellarum arcti limites singularem de singulis sermonem non

concedant, remittendus est lector beneuolus ad illos, qui fusiori calamo hac de re scripsere. Sunt autem inter alios bene multos nominatim Reuerendiss. Bertholdus Vogl in Proleg. Theologiae sect. III. cap. II. §. IV. vbi ex professo inquit in praecipuos sacrarum Traditionum scriptores. Clariss. P. Corbinianus Proleg. part. II. cap. V. et sequ. in quibus satis accurate enarrat, quae sint Traditiones diuinae, quae apostolicae, quae ecclesiasticae.

§. XLII.

Quanta cum reuerentia Traditiones ab Ecclesia recipiantur, maxime tum, si ad fidem et mores pertineant, tridentinum Concilium declarauit, dum Traditiones praedictas cum verbo Dei scripto omnino exaequat. Verba illius sess. IV. sequentia leguntur. “Sacrosancta oecumenica et generalis
“tridentina Synodus - - - perspiciens hanc veritatem et disciplinam contineri in libris scriptis, et sine scripto traditionibus, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae,
“aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditae ad nos usque peruenerunt, orthodoxorum
“Patrum exempla secuta, libros tam veteris quam noui testamenti, quum vtriusque vnus Deus sit author, nec non Traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes,
“tamquam vel ore tenus a Christo vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conseruatas pari pietatis affectu, ac reuerentia suscipit, et veneratur.”

Verba quidem tridentini Concilii de Traditionibus diuinis intelligenda sunt; hae enim, quum eundem habeant authorem, quem habet scriptura sacra, iure optimo pari reuerentia cum verbo Dei scripto recipiuntur.

tur. Ast ex hoc nemo inferat, Traditiones apostolicas aut ecclesiasticas negligendas esse: suscipit et has Ecclesia ea, qua par est, reuerentia, et quamvis prioribus dignitate aequales non sint, primum tamen ab illis locum ex merito sibi vendicant. Videmus, quanta cum sollicitudine Ecclesia hodiernum in diem vsque observari praecipiat festos dies, quos ex Traditione apostolica deriuamus. Ieiunium quadragesimale, quod pariter ad apostolicam institutionem et ordinationem pertinere testatur S. Leo Magnus sermone VI. et IX. non minus religiose hodie custoditur, quam olim apud Philippenses, quos S. Ignatius hunc in modum cohortatus est: "Quadragesimale ieiunium ne spernatis; "continet enim exemplum conuersationis apostolicae." Traditiones quoque ecclesiasticas, quibus adnumeramus solemnitatem et observationem quorundam Festorum, benedictiones aquae lustralis, Candelarum, Cinerum, Palmarum etc. Processiones et plura alia, summa vigilantia in Ecclesiis nostro etiam aevo retineri cernimus; quod utique indicio satis manifesto est, Traditiones omnes decenti cum reuerentia ab Ecclesia suscipi.

S. XLIII.

Si Ecclesiae tanta in veneratione sint Traditiones, quas vel a Deo ipso, vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia saltem accepimus, fieri aliter non potest, quin ut et in Iure nostro easdem maximae authoritatis esse dicamus, per quas aequae firmam credendi agendique regulam acquirimus, ac per ipsum Dei verbum scriptum, aut per leges ab Apostolis aut Ecclesia in scriptis nobis relictas.

Sicut ergo firmissimum robur obtinet conclusio ex verbo Dei Scripto deducta: ita pariter sine vlla haesitatione assurgendum est argumento, quod ex verbo Dei tradito deriuat Iuris sacri peritus. Quoad Traditiones tamen apostolicas, nec non ecclesiasticas caute attendendum est, an illae sint perpetuae et vniuersales, an vero pro aliquo tantum

tem-

tempore, vel in hoc particulari solum obtinuerint loco? plura enim antiquitus observata fuisse legimus, a quibus tamen ad nostrum Ecclesiae statum haud bona duceretur sequella. Modus certe ieiunandi olim longe alius erat, quam hodie. Vigebat aeuo Apostolorum communio bonorum inter fideles, quae iam pridem cessauit. Fuit primis Ecclesiae saeculis summus rigor in peragendis poenitentiis publicis, prout vestigia non obscura deprehendere licet in antiquis canonibus poenitentialibus, quae tamen omnia aut abrogata penitus, aut mirum in modum ita immutata sunt, vt nostris saeculis praeter nudum nomen et memoriam aliud superesse nihil videatur. Habebant nempe Traditiones istae naturam verae legis humanae, quae tamdiu obligare censetur, quamdiu per expressam legislatoris aut alterius in potestate aequalis voluntatem non reuocatur vel per consuetudinem contrariam non abrogatur, quod tunc potissimum fieri assolet, si tales emergant circumstantiae, quas homo, qui legem tulit, praeuidere non potuit. Plura itaque saeculis subsequenter, necessitate id exigente, fuerunt abrogata, immutata, aut mitigata, quae ab initio saluberrime vel ab Apostolis vel ab Ecclesia instituebantur; ast quae Christus seruanda Apostolos docuit, haec omni tempore illaesa custodiri debent, quum procedant a legislatore prouidentissimo, qui omnia praeuidere potuit, qui legem a se latam numquam ipse reuocauit, nec aliis reuocandi potestatem tradidisse vllibi legitur.

§. XLIV.

Eandem authoritatem in Iure nostro, quam praememoratis hucusque Traditionibus competere diximus, haud assignamus illis, quas passim Traditiones pias appellitamus, sub quarum nomine intelligimus opinionem quamdam circa doctrinam, historias, facta, consuetudines aut mores ab vno ad alterum traductam, et demum ad nos vsque ope picturarum, imaginum, vel aliorum monumentorum propagatam.

Traditiones piae nuncupantur; quia plerumque aliquid continent, quod homini ad excitandam deuotionem deseruit, vel quod religionis ac Ecclesiae nostrae auctoritatem et sanctitatem commendat, aut demum, quod nihil exhibeant fidei aut bonis moribus contrarium. Harum Traditionum auctoritas tanta est, quanta debetur illi, a quo originem trahunt, aut in cuius libris insertae leguntur, ex quo iam satis distinguuntur a Traditionibus vulgaribus, quibus omnino nulla auctoritas inest; eoquod partim ex pia tantum hominum credulitate nulla fide digno instrumento fundata, partim etiam ex simplicitate, immo et nonnumquam ex malitia quorundam proueniant, qui data opera, ut aliis illuderent, miracula, gesta, et nescio, quas historias confinxerunt. Huiusmodi figmenta primis mox Ecclesiae saeculis non incognita fuisse, colligimus ex facto S. Ioan. Euang. qui reprehendit Presbyterum quemdam, quod mendaces Apostolorum historias, nec non fabellam illam de sanctorum Pauli et Theclae itineribus conscripserit, prout testantur Tertulianus lib. de Baptis. et S. Hieronymus de scriptoribus ecclesiasticis. Quodsi Ecclesia nonnumquam per speciales Bullas Traditiones pias approbare videatur, haec approbatio iisdem tantum pondus haud adiicit, ut exinde indubitata certitudinem, aut fidei articulum habeamus, sed mens Ecclesiae approbantis solum ea est, quod talia facta pia fide credi, Reliquiae pie coli valeant, quod reuelationes, quae sanctis hominibus nonnumquam factae leguntur, nihil fidei et bonis moribus contrarium contineant etc. Solet tamen Ecclesia semper hac in re cautissime procedere, ne una cum Traditionibus piis simul et vulgares fidei populo obtrudantur. Regula circa Traditiones pias in genere haec vnica prae oculis constanter habenda est, ne in iisdem recipiendis aut simus nimium scrupulosi, neque nimium critici, sed medio tutissimi eamus. Quid in specie de singulis illarum statuendum sit, videri potest Magnif. P. Zaltvein Tom. I. quaest. II. cap. III. §. X. et authores magno numero ab eodem relati.

CAPUT IV.

DE CONCILIIIS TERTIO IVRIS CANONICI
FONTE ORIGINARIO.

§. XLV.

Concilium in genere est plurium in vnum locum, aliquid deliberandi gratia, conuentus. Dicitur *Concilium* a *con-*
sidendo, vt Hidoro hispalensi videtur, vel a *Calando* id est
vocando aut *conuocando*, prout Varro putat apud Douiat
lib. II. praenot. canon. cap. I. vbi fusius Concilii Ethymo-
logia exponitur.

Concilii vocabulum olim varias habuisse significationes, testis om-
ni exceptione maior est Benedictus XIV. de Synodo dioecesana cap. I.
ex cuius relatione constat, quod Concilii nomine saepius venerit locus
ipse, in quo tales Conuentus fuere celebrati; quum vero frequentissi-
me in Ecclesiis, ad quas fideles conueniebant, haberentur, facile
euenit, vt Concilii appellatione Ecclesiae Christianorum designaren-
tur: locum non obscurum in huius rei confirmationem adducimus ex
leg. IV. cod. Theodosiani de Episcopis et Clericis, vbi dicitur: *Habeat*
vnusquisque licentiam sanctissimo catholicae (fidei), venerabilique Conci-
lio decens, bonorum quod optauit, relinquere. Venerabilis Concilii
nomine hic Ecclesiam denotari, erudite obseruat Gothofredus in notis
ad eandem legem. *Concilia Martyrum* etiam dicebantur Ecclesiae,
quoniam pro more illorum temporum pii fideles Ecclesias suas su-
pra Martyrum sepulchra construere solebant, vnde nostro adhuc aeuo
huius moris antiquissimi quasdam superesse reliquias cernimus: quo-
tiescumque enim vel Ecclesia vel altaria consecrantur, Sanctorum ossa
eisdem inferuntur. S. Hieronymus in epist. ad Heliodorum laudat

Nepo-

Nepotianum, "Quod Basilicas Ecclesiae, et *Martyrum conciliabula* diuersis floribus et arborum comis, vitiumque pampinis adumbrarit." *Gesta S. Stephani Papae de Nemefio* referunt: "Circuibat cryptas, et *Concilia Martyrum*." His in locis nil aliud intelligi potest, quam Ecclesia supra Martyrum sepulchra aedificata. Videatur du Cangius in Glossar. verb. *Concilium*.

§. XLVI.

Concilium in genere plurimum in vnum locum deliberandi gratia Conuentum esse §. mox praecedente dictum fuit. In latissima hac acceptione Concilium conuenit cum comitiis, quae pariter rationem habent huiusmodi conuentus, maxime autem Concilii nomine indigitantur illae Synodi regiae, quae olim tam ex Episcopis, quam ex Optimatibus Regni congregabantur, vt omnium suffragiis leges ad vtramque politiam ecclesiasticam et ciuilem disponendam conderentur.

Harum Synodorum mentionem facit Petrus de Marca lib. VI. de concordia etc. cap. XX. num. 5. vbi refert ex Canone IV. Synodi vernensis a Rege Pipino congregatae, quod bis in anno Synodus celebrari debeat, *ubicumque Dominus Rex iusserit, in eius praesentia*. Prima Synodus dicebatur regia, et "Non solum ex Episcopis constabat, sed etiam ex Optimatibus, comitibus Regni, in qua omnium suffragiis condebantur statuta ad disponendam politiam ecclesiasticam et ciuilem, quae postea confirmabantur a Rege." Ita laudatus de Marca. Nolebant religiosissimi Reges quidquam, quod esset grauioris momenti decidere sine Episcoporum et Optimatum consilio, quod ipsimet in suis edictis fassi sunt, quorum vetustissimam formulam profert Bigonius in notis ad Marculphum lib. I. cap. XXV. Huius generis Concilia frequentia fuisse Constantinopoli, tradit Thomasinus de veteris et nouae Ecclesiae disciplina part. II. lib. III. cap. XLVI. frequentissima autem ex ratione mox adducta eadem in Gallia exstitisse testatur

Baluzius in notis ad capitularia Regum Francorum Tom. II. Colum. 1028. Leges seu Capitula, quae in his conuentibus condebantur, primus collegit, ac in quatuor libros digessit *Ansegisus* Abbas Lobienfis coenobii ord. S. Benedicti, postea Senonensis Archiepiscopus circa annum DCCCXXX. cuius collectioni quatuor libris constanti tres alios adiecit *Benedictus Leuita* siue *Diaconus Moguntinus* circa annum DCCCL. Demum Stephanus Baluzius nouam atque ex pluribus manu exaratis codicibus emendatam auctamque Capitularium editionem adornauit anno MDCLXXVI. Exhibentur etiam Capitularia Regum Francorum vna cum libris Capitularium ab *Ansegiso* Abbate et *Benedicto Leuita* collectis apud *Petrum Georgisch* etc. in corpore Iuris germanici antiqui. De authoritate horum Capitularium legi meretur Canon. 9. dist. X.

§. XLVII.

Concilium, prout tum a Theologis, tum a Iuris sacri Peritis consideratur, describi potest, quod sit conuentus Ecclesiae Praesulum vel totius orbis catholici, vel vnius nationis, vel alicuius tantum prouinciae vel inferiorum etiam Clericorum ad tractanda negotia grauiora tam Religionem, quam Ecclesiam seu vniuersalem, seu particularem concernentia legitime conuocatus, continuatus, atque finitus.

In hac descriptione omnia ea ponuntur, quae Concilia ab omnibus aliis conuentibus, in quibus aut non soli Praesules, aut Praesules quidem sed non qua tales, sed qua Principes territoriales comparent, discernunt; exprimitur insuper Conciliorum finis, qui alius esse non potest, quam bonum Religionis et Ecclesiae. Designatur quoque Conciliorum multiplicitas, nec non ceterae qualitates ad Concilium, vt pro legitimo habeatur, requisitae, quales potissimum sequentes numeramus. *Prima*, vt a legitima potestate conuocetur. *Secunda*, vt sub legitimo Praesidio continetur, et *Tertia* vt legitimum demum finem

con-

consequatur, quae omnia suo ordine discutienda praesentis capitis obiectum constituunt.

§. XLVIII.

Quum ad hos conuentus vocentur vel Praefules ex toto orbe catholico, aut integra quadam natione, aut ex vna tantum prouincia, vel Clerici solum inferiores, necessario varia exinde nascitur Conciliorum diuisio, vt alia sint *generalia*, alia *particularia*, et haec rursus vel *nationalia*, vel *prouincialia*, vel *dioecesana*.

Concilia *generalia* illa sunt, ad quae vocantur per epistolam encyclicam vniuersi totius orbis Episcopi, vt, si velint aut possint conuentui interesse, ad praefixum terminum compareant. *Particularia* censentur, quando non omnes totius Ecclesiae Episcopi, sed aliqui illorum conueniunt, et quidem, si conuentus Episcoporum vnius Regni aut nationis, praesidente Patriarcha aut Primate instituitur, Concilium erit *nationale*. Si Episcopi in vna prouincia residentes sub Praesidio Archiepiscopi congregantur, Concilium *prouinciale* audit. Quodsi Episcopus suae dioeceseos Clerum conuocat, atque cum eodem de negotiis ecclesiasticis tractat, Synodum *dioecesanam* dicimus.

§. XLIX.

Concilia generalia aliam quoque subeunt diuisionem: dicuntur enim *absolute*, vel *respectiue* talia. Illa sunt, quae non tantum ex omnibus totius orbis Episcopis congregantur, sed etiam sub legitimo romani Pontificis, aut legatorum eius praesidio ad optatum finem perducuntur: haec vero, quae in se quidem particularia sunt, ast ex fama, vsu, authoritate

conuocantium, praesidentium, vel a numero conuenientium adeo fiunt spectabilia, vt cum generalibus propemodum exaequanda videantur.

Inter Concilia, quae generalibus autoritate non multum cedunt, recensetur *Arelatense I.*, quod sub Syluestro Papa iussu Constantini Magni in causa Donatistarum celebratum fuit, hoc vocat S. Augustinus epist. CCXV. plenarium totius Affricae. *Sardicense*, sub Iulio Pontifice, quod veluti appendix Concilii nicaeni I. habetur. *Turonense III.* sub Alexandro III. romano Antistite et alia non nulla. Alias insuper Conciliorum generalium diuisiones in *approbata* et *reprobata* ex toto, aut partim *acceptata*, et partim *reiecta* affert Douiat. praenot. canon. lib. II. cap. I. num. 19. Videatur quoque Magnif. P. Zallvvein princip. Iur. eccles. Tom. I. quaest. III. cap. I. §. III.

§. L.

Quot Concilia generalia in Ecclesia tam orientali, quam occidentali a saeculo Ecclesiae quarto ad nostra vsque tempora celebrata fuerint, Catholici ipsi inter se haud conueniunt. Octo communius numerant orientalia, occidentalia vero aliqui tredecim, alii duodecim, et rursus alii vndecim ponunt. Nos interea, vsque dum alio tempore de singulis singillatim mentem nostram explicandi se obtulerit occasio, viginti et vnum breuiter recensemus.

In Oriente saeculo IV. duo occurrunt Concilia generalia. *Primum* sub Syluestro Pontifice, et Constantino Magno Imp. anno CCCXXV. quod, quum Niceae in Bythinia contra Arianos, Quartodecimanos, et Meletianos esset conuocatum, *Nicaenum I.* appellatur. Canones huic Concilio XX. communiter adscribuntur. Concilium *Sardicense* eadem vix non de causa et eodem saeculo, anno nimirum CCCXLVII. sub

sub Iulio I. Papa et Constantio, atque Constante Imp. celebratum nicaenae Synodi appendix audit, quia nihil noui in eo statutum, sed fides nicaena rursus confirmata reperitur. *Alterum est Constantinopolitanum I.* aduersus Macedonianos, tempore Damasi Pontificis, et Theodosii senioris Imp. anno CCCLXXXI. conuocatum. Canones ab hoc Concilio quatuor fuerunt editi, quos latini in tres contrahunt, Graeci vero septem eidem attribuunt. *Saeculo V.* itidem duo Concilia generalia congregabantur: *primum* ex his locum sibi vendicat *Ephefinum*, inter generalia *tertium*, quod sedente in cathedra Petri Coelestino I. et imperantibus Theodosio iuniore ac Valentiniano contra errores Nestorii anno CCCCLXXXI. conuocatum fuit. Canones huius Concilii VI. referuntur. Circa medium eiusdem saeculi anno CCCCLI. sub Leone I. Pont. et Marciano Imp. sequebatur Concilium *Calcedonense* generale *quartum*, cui congregando causam dederunt errores Eutychetis. Graeci huius Concilii Canones XXX. Latini vero XXVII. numerant, eoquod tres posteriores post discessum legatorum a Pontifice missorum additos fuisse constet. De his quatuor Conciliis notatu dignissimum elogium a Iustiniano Imper. datum legere est in Nouella CXXXI. cap. I. *Saeculum Ecclesiae VI.* vnicum solummodo nobis exhibet Concilium, nimirum *Constantinopolitanum II.*, generale *quintum*. Illud praesente in vrbe Vigilio Papa et Iustiniano regnante anno Christi DLIII. in famosa trium Capitulorum causa celebratum fuit: Canones hoc in Concilio condebantur nulli, sed tantum anathematismi numero quatuordecim praeter anathematum in Origenis, et Origenianorum errores capita. Ex *saeculo VII.* habemus Concilium *Constantinopolitanum III.* generale *sextum*, anno DCLXXX. conuocatum, sub Agathone romano Pontifice, et Constantino Pogonato Imperatore. Praecipua huius Concilii cura in eo consistebat, vt anathemate percelleret tum Monothelitas vnus in Christo voluntatis assertores, tum eorumdem fautores. Canones vero condere ad exemplum prioris etiam hoc Concilium intermisit. Quum ergo per duo iam Concilia Canones deficerent, Orientales aliam Synodum Constantinopoli in Trullo seu Secretario palatii sub praesidio Iustiniani Imperatoris anno DCXCII. celebrarunt, quae Synodus *Trullana*, vel *quini-sexta* vocari solet; eoquod duarum praecedentium quasi supplementum esset. Condebantur in hac Synodo

erra-

erratica, prout eam Sergius Pontifex appellat, Canones CII. qui quidem maximae authoritatis sunt apud Graecos schismaticos, Latini vero eosdem hand aliter recipiunt, nisi in quantum cum aliorum Conciliorum Canonibus conveniunt. *Saeculo VIII.* anno nimirum DCCLXXXVII. sequebatur Concilium *Nicaenum II.*, generale *septimum*, quod aduersus Iconoclastas ad restituendum cultum sacrarum imaginum sub Adriano I. Pont. ac Constantino IV. adhuc puero nec non matre eius Irene regnantibus celebratum fuisse legitur. In actione octava et vltima huius Concilii XXII Canones edebantur, qui disciplinam maxime spectabant ecclesiasticam. *Saeculo* demum IX. agmen Conciliorum oecumenicorum in Oriente clausit *Constantinopolitanum IV.*, generale *octavum*. Istud Concilium tempore Adriani II. sedis romanae Antistitis ac Basilii Imperatoris anno DCCCLXIX. contra Photium sedis constantinopolitanae inuasorem in templo sanctae Sophiae quinta Octobris inchoatum, ac vltimo Februarii anni sequentis finitum fuit. Ex versione Anastasii huius Concilii Canones XXVII. habemus, sed in manuscriptis Graecorum tantum XIV. leguntur. Longissimum erat ab hoc saeculo internallum, quo nullum siue in Oriente siue in Occidente Concilium cogeatur, donec tandem *saeculo XII.* in Ecclesia quoque latina eorundem vsus inualuit. Anno MCXXIII. Romae in Laterano a Calisto II. Pontifice Concilium *lateranense I.* generale *nonum* conuocatum est, in quo Henricus IV. Imperator dimisit Ecclesiae inuestituras per annulum et baculum, quae tot tantosque motus in Ecclesia a longo iam tempore excitauerant. Condebantur praeterea in eodem conuentu XXII. Canones ad disciplinam ecclesiasticam pertinentes. Illud Concilium eodem adhuc saeculo eodemque in loco excepit lateranense II. inter generalia *decimum* anno Christi MCXXIX. sub Innocentio II. Papa, et Lothario Imp. Causa conuocandi hoc Concilium erat tum schisma in Ecclesia ortum occasione electionis Leonis Anti-Papae, qui Anacleti II. nomen assumserat, tum variae Haereses configendae, nec non mores reformandi. Canones ex hoc Concilio habemus XXX., inter quos ille notabilis est: *Si quis suadente* etc. quem Gratianus exhibet can. 29. causa XVII. quae est. IV. Vt pro futuro tempore schismatis tolleretur occasio, stabilisque norma in romanorum Pontificum electionibus haberetur, eodem adhuc saeculo anno MCLXXIX.

MCLXXIX. Alexander III., regnante Imperatore Friderico I., Concilium *lateranense III.* generale *undecimum* conuocauit, in quo damnatis Albigenſium et VValdenſium erroribus ad mores deprauatos corrigendos editi fuere Canones XXVII. Quae electionem romani Pontificis concernunt, habentur in cap. VI. de electione. *Saeculo XIII.* rursus in Laterano Concilium *lateranense IV.* generale *duodecimum* ab Innocentio III. ſub Imperio Friderici II. anno MCCXV. congregatum fuit. Scopus huius Concilii erat recuperatio terrae ſanctae a Turcis occupatae, Haereſum eliminatio, nec non morum reformatio, quem in finem LXX. Canones edidit, qui quoad potiffimam partem Decretalibus inferti leguntur. Concilia Romae celebrata excipiebant eodem adhuc ſaeculo duo in Gallia conuocata *Lugdunense I.* et II. illud, quod inter generalia *decimum tertium* eſt, ſub Innocentio IV., et Friderico II. Imperatore anno MCCXLV. tribus actionibus abſoluebatur, in quarum prima diſcuſſi ſunt exceſſus Praelatorum, in altera delicta Friderici examinata, et in tertia denique ſententia excommunicationis ac deſiſitionis contra eundem lata. Ex XVII. Canonibus huius Concilii illi duodecim priores, qui iudiciorum eccleſiaſticorum formam praefcribunt, in corpus Iuris noſtri relati ſunt. *Lugdunense II.* inter generalia *decimum quartum* ſub Imperio Rudolphi I. anno MCCLXXIV. a Gregorio X. Pontifice quadruplici de cauſa conuocatum fuit *Primo* ad auxilium Chriſtianis in Syria degentibus mittendum. *Secundo* ad Graecorum reunionem. *Tertio* ad mores reformandos. *Quarto* ad normam praefcribendam, iuxta quam negotium electionis romanorum Pontificum accelerari deberet. XXIX. Canones ab hoc Concilio conditi ferme omnes in lib. VI. Decretalium continentur, inter quos de maturanda romani Pontificis electione ille tractat, qui cap. III. de electione in 6. habetur. *Saeculo XIV.* aliud Concilium in Gallia *Viennense* nimirum inter generalia *decimum quintum* anno MCCCXI. cogeſatur, in quo cauſa Templariorum examinata, atque extinctio eorum decreta fuit. Erat tum temporis Pontifex Clemens V. et ad Imperii clauum ſedebat Henricus VII. Damnatae praeterea hoc ipſo in conuentu fuerunt Haereſes Beguardorum, ac Beguinarum, Fratricellorum ac Dulcinistarum. Conſtitutiones in hoc Concilio editae in Clementinis referuntur. *Saeculo XV.*, quo ingens in Eccleſia ſchiſma oriebatur ob duos
de

de Papatu contendentes, quorum vnus *Gregorius XII.*, alter *Benedictus XIII.* erat, Cardinales ad illud schisma abolendum Pisis in Tuscia anno *MCCCCIX.* Concilium indixerunt, quod *Pisanum*, et iuxta multorum calculum generale *decimum sextum* vocatur: in hoc Concilio exauthoratis illis duobus Pontificibus in sede D. Petri ponebatur *Alexander V.*, qui omnia et singula, quae per Concilium huiusmodi pro tollendo schismate facta fuerunt, tamquam vniuersalis Ecclesiae auctoritate et concordia facta confirmavit, ob quam confirmationem multi hoc Concilium generalibus adnumerari debere autumant. Verum funestum hoc schisma penitus extinguere in Concilio pisano, cuius decretis parere recusabant *Gregorius XII.* et *Benedictus XIII.* haud potuit. Mortuo itaque paulo post *Alexandro V.* in eius locum *Ioannes XXIII.* suffectus est, qui primas inter curas habuit, nouum *Constantiae* indicare Concilium, quod et actu ibidem sub *Sigismundo Imp.* anno *MCCCCXIV.* congregatum est. In hoc Concilio, quod durauit ad annum *MCCCCXVIII.*, et *XLV.* sessionibus absoluebatur, plurima occurrunt notatu dignissima. *Primo*, sess. *IV.* et *V.* definitum fuit, Concilium esse supra Pontificem. *Secundo*, sess. *VIII.* damnati fuere *XLV.* Articuli *Ioannis VVicleffi*, nec non eius libri et ossa exhumata comburi iubebantur. *Tertio*, sess. *XII.* pronuntiata est sententia depositionis in *Ioannem XXIII.* *Quarto*, sess. *XIV.* *Gregorius XII.* per Procuratores Papatum resignauit. *Quinto*, sess. *XV.* proscripti sunt *XXX.* Articuli *Ioannis Hufs*, qui nolens resipiscere, cum suis libris crematus fuit. *Sexto*, sess. *XX.* et *XXI.* *Hieronymus de Praga* Haereseos conuictus brachio saeculari traditus, et viuus exustus fuit. *Septimo*, sess. *XXXVII.* *Benedictus XIII.* e Pontificatu depositus, ac tandem *Octauo*, sess. *XLI.* *Martinus V.* renuntiatus est Pontifex, qui in vltima sessione hoc Concilium sequentem in modum approbavit. “ Quod
“ omnia et singula determinata, et decreta in materiis fidei per prae-
“ sens Concilium conciliariter tenere et inuiolabiliter obseruare vole-
“ bat, et numquam contraire quoquo modo. Ipsaque sic conciliari-
“ ter facta approbat, et ratificat, et non aliter, nec alio modo.”
Hinc inter Concilia generalia *Constantiense Concilium decimum septimum* obtinet locum. *Martinus V.*, sicut in Concilio constantiensi promiserat, aliud Concilium *Papiae* celebrandum indixit, ast dum ob pestem
grassan-

grassantem ibi commode congregari non potuit, illud *Senas*, et demum *Basileam* transtulit, vbi sub Eugenio IV. Pontif. Martini V. successore et Sigismundo Imp. anno MCCCCXXI. inchoatum fuerat. Causa congregandi huius Concilii triplex erat: *Prima*, vt exstirparetur Haeresis Bohemorum. *Secunda*, vt pax inter Principes christianos reuiuisceret, ac *Tertia*, vt Cleri mores reformarentur. A loco, in quo celebratum fuit, *Basileense* dicitur, ac inter Concilia generalia, quibus a non paucis adnumerari solet, *decimum octauum* occupat locum. Concilium praedictum post Sessionem XXIV. Eugenius IV. anno MCCCCXXVII. *Ferrariam*, et demum *Florentiam* transtulit, quo in loco anno etiam sequenti, imperante in Occidente Alberto II. finitum fuit. Concilii huius *Florentini* generalis *decimi noni* cura ferme vnica erat vnio Ecclesiae orientalis cum Ecclesia romana, ad quam concilian- dam editum fuit decretum, cui omnes tum Graeci tum Latini subscripse- re. In eodem Concilio conditum fuisse legitur *Decretum unionis* pro Armenis, Iacobitis etc. quod etiam post Graecorum discessum fuit promulgatum. In saeculo XVI. duo adhuc supersunt concilia *Lateranense V. generale vigesimum*, et *Tridentinum generale vigesimum pri- mum* ac vltimum. Primum conuocauit Romae in Laterano Iulius II. an- no MDXVII. imperante Maximiliano I. Quum vero hic Pontifex post quintam sessionem morte abriperetur, successor eiusdem Leo X. illud continuauit, atque ad finem optatum perduxit. Occasionem congre- gandae huic Synodo dedit conciliabulum pisanum, quod quidem Car- dinales aduersus Iulium conuocauerant, cuius etiam acta in lateranensi Synodo penitus fuerunt reprobata. Auctoritatem oecumenicam huic Concilio abnegant Galli; eoquod in eodem publicata fuerit abrogatio Sanctionis pragmaticae, et in locum illius substituta concordata inter Leonem X. R. P. et Franciscum I. Regem Galliae inita. Concilium *triden- tinum* ad damnandos errores Lutheri, Caluini et sequacium Nouatorum atque ad reformandam Ecclesiam indicebatur a Paulo III. primum *Man- tuae*, tum *Vicentiae*, demum *Tridenti* anno MDXLV. et durauit vs- que ad annum MDLXIII. Acta huius Concilii in viginti quinque ses- sionibus continentur, quarum vndecim Priores habitae sunt sub Paulo III., sex subsequentes sub Iulio III., reliquae vero sub Pio IV. roma- nis Pontificibus: imperii vero culmen tum temporis tenebant Carolus

V. et Ferdinandus I. Authoritatem huius Concilii saltem quoad fidei et morum capita nemo Catholicorum impugnat. Plura de singulis conciliis in particulari legi possunt vel apud Cabasutium in notitia Conciliorum vel apud Iuenin de locis theologicis dissertatione IV. quaest. III. cap. II. vel apud historicos ecclesiasticos passim.

§. LI.

Conciliorum antiquissimum esse vsum in Ecclesia nostra, ex §. praecedente satis liquet: de eo solum dubitandi locus superest, an originem eorum ex Iure diuino deriuemus? an vero ortum illorum institutioni apostolicae aut omnino ecclesiasticae adscribamus? Protestantes Concilia Iure humano ad normam Comitiorum politicorum introducta existimant; verum Catholici ex Iure diuino ea descendere sat validis argumentis defendunt.

Principale fundamentum desumunt ex S. Matth. cap. XXVIII., vbi Christus incorrigibilem fratrem Ecclesiae denuntiari iubet; *Quod si non audierit eos; dic Ecclesiae.* Nomine Ecclesiae minime hic intelligitur fabrica illa, quam Ecclesiae titulo honoramus, sed Ecclesiarum pastores, quos in versu mox subsequente Christus alloquitur: dicens: *Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis etc.* Neque pastores singillatim accepti nomine Ecclesiae ibi denotantur, sed collecti; collectionem namque eodem in contextu summopere commendare pergit: *Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in coelis est; ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Hisce vltimis verbis Concilia a Christo fuisse designata non obscure insinuant tum Coelestinus Pontif. in epistola ad Concilium ephesinum data, quae exstat apud Harduin Tom. I. col. 1467. tum Concilium calcedonense Actione XVI. in relatione ad S. Leonem Papam. Apostoli, quod a diuino Magistro citato loco in mandatis acceperant,

ceperant, fideliter post illius in coelos ascensum exequiebantur: plures enim huiusmodi conuentus in actibus Apostolorum leguntur, inter quos principem locum tenet ille, qui Actorum XV. refertur. Conueniebant Apostoli in Ierusalem ad decidendam controverfiam de legalibus praeter legem Christi obseruandis: re fufficienter difcuffa toti quaefitioni finem imponere folemni illo decreto: *Visum est Spiritui fancto et nobis etc.* Nec abs re hac phrafi utebantur Apostoli: fi enim Chriftus ibi fit, vbi duo vel tres congregati funt, iure optimo et hic de Spiritus S. affiftentia gloriabantur, vbi et Apostoli et Seniores in vnum conuenerunt videre de verbo hoc. Ad hunc certe conuentum tamquam ad normam controuerfias decidendi Ecclefia omnibus retro faeculis respexit: quotiescumque aut grauius aliquod negotium occurrebat, aut frater aliquis incorrigibilis, qui peruerfae fuae doctrinae grana difseminare non deftitit, inueniebatur, toties ferme ad conuentum Ecclefiae paftorum veluti ad iudicem prouocatum fuit, hunc vel audire debuit frater ille difcolus, vel fi audire detrectauit, velut ethnicus et publicanus ex mandato Saluatoris haberi coepit. Exempla huius rei tot habemus, quot recenfitae fuere Concilia §. mox antecedente, Nec opponant nobis, quod in praedictis facrae fcripturae locis nullum praeceptum diuinum legatur, vt conuentus huiusmodi celebrentur. Nam refpondeo, praeceptum equidem nullum haberi, quoties, qua de caufa, quibus in circumftantiis conuentus Ecclefiae Praefulum fint indicendi, quae omnia Ecclefiae iudicio exafte relictas funt; afte, vt aliqui celebrentur, praeceptum fufficiens innuunt tam adducta Chrifti verba de incorrigibili fratre, quam exemplum Apostolorum, qui certe alium controuerfias decidendi modum non adhibuerunt, quam illum, quem ex ore diuini Magiftri ad Ecclefiae conseruationem vtiliffimum intellexerunt. Et fane ipfa Chrifti et Apostolorum facta praecepti infar nobis fint, oportet, eo praefertim cafu, quo Ecclefia iisdem veluti praeceptis inhaefiffe nofcitur.

§. LII.

Omnia, quae a Deo sunt, necessario ordinata esse debent; impium namquae foret, sapientissimum Numen operis tumultuarii authorem dicere. Concilia proin, quae a Christo Ecclesiae fundatore originem trahunt, et ad omnem deordinationem in Ecclesia tollendam instituta sunt, vel maxime legitimo ordine et conuocari, et continuari, nec non finiri oportet. Ordinata conuocatio exigit, ut fiat ab illo, qui potestatem conuocandi habet: ut vocentur isti, qui Concilio interesse tenentur: demum ipse quoque modus in conuocando legitimus seruetur.

§. LIII.

Potestatem conuocandi Concilia generalia romano Pontifici competere, tam ratio quam antiquissima possessio probat. Attamen haec assertio firmam adeo regulam haud constituit, ut ab eadem nullae dentur exceptiones.

Rationem si consulamus, sequens nobis obuia est: Summo Pontifici in persona D. Petri generalis cura commissa est pascendi, regendi non suam modo Ecclesiam, sed omnes totius orbis Ecclesias; sine exceptione enim Christus Petro in mandatis dedit: *Pasce agnos meos, pasce oues meas*. Iam nonne summi Pastoris est congregare oues? congregatis verba salutis propinare? errantes ad viam rectam reducere? fluctuantes, ne falsae doctrinae vento abripiantur, continere? quis vero alius praeter D. Petri successores simili potestatis praerogatiua umquam praeditus fuit? an Imperatores, an Reges, an Magistratus ciuiles? quibus Protestantes vna cum Iure in sacra hanc potestatem pro aris et focis vendicant. Taceo quod potestatis hisce collatae, nec iota, nec apex in S. litteris reperire sit, illud solum hic adduco, quod hodiernum forte

forte in diem pauca aut omnino nulla Concilia generalia celebrata legemus, si ius conuocandi Imperatoribus aut Regibus proprium foret; nondum enim apparet, quod alicuius iurisdictio tam late se extendere, ut omnes orbis catholici partes vnius imperio ita fuerint subiectae, ut omnes Episcopi, cuiuscumque demum Ecclesiae etiam remotissimae praessent, ipsius mandatis necessario obtemperare debuissent. Aliud sane est in Pontifice romano, cuius vocem audiant, oportet vniuersi, qui de ouili Christi sunt, oues namque omnes Christus Petro tradidit pascendas, dum suas sine exceptione eidem consignauit. Aliam rationem affert Bellarminus lib. I. de Ecclesiae Conciliis cap. XII. Concilium non est legitimum, nisi congregatum in nomine Christi, *Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, dixit Christus Matth. cap. XVIII. congregare autem in nomine Christi, idem est, ac authoritate Christi congregare, authoritate vero Christi nemo alius congregabit nisi solus Petrus eiusque successores, qui vicaria Christi potestate in terris funguntur. Possessionem, quae pro romanis Pontificibus militat, probamus ex antiquissimo canone, quem Socrates lib. II. cap. VIII. his verbis, profert: “ Ne “ absque consensu romani Episcopi quidquam in Ecclesia decernatur.” Rem magis exponit Sozomenus lib. III. cap. X. “ Legem esse, in- “ quit, pontificiam, ut pro irritis habeantur, quae praeter senten- “ tiam romani Episcopi fuerint gesta.” Quam legem pontificiam non agnouerunt modo, sed suo firmarunt exemplo Patres Concilii chalcedonenfis, qui Dioscorum Patriarcham alexandrinum inter Episcopos sedere haud permiserunt ex ratione, “ Quod sine Episcopi romani au- “ thoritate Synodum ausus sit facere, quod numquam factum est.” Colet Tom. IV. Concil. col. 866. Patres Concilii Constantinopolitani I. in epistola ad Damasum data ingenue fassi sunt, quod ab eodem Pontifice vocati Constantinopolim conuenerint. “ Quoniam vos, dixe- “ runt in citata epistola, nos velut membra propria per Deo amantissi- “ mi Imperatoris litteras accersuistis. - - - Constantinopolim conuene- “ ramus, mandato litterarum superiori anno a vestra reuerentia ad Impe- “ ratorem Theodosium missarum.” Concilia recentiora in Occidente celebrata a romanis Pontificibus semper fuisse conuocata, fuisse probat per omnia Concilia Iuenin de locis theolog. differt. IV. quaest. III. cap.

cap. I. art. I. Imperator Valentinianus disertis verbis testatus est, sibi non competere facultatem conuentus ecclesiasticos conuocandi, sed eam propriam esse Sacerdotibus Ecclesiae, ita enim Episcopis, vt Concilium congregaret, sollicitantibus respondit: “ Mihi, qui in sorte
“ sum plebis, fas non est, talia curiosius inquirere. Sacerdotes,
“ quibus ista curae sunt, inter se ipsos, quocumque loco voluerint,
“ conueniant. “ Sozomenus lib IV. cap. VII. Ceterum minime negamus, multa Concilia orientalia ab Imperatoribus fuisse conuocata, id tamen non aliter fiebat nisi cum romani Antistitis assensu vel praecedente vel subsequente, prouti patet ex paulo ante allegata epistola Patrum in constantinopolitano primo Concilio ad Damasum Papam data. Ratio singularis, cur primis illis saeculis munus conuocandi conuentus ecclesiasticos Imperatoribus relictum sit, secus ac in posterioribus saeculis, tum ex prudenti oeconomia, qua vsi fuere romanae sedis Praesules, tum ex illorum temporum circumstantiis desumenda est: erat tunc ad praecauendas seditiones legibus Imperii cautum, ne hominum Conuentus citra Imperatoris auctoritatem fierent; indigebant Patres ad Concilium concurrentes Imperatorum auxilio tam pro securitate itineris, quam pro sumtibus necessariis etc. Haec et plura alia summis Pontificibus causa abunde sufficiens visa sunt, vt hanc facultatem non modo iis relinquerent, sed implorarent etiam Imperatorum in conuocandis Conciliis assistentiam et subsidium. Quae hucusque in medium protulimus argumenta, id tantum sibi volunt, quod iure ordinario romano Pontifici competat potestas conuocandi Concilia generalia, in casibus extraordinariis facile et nos largimur, Concilia ab aliis quoque congregari posse; sic e. g. si per plures annos nullus in Pontificem eligi valeret, et periculum praesentaneum vltiorem Concilii dilationem prohiberet: si duo aut plures forent, qui de Papatu contenderent, vbi ad abolendum schisma Concilii auctoritas necessario requireretur: vel demum si legitimus quidem Pontifex adesset, is tamen, vt persona priuata est, fieret Haereticus, et pertinaciter conuocationi Concilii resisteret etc. in his certe casibus extraordinariis etiam citra auctoritatem vel consensum Pontificis Concilium generale indicendum esset, vel per Cardinales, qui aliunde sede vacante romanam Ecclesiam, in quantum necessitatis ratio exigit, moderantur; vel Episcopi

pi ipsi motu proprio in vnum conuenire, et afflictis Ecclesiae rebus affere medelam nedum possent, sed et tenerentur; fieri enim non potest, vt Ecclesia in similibus circumstantiis necessariis destituatur subsidiis, quae ex Christi effato supra firmam petram stabilita ad consummationem vsque saeculi semper persistet inconcussa.

§. LIV.

Vt legitima sit Conciliorum conuocatio, omnes ii vocandi sunt, qui iisdem quocumque modo debent interesse. Igitur alii ad Concilium vocandi sunt tamquam iudices, alii tamquam doctores, rursus alii tamquam legitimi defensores; et demum illi, quorum opera et ministerio indigent Patres in Concilio congregati, necessario admittendi sunt.

Soli Episcopi ex Iure diuino vocandi sunt ad Concilia tamquam iudices! quia illorum est iudicare de controuersis fidei et morum, easque definire, qui diuinitus constituti sunt Pastores et Rectores Ecclesiarum; praeter summum autem Pastorem nulli alteri id munus Concessum legitur, quam Episcopis, quibus in persona Apostolorum dictum fuit Matth. cap. XVIII. *Quaecumque alligaueritis etc.* Ad solos certe Episcopos suum direxit sermonem S. Petrus epist. I. cap. V. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei.* Item Actorum cap. XX. S. Paulus Episcopos tantum cohortatus est, dicens: *Attendite vobis, et vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hoc Ius diuinum vltius colligitur ex continua et numquam interrupta Ecclesiae praxi. Iam in Concilio ab Apostolis Ierosolymis celebrato soli Apostoli controuersiam de legalibus deciderunt, praeter hos enim nemo alius in illo conuentu locutus fuisse memoratur. In Concilio nicaeno I. Episcoporum subscriptiones longa serie recensent acta istius Concilii. In Concilio chalcedonensi Aegyptii protestati sunt contra Clericos, qui illi conuentui se immiscere volebant: *Synodus Episcoporum est, dixerunt, non Clericorum, superfluos foras mittite.* In illis Conciliis, vbi inferiores etiam Clerici ad subscribendum admissi fuerunt,

runt, Episcopi hac phrasi in subscribendo vsi sunt: *Ego Episcopus definiens subscripsi*, dum isti solum tamquam *consentientes* suum nomen apposuerunt. Dubium superest circa Episcopos titulares, seu in partibus constitutos, an et hi vocari ad Concilia debeant, eoquod nullam habeant Ecclesiam, cuius regimen actu exercent. Verum quum quoad characterem episcopalem nullum sit discrimen hos inter et reliquos Episcopos, probabilius iudico, titulares etiam a Conciliis nequaquam excludendos esse, tum quia assignatio certorum limitum huius vel alterius Dioeceseos non a Christo promanat, a quo in genere Apostolis eorumque successoribus data est potestas ligandi et soluendi; tum etiam quod ad regimen Ecclesiae vniuersalis nihilominus concurrere possint, licet Ecclesiam particularem, quam actu regant, habeant nullam. Votum decisivum, quod Episcopis ex Iure diuino competit, Iure ecclesiastico Cardinalibus non Episcopis, Abbatibus, nec non Ordinum Generalibus concessum est. Rationem huius concessionis Petrus Annatus lib. V. de sacris Ecclesiae Conciliis artic. IV. sequentem assignat: Concilium generale repraesentare debet Ecclesiam vniuersalem in suis legitimis Pastoribus coadunatam; sed ad hos Pastores etiam pertinent Cardinales respectu suorum titulorum, in quibus exercent iurisdictionem quasi episcopalem, Abbates, et religiosorum ordinum Generales, qui eadem iurisdictionis specie suis subditis praesunt, ergo et isti Pastores, subinfert laudatus author, a Conciliis generalibus nequaquam excludendi sunt. Verum assignata ratio congruentiam magis, quam aliquod ius strictum probat; magis igitur ad consuetudinem aut priuilegium hac in re confugiendum est. Praeter Episcopos ad Concilia vocari etiam solent Theologi, ac Iurisperiti, quorum officium est inquirere in textus sacrae scripturae, inuestigare monumenta traditionum, antiquorum Conciliorum canones euoluere etc. Ex quibus tamquam ex limpidissimis fontibus fortissima desumant argumenta tum ad controuersias decidendas, tum ad fidei morumque regulas christiano populo praescribendas. Spiritus enim ille diuinus, qui infallibilem suam assistentiam Pastoribus in nomine Christi congregatis promittit, nulla ratione exclusa voluit media humana, moralemque diligentiam indagandae veritati apprime necessariam. Verum hi Doctores non gaudent voto decisiuo, sed consultiuo, vnde velut consentientes tantum subscribunt.

scribunt. Imperatores, Reges aut per se aut per suos oratores Conciliis vt intersint, inuitantur, quin et rogantur, non quidem vt iudices munere in rebus fidei et morum ibi fungantur, sed vt Aduocatos Ecclesiae, Concilii defensores, testes conditarum legum, ac earumdem strenuos executores sese exhibeant. *Res enim humanae aliter tutae esse non possunt, nisi quae ad diuinam Confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat authoritas*, inquit Leo Pont. in can. 21. causa XXIII. quae. V. Officiales, Scribae, Lectores, Notarii, alique inferiores ministri, quorum opera Praefules in Concilio indigent, ex Clericis inferioribus vocantur, vel ex Laicorum quoque ordine assumuntur. Videatur Catalogus tridentini Concilii, in quo Legati pontificii, Oratores tum ecclesiastici, tum saeculares, Patres, Theologi, Officiales in hoc conuentu praesentes accurate recensentur.

§. LV.

Omnes Episcopos ex Iure diuino a Pontifice romano ad Concilia vocari debere extra dubium est: ast quis modus in conuocando sit adhibendus, vt singulis vocatio innotescat, scrupulo haud caret. Praxis et obseruantia illum modum confirmat, quo non singuli Episcopi immediate, sed mediate tantum per suos Metropolitans vocantur.

Longissimo saepe temporis tractu opus foret, si ad omnes Episcopos in remotissimis orbis catholici partibus degentes litterae encyclicae essent dirigendae, hinc illae primario tantum ad Primates et Metropolitans diriguntur, quorum deinde officium erit, easdem Suffraganeis suis communicare, nec non, vt ad designatum terminum cessante legitimo impedimento compareant, adhortari. Saepissime in Conciliis generalibus factum fuisse legimus, quod Episcopi impedimento detenti Procuratores suos miserint, quorum tamen diuersa ratio fuit pro diuersitate Conciliorum, quae vel in Oriente vel in Occidente habebantur: in istis Procuratores, quamuis Presbyteri tantum essent, ad eundem sessionis, suffragii, et subscriptionis ordinem recipiebantur

tur, qui debitus fuisset ipsis Episcopis absentibus, si ipsimet comparuissent. In his vero delegati Episcoporum voto quidem decisiuo gaudebant, non tamen cum Episcopis sedebant, nec cum ipsis subscribebant, prouti ex actis Conciliorum orientalium et occidentalium patet.

§. LVI.

Praeter conuocationem, vt Concilium oecumenicum sit, legitima etiam celebratio requiritur, haec vero tria inuoluit: *Primo*, vt vnus Concilio praesit, qui totum negotium authoritatiue dirigat. *Secundo*, vt adsint in numero competenti Episcopi, qui soli, exclusis Laicis, tamquam iudices diuinitus constituti in Concilio sedeant. *Tertio*, vt modus quoque procedendi in Conciliis sit legitimus.

§. LVII.

Munus praesidendi Conciliis Catholici ex eadem ratione romanis Pontificibus adscribunt, ex qua iisdem Ius conuocandi vendicant. Quum enim successores D. Petri sint Pastores vniuersalis Ecclesiae vel in Conciliis congregatae, vel extra Concilia dispersae, nulli alteri quam hisce id munus proprium esse potest. Neque requiritur, vt Pontifex semper ipsemet praesens sit, ac dirigat, sed antiquissima praxi etiam per Legatos a se missos Concilio praesidere intelligitur.

Si nulla alia ratio pro romanis Pontificibus militaret, antiquissima certe possessio eosdem legitimos Conciliorum Praesides palam loqueretur. Vt taceam Synodum Ierosolymis ab Apostolis et Senioribus celebratam, in qua Petrus veri Praesidis munus exercuit, testantur luculenter, quod res est, Synodi generales in Oriente congregatae. In Ni-

caena

caena I. Pontificis nomine *Osum* cordubensem Episcopum, *Vitum* et *Vincentium* Presbyteros praesedisſe, ex eo patet, quod primi omnium etiam ante Patriarchas ſubſcripſerint. De Constantinopolitano I. quaedam difficultas oboritur, eoquod nullus a Pontifice Legatus ad hoc Concilium miſſus legatur. Verum hoc Concilium, quod ab initio ſolius Orientis erat, tum primum generale et oecumenicum euasit, poſtquam Damasus cum ſuo Concilio romano eodem tempore et eadem de cauſa habito acceſſit, illiusque decreta approbavit. Romano Concilio ipſe Damasus praesedit. In Concilio ephesino Cyrillum alexandrinum Coeleſtini I. Pontificis nomine Praeſidem fuiſſe diſſerte exprimitur in actione I. huius Concilii: “Confidentibus in ſanctiſſima Ec-
 “cleſia, quae appellatur Maria, religioſiſſimis et ſanctiſſimis Episco-
 “pis *Cyrillo Alexandriae*, qui et *Coeleſtini* ſanctiſſimi, ſacraſiſſimi-
 “que *romanae Eccleſiae Archiepiſcopi* locum obtinebat etc.” De chalcodonenſi Synodo palam eſt, quod eidem Leo Papa per ſuos legatos Paſchaſinum et Lucentium Episcopos, ac per Bonifacium et Baſilium Presbyteros praesederit. “In his fratribus (inquebat Leo in
 “epiſtola ad Synodum chalcodonenſem data) qui ab apoſtoliſtica ſede
 “directi ſunt, me Synodo fraternitas veſtra exiſtimet praesidere.” Cui reſpoſuerunt Patres ibidem congregati in epiſtola ad eundem data: “Tu quidem ſicut membrum caput praeras in his, qui tuas vices
 “obibant.” Synodus vniuerſalis V. ſeu Concilium conſtantinopolitanum II. nouam difficultatem affert. Erat tempore huius Concilii Vigilius Pontifex in vrbe conſtantinopolitana praesens, nec tamen, rogatus licet, eo permoueri potuit, vt ſiue per ſemet ipſum, ſiue per legatos a ſe miſſos Concilium accederet, atque in eo Praeſidis munus obiret. Aſt nemo aequus rerum arbiter in hoc concludet, Vigilio non competiſſe ius praesidendi indicto Concilio, quia praesidere noluit; inuerti potius hunc in modum oportet argumentum: Vigilius, vt praesideret, ſaepius ab Episcopis rogatus fuit, ergo hoc ipſo Patres in Concilio congregati ſat luculenter oſtenderunt, praesidium Episcopis romanis proprium eſſe debere. Volebat Vigilius ob ſingulares, quibus mouebatur, rationes acta Synodi conſtantinopolitanae decreto potius quam ſua praesentia comprobare, quin exinde Iurium ſuorum aliquam iacturam timeret. Ad ſubſequentia Concilia quod attinet, non

est, cur longius iisdem recensendis immoremur; acta enim illorum iam sufficienter ostendunt, an Pontifex ipse, an Legati pontificii iisdem praesederint. Verum iste Conciliorum Praeses, quem Catholici assignant, non aequè a Protestantibus probatur. Volunt hi, et quidem satis conuenienter suis principiis, ordinarium Conciliorum Praesidem esse debere Imperatorem vel alium ab Imperatore missum, hunc, inquiunt, et non alium omnia Concilia in Ecclesia orientali congregata commendant. Quod ex inductione singulorum Conciliorum probare nituntur. Vt hanc difficultatem soluamus, duplex distinguere praesidium oportet. Vna quasi materialis est, et praeter locum honoratiorem in Conciliis aliud importare videtur nihil. Altera vero proprie dicta consistit in potestate praescribendi rerum tractandarum legitimum ordinem et modum, nec non dandi suffragium, ut vocant, informatium. Priori modo Imperatores in Oriente Conciliis praesedissee, nemo est, qui neget: venerabatur certe Ecclesia Imperatores tamquam legitimos suos defensores, et Aduocatos, vnde merito primum iisdem cessit locum, ut sua auctoritate pacem in Synodis conseruarent, rebelles in officio continerent, omnesque tumultus, quoad fieri poterat, praecauerent. Et hoc praesidium ipsimet Imperatores tum verbis tum factis sibi competere fassi sunt. Theodosius Imperator comitem misit ad Concilium ephesinum, ut omnia pacifice et ex ordine in eo gererentur: "Candidianum, inquit epistola ad Synodum ephesinam, ad vestram
 "Synodum abire iussimus, ut monachos et saeculares, qui huius
 "spectaculi causa eo nunc confluxerunt, et confluent, ab illa ciuitate
 "te submoueat; ac prospiciat, ne qua grauior dissenso ex mutuo re-
 "pugnandi studio coorta, Synodi consultationem et veritatis inda-
 "gationem obturbet." Qualiter Constantinus Pogonatus sextae Synodo generali praefuerit, ipse exprimit in epistola ad Gregorium Papam, inquiens: "Neque cum illis (Episcopis) tamquam Imperator sedebo,
 "aut imperiose loquar; sed tamquam vnus ex illis, et prout statuerint
 "Pontifices, ego exequar." Potestatem dirigendi, ferendi que suffragium tam longe abest, ut aliquis Imperatorum sibi arrogauerit, ut potius vltimi voluerint esse in subscribendo. De Basilio Imperatore testatur Synodus VIII. act. VII. quod ad exemplum suorum Praedecessorum vltimus velit subscribere: ita enim sonant verba praedictae Synodi:
 "Tran-

“ Tranquillissimum imperium nostrum praecedentes et iustissimos Im-
“ peratores Constantinum videlicet Magnum et Theodosium, et Mar-
“ cianum ac ceteros - - - vult subscribere post subscriptionem omnium
“ sanctissimorum Vicariorum. “ Bellarminus de Conciliis et Ecclesia
militante lib. I. cap. XIX. De Constantino Magno aliunde constat,
quam alienus fuerit ab usurpatione similis cuiusdam potestatis, qui ne
federe quidem in humili sua sella prius voluit, quam Episcopi ei innuif-
sent. Eusebius in vita Constantini lib. III. cap. X.

§. LVIII.

Quamvis inter Catholicos difficultas ferme nulla superfit de
Praefide Conciliorum, quum Galli aequae ac ceteri ro-
manum Pontificem legitimum Conciliorum Praesidem vno
ore venerantur, attamen, quinam huius praesidii effectus
sint, difficillimum est assignare; si enim Pontifici, qui Con-
cilio praest, summam in definiendo potestatem tribuamus,
perit libertas Episcoporum in dandis suffragiis decisivis: si
vero hanc libertatem defendamus, resultabit omni modo ae-
qualitas inter Praesidem Concilii, et Episcopos ibidem con-
gregatos. Nos, ut suum cuique tribuamus, resolvimus,
romano Pontifici tamquam Praesidi competere ius relationis
in Concilio cum praerogativa suffragii, ex qua resolutione
et suffragiorum libertas et Praesidis simul conservatur au-
thoritas, et praeminentia.

Relatio, quae Praesidi in Concilio propria est, non nuda et sterilis
esse debet, sed stabilita argumentorum pondere. Oportet itaque, Pon-
tificem res controuersas iuxta ordinem in Concilio proferre, quae sua
desuper sit sententia, palam edicere, eandemque ex scriptura et tra-
ditione corroborare, cui si postmodum et consensus Patrum accesserit,
pro-

proprie dictum confurget statutum conciliare. Hoc ius relationis cum praerogatiua suffragii tanti momenti est, ut ea, quae in huiusmodi conuentibus concluduntur, *authore Praefide* fieri optime dicantur, prout id exemplo Imperatorum, qui pariter in senatu tale ius exercebant, pulchre illustrat Petrus de Marca de concord. Sacerdotii et Imperii lib. V. cap. VII. Haec sententia ex eo nobis quam maxime probatur, quod Episcopi in Concilio veri sint iudices, voto gaudeant non consultiuo, sed vere decisiuo, cui nulla ratione locus esse posset, si praecise, quod vult Pontifex, amplecti tenerentur. Praeterea nec auctoritati pontificiae ex hac sententia quidquam decedit, partim, quia nullus Episcoporum in Concilio hac relationis simul et suffragii praerogatiua praeditus est, ex quo Pontifex satis ab Episcopis in Concilio deidentibus distinguitur, partim etiam, quod eidem saluum adhuc remaneat ius confirmandi ea, quae in Conciliis agebantur.

§. LIX.

Numerus Episcoporum, quot nempe illorum Conciliis interesse debeant, ut generale sit, adeo accurate defini-ri nequit; quum in Conciliis, quae hactenus celebrata legimus, et pro generalibus indubitate habemus, numerus Patrum mire variauit. Regulae itaque instar dicimus, quod talis ex vtraque Ecclesia adesse debeat Episcoporum numerus, ut moraliter Ecclesia vniuersalis congregata censeatur.

Vt omnes totius orbis catholici Episcopi compareant, nec consultum, nec semper possibile foret; alii enim viarum distantia arcen-
tur, alii senectute aut infirmitate impediri possunt, et alii absque proprii gregis detrimento ad longius tempus a sua Ecclesia abesse non possunt. Sufficiet ergo, si omnes legitime fuerint vocati, nullusque, qui in communione Ecclesiae catholicae est, contemptus sit. In Concilio lateranensi sub Innocentio III. Lugdunensi sub Gregorio X. Vien-
nensi

nenſi ſub Clemente V. ac Tridentino frequentes aderant Epiſcopi ex toto Occidente, pauci duntaxat ex Oriente. In Conciliis orientalibus vice verſa plurimi ſemper aderant ex omnibus prouinciis Orientis, non nulli tantum ex Occidente, qui tamen et abſentium ſupplebant locum.

§. LX.

Quum generale Concilium vniuerſam repraeſentare debeat Eccleſiam, inferre volunt Nouatores, non Epiſcopos modo ceterosque Clericos, ſed Laicos ſaltem doctiores etiam ad Concilia tamquam iudices admittendos eſſe. Hoc ſuum aſſertum probant tum authoritate Concilii hieroſolimitani, tum etiam ratione. Verumtamen non obſtantibus his fundamentis Catholici conſtanter huic ſententiae ſeſe opponunt.

Praeter Apoſtolos et Seniores Laicos etiam Concilio ieroſolymitano interfuiſſe, ex actibus Actibus Apoſtolorum Conſtat. Cap. XV. v. 22. S. Lucas electionem illorum, qui Antiochiam cum Paulo et Barnaba mittebantur ita refert: *Tunc placuit Apoſtoliſ et Senioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis etc.* nomine autem omnis Eccleſiae certe non Paſtores tantum, ſed et reliqui fideles intelligendi ſunt. Verum ex hac nuda praefentia nondum legitime inferitur, quod intendunt Aduerſarii; aderant in illo conuentu Laici non tamquam iudices inſtar Apoſtolorum, ſed ut auditores tantum, nullibi enim in toto contextu alius praeter ſolos Apoſtolos locutus fuiſſe recenſetur, ceteros omnes tacuiſſe et audiuiſſe Paſtorum ſententias, ſacer textus commemorat eodem capite v. 12. *Tacuit autem omnis multitudo, et audiebat Paulum et Barnabam etc.* Soli Apoſtoli et Seniores conuenerunt ad dirimendam illam de legalium obſeruantia controuerſiam: *conueneruntque Apoſtoli et Seniores videre de verbo hoc.* v. 6. Hi ſoli ad fratres ex gentibus ſcripſerunt, atque decretum conciliare iisdem promulgarunt: *Apoſtoli et Seniores fratres his, qui ſunt Antiochia et Syriae, et Ciliciae fratribus ex gentibus ſalutem. - - Viſum eſt Spiritui ſancto et nobis*

his etc. v. 25. et 28. Si dicas: ea, quae in hoc Concilio statuta fuerunt, non tantum Apostolorum et Seniorum voluntate ac placito statuebantur, sed voto totius Ecclesiae, id est, fidelium omnium ibi praesentium consensu, *placuit enim Apostolis et Senioribus cum omni Ecclesia etc.* Respondeo, to *placet* hoc in loco minime indigitare votum aliquod decisivum, sed magis consensum tacitum omnis multitudinis praesentis et tacentis, ex qua taciturnitate omnino colligi poterat, omnem Ecclesiam in conuentu ierosolymitano congregatam approbare ea, quae ab Apostolis decreta sunt. Si enim fideles instar Apostolorum votum aliquod decisivum habuissent, illud certe D. Lucas haud praetermisisset, qui tam accurate narrat omnia, quae in hoc Concilio gesta sunt. Addo insuper, quod in citato textu sermo non sit, quod omni Ecclesiae placuerit controuerfiam tali modo decidere, sed tantum *placuit Apostolis et Senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, et mittere Antiochiam etc.* Controuerfia, quae obiectum huius Concilii erat, antea iam ab Apostolis decisa fuit, et hic solum agebatur de seligendis iis, per quos decisio ista promulgari deberet; promulgatio vero ipsa iterum nomine Apostolorum et Seniorum tantum facta est. Rationes, quibus nituntur Aduersarii, potissimum sequentes sunt: *Prima:* Concilium generale debet vniuersalem Ecclesiam repraesentare, ergo ex omni hominum genere aliqui Conciliis intersint, necesse est. *Secunda:* Causa communis communibus quoque votis decidenda est; causam vero fidei et morum omnibus christianis communem esse quis negabit? *Tertia* ratio, quam Brentius in Confessione vvittenbergica capite de Conciliis vehementer vrget, est, quod nonnumquam vnus docti Laici sententia multorum Episcoporum, immo et totius Concilii iudicio praeponenda sit, si scripturarum autoritate magis fulciatur. Panormitanus in cap. *Significasti* de electione, et Ioannes Gerson parte I. de examinatione doctrinarum eiusdem mentis esse videntur: primus namque dicit: vnus priuati sententia praeponenda est sententiae Papae, si ille priuatus moueatur melioribus autoritatibus testamenti veteris et noui. Alter vero docet, quemcumque hominem doctum posse et debere toti Concilio resistere, si videat illud ex malitia vel ignorantia errare. Verum ad has ratiunculas haud difficulter respondent Catholici: ad primam dicunt, quod Ecclesia vniuersalis per suos Pastores ita repraesentetur

tetur in Concilio generali, sicuti omnis populus aut tota prouincia repraesentatur in comitiis generalibus per Principes aut status prouinciales. Quilibet enim Episcopus personam gerit suae Ecclesiae, quia teste S. Cypriano lib. IV. epist. XIX. Ecclesia in Episcopo est. Quam parum ergo Aduersarii inferre praesumunt, omnes omnino in comitiis praesentes esse debere, tam parum id de vniuersalibus Ecclesiae conuentibus Catholici admittere queunt. Ad secundam rationem eadem instantia dari posset; quia in comitiis quoque negotia tractantur, quae omnes concernunt, quin tamen ad eadem definienda omnium iudicium aut decilio accedere debeat. Dein causa fidei et morum communis equidem est, sed sub diuersa plane ratione: pertinet illa ad Episcopos et Pastores tamquam Doctores et Iudices, spectat etiam ad Laicos, at tantum in hoc sensu, vt veluti discipuli eidem sese conforment. Ideo fideles in praememorato Concilio Ierosolymitano non loquentes, sed tacentes et auscultantes a S. Luca referuntur. Ad tertiam rationem, neque Catholici negant, quod docti quoque Laici admittendi sint ad Concilia generalia tamquam Consultores et Doctores, quales sat multi interfuere tridentino Concilio, prouti ex catalogo Legatorum, Patrum, Oratorum et Theologorum eidem Concilio ad calcem subiecto liquet. Verum ob hanc eminentem doctrinam, quae in Laicis reperitur, non illico sequitur, eosdem etiam debere esse iudices! “ Quoniam teste Gratiano distinct. XX. in negotiis definiendis non solum est necessaria scientia, sed etiam potestas. “ Hanc vero potestatem non omnibus, sed illis solum concessam esse, qui constituti sunt Pastores, et Rectores Ecclesiarum, et scriptura docet, et Apostoli Hierosolymis congregati suo exemplo confirmant. Ad dictum Panormitani et Gersonis breuiter reponitur, vel eos tantummodo loqui de resistantia, quae fit Concilio aut Pontifici tempore discussionis, antequam controuersia authoritatiue deciditur, vel intellexisse Concilium, quod legitimum non habuit exitum, quo in casu nec Catholici eiusdem authoritati assurgunt. Posteaquam vero omnia synodali iudicio legitime discussa decisaque sunt, priuatus quacumque demum scientia insignis sit, humiliter Concilio se subiicere obligatur.

§. LXI.

Vt ex modo quoque procedendi Concilium legitimum sit, alia obseruanda sunt quoad ordinem et ceremonias, quae tum ante Concilium, tum durante Concilio attendi debent, et alia, quae spectant ipsarum controuersiarum decisionem.

Ad praeliminaria et ordinem in Concilio seruandum sequentia pertinent. Indictio sollemnis ieiunii et publicatio diei, quae pro Concilii exordio designata est. Hac die praesente collectisque in vnum Patribus, sollemnis fit deductio Episcoporum tum habitu episcopali tum aliis insigniis indutorum ad Ecclesiam, in qua diuina peraguntur, quibus peractis inuocataque Spiritus sancti gratia populus foras mittitur, clausisque Ecclesiae ianuis Patrum quiuis suo confidet loco. His confidentibus legitur Bulla indictionis, nec non leges in Concilio seruandae promulgantur; fit electio Officialium, inter quos sunt *Consultores*, qui Legatis Praesidibus assistunt; *Notarii*, qui singula in scripturam redigunt; *Promotores*, qui culpas et transgressionem eorum, qui Concilio interfunt, obseruant; *Scrutatores*, qui singulorum vota excipiunt, et in scriptis ad mensam Consultorum referunt numeranda etc. quibus peractis Principum Oratores admittuntur. Omnibus iam hunc in modum compositis tandem ad actuale rei controuersiae examen proceditur, rationes ex vtraque parte audiuntur, et, ne temere ad definitiuam sententiam Patres procedere videantur, statuitur competens terminus deliberandi ab vna ad alteram vsque sessionem, deliberatione finita, quaestiones dubiae dicuntur, ac post Conciliorum definitionem subsequuntur Patrum acclamationes, quales in tridentino Concilio factas ipsa huius Concilii acta ad calcem exhibent. Eleuauit ibi Cardinalis a Lotharingia in hunc modum vocem suam: *Beatissimo Pio Papae, et Domino nostro sanctae vniuersalis Ecclesiae Pontifici multi anni et aeterna memoria.* Cui respondebant Patres: *Domine Deus, sanctissimum Patrem diutissime Ecclesiae tuae conserua in multos annos etc.* In fine denique Patres Concilio subscribunt, actaque confirmantur et promulgantur. Notabile est, quod in tridentina Synodo

nodo a Legatis et Praesidentibus sub poena excommunicationis omnibus Patribus iniunctum fuerit, ut, antequam discederent a ciuitate tridentina, subscriberent manu propria decretis Concilii, aut ea per publicum instrumentum approbarent, hinc vniuersi ibidem praesentes tam Episcopi, quam Abbates ac Ordinum Generales numero CCLV. eidem Concilio subscripsere. Plura, quae ad ordinem, sessionem, habitum Episcoporum in Synodo pertinent, affert Ioannes de Turrecremata lib. III. cap. XXVI. et sequ.

§. LXII.

In decidendis tum fidei tum morum Controuersis solet Ecclesia in Conciliis congregata quam cautissime semper procedere, ne quid ex parte sua desiderari valeat, quod humana diligentia praestare et potuisset et debuisset. Hinc, quum nouae reuelationes amplius expectandae haud sint, ad reuelationes in Scriptura sacra et Traditione contentas confugit, atque ex iisdem fidei dogmata decedit. In rebus vero morum praeter Ius diuinum insuper naturale et ecclesiasticum attendit, quodque his conforme inuenit, tamquam stabilem morum regulam fidelibus proponit, illud autem, quod ab his legibus alienum reperit, velut corruptelam damnat.

Bene hic distinguendum est inter dogmata fidei *speculatiua*, et *practica*, quae Ecclesia definire intendit. Dogma speculatiuum illud est, quod nullam cum praxi externa connexionem habet, sed praecise interne firmiter credi debet, quale est dogma de diuinitate Christi, de Processione Spiritus sancti etc. Practicum autem illud appellant, quod praeter fidem actum quoque exteriorem habet coniunctum, E.g. dogma de baptizandis infantibus, de bonis operibus etc. Circa dogma speculatiuum decidendum Concilia praepriis sacram scripturam consulunt,

in qua, si reuelatio manifesta non appareat, vltius summo studio inquirunt in sensum et mentem sanctorum Patrum, examinant quam diligentissime, quid cuius illorum ea de re, de qua controuertitur, senserit, et si vnanimem demum eorum consensum deprehenderint, satis secure procedunt ad ipsam dogmatis controuersi decisionem; est enim vnanimis illorum consensus firmissimum argumentum diuinae reuelationis, quae, licet in sacris libris expressa non sit, nobis tamen per hos fidissimos Traditionum sacrarum testes conseruata, legitimeque communicata fuit §. XLI. *in regula quarta.* Vt haec inquisitio laboriosa et difficilis eo feliciorum consequatur effectum, Ecclesia consuevit praevias instituere Congregationes, quibus viri omnigena scientia conspicui intersunt, vt pro sua eruditione et doctrinae profunditate quaestiones dubias discutiant, rationes in vtramque partem conquirant, conquisitas ad plenum Concilium referant. Facta relatione res in Concilio de nouo examinatur ab Episcopis, qui, si de reuelatione sufficienter constare iudicauerint, finali iudicio eandem decidunt, aut ad aliud tempus referunt decidendam, tunc nimirum, quando clara satis tam scripturae quam Traditionis monumenta allata nondum sunt. In definiendis dogmatibus practicis, si ex verbo Dei tum scripto tum tradito ea decidi nequeant, insuper Concilia confugiunt ad continuam et nullo aeuo interruptam Ecclesiarum apostolicarum praesertim praxin et obseruantiam; eo quod maxime credibile sit, hunc operandi modum, quae forte in hac Ecclesia a quodam Apostolorum erecta tam constanter viguit, ab illo ipso primo fundatore descendere. Hunc in modum decisa est controuersia de celebrando Paschate, circa quam Ecclesia romana incessanter prouocauit ad Traditionem, quam a tempore ipsius Principis Apostolorum promanare inuictis argumentis ostendit, ac in fine etiam feliciter triumphauit. Quod praeter Ius diuinum et naturale etiam Canones ecclesiasticos in subsidium vocent Patres in Conciliis, si caput aliquod ad mores pertinens decidi debeat, mirum minime est: sunt enim Canones isti multiplicis generis ex §. XIII. differt. I. quorum aliqui non nisi Ius naturale continent, illudque explicant, atque ad casus particulares applicant. Hi Canones, quum instar Iuris naturae immutabiles sint, dubio procul securissimam morum regulam nobis exhibent, et Ecclesia in diiudicandis morum controuersiis eosdem iure mirito prae oculis

oculis habet. Simile iudicium est de Canonibus, qui hac de causa mixti dicuntur, quod aliquid ex Iure diuino et naturali, aliquid etiam ex Iure mere ecclesiastico admixtum habeant. Quoad partem priorem aequae firma morum regula ex iis desumitur, ac ex prioribus, quae non nisi Ius diuinum et naturale continent ac explicant. In statuendis disciplinae ecclesiasticae regulis amplior est Ecclesiae auctoritas, potestque pro circumstantiarum exigentia quaedam capita antiquare omnino, alia abolitis substituere, aut saltem ita immutare, ut in omnibus tum fidelium tum salutis totius Ecclesiae summa habeatur ratio. Quum vero eadem nonnumquam res sub diuersa ratione ad dogma simul et ad disciplinam spectare queat, Ecclesia semper omni diligentia praecauere solita est, ne cum disciplina et ipsum dogma immutaret; eoquod ad hoc immutandum nullam sibi competere potestatem pro certo agnouit.

§. LXIII.

Non conuocatione tantum ac celebratione, sed exitu etiam Concilium debere esse legitimum, res ipsa loquitur: ad hoc vero, ut Concilium legitime finiatur, maximopere pertinet libertas Patrum et suffragiorum, quae si absit, opus tumultuarium magis quam Spiritus sancti resultabit. Oportet insuper, ut ea, quae in Conciliis acta fuerunt, a legitima potestate approbentur, quam summo illi Pastori romano Pontifici propriam esse fatemur.

Ex defectu primae conditionis multa Concilia conuocatione satis spectabilia in Conciliabula desiere, quia nempe Haereticorum violentia, cominationibus, immo et occisionibus libertas Patribus non restricta modo, sed omnino adempta fuit: exemplum est in Conciliabulo ephesino II. in quo factione Dioscori Patriarchae alexandrini occisus est S. Flavianus Episcopus constantinopolitanus, Legati apostolici fugati, Eutyches absolutus, illiusque haeresis confirmata, sancti Episcopi damnati etc. unde merito omnia huius Conciliabuli acta a S. Leone in Concilio

cilio chalcedonenſi fuerunt reprobata, et hodiernum vsque in diem non niſi *praedatoria Synodus* et *latrocinium ephesinum* audit. Approbationem Conciliis generalibus accedere debere tam ratio, quam continua praxis docet. Rationem ſi conſulamus, ea nobis dictat, non quibuslibet Conciliis promiscue fidem eſſe adhibendam, ſed illis duntaxat, quae in nomine Chriſti congregata ſunt, et in quibus omnia ordinate, et modo legitimo fuere pertractata: aſſiſtentia enim Spiritus ſancti, qui Spiritus pacis et vnitatis eſt, tumultuariis conuentibus nullibi in ſcripturis diuinis promiſſa legitur. Iam autem quomodo conſtare nobis poterit, quae Concilia praeciſe pro legitimis haberi debeant? quinam conuentus adeo ordinate ſint congregati, vt genuinas ex illis fidei et morum regulas haurire valeamus, niſi aliquis authoritatie declaret, iſtud ipſum Concilium fuiſſe in nomine Chriſti congregatum, legitime continuatum, et rite demum ad finem perductum? Haec approbatio adeo neceſſaria eſt, vt absque ea Concilium tamquam generale et legitimum ab Eccleſia vniuerſali numquam acceptaretur. Exemplo ſint duo Concilia conſtantinopolitana I. et II., quae vim authenticam tunc primum habere credebantur, quando acceſſit confirmatio pontificia. De Concilio Piſano, Baſileenſi, Conſtantienſi adhuc hodie dubitatur, an et in quantum oecumenicis adnumerari debeant? rationem dubitandi praecipue ſubminiſtrat defectus approbationis pontificiae, quae his Conciliis aut nullo modo, aut quadam ſub reſtrictione acceſſit. Verum difficultas tanta non eſt circa approbationis neceſſitatem, maior longe ſeſe prodit circa perſonam approbantis, cui nimirum poteſtas approbandi ſit adſcribenda. Proteſtantes Imperatoribus, Galli, moderni praefertim, Eccleſiae vniuerſali vel in Concilio congregatae vel diſperſae, decreta tamen conciliaria ſine contradictione acceptanti, Itali cum Germanis plurimis romano Antiftiti hoc ius vendicant, poſteriorum ſententiae et nos ſubſcribimus, ſequentibus ducti fundamentis. Primum ex eo deſumimus, quod Concilium repraeſentare debeat totam Eccleſiam in idem fidei dogma conſpirantem, haec autem conſpiratio vniuerſalis Eccleſiae minime haberetur, niſi capitis praecipue aſſeſſet authoritas et conſenſus; ſine capite enim Eccleſia corpus monſtroſum foret, et Concilium merito acephalum dicendum eſſet. Iam vero hic ipſe conſenſus

sensus a Pontifice aut praesente in Concilio datus, aut post aliquod interuallum ab absente Ecclesiae manifestatus approbationis loco nobis est. Alterum fundamentum subministrat continua persuasio ipsius Ecclesiae, quae necessariam semper credidit romani Pontificis ratihabitionem. Constat hoc ex Concilio nicaeno I. in quo Patres ad S. Syluestrum Pontificem ita scripserunt: “ Quidquid constituimus in Concilio, precamur vestri oris consortio confirmetur. “ Colet collect. Concil. Tom. II. col. 79. Eadem ratione Patres Constantinopoli congregati a Damaso confirmationem petierunt. “ His rebus omnibus legitime “ secundum Ecclesiae Canones a nobis constitutis, obsecramus vestram “ Reuerentiam, vt congratuletur. “ Colet cit. loco col. 1149. Episcopi ephesinae Synodi ita allocuti sunt Coelestinum romanum Antistitem: “ Quia vero necesse est, vt omnia, quae consecuta sunt, sanctitati “ tuae significantur; non potuimus non scribere. “ Colet Tom. III. col. 1187. De Synodo chalcedonenfi apud eundem Colet aliud testimonium legitur Tom. IV. col. 1779. vbi verba Patrum Chalcedone congregatorum ad Pontificem haec refert. “ Rogamus, et tuis decretis “ nostrum honora iudicium, et summitas tua filiis, quod decet, adimpleat. “ Hanc confirmandi potestatem, quam romanis Pontificibus veluti propriam ratio vendicat, et continua Ecclesiae persuasio stabilis, antiquissima possessio insuper tamquam indubitata nobis manifestat. Quod Concilium nicaenum I. approbarit Syluester Pontifex, eiusdem epistola ad hoc Concilium data testatur, nec non Synodus romana III., cuius verba Binius Tom. I. part. I. collect. Conc. fol. 364. haec recenset. “ Syluester Episcopus sanctae et apostolicae sedis vrbis “ Romae dixit: Quidquid in Nicaea Bythiniae constitutum est, ad ro- “ bur sanctae matris Ecclesiae catholicae et apostolicae a sanctis sacer- “ dotibus trecentis decem et octo nostro ore conformiter confirmamus. “ Damasum confirmasse Synodum constantinopolitanam I. tradit Photius in libello de septem Synodis, et sanctus Gregorius, qui lib. VI. epist. 125. differtis verbis exprimit, quid in hoc Concilio probatum quid reprobatum fuerit, ita enim eius verba sonant: “ Canones quidem constantinopolitani Concilii Eudoxianos damnant. Sed quis fuerit eorum “ author Eudoxius, minime dicunt. Romana autem Ecclesia eosdem “ Canones vel gesta Synodi illius, hactenus non habet nec accipit. In “ hoc

“ hoc autem eamdem Synodum accepit, quod est per eam contra Mace-
 “ donium definitum. Reliquas vero haereses, quae illic memoratae
 “ sunt, ab aliis iam Patribus damnatas reprobant. “ Synodus generalis
 tertia seu ephesina a Coelestino confirmata fuit, quod tum ex ipsius epi-
 stola apud Binius Tom. I. part. II. pag. 478. tum ex commonitorio eius-
 dem Pontificis a Baluzio edito discimus. Videatur Francisci Pagii Bre-
 uiarium romanorum Pontificum in vita Coelestini §. XXIII. Quartam
 Synodum oecumenicam Chalcedone habitam Leo Pontifex partim ra-
 tam habuit, partim improbavit. Ea, quae ipsi probanda videbantur,
 enarrat in epistola LXI. ad eamdem Synodum his verbis: “ Omnem
 “ quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitiones sanctae
 “ Synodi, quae ad confirmationem fidei in chalcedonensi ciuitate cele-
 “ brata est, toto corde me fuisse complexum. “ Primatus autem, qui
 in hac Synodo sedi constantinopolitanae contra antiquorum Canonum
 statuta deferrebat, in epistola LV. Leonis ad Pulcheriam reprobat, ita enim scribit: “ Consensiones Episcoporum et sanctorum Canonum
 “ apud Nicaeam conditorum regulis repugnantes, vnita nobis cum
 “ vestrae fidei pietate, in irritum mittimus, et per authoritatem B. Petri
 “ Apostoli generali prorsus definitione cassamus. “ Binius Tom. II.
 Concil. part. I. pag. 410. Licet Concilio generali quinto seu Constan-
 tinopolitano II. Vigilius Pontifex interesse noluerit, illud tamen post-
 modum approbasse docet Euagrius lib. IV. cap. XXXVII. Nicephorus
 lib. XVII. cap. XXVII. Photius libello de septem Synodis. Appro-
 bationem tum huius, tum antecedentium omnium Synodorum innoua-
 uit sanctus Gregorius epist. XXIV. ad Ioannem constantinopolitanum
 Episcopum inquiens: “ Sicut sancti Euangelii quatuor libros, sic qua-
 “ tuor Concilia venerari me fateor: quintum quoque Concilium pari-
 “ ter veneror, in quo epistola, quae Ibae dicitur, erroris plena re-
 “ probatur: et Theodorus personam mediatoris in duabus subsisten-
 “ tiis separans ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur. Scripta
 “ quoque Theodoret, per quae S. Cyrilli fides reprehenditur, ausu
 “ dementiae prolata refutantur. Cunctas vero, quas praefata Conci-
 “ lia veneranda personas respuunt, respuo, quas venerantur, amplec-
 “ tor, quia dum vniuersali consensu sunt constituta, se, non illa destruit,
 “ quiquis praesumit aut soluere, quos ligant, aut ligare, quos soluunt.
 “ Quis-

“ Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. “ Binius Concil. Tom. II. pag. 173. Hanc possessionem Iuris confirmandi Concilia generalia possemus per subsequentes etiam Synodos probare, nisi de antiquitate eiusdem ex his iam satis constaret. Contendunt equidem Adversarii, quod Imperatores non raro suam approbationem, quam saepius Patres ipsi in Conciliis efflagitabant, addiderint, idque exemplis plurimis confirmant. Verum longe dispar ratio est inter approbationem imperatoriam, et romanorum Pontificum: illa erat mere extrinseca et potius ministerialis, ac exsecutoria, haec vero ita necessaria, ut antequam accederet, neque Concilium pro oecumenico habitum fuerit, ut paulo antea ostendimus. Interim tamen approbationem imperatoriam Conciliis summe utilem esse insinuat Leo Pontifex Can. 21. causa XXIII. quaest. V. dum ait: “ Res humanae aliter tutae esse non possunt, nisi, quae “ ad divinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat “ autoritas. “ Quousque autem sese extendere debeat potestas Imperatorum circa Concilia, ipse Imperator Basilius definit in Oratione sua prolata in Concilio constantinopolitano IV. act. X. Ne Gallorum amplectamur sententiam, specialis absterret difficultas: vel enim in illorum systemate Ecclesia congregata unanimi consensu deberet Concilium approbare, vel attenderentur tantum vota maiora? si unanimis requiratur approbatio, forte numquam constabit de legalitate Concilii, eo quod semper aliqui sint, qui decretis conciliaribus se opponunt. Si maiora solummodo spectemus vota, nescio plane, cur multa Concilia pro indubitatis non recipiantur, in quae tamen certe maior pars Patrum consenserat: ipsimet edicant Galli, cur Concilium lateranense V. in numero Conciliorum oecumenicorum recensere nolint? an deerat votorum pluralitas? multo adhuc minus placet acceptatio Ecclesiae dispersae, ut ea legitimae approbationis instar sit: quanto tempore opus foret, usque dum de hac acceptatione legitime constaret? an expedire credamus Ecclesiae, ut in summa necessitate, in qua Concilia potissimum indicuntur, notabili satis tempore expectatione suspensa maneat? si reponas, colligi mentem Ecclesiae uniuersalis illico, quando nullus Episcoporum expresse eidem contradicat. Verum edicto, quamdiu contradictores sunt expectandi? opus est, ut praeuie acta Conciliorum omnibus communicentur, communicata examinentur, tunc
u primum

primum contradictioni locus esse posset. Verum haec omnia non vno alteroue anno perficientur.

§. LXIV.

Si Concilium legitime conuocatum, eodem modo continuatum, ac rite demum finitum fuit, authoritatis in rebus fidei et morum infallibilis est. Hanc sententiam Catholici omnes profitentur contra Lutherum et Caluinum, quibus ideo exosa erat Conciliorum authoritas, eoquod pleraque ex suis dogmatibus, quae propugnabant, iam pridem a Conciliis generalibus damnata cernerent.

Argumenta pro Conciliorum infallibilitate commonstranda, Scriptura, Traditio et ratio suppeditat. Scripturarum testimonia occurrunt Matth. cap. XVIII. vbi Christus incorrigibilem fratrem Ecclesiae denuntiari iubet hac lege, vt Ecclesiam vel audiat, vel si eam audire detrectet, tamquam Ethnicus et Publicanus habeatur: *Quod si non audierit eos: dic Ecclesiae: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus.* Quomodo vero ex mandato Christi Ethnicus et Publicanus censendus foret ille, qui Ecclesiae negat obedientiam, nisi Christus hanc ipsam Ecclesiam constituisset veritatis columnam, cuius definitionibus absque nota haereseos resistere possit nemo. Quid nomine Ecclesiae hoc in loco designare voluerit diuinus Magister, verba subsequencia pandunt: dedit hic Apostolis ligandi soluendique potestatem, et hoc ipso constituit eosdem Rectores Ecclesiae, nouiter constitutis vltius commendabat, vt in vsu concessae potestatis pro rei exigentia in vnum conuenirent, addita promissione, quod ita congregati semper securi esse possint de diuini Spiritus assistentia; quia, *Si duo ex vobis, inquit ibidem, consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in coelis est.* Non enim soli Rectores Ecclesiae in tali conuentu soluunt, ligant, aut decernunt, sed Christus cum ipsis: *Vbi enim, effatum Saluatoris est,*
sunt

sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Ecclesia itaque in hoc textu significat conuentum Pastorum in nomine Christi congregatum, et diuini Spiritus assistentia suffultum, qualem Actorum cap. XV. Ierosolymis coactum fuisse legimus, in quo Apostoli non suo tantum et Seniorum nomine, sed nomine etiam Spiritus sancti, qui docebat eos omnem veritatem, solemne illud decretum condiderunt: *Visum est Spiritui sancto et nobis etc.* Traditionem si consulamus, eadem pro Conciliorum infallibilitate omni ex parte militat; sancti namque Patres, quos Traditionis testes veneramus, vno ore Concilia non vt opus humanum, sed vt ipsius Spiritus sancti oraculum commendant. S. Gregorius nazianzaenus Oratione in Athanasium Episcopos ad Concilium nicaenum a Spiritu sancto congregatos testatur, cuius decreta S. Cyrillus lib. I. de Trinitate diuinum et sanctissimum Oraculum appellat. Canones nicaenos per Spiritum sanctum ordinatos Leo epist. LIII. ad Anatholium pronuntiat. Quid S. Gregorius de quatuor Ecclesiae Conciliis senserit, ex libro I. eiusdem epist. XXIV. constat, vbi sicut sancti Euangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia se venerari fatetur. Sancto Ambrosio tam sancta erat Conciliorum auctoritas, vt mori mallet, quam recedere ab eorum decretis: “Sequor, “ inquit epist. XXXII. tractatum nicaeni Concilii, a quo me nec mors, “ nec gladius poterit separare. “ Sanctus Hilarius actu diuturnum satis ac molestum pertulit exilium propter nicaenam fidem, prouti ipse testatur in fine libri de Synodis. Quomodo vero hi viri et sanctitate et doctrina vsque adeo conspicui talia addidissent elogia decretis conciliaribus, quomodo eadem propriae vitae antepondere fuissent ausi, nisi intime sibi persuasum habuissent irrefragabilem esse debere illorum auctoritatem? Ex ratione pro Conciliorum infallibilitate sequens argumentum auctoritatis sacrarum litterarum innixum deducimus. Aedificauit Christus Ecclesiam suam supra firmam adeo petram, vt portae inferi contra eandem numquam sint praeualiturae; assertum hoc ipsius Fundatoris testimonio roboratur apud S. Matthaeum cap. XVI. v. 18. Praeualerent autem portae inferi quam maxime contra Ecclesiam, si Concilium generale, quod vniuersalem Ecclesiam sub vno visibili capite legitime congregatam repraesentat, in rebus fidei aut morum errandi periculo esset expositum. Igitur aut Christum citato loco falsum dixisse,

se, aut saltem promissis suis non stetisse (quod vel cogitare a christiano absit) aut Concilia necessario infallibilia fateamur, oportet. Argumenta ex sanctis Patribus, Conciliis, nec non ex ratione petita, quibus Nouatores hanc catholicam veritatem labefactare conantur, recensent, ac simul neruose dissoluunt Cardinalis Bellarminus de Conciliis et Ecclesia lib. II. cap. VII. et sequentibus: Melchior Canus de locis theologicis lib. V. cap. I. et VI.

§. LXV.

Quamquam summam Conciliorum generalium vtilitatem pro vniuersali Ecclesia sponte fateamur, omnimodam tamen et absolutam quasi illorum necessitatem adstruere minime audemus. Hanc sententiam etiam Galli adoptant, eandemque in specie comprobauit sacra facultas parisiensis die 9. Februarii anno MDCLXIII.

Conciliorum generalium necessitatem absolutam vel vrgerent haereses nouiter in Ecclesia exortae, vel schismata, quae Ecclesiam illam Christi sponsam foede dilacerarent: ast nullum ex his momentis adeo graue est, vt alia ratione difficultates tolli nequirent. Surrexerunt profecto ab exordio Ecclesiae plures viri mendaces, qui falsae doctrinae semina vndique dispergebant in vulgus, attamen ante saeculum Ecclesiae IV. nullius Concilii oecumenici mentio occurrit. Nascebantur omni aevo funestissima schismata, verum quod haec in Conciliis generalibus semper fuerint extincta, nemo in Historia ecclesiastica vel leuiter versatus affirmauerit. Haereses Menandri, Ebionis, Cerinthi, Nicolaitarum, Valentini, Cerdonis, Marcionis etc. Eusebius in sua Historia ecclesiastica extinctas quidem refert, nullibi tamen aliquem Episcoporum conuentum ad earundem damnationem conuocatum commemorat. De schismate a Montano ad finem saeculi II. conflato ita loquitur Eusebius lib. V. hist. cap. VI. “Quum fideles, qui in Asia
“ erant, saepius et in plurimis Asiae locis conuenissent, nouamque il-
“ lam

“ iam doctrinam examinassent, et profanam, atque impiam iudica-
“ sent, damnata haeresi ipsi ab Ecclesia et fidelium communione ex-
“ pulsi sunt. “ Ferme eadem habet laudatus Eusebius lib. VI. cap.
“ XLIII. de schismate nouatiano. “ Quum Romae, inquit, congrega-
“ ta esset Synodus, in qua sexaginta quidem Episcopi, Presbyter
“ vero ac Diaconi multo plures conuenerunt, quumque in Prouin-
“ ciis Antistites, quid agendum esset, singuli consultassent, hu-
“ iusmodi decretum cunctis promulgatum est. “ Ex his abunde
patet, quod tum ad extirpandas haereses, tum ad schismata eradi-
canda non semper ad conuentus totius Ecclesiae, sed saepe ad Conci-
lia solum particularia deuentum fuerit, quae res Facultatem parisiensem
permouit, vt sequenti modo de Conciliorum generalium necessitate
mentem suam explicaret: “ Necessarium non esse absolute Concilium
“ generale ad extirpanda quaelibet schismata, et quaslibet haereses v.
“ g. Pelagianam et Iansenianam, quas constat sufficienter extinctas abs-
“ que Concilio generali, quod tantum in aliquibus casibus est necessa-
“ rium. “ Casus, in quibus conuocare Concilia generalia non summa
modo utilitas, sed magna etiam necessitas est, enumerat Cardinalis
Bellarminus de Conciliis et Ecclesia lib I. cap. IX. sequentes. *Prima*
causa est haeresis noua, non quaecumque, sed quae a pluribus iam
propugnari, et insigniores forte Ecclesias veneno suo inficere incipit.
huic coniunctis viribus resistendum est, veluti restitit vniuersalis Eccle-
sia haeresi Arii, Macedonii, Nestorii, Eutychetis et. *Secunda* est
schisma inter duos de Papatu contendentes, si neuter eorum amore pa-
cis cedere vellet. Exemplum huiusmodi schismatis fat notabile habe-
mus tempore Concilii constantiensis, vbi Gregorius XII. et Benedictus
XIII. non nisi Concilii generalis remedio Pontificatu abacti sunt. *Ter-
tiam* causam constituit resistentia communi totius Ecclesiae hosti oppo-
nenda. *Quarta* est suspicio vehemens de romano Pontifice, quod
quoad suam personam priuatam haeresin foueat, aut tyrannidem exer-
ceat: in his enim circumstantiis, inquit Bellarminus, debet congre-
gari Concilium generale vel ad deponendum Pontificem, vel certe ad
admonendum, si in moribus videretur incorrigibilis. Fundamentum
haec causa habet in Synodo VIII. Canon. XXI. in qua decernitur: “ Si
“ Synodus vniuersalis fuerit congregata, et facta fuerit etiam de sancta
“ Roma.

“ Romanorum Ecclesia quaeuis ambiguitas, et controuersia; oportet ve-
 “ nerabiliter, et cum conuenienti reuerentia de proposita quaestione
 “ sciscitari, et solutionem accipere, aut proficere, aut profectum face-
 “ re, non tamen audacter sententiam dicere contra summos Senioris
 “ Romae Pontifices. “ Binius Tom. III. Concil. part. I. sect. II. pag.
 676. *Quinta* causa esset, vt Episcopi sponte sua ad Concilium gene-
 rale celebrandum confluerent, si Cardinales aut non vellent, aut non
 possent eligere romanum Pontificem, quo in casu de romani Pontifi-
 cis electione decernere procul dubio ad Concilium generale spectaret.
Sextam et vltimam Concilium generale congregandi causam suggerit re-
 formatio generalis abusuum et vitiorum, quae in Ecclesiam sensim sine
 sensu irreperunt. Ad hos abusus radicitus exstirpandos omnia ferme
 Concilia generalia saluberrima ediderunt decreta, qualia in nouissimo
 tridentino Concilio in singulis eiusdem reformationum capitibus lege-
 re est.

§. LXVI.

Quae hactenus de Conciliis exposuimus, illos conuentus
 respiciunt, qui ex vniuerso orbe catholico conuocan-
 tur. Ab his autem tum quoad modum conuocandi et cele-
 brandi, tum quoad materiam, quae in iisdem pertracta-
 tur, tum denique quoad vim obligandi distinguuntur illae
 Synodi, quae non nisi conuentum Episcoporum vnus reg-
 ni aut nationis, vel integrae cuiusdam Prouinciae, aut Cle-
 ricorum inferiorum cum suo Episcopo nobis exhibent, de
 quibus mentio facta est §. XLVIII. praeced.

Concilium ex aliquibus tantum Episcopis congregatum dicimus con-
 uentum ecclesiasticum particularem a legitimo Pastore ad tractanda ne-
 gotia Ecclesiae conuocatum. Antiquissimus horum Conciliorum vsus
 est, ita vt bene multi iam illum Apostolorum conuentum, de quo Actor.
 cap. XV. sermo est pro primo assignare, sicque particularium non minus,
 quam

quam Conciliorum generalium originem Iuri diuino adscribere non dubitent. Pro diuersitate istorum Conciliorum ad diuersos pertinet eadem conuocare, ac in iisdem comparere.: si Concilium *Nationale* celebrandum sit, illud Primas totius Nationis conuocat, eidemque praesidet, vocandi autem sunt omnes totius Regni aut Nationis Praefules sub Primatis iurisdictione constituti tamquam iudices controuersiarum, quae ibidem agitantur. Concilium *Prouinciale* Metropolitana suae Prouinciae Episcopis indicit, atque in eo Praefidis legitimi munere fungitur. Synodum *Dioecesanam* solus Episcopus cum Abbatibus et Clericis suae Dioeceseos celebrat. De hac Synodo dioecesana insignem tractatum edidit Benedictus XIV. romanus Pontifex, in quo tredecim libris totam materiam ad hanc Synodum pertinentem eruditissime examinat, et ferme exhaurit. Causam congregandi Concilia particularia praebent tum haereses, tum collapsa hinc inde Ecclesiarum particularium disciplina; illae ut plurimum olim in Conciliis particularibus confixae, haec in iisdem pariter pristino splendori restituta fuit. Primis Ecclesiae saeculis ob alias causas frequentissimae erant Synodi particulares, postmodum bis in anno fieri debebant: Canon enim quintus Concilii nicaeni I. iussit, ut singuli cuiusque Prouinciae Episcopi ante ieiunium quadragesimale et in autumno congregarentur. Concilium vero trullanum seu quinisextum, ut id semel in anno fiat, praecepit. Demum Concilium tridentinum singulis saltem trienniis ab Archiepiscopo conuocari mandauit Synodum prouincialem (aut si forte Archiepiscopus impeditus esset, ut antiquior ex Coepiscopis id munus in se susciperet, statuit) cui dein omnes Episcopi prouinciales vel per se, vel legitime impediti per suos Legatos ut intersint, obligantur. Quamquam praeaudatae Synodi maximae sint utilitatis, istum tamen effectum haud nanciscuntur, ut infallibilis fidei et morum regula ex iis desumi valeat. Promissio illa Matth. cap. XVIII. equidem adeo generalis est, ut Christi assistentia omni conuentui, in quo duo vel tres essent congregati in nomine eius, videatur promissa: Ecclesia nihilominus ea verba de promissione toti Ecclesiae facta intellexit, quam pauci Episcopi in vnum conuenientes nullo modo repraesentare possunt. Communiter Theologi aequae ac Iurisperiti, ut Concilia particularia fallibilia commonstrent, argumentum ab actu ad potentiam deducunt dicentes: illa Concilia non sunt diuinae autho-

authoritatis, quae tum in fide, tum in moribus errare possunt, immo actu iam errasse comprobantur: sed Concilia particularia erroris iam actu admissi valide conuincuntur: ergo diuinae authoritatis non sunt, sed errandi periculo manent exposita. Minorem probant ab inductione Conciliorum africanorum; haec, duce S. Cypriano, audacter defini-erunt, irritum esse Baptisma ab Haereticis collatum differt. I. §. XLII. quorum etiam sententiam vniuersalis Ecclesia semper vt falsam reiecit, et hodie vt talem reprobatur. Illud silentio praetereundum non est, quod Concilia etiam particularia ad summum nonnumquam authoritatis fastigium ascenderint, eo nimirum casu, quo vniuersalis Ecclesiae consensus, et approbatio saltem tacita iisdem accessit. Ita Synodi char- taginensis et mileuitana aduersus Pelagianos celebratae tantum robur ex receptione totius Ecclesiae obtinuerunt, vt Pelagiani in his ipsis Sy- nodis proscripti nulla ratione amplius fuerint auditi, non obstante, quod incessanter ad Concilium generale prouocarent, in quo sua dicta et scripta examinari cupiebant. Verum circa hoc multi subsistunt, an Pontificis quoque confirmatio accedere debeat, vt Concilia particula- ria ad istum summae authoritatis apicem euehantur? iuxta principia a nobis praemissa facile est respondere. Si enim Concilium generale, vt nobis de eiusdem infallibilitate legitime constet, pontificia approbatio- ne indigeat, quid impediet, quo minus idem asseramus de Conciliis particularibus in se fallibilibus, quibus supremae authoritatis pondus alio modo accedere nequit, nisi ex concentratione vniuersalis Eccle- siae, id est, membrorum cum capite. Pro confirmatione nostrae sen- tentiae S. Augustinus a Thomassino relatus differt. IX. in Conc. chart. ita loquitur: “ Iam de hac causa (Pelagianorum scilicet) duo Conci-
“ lia missa sunt ad sedem apostolicam, inde etiam rescripta venerunt.
“ Causa finita est, vtinam etiam finiretur error. “ Item “ Quid adhuc
“ quaeris examen, quod apud apostolicam sedem iam factum est?
“ quod denique iam factum in episcopali iudicio palestino: ergo hae-
“ resis non adhuc examinanda ab Episcopis, sed potestatibus coercenda
“ est christianis. “ Cur autem haec Concilia Romam fuere missa, nisi
vt a romano simul Pontifice et ab Ecclesia vniuersali summam illam autho-
ritatem nanciscerentur. Videatur laudatus Thomassinus, qui aliis quo-
que ex fundamentis sententiam nostram fortiter propugnat.

CAPVT V.

DE ROMANO PONTIFICE, EIVSQUE DE-
CRETIS QVARTO IVRIS CANONICI FONTE
ORIGINARIO.

§. LXVII.

Sancto Petro summam regendi potestatem a Fundatore Chri-
sto fuisse collatam, dissert. I. §. XXX. ratione ex sacris
litteris deriuata ostendimus. Hic post Christi ex hac terra
discessum notabili satis tempore nulli certo loco affixus Iu-
daeis vndequaque dispersis Regnum Dei praedicare, multos-
que ad Ecclesiam, Christi sanguine acquisitam, aduocare non
destitit. Tandem Ecclesiam antiochenam erigere coepit,
ibidemque, sed ad tempus modicum solummodo munus suum
pastorale exercuit; septennio enim transacto, charissimum
suum discipulum Euodium eidem Ecclesiae praefecit Episco-
pum, ipse vero expugnaturus Simonem Magum Ro-
mam petiit circa annum a Christi natiuitate XLII. et impe-
rii Claudii II. In hac vrbe longe celeberrima non stabilem
modo sedem fixit, sed Ecclesiam omnium reliquarum Ec-
clesiarum Matrem ac Caput ibi fundauit, cui ipsemet prae-
erat ad annum vsque Christi LXVII. Neronis vero Impe-
ratoris XIII., quo trans Tyberim in cacumine montis Iani-
culi crucifixus ad aliam Ecclesiam, nimirum triumphantem
in coelis transuolauit. Fleuryus Hist. eccles. lib. II. §. XIV.
et sequ.

Vt eo liberius auctoritatem romanae Ecclesiae impugnare valerent Lutherus et Caluinus, impudenter satis contra probatissimorum Historicorum fidem negarunt, sanctum Petrum Romae fuisse, ibidemque Episcopatum tenuisse. Lutherus in Symposiacis cap. de Antichristo in haec verba erumpit: “Omnes quidem Historiae fatentur, Petrum primum Romae Episcopum fuisse, sed merae sunt fabulae.” Caluinus lib. IV. Instit. cap. VI. paululum concedere videtur Historicorum relationibus, dum ita loquitur: “Propter scriptorum consensum non impugno, quod Romae mortuus sit Petrus, sed Episcopum fuisse praesertim longo tempore, persuaderi nequeo.” His ad lucem meridianam coecutire volentibus vel solum testimonium S. Hieronymi oculos aperire debuisset, qui in Catalogo Scriptorum ecclesiasticorum haec de S. Petro refert: “Simon Petrus post episcopatum antiochenis Ecclesiae et praedicationem dispersionis eorum, qui de circumcisione crediderunt, in Ponto, Galatia, Capadocia, Asia et Bythinia secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit usque ad ultimum Neronis, id est decimum quartum.” Natalis Alexander speciali dissertatione XIII. ad saeculum Christi I. inquit in veritatem huius sententiae, et plurimis argumentis commonstrat, sanctum Petrum et Romam venisse, ac romanam Ecclesiam ad mortem usque rexisse, ita ut hodie inter doctos nullum amplius hac de re supersit dubium.

§. LXVIII.

In hac Ecclesia, quam Petrus Romae fundauerat, alios semper atque alios numeramus successores, legitimosque haeredes potestatis illius, quae diuo Petro tamquam vniuersali Pastori a Christo data fuit dissert. I. §. XXX. Haec vero ipsa specialis potestatis praerogatiua causa erat, ut romanae Ecclesiae Episcopis singularis semper haberetur reuerentia, quod tum ex honorum titulis romanis Praefulibus tribui

tribui solitis, tum ex tot prouocationibus iam primitiuis Ecclesiae saeculis ad romanam sedem factis comprobatur.

Succeffionem in cathedra Petri debere esse perpetuam, ex intentione ipsius Fundatoris prouenire colligere: volebat Christus istum fidelium coetum sub regimine legitimorum Pastorum a se conuocatum non ad aliquod tantum tempus, sed ad consummationem usque saeculi perdurare differt. I. §. XXXIV. Necessarium proinde erat, ut in locum praedecefforum alii rursus substituerentur: maxime vero haec necessitatis ratio circa illum obtinet, qui diuina ordinatione totius Ecclesiae caput ac centrum constitutus fuit, in huius sane locum alii continuo succedant necesse est, ne secus contra formam a Christo praescriptam Ecclesia nostra corpus aliquod acephalum fieret. Successorum sancti Petri integrum Catalogum per omnia retro saecula exhibent scriptores Historiae ecclesiasticae passim, in eo tamen aliqui illorum difficultatem sentiunt non modicam, quemnam pro immediato S. Petri successore assignare debeant, an Linum, an Clementem? verum hanc controversiam iam dudum eruditissime dissoluit Natalis Alexander Histor. eccles. saecul. I. differt. XIV., nec non Sandinus in speciali disputatione historica ordine quarta de proximo successore D. Petri, qui ambo antiquissimorum Scriptorum testimoniis freti sequenti ordine quatuor primos Christi Vicarios recensent: primo loco ponunt S. *Petrum*, tum *Linum*, tertio *Cletum*, et quarto denique *Clementem*. Tituli, quibus successores S. Petri honorare solebant primi Christiani, erant quam plurimi, quos recenset Thomassinus de veteri et noua Ecclesiae disciplina lib. I. part. I. cap. IX. et quamuis multi illorum teste Binghamo de Orig. eccles. lib. II. cap. II. communes fuerint aliis quoque Episcopis, successu temporis tamen soli romano Antistiti tribui coeperunt, ita quidem, ut saeculo Ecclesiae VI. *Papae* nomen sine addito romanum Pontificem designarit, quum antea semper scriberetur: *Episcopus Romae*, *Papa Romae*. Thomassinus cit. loco §. X. saeculo V. in Concilio chalcedonensi Clerici alexandrini Leonem I. *Titulo Patriarchae oecumenici* honorarunt, et nullus Patrum in Concilio praesentium contradicere audiebatur, immo dum postmodum Ioannes Patriarcha constantinopolitanus eundem titulum sibi arrogare tentabat, illico contradictores expertus est

romanos Pontifices. Quod iam tribus primis Ecclesiae saeculis provocatum fuerit ad romanos Antistites, dubitare nos vix permittunt controuersiae eo tempore agitatae, nempe de celebrando Paschate, nec non de rebaptizandis illis, qui Baptismum ab haeretico ministro receperunt: in his decidendis praecipua semper erat romanorum Praesulum auctoritas, qui in Conciliis Romae celebratis vna cum Episcopis occidentalibus vniuersam litem feliciter diremerunt. Videatur dissert. I. §. XLII.

§. LXIX.

Quum romanus Pontifex D. Petri successor sit, non nudo tantum titulo, sed singulari quoque potestatis praerogatiua gloriatur. Quanta autem sit haec potestas, et quem in finem concessa, intelligimus ex ipsius descriptione, quam sequentem damus: Pontifex romanus est supremum in Hierarchia ecclesiastica caput ad regendam Ecclesiam vniuersalem iuxta formam ab ipso Christo praescriptam diuinitus constitutum.

Ex hac descriptione liquet, quod romano Pontifici omnis illa potestas necessario adscribenda sit, sine qua munus regendi in S. Petro sibi delatum obire nequit: quoniam vero primum etiam in Hierarchia ecclesiastica obtinet locum, cuius curae non vna alteraue Ecclesia sed vniuersalis commissa est, longe amplior ipsius potestas sit, oportet, ac ceterorum Episcoporum, quos particulares tantum Ecclesias regere Spiritus sanctus posuit. Inde venit, quod Catholici ad vnum omnes romano Pontifici primatum aliquem Iure diuino competentem adscribere soleant. Primatus autem nomine intelligunt complexum certorum Iurium, quae vni soli prae ceteris propria et quasi agnata sunt.

§. LXX.

§. LXX.

Primatus in genere triplex esse potest *Honoris*, *Authoritatis*, et *Iurisdictionis*: quilibet ex his certa Iura complectitur illi soli propria, qui hunc Primatum gerit.

Primatus *Honoris* infimam classem constituit, et nil aliud inuoluit, quam nudam praeeminentiam aut praecedentiam quoad actus honorificos: ille itaque, qui honore tantum primus habetur, primus incedit, sedet, nominatur etc. praeterea vero nihil singulare amplius sibi adscribere poterit. Primatu honoris longe foecundior est Primatus *Authoritatis*, qui praeter prioritatem nominationis, sessionis etc. insuper veram potestatem directiuam negotiorum in publicis conuentibus tractandorum includit. Iura ergo specialia et huic Primatui necessario annexa sunt sequentia: indictio diei et horae, si negotium aliquod collegialiter discutiendum sit: praesidium in illo ipso collegio, relatio totius negotii cum voto informatiuo nec non collectio votorum, quae a reliquis in conuentu praesentibus data sunt, iuxta quorum demum pluralitatem a Praeside concipienda est sententia, concepta vero ab eodem promulgari, promulgata nomine totius collegii executioni quoque mandari debet. Primatu tum honoris tum authoritatis longe excellentior est Primatus *Iurisdictionis*, qui non nudam tantum potestatem directiuam, sed vere praeceptiuam ac legislatariam importat. Consistit itaque hic Primatus in perfecta subordinatione obedientium erga vnum imperantem, cui incumbit ius circa casus dubios dicere, leges, quas pro obtinendo fine necessarias agnoscit, concedere, conditas, vt seruentur, toti communitati proponere, et si refractarius forte inueniatur, eundem mediis, proportionatis tamen, coercere, et vt paucis complectar omnia: qui iurisdictione primus est, illa omnia potest, quae ad bonum totius communitatis procurandum necessaria habet.

§. LXXI.

§. LXXI.

Romano Pontifici aliquem Primatum ex Iure diuino competere, Catholici omnes admittunt, neque dissentit Febronius, qui in praefatione de statu Ecclesiae et legitima potestate romani Pontificis, Clementem XIII. summum Pontificem et primum in terris Christi Vicarium ita alloquitur: “ Plenus
 “ sincera veneratione erga eum, quem diuina prouidentia locauit in apostolico throno, quemque submisso colo ut successorem Principis Apostolorum, qui Primatum in vniuersa Ecclesia diuinitus institutum legitime tenet: de huius Primatus iure tractare praesumens eiusdem veros terminos delineare aggredior etc. “ Difficultas itaque maxime in eo est, an omnes recensitae tres species Primatus romanis Praefulibus competant, num vero vna alteraue tantum illis adscribenda sit?

§. LXXVII.

Primatum honoris S. Petro, et in huius persona romanis Pontificibus tamquam legitimis D. Perri successoribus fuisse concessum, adeo aperta sacrarum litterarum testimonia probant, ut coecus sit, qui non primo mox intuitu de veritate huius Concessionis conuincatur.

Si sacer textus nomina Apostolorum recenset, primo semper loco Petrus addito etiam vocabulo PRIMVS ponitur: S. Matthaeus cap. X. sequenti ordine Apostolos enumerat: *Nomina Apostolorum haec sunt, primus Simon, qui dicitur Petrus.* In quem locum sequentem animaduert-

maduersionem prodit Caietanus: "Solus Petrus ordine dignitatis insignitur, et describitur primus ad insinuandum, valde spectare ad christianam notitiam scire Primatum Petri, nulliusque momenti esse, nosse ordinem Apostolorum inter se; ac si aperte dixisset: scitote Petrum primum, quidquid sit de aliis; propter quod nullum scripsit secundum aut tertium." Beza eo usque progressus est, ut affirmare non dubitauerit, vocabulum istud *Primus* non ab ipso Evangelista, sed ab alio quocumque demum impostore textui euangelico fuisse additum; eoquod in contextu nullus amplius secundus aut tertius inscribatur: sed ex proprii oris confessione satis refutari potest Beza; admittit enim, quod omnia exemplaria constanter retineant hanc lectionem: Quodsi omnia exemplaria ita legant, quomodo moraliter possibile fuit, ut omnia simul et semel ita clanculo corrumperentur, ut nullus ad Bezam usque hanc fraudem olfecerit. Aliud pro stabiliendo Primatu honoris argumentum desumitur ex vocatione Petri, quam S. Ioannes cap. I. v. 41. ita refert: *Dicit Andreas Simoni: Inuenimus Messiam; et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus dixit: Tu es Simon. Tu vocaberis Zephas, quod interpretatur Petrus.* Hoc in textu notatu digna est illa nominis mutatio, quam Christus illico fecit, quam primum Petrum ad se adductum intuitus est. Honor sane, qui nulli alteri Apostolorum obtigisse in sacris litteris conspicitur. Plura adhuc solent passim adducere scripturarum testimonia, quibus tamen recensendis eo facilius supersedere possumus, quo certius aliunde est, hunc honoris Primatum a nemine Catholicorum romanis Pontificibus abnegari.

§. LXXIII.

Scripturarum elogia, quae de sancto Petro loquuntur, non nudam solum nominis praeeminentiam insinuant, sed tales insuper eidem attribuunt praerogatiuas, ex quibus iure merito Primatum authoritatis eidem fuisse collatum inferimus. Si facta insuper D. Petri post Christi in coelos ascensum in
sub-

subsidium vocemus, ea quoque non obscure nobis Petrum inter Apostolos et nomine et autoritate primum fuisse, fidem faciunt.

Loca in sacris litteris vbique deprehendimus, quae authoritatem D. Petri commendant et extollunt. Matth. cap. XVI. fundamentum totius Ecclesiae constituitur, clauēs Regni coelorum accipit, ligandi soluedique potestate insignitur. Ioannis cap. XXI. Pastor vniuersalis constituitur, ac in suam recipit curam oues omnes, quaecumque de ouili Christi sunt. Lucae cap. XXII. fratres suos confirmare iubetur. Haec tam singularia dona ad nudam praeeminentiam nominis tam parum profecto reuocari queunt, quam parum alicui in mentem venire potest, Pastorem ouibus suis honore tantum, non vero etiam autoritate praeesse. Facta S. Petri bina nobis proponunt Acta Apostolorum, ex quibus Primatus autoritatis eiusdemque exercitium clare elucet. Actorum cap. I. surgens Petrus in medio fratrum longo sermone exposuit toti multitudini ibidem collectae, quam necessarium sit vnum aliquem eligere in locum proditoris Iudae, totumque simul electionis negotium disposuit. Pariter Actorum cap. XV. in Concilio ierosolymitano Petrus tamquam Praeses Synodi controuersiam de legalium obseruantia proponit, ac in fine, auditis aliorum suffragiis, communi totius Concilii nomine decretum condit: *Visum est Spiritui sancto et nobis etc.* “ Merito autem Petrus primus omnium autoritatem usurpat in negotio, vt qui omnes habeat in manu. Ad hunc enim dixit Christus: “ Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. “ inquit S. Chrysostomus a Febronio ipso cap. II. §. I. num. IV. relatus.

§. LXXIV.

Petrum fuisse primum in Hierarchia ecclesiastica caput ad regendam vniuersalem Ecclesiam diuinitus institutum, et loca scripturarum §. praed. clamant, et nos quoque in descriptione romani Pontificis asseruimus. Verum hoc ipsum

sum est, quod supremo huic capiti non modo Primatum authoritatis, sed et Iurisdictionis tamquam proprium vendicat.

Rector in sensu proprio ille dici nequit, qui communitati, cuius curam in se suscepit, ita tantum praeest, ut nihil independentem ab assensu aliorum statuere valeat, sed totus quantus in exercitio iurisdictionis vel a tota communitate vel a primoribus saltem communitatis dependet. Simile regimen supremo huic capiti omnes illi adscribere videntur, qui tradunt, Petrum in collegio Apostolorum talem esse, qualis in senatu Praeses est. Hic sententias Senatorum rogat solummodo, non cogit, et vno suo arbitrio nihil decedit: reliquorum actibus intendit, et arguit etiam, sed non destituit: Caput ipsorum est, ac maior, non tamen in stricta significatione superior etc. Verum an ob has praerogativas quispiam proprie Rector dici mereatur, non abs re subistimus? regere et pascere certe longe quid amplius tum ex nativa sua significandi vi, tum ex sensu et interpretatione sacrarum litterarum importare, omnis aequus rerum arbiter fatebitur.

§. LXXV.

Quod veram regendi potestatem et in hac ipsa potestate Primatum Iurisdictionis Christus Petro contulerit, ex triplici sacrarum litterarum testimonio probamus. Primum legimus apud S. Matthaeum cap. XVI. v. 15. ubi Christus discipulos suos interrogavit: *Vos autem, quem me esse dicitis? respondens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus Filius Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Io-na, quia caro et sanguis non reuelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claves Regni coelorum.*

rum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum et in coelis: et quodcumque solueris super terram, erit solutum et in coelis. Singulae, quae in hoc textu occurrunt, circumstantiae si bene ponderentur, elucet, promissionem hanc D. Petro factam fuisse prorsus singularem, ideoque etiam potestas, quam hoc in loco Christus promisit, non communis cum reliquis Apostolis, sed prorsus singularis sit, oportet.

Primo valde notabile est, quod Christus praecise Petrum, non vero alium ex Apostolis eo tempore praesentibus allocutus sit, non Andre-
am vocatione seniore, non Ioannem sibi praedilectum, et cognatio-
ne propinquum. *Secundo*, Petro in singulari potestatem ligandi et sol-
uendi promisit, quum ceteris Apostolis in genere tantum dixit: *Amen*
dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata et in
coelo, et quaecumque solueritis super terram, erunt soluta et in coelo.
Matth. cap. XVIII. v. 18. vbi Apostolis haec praerogatiua collata est,
nullas praeuias dispositiones ab illis Christus requisivit, Petro vero non
antea dictum fuit: *Tu es Petrus* etc. *Tibi dabo* etc. quam deposuisset
insignem illam Christi diuinitatis confessionem, quam nulla ratione ca-
ro et sanguis, sed solus Pater coelestis reuelare potuit. Hanc diui-
nitatis confessionem simul ac praemium huic confessioni correspon-
dens multa cum energia extollit S. Hieronymus in cap. XVI. S.
Matthaei ita scribens: “Mercedem recepit vera confessio. Beatus es.
“Quare? quia non reuelauit tibi caro et sanguis, sed reuelauit Pa-
“ter, quod caro et sanguis reuelare non potuit: quid est, quod ait:
“Et ego dico tibi, quia tu mihi dixisti: Tu es Christus Filius Dei
“viui, et ego dico tibi non sermone casso, sed quia meum dixisse
„fecisse est: Quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Eccle-
“siam meam etc.” *Tertio* confirmatur hoc ipso in loco nomen nouum
Simoni, quod, dum Ioan. cap. I. ad discipulatum vocabatur, a Christo
impositum fuit. Solet autem Deus nouum imponendo nomen, non
nudum et grammaticalem tantum verborum sonum intendere, sed mag-
num

num semper per nomen nouiter impositum exprimit mysterium. Res in exemplis ex Scriptura petitis clarescit. Genesis cap. XVII. v. 5. dixit Dominus ad Abram: *Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia Patrem multarum gentium constitui te.* Lucae cap. I. v. 13. ait Angelus ad Zachariam, *Vxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Ioannem, quod interpretatur Gratosus, teste Isidoro lib. VII. etymol. cap. VIII. Ioannes, inquit, interpretatur Domini gratia, eoquod sit limes Prophetiae, ac praenunciator gratiae, siue initium Baptismatis, per quod gratia ministratur.* Ipsius quoque Christi nomen mysteriis plenum ab Angelo Gabriele Mariae praenunciatum legitur Lucae cap. I. v. 31. *Ecce concipies et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum, id est, Saluatorem, quem recenter natum Angelus pastoribus indicauit Lucae cap. II. v. 11. inquit: Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate David.* Simile pariter mysterium S. Ambrosius sermon. XLVII. de fide Petri in nouo isto nomine Simoni imposito deprehendit, illudque sequentibus nobis manifestat: "Petrus petra dicitur, eoquod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tamquam immobile saxum totius operis christiani compagem, molemque continet." Quarto, vt supremam indicaret regendi potestatem Petro conferendam, Christus vsus est Symbolo clauium, quae non in communi solum acceptione, sed in sacris quoque litteris omnimodam iurisdictionem denotant: Isaiae cap. XXII. Sobnae templi ierosolymitani Praeposito omni potestate exuto Eliacim filius Helciae cum plenitudine potestatis substituitur. Hanc vero amplam adeo potestatem sacer textus non aliter quam sub clauium schemate eidem collatam fuisse refert, ita enim legitur v. 20. *Vocabo seruum meum Eliacim filium Helciae, et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu eius: et erit quasi Pater habitantibus Ierusalem, et domui Iuda. Et dabo clauem domus David super humerum eius: aperiet, et non erit, qui claudat: et claudet, et non erit, qui aperiat.* Hanc clauim domus David (quae iuxta Tyrium et interpretes ab eo citatos supremam iurisdictionem in Ecclesia nouiter erigenda praefigurabat) Christus ipse habuit, prout testatur Ioannes in Apocalypsi cap. III.

v. 7. *Haec dicit sanctus et verus, qui habet clauim David: qui aperit, et nemo claudit: claudit, et nemo aperit.* Quamdiu enim in terris degebat Christus, ipse erat Ecclesiae suae caput visibile, et Rector: post suum vero in coelos ascensum clauis reliquit Petro. Neque dicas: Petro hic clauis Regni coelorum, non domus, id est, praesentis Ecclesiae promissas fuisse. Scrupulum hunc eximit S. Gregorius Magnus Homil in cap. XXV. S. Matthaei dicens: “ Sciendum nobis est, quod “ saepe in sacro eloquio Regnum coelorum praesentis temporis Ecclesia “ dicitur. “ Quod et variis exemplis in eadem Homilia confirmat. Has omnes circumstantias qui animo non praeoccupato penitus inspexerit, magnum sane pondus ex iisdem fundamentis sententiae nostrae accedere haud difficulter fatebitur.

§. LXXVI.

Quamuis hoc testimonium vndequaue adeo clarum videatur, vt primo quasi intuitu cuiusuis oculos perstringere debeat; sunt nihilominus bene multi, qui illud in diuersos sensus pertrahere adlaborant. Alii nomine *petrae* non *Petrum* intelligunt, sed *fidem* Petri eiusque confessionem firmam illam petram esse contendunt, super quam aedificata est Ecclesia nostra. Rursus alii *petrae* nomine *Christum* ipsum intelligi debere existimant; hic enim fundamentum totius aedificii ecclesiastici est, semperque erit; quoniam *Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* I. ad Corinth. cap. III. v. 11. Demum tertia classis huius textus interpretum illos complectitur, qui *Petrum* Christi diuinitatem nomine omnium discipulorum Confessum esse affirmant; sicut autem haec confessio communis fuit omnibus, ita et praemium a Christo promissum

sum commune sit necesse est. Quod si praemium commune dicamus, necessaria sequela oritur, clauces non soli Petro, sed toti Ecclesiae, quam discipuli in vnum collecti repraesentabant, promissas fuisse: ergo summam illam Iurisdictionem clauibus designatam non Petrus, sed vniuersalis accepit Ecclesia.

§. LXXVII.

Verum salua horum virorum autoritate licebit nihilominus et nobis sententiae semel conceptae inhaerere. Fatemur equidem, omnes istas praelaudatas opiniones multorum Patrum autoritate fulciri, attamen nec nostra eadem ita destituitur, vt nulla ratione defendi queat. Studendum itaque magis, vt textus aut inuicem conciliemus, aut iuxta circumstantiarum varietatem pro possibili explicemus.

In exponendis sacris scripturis illam regulam constanter prae oculis habemus, quod verba tamdiu in sensu proprio ac litterali sint accipienda, quamdiu nulla exinde repugnantia aut inconueniens sequitur. Merito itaque ad huius regulae ductum in allegato textu petrae nomine Petrum intelligimus; torta nimis eiusdem foret expositio, si hunc haberet sensum: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc confessionem tuam aedificabo Ecclesiam meam.* Ss. Patres dum fidem Petri firmam illam petram depraedicant, causam tantum meritoriam nobis inculcant, ob quam Petrus Ecclesiae fundamentum fieri meruit, non vero promissionem in ipsa Petri persona impletam fuisse negant. S. Hieronymus epist. LXI. ad Pamachium ait: “ Super aquas Petri corpus non ambulasse, sed fidem. “ Ergone Petrus iuxta sanctum Hieronymum corporaliter in aquam non descendit? Contraria sane, si sanctus Pater hoc intendisset, eidem foret scriptura, quae hoc factum Matth. cap. XIV. v. 29. ita narrat: *Et descendens Petrus de nauicula, ambula-*
bat

bat super aquam, ut veniret ad Iesum, utique non fide, qua ei semper adhaerebat, sed corpore. Originem huius expositionis inquit Natalis Alexander Hist. eccles. saecul. I. dissert. IV., eamque eo tempore ortam esse contendit, quo Ariani palam Christi diuinitatem impugnare sunt aggressi, tum inquit, sancti Patres confessionem S. Petri summis laudibus extollere, ac Ecclesiae nostrae fundamentum nuncupare coeperunt, metonymice nimirum translato nomine effectus ad causam. Nostram autem expositionem longe anteriorem ex Tertulliano, Origene, et sancto Cypriano probat idem eruditissimus author. Altera interpretaatio citati textus, quae Christum Ecclesiae fundamentum et petram facit, nobis minime obest: fatemur enim ipsi, Christum esse fundamentum primum et lapidem angularem Ecclesiae nostrae, hoc tamen nequaquam prohibet, quo minus Petrum tamquam fundamentum secundarium veneremur. In hoc sensu eundem scripturae locum et de Christo, et de Petro se exposuisse testatur S. Augustinus lib. I. retract. cap. XXI. Tantus praeterea est Christi in suos discipulos amor, ut ea, quae ipsi soli propria videbantur, illis quoque pro cuiuslibet capacitate communicare non dubitauerit. Ut enim ait S. Basilus Homil. XXVIII. de poenitent. "Christus vere est immobilis petra; Petrus vero propter petram. Dignitates namque suas largitur Iesus aliis: largitur autem eas, nec iis spoliatur. Lux est, Vos estis lux mundi, inquit, Sacerdos est, et facit Sacerdotes. Quis est, et dicit: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Petra est, et petram facit. Quae sua sunt, largitur seruis suis." Quid mirum ergo, si hic petrae nomine Petrum a Christo fuisse designatum contendamus? Illis, qui Petrum nomine Ecclesiae, cuius typum tum gesserat, claves accepisse asseuerant, reponimus, quod eorum expositio sit allegorica, quae sensum litteralem non destruit, sed praesupponit. Allegorice etiam Christum gessisse figuram Ecclesiae, quando baptizatus fuit, testis nobis est S. Augustinus lib. XV. de Ss. Trinitate cap. XXVI. An autem ex hoc quispiam inferet, Christum non vere ac in propria persona fuisse baptizatum? Petrus ita Ecclesiam repraesentabat, dum a Christo claves recepit, sicut Princeps integram communitatem exhibet, quando gladium accipit. Attamen non obstante hac figura Principi vere gladius datur, ergo et Petrus, licet typum Ecclesiae

siae gerat, clauēs nihilominus tamquam supremus Rector vere accipit.
Ecclesiae quidem figuram portat, Apostolatus tamen Principatum tenet
 dixit S. Augustinus sermon. XIII. de verbis Domini. Huic expositioni
 mirum in modum se opponit S. Franciscus Salesius discurs. XXXII.
 de Ecclesia: cuius verba utpote notatu dignissima hic adduco. “Om-
 “nem mouent lapidem, inquit, ut quantum possunt, inquinent fontem
 “Euangelii, ne Petrus ibi reperiatur clauēs suas. Nihil intentatum re-
 “linquunt, ut nos auertant ab obedientia, quae debetur Christi Vica-
 “rio. Quid autem fecerunt? dixerunt: S. Petro promissionem a Domi-
 “no factam nomine totius Ecclesiae, sic ut nullum peculiare priuilegium
 “concessum fuerit ipsius personae. Si igitur hoc interpretandi modo non
 “peruertitur scriptura, numquam ab aliquo in alienum sensum detor-
 “quebitur. Nonne enim Petro locutus est Dominus, et quomodo cla-
 “rius mentem suam exprimere potuit, quam his verbis: Ego dico tibi:
 “Dabo tibi? quum enim antea locutus fuisset de Ecclesia, dum ait:
 “Portae inferi non praenalebunt aduersus eam: quidnam obstat, quo-
 “minus adiunxisset, et dabo illi clauēs Regni, si illas immediate dare
 “voluisset Ecclesiae? at vero non dixit, dabo illi, sed dabo tibi.
 “Quod si liceat sic clara loca explicare, nihil omnino in Scriptura re-
 “peritur, quod in omnem sensum detorqueri non Possit.

§. LXXVIII.

Potestatem regendi clauibus designatam, quam ante passio-
 nem Christus Petro promiserat, post gloriosam resurrec-
 tionem actu fuisse collatam, S. Ioannes hisce verbis enarrat:
Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioan-
nis! diligis me plus his? dicit ei: Etiam Domine! tu scis, quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Si-
mon Ioannis! diligis me? ait illi: Etiam Domine! tu scis,
quia amo te. Dicit ei; Pasce agnos meos. Dicit ei tertio:
Simon Ioannis! amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit
ei

ei tertio, amas me? et dixit ei: Domine! tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas.

Huius textus singulas itidem partes probe attendamus, necesse est, et cuius perspicuum erit, Petro numeris omnibus absolutam regendi potestatem hic fuisse attributam. *Primo*, Christus amorem a Petro desiderat, non communem, sed prorsus singularem: *Simon Ioannis diligis me plus his?* nec abs re amorem adeo eminentem ab illo exegit, quem Pastorem vniuersalem constituere intendit: “Sit amoris officium, clamat S. Augustinus tract. CXXIII. in Ioannem, “pascere gregem dominicum, si fuit timoris indicium negare pastorem.” *Secundo*, regendi potestatem Petro conferendam Christus exprimere voluit per vocabulum *pascere*, quod in scripturis diuinis supremam iurisdictionem denotat. Ita Dauid II. Regum cap. V. v. 2. Pastor tantum in Israel diuinitus constituitur. *Dixit autem Dominus ad te, Tu pasce populum meum Israel, et eris dux super Israel.* Cyrus etiam Pastor solummodo dicitur Isaiae cap. XLIV. v. 28. *Qui dico Cyro; Pastor meus est*, et nihilominus ambo hi veri Reges erant omnimoda regendi potestate praediti, itaque et Petrus dum pascere iubetur, totius Ecclesiae Rector omni necessaria iurisdictione instructus a Christo designatur. *Tertio*, vt Petrus intelligeret, omnes sine exceptione curae suae pastoralis debere esse subiectos, generalibus terminis mandatum Christi accepit: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Quaecumque ergo oves ad ouile Christi pertinent, omnes illas Petrus suscepit regendas sine vlllo discrimine, an sint agni lacte adhuc pascendi, an vero oves perfectiores, quarum nomine inferiores Pastores veniunt. Omnem distinctionem excludunt verba Eucherii lugdunensis, qui sermone in vigilia S. Petri habito praelaudata Christi verba ita interpretatur: “Oves commisit ei, quia non solum Pastorem, sed pastorum Pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves, pascit filios, pascit et matres: regit et subditos, et Praelatos. Omnium igitur Pastor est, quia praeter agnos et oves in Ecclesia nihil est.” Verum grauiter tam largae huius textus expositioni obstare autumant aduersae sententiae Patroni illa S. Scripturae loca, in quibus et ceteri Apostoli et in his omnes Episcopi Ecclesiarum rectores

tores a Spiritu sancto positi referuntur. Attamen conciliandi modum longe aptissimum nobis suggerit D. Bernardus lib. II. de confid. cap. VIII. “ inquit: “ Sunt quidem et alii coeli ianitores, et gregum pastores, “ sed tu tanto gloriosius, quanto differentius prae ceteris nomen hae- “ reditasti: habent illi assignatos sibi greges, singuli singulos, tibi “ vniuersi crediti, vni vnus. Nec modo ouium, sed et pastorum tu “ vnus omnium Pastor. Cui enim non dico Episcoporum, sed et Apo- “ stolorum, sic absolute et indiscrete totae commissae sunt oues? *Si amas* “ *me Petre, pascue oues meas.* Quas? illius vel illius ciuitatis aut regni? “ oues meas inquit. Cui non planum, non assignasse aliquas, sed assign- “ nasse omnes? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil.” Sunt itaque, non abnegamus, et isti veri pastores, pascunt actu, sed non nisi por- tionem aliquam gregis dominici: Petrus autem solus Pastor omnium con- stitutus est.

§. LXXIX.

Tertius locus, quem ex verbo Dei pro firmando iurisdictionis Primatu proferimus, habetur Lucae cap. XXII. vbi Chri- stus pro Petro rogasse, tantamque fidei constantiam eidem impetrasse legitur, vt ipse instar petrae immobilis ceteros in fide fortassis aliquando nutantes confirmare iubeatur. Verba sacri eloquii haec sunt v. 31. *Simon! Simon ecce! Satanas expe- tiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: et tu aliquando conuersus confir- ma fratres tuos.*

Magnum certe mysterium in se continet haec ratio Christi: omnes ex- petiuit Satanas, vt cribraret, et pro solo Petro rogat diuinus Magi- ster. Si sanctum Augustinum huius textus interpretem audire lubet, mysterium nobis pandit in quaestionibus super vetus et nouum testa- mentum quaeest. LXXV. vbi sic differit: “ Quia sicut in Salvatore erant

“ omnes causae magisterii, ita et post Saluatorem in Petro omnes con-
 “ tinentur; ipsum enim constituit caput eorum, vt Pastor esset domi-
 “ nici gregis. Quid ambigitur? pro Petro rogabat, et pro Iacobo et
 “ Ioanne non rogabat, vt ceteros taceam? manifestum est, in Petro
 “ omnes contineri. Rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dig-
 “ noscitur. Semper autem in Praeposito populus aut corripitur,
 “ aut laudatur. “ Iuxta mentem huius S. Patris Christus pro Petro
 tamquam capite rogauit, vt capite in fide firmato, membra illius
 firmitate sustentarentur: iam vero, si Petrus caput est, si omnes sub
 hoc capite ita continentur, veluti populum in Praeposito contineri,
 corripì, aut laudari ex testimonio S. Augustini colligimus, nonne bene
 exinde inferimus, Petrum eadem iurisdictione membris suis praeesse,
 qua Praepositus populum, quem continet, regit? Verum repones, ex
 hoc Christi mandato nullum argumentum pro Primatu iurisdictionis in
 Apostolos et eorum successores Episcopos exercendae desumi potest;
 Christus in adducto textu solummodo praecepit Petro: *Et tu*
aliquando conuersus confirma fratres tuos, si autem fratres
 sunt, quos confirmandos suscepit, nulla prorsus Petrum inter et
 Apostolos superioritas est, Primatus iurisdictionis nullus, quem si vel
 a longe intendisset Christus, dixisset magis: *Et tu aliquando conuer-*
sus confirma subditos tuos. Argumentum hoc, quod quibusdam satis
 speciosum videtur, adeo stringens certe non est, vt nos a sententia,
 quam semel amplexi sumus, dimouere valeat. Fratris appella-
 tio non semper potestatis aequalitatem, sed charitatis solum arctissimum
 vinculum indigitat. Christus Rex et Legifer noster, cui data est omnis
 potestas in coelo et in terra Matth. cap. XXVIII. v. 10. Apostolos suos
 fratres appellat: *Ite, nuntiate Fratribus meis*. An ergo Apostoli
 Christo aequales erant? an Christo in hos fratres nulla potestas aut iuris-
 dictio competiit? Filii Iacob coram Ioseph fratre suo incuruati proci-
 derunt, nec respondere eidem poterant terrore perterriti Genesis cap.
 XLV. Fratres itaque confirmare iussus est Petrus, vt admoneretur,
 regimen suum debere esse suaue, charitatum, non vero dominatum redo-
 lens, quem Lucae cap. XXII. ab Ecclesia sua quam longissime proscrip-
 sit Christus.

§. LXXX.

Primatum iurisdictionis, quem tam authoritate Scripturarum, quam Patrum doctrinis hucusque romanis Pontificibus veluti legitimis D. Petri haeredibus stabilire conati sumus, ex ratione quoque eisdem competere debere probamus. Romanus Pontifex centrum unitatis est, quod etiam Aduersarii haud negant: ergo hoc ipso Primatum iurisdictionis habeat, necesse est; quia sine hoc unitatem in Ecclesia conseruare nequit.

Vt Pontifex centrum unitatis sit, illud primas inter curas habere debet, vt mediis proportionatis unitatem Ecclesiae conseruet: ideo enim “ Inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tolleretur occasio. “ Inquit S. Hieronymus L. I. contra Iovin: Haec media ad unitatem seruandam necessaria certe nec Primatus honoris, nec authoritatis subministrat. Nuda namque illa praecedentia, sterilisque potestas dirigendi negotia Ecclesiae illos quidem in suo continebit officio, qui aliunde morigeri sunt, et lubenti animo admonentis excipiunt vocem, verum qua ratione recalcitrantes, qui data opera obtemperare nolunt, ad obedientiam unitatemque reducere valeat huiusmodi Primas, plane non video, nisi Primatui authoritatis simul imperium ac iurisdictionem inesse dicamus. Nec Chymeram forte credas, tales refractarios vmquam existere, qui monentis aequae ac obsecrantis vocem spernere ausi fuerint. Erant profecto omnibus Ecclesiae saeculis inobedientes, contumaces et peruersi, quod ad nauseam vsque nos docet Historia tum haeresum, tum et S. Cyprianus, quia suo iam tempore conquestus est lib. I. epist. III, quod haereses non aliunde obortae sint, aut nata schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, et ad tempus iudex cogitatur. Opus itaque est, vt vnus ille Sacerdos summam iurisdictionem exerceat, et obtemperare recusantes ad obedientiam fortiter compellat, secus nec capite etiam constituto schismatis tolleretur occasio.

§. LXXXI.

Accepit itaque D. Petrus, et in hoc romanū Pontifices omnes summam potestatem regendi Ecclesiam per totum christianum orbem diffusam. Ast regimen istud non debet esse monarchicum, multo minus tyrannicum, sed iuxta formam a Christo praescriptam moderatum, ac charitate temperatum.

Quam formam in regimine Ecclesiae observandam Christus praescripserit, dissert. I. §. XXXII. iam ostendimus. Exulare sane et quam longissime quidem ab Ecclesia sua omnem dominatum voluit diuinus Fundator, quem in finem non vni tantum regenti potestatem detulit, sed plures salva tamen subordinatione in participium potestatis illius admisit. Constituit Apostolos non ministros modo, sed Ecclesiarum quoque Rectores, quorum locum apud nos tenent Episcopi teste S. Hieronymo epist. 54. Hi sunt filii, qui pro Patribus nobis nati sunt, ita enim exponit Psal. LIV. S. Augustinus: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii.* “ Quid est, inquit, pro Patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis filii nati sunt tibi constituti sunt Episcopi. - - - Non ergo te putas desertam (Ecclesiam alloquitur) quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es; de plebe tua tibi creuit paternitas. “ Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii Episcopi. “ Haec forma regiminis ex institutione Christi adeo temperata nullo modo Monarchiam sapit, quia non vni summa potestas ita collata est, ut ceteri omnes ab hoc vno, quidquid iurisdictionis habent, accipere et quasi emendicare debeant. Collapsa Monarchia romanī Pontificis, multo magis adhuc corruunt illa principia satis abscondita, quorum longum catalogum texit Febronius in praefatione libri sui singularis de statu Ecclesiae, ubi sermonem dirigit ad Doctores Theologiae et Iuris canonici. Sane Pontifices ipsi nunquam talem iurisdictionem incircumscriptam, qualis dicto loco a Febronio describitur, sibi a Christo concessam esse cogitare potuerunt; omnis enim potestas, quae a Deo est, ordinata est, et non ad destructionem data intelligitur.

§. LXXXII.

§. LXXXII.

Primatus summi Pontificis, quem hactenus delineauimus, non in nudo verborum sono, sed in quodam speciali effectu consistere debet; quoniam Primatus in genere complexus certorum Iurium est. Iura haec diversi sunt ordinis: alia sunt ex ipsa Christi institutione huic Primatui annexa, atque essentialia dicuntur. Alia vero successu primum temporis eidem aduenerunt, ideoque inter aduentitia recensentur. Regulam pro discernendis ab inuicem Iuribus istis damus sequentem: Omnia illa Iura ex essentia romanis Pontificibus debent esse propria, sine quibus vnitas in Ecclesia tamquam finis a fundatore primario intentus conseruari nequit, reliqua, quae ad hunc finem tantopere necessaria non sunt, secundariis et aduentitiis adscribimus.

Ad vnitatem in Ecclesia vniuersali conseruandam oppido necessaria sunt sequentia capita: *primum*, suprema ac generalis omnium Ecclesiarum cura ac sollicitudo non super fideles subditos tantum, sed super ipsos etiam fidelium Pastores; quia respectu horum omnium caput constituitur, ne quacumque demum de causa inter eos schismatis oriatur occasio. *Secundum*, exacta sacrorum Canonum custodia, aut facultas etiam pro rei exigentia in iisdem dispensandi: leges enim Ecclesia non condit, nisi ad salutem fidelium, igitur si ratio dispensationem vrgeat, id munus prae ceteris romano Pontifici proprium erit. *Tertium*, iudicium in rebus fidei et morum, quod tamen aliqui interemisticum tantum, non vero vltimatum esse contendunt; eoquod romanum Pontificem tum primum infallibilem agnoscant, quando vniuersalis Ecclesiae consensus accessit. *Quartum*, potestas ferendi leges Ecclesiam vniuersalem obligantes. *Quintum*, si haeresis aut schisma in Ecclesia oriatur, latiusque iam serpere incipiat, romano Antistiti proprium est, Concilium
gene.

generale conuocare, eidem per se, aut in suis Legatis praesidere, illud, approbare, veluti praecedente capite dictum fuit. Reliqua Iura, quae non omnibus retro saeculis romani Pontifices exercuere, aduentitia sunt, e. g. confirmatio, consecratio, translatio, resignatio, depositio Episcoporum et similia, quae olim in Conciliis prouincialibus expediebantur, ex quo satis euidenter constat, eadem Primatui iurisdictionis non ex diuina ordinatione inhaerere, quia toto illo tempore, quo aberant, nihilominus vnitas Ecclesiae conseruari et potuit, et actu conseruata est.

§. LXXXIII.

Quum romanus Pontifex caput sit totius Ecclesiae, quod membra in suo debeat continere officio, quum insuper eidem iudicium competat in rebus fidei et morum, quorum decisio ob periculum in mora positum nullam omnino dilationem patitur, aliter dicere non audeo, quam quod decreta his in circumstantiis edita infallibilis omnino sint authoritatis, non secus, ac si in Conuentu Ecclesiae vniuersalis fuissent condita.

Haec assertio nostra intelligenda non est de Pontifice, quatenus priuati Doctoris personam sustinet, sed quatenus est caput supremum in Hierarchia ecclesiastica ad regendam, informandamque Ecclesiam constitutum; in hoc sensu, sitamquam caput praenitens adhibita morali diligentia doctrinam fidem aut mores concernentem toti Ecclesiae proponat credendam, ac tenendam inuiolabiliter, authoritatis quoque infallibilis sit, oportet. Rationes pro firmanda hac sententia desumimus ex illis ipsis textibus, ex quibus eiusdem Primatum iurisdictionis probauimus, et tale conficiemus exinde argumentum: Petrus a Christo factus est petra adeo firma, vt portae inferi numquam sint praualiturae contra Ecclesiam super hanc petram aedificatam, Petrus a Christo designatus est confirmator fratrum suorum, Pastor ouium vniuersalis, ergo hac ipsa infallibilitatis praerogatiua insigniri debuit, ne secus in omnibus istis mune-

muneribus necessario defectum patiatur: quomodo enim firma stabit Ecclesia supra fluctuantem petram aedificata, quomodo confirmabit fratres suos ille, qui ipsemet confirmatione quam maxime indiget? qualem dicamus Pastorem, qui pro pane lapidem, pro pisce scorpionem ouibus curae suae concredit propinat? Hoc infallibilitatis donum D. Petro, et per eum summis Pontificibus concessum fuisse, non equidem ex toto negant Doctores galli, hanc tamen clausulam addunt, ut non antea decretum summi Pontificis ad istum authoritatis apicem ascendat, nisi postquam vniuersalis Ecclesiae consensu comprobatum fuerit. Gabriel Antoine tract. de fide diuina cap. V. ar. V. num. 4. asserit, quod decretum pontificium in materia fidei et morum prorsus sit infallibile, ac irreformabile accedente expresso vel tacito consensu vniuersitatis moralis Episcoporum, quum perinde sit, siue expressus siue tacitus et interpretatiuus Episcoporum consensus habeatur: vbi enim publica est Pontificis constitutio, et ad omnium notitiam peruenit, qui non contradicunt, procul dubio consentire praesumuntur. Loquitur celeberrimus hic author de consensu Ecclesiae non in Concilio, sed extra illud ab Episcopis singulis vel expresse, vel saltem non contradicendo et tacite manifestato, id enim clare indicant verba ultimo loco posita: vbi est publica Pontificis constitutio etc. Verum ne huic sententiae subscribamus, duplex nos ratio mouet. Prima est, quod nullibi in scripturis diuinis legatur, hanc infallibilitatis praerogatiuam Episcopis in singulari fuisse indultam; Christi verba apud S. Matthaeum cap. XVIII. stabiliendae huic opinioni minus fauent, loquitur enim disertis verbis ibidem de Pastorum congregatione: *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Neque vni singulari dictum fuit, ecce ego tecum sum, sed omnibus Apostolis in vnum collectis Christus promisit praesentiam suam, Matth. cap. ultimo: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.* Iam vero donum infallibilitatis, quod quiuis in particulari ipse non habet, quomodo decretis pontificiis communicabit. Longe aliter discurrendum de Petro, pro quo Christus singulariter rogauit, ne deficeret fides eius: *Ego rogaui pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Et ne quis crederet orationem soli Petro profuisse quoad personam priuatam, protinus additur, *Et tu aliquando confirma fratres tuos.* Hac oratione Petrus suffultus ipse in fide non defi-

deficit, et aliorum simul vt defectum praecaueat, in mandatis accepit. Altera difficultas est, quod hac in sententia Ecclesiae haud satis prouisum videatur: opus certe foret, vt antequam de consensu tacito Ecclesiae constare valeat, decretum pontificium omnibus Pastoribus intimetur: accepta illius notitia, notabili satis tempore indigent ad inquirendum, an scripturarum sacrarum et traditionum monumentis conforme sit nec ne? vix enim Episcoporum consensum aut disensum coeco impetu datum pro sufficienti agnoscent vel ipsi Aduersarii; nouo iterum interuallo opus est, usque dum facta inquisitione Ecclesia certior fiat, nullum aut actu huic decreto contradixisse, aut amplius contradicturum. Interea vero haereses impune grassabuntur, earum authores virus suam latius, latiusque euoment, et fideles quoque exspectatione suspensi erunt, quis demum in fine sanam doceat doctrinam? An credibile quis censeat, Christum sponsam suam tam periculosis euentibus voluisse exposiam? si opponas: omnibus his difficultatibus satis prouisum esse ex eo, quod vnuerſi huic decreto pontificio morem gerere debeant, nec cuiquam fas sit, contrarium defendere aut docere. Verum ex hoc difficultas augetur magis quam tollitur. Vel enim decretum pontificium reformari potest, vel non? si secundum, ergo ex se iam est infallibilis authoritatis. Si primum, actu quoque contingere potest, vt reformetur, si vero hoc contingat, vniuersalis Ecclesia notabili satis tempore erroneam doctrinam professā est, ad quam tenendam a legitimo etiam Pastore inducta fuit; toto illo interuallo romani Pontificis iudicio sese submittere debuit. Si contendas, similem fortasse casum numquam euenisse, ideoque nec pro futuro timendum. Respondeo, licet hactenus nondum contigerit, pro futuro tamen minime securi sumus, quamdiu decreta pontificia ante consensum Ecclesiae manent reformabilia, nisi admittere velis, quod Ecclesia numquam sit contradictura propositae veritati, quae vtique inuariabilis est: sed hoc ipsum erit, quod nos dicimus. Huic sententiae de infallibilitate Pontificis dependenter ab Ecclesiae consensu Clerus gallicanus anno MDCLXXXII. quidem subscripsit, eandemque in conuentibus parisiensibus publico decreto confirmauit, ast decennio postmodum illi ipsi Episcopi, qui dictis comitiis intererant, litteras ad Innocentium XII. anno MDCXCII. dederunt, in quibus ingenue fassi sunt, se admodum

in-

incautos Regis potius, quam veritatis amore ductos huic sententiae calculum suum adiecisse. Verba huius epistolae sunt sequentia: “ Ad pedes beatitudinis vestrae prouoluti profitemur, et declaramus, nos
 “ vehementer quidem, et supra omne id, quod dici potest, ex corde dolere de rebus geistis in comitiis praedictis, quae sanctitati vestrae, et eiusdem praedecessoribus summopere displicuerunt, at proinde, quidquid in iisdem comitiis contra ecclesiasticam potestatem, et pontificiam auctoritatem decretum censi potuit, pro non decreto habemus, et habendum esse declaramus. Praeterea pro non deliberatum habemus illud, quod in praeiudicium Iurium Ecclesiarum deliberatum censi potuit. “ Ex his constat, nec Gallos vniuersim hanc sententiam tenere, ac pro veriori iudicare.

§. LXXXIV.

Postquam Christus Ecclesiae suae dedit Pastorem in tam sublimi iurisdictionis gradu constitutum, aliter fieri haud potuit, quam ut fideles in rebus dubiis et magis arduis ad illum tamquam ad oraculum, consilium, auxiliumque obtenturi, semper confugerint. Ipsi quoque Pontifices non ad instantiam solummodo partium, sed motu etiam proprio saluberriimas saepius ediderunt constitutiones, quas omnes tamquam fontem originarium Ius nostrum veneratur.

Constitutiones romanorum Pontificum duplicis classis recenset Doujat Praenot. canon. lib. II. cap. XXI. num. 5. Illarum aliae sunt *generales*, aliae *speciales*: generales itidem sunt vel *decreta*, quae nemine consulente a summo Pontifice in Synodo maxime romana sunt editae, vel *Epistolae decretales*, quae sunt eorundem Pontificum constitutiones ad consultationem vel relationem siue Praelatorum, siue priuatorum emissae. Dicuntur autem ideo decretales, quia in iisdem re mature discussa aliquid generaliter valituum decernitur. *Constitutiones speciales* rescripta proprie appellantur, et sunt responsum summi Pontificis scripto redditum

ditum ad supplicationem aut instantium partium, in quibus gratia conceditur, aut circa causarum decisionem aliquid disponitur, unde rursus illa rescripta in rescripta gratiae et iustitiae diuiduntur, de quibus interpretes fusius ad titulum Decretalium de Rescriptis tractant. Catalogum epistolarum a romanis Pontificibus editarum exhibet Douiat citat. loco cap. XXII. et sequ. Quomodo vero in corpus Iuris canonici relata fuerint, exponemus, ubi de collectionibus Iuris antiqui, medii et nouissimi differendi occasio erit.

§. LXXXV.

Vltimum Iuris canonici fontem originarium constituunt Regulae sanctorum Patrum. Patris vero nomine intelligimus virum scientia et pietate non minus, quam competenti antiquitate venerabilem.

Tres qualitates Ecclesia requirit, ut quemquam titulo Patris honoret: *primo* aetatem competentem, quia sunt genitores nostri, qui Ecclesiam recenter natam, et quasi in incunabulis adhuc iacentem paterno fouere auxilio, verbo pascere, et nutrire exemplo debuerunt. Quousque vero ista aetas extendenda sit, non omnes inter se conueniunt: alii in Patrum numero adhuc recensent S. Bernardum saeculo X. Ecclesiam nostram illustrantem, alii hunc terminum restringunt vsque ad Ecclesiae saeculum VII. ita vt vltimum inter Patres locum occuparet S. Gregorius Magnus et Isidorus hispalensis. Illos, qui posteriori tempore floruerunt, Poedagagorum magis, quam Patris habere rationem contendunt. *Secunda* qualitas est scientia emiens, quae in Patre eo magis desideratur, quo certiore viuendi regulam filii ab eo exspectant. Ne vero Pater aliud doceat verbo, aliud exemplo monstret, necessaria *tertio* est sanctitas non doctrinae tantum sed morum etiam, vt fideles argumentorum pondere moueat, exemplo vero trahat ad imitationem. Multos vltima haec conditio anxios tenet, quum illos etiam Patris titulo honorari audiunt, qui non ad finem vsque in vitae et morum sanctitate perstiterunt. De Tertulliano et Ori-

gene

gene certum est, quod hodiernum vsque in diem Sanctorum catalogo inserti non sint, et nihilominus venerabile Patris nomen bene multi iisdem adiiciunt. Verum quum Patrum Ecclesiae officium non in hoc solo consistat, vt filios spirituales generent, quo in sensu sanctitas doctrinae et morum oppido necessaria est, sed insuper esse debeant testes et depositarii sacrarum Traditionum, ideo quoad istum saltem effectum Patris titulo non indigni erunt, quum saepe quam plurimum intersit Ecclesiae, vt veritas ex ore illorum quoque habeatur, qui, licet ab eiusdem communione segregati, veritati nihilominus testimonium vel inuiti dicere coguntur.

§. LXXXVI.

Quum in Iure nostro nec scientia, nec sanctitas potestatem legislatariam tribuat, facile quivis intelliget, doctrinam vnius alteriusue Patris stabilem agendi regulam nequaquam efficere, omnium tamen consensus circa aliquod dogma fidei aut morum, quum infallibile sit Traditionis diuinae testimonium, certissimam tum credendi, tum agendi normam praestat.

Longe diuersum esse, sacras scripturas interpretari, et causas controuersas authoritatiue decidere, aut iisdem decidendi legem praescribere, Gratianus distinct. XX. satis clare indicauit. Ad illud scientia, ad hoc vero iurisdictione quoque opus est, quae quum non singulis Patribus pro vniuersali saltem Ecclesia competat, manifesta sequela est, eorundem doctrinas vniuersos fideles minime ligare posse, nisi speciatim quaedam capitula ex illorum operibus desumpta ab Ecclesia recipiantur, et fidelibus ad imitationem proponantur. Vnanimis autem Patrum consensus tanti semper ab Ecclesia habitus est, vt ab eorum quoque loquendi modo recedere noluerit. Concilium constantinopolitanum III. act. II. dixit: “Omnino necesse est, non solum secundum
“sensum sequi Ss. Patrum dogmata, sed iisdem vti vocibus cum illis,
nihil-

“ nihilque penitus innouari. “ Quare vero tantam reuerentiam iisdem exhibeat, statim in subsequentiis declarauit. “ Sanctorum Patrum “ dogmata tamquam leges sanctae Dei suscipiunt Ecclesiae. “ Attamen probe notandum hic est, quod vnanimem Patrum consensum haud ita accipiamus, vt eadem res apud omnes sine exceptione discussa et decisa legi debeat. Sufficit nobis, si moraliter omnium habeatur consensus, prout id exponit Petronius ad Regem Angliae ita scribens: “ Tunc “ vnanimis Patrum consensus cumulate probatus aestimari debet, quum “ singularum nationum eminentissimi in alicuius rei assertionem consenti- “ unt, ita vt inter illos nemo, qui semper orthodoxis adhaesit, dis- “ sentiat. “ Haec de fontibus Iuris canonici tam in genere quam in specie dixisse sufficiat: vberiore horum omnium notitiam Iuris sacri Candidatus pro temporis oportunitate sibi ipsi acquirere poterit, si hau- stis semel primis principiis illud, quod in scholis didicit, assidua lec- tione in dies augere primas inter curas habuerit.

F I N I S.

POSITIONES

EX

VNIVERSO IVRE

EX

CORPORE THESIUM.

- I. **I**us canonicum est systema Regularum seu Legum sacrarum e Scripturis diuinis, Traditionibus, Conciliorum Canonibus, romanorum Pontificum decretis, et SS. Patrum doctrinis desumptarum ad regendam Ecclesiam, informandos mores atque salutem animarum procurandam conflatum.
- II. Huius originem ad Christum Ecclesiae nostrae fundatorem referimus.
- III. Ecclesiam nouiter erectam Christus voluit esse Rempublicam separatam, et a Republica profana prorsus distinctam.
- IV. Huius Rectores constituit Apostolos, quos proin omni potestate ad regendum necessaria instruxit.
- V. Petrum tamquam Caput Ecclesiae et vnitatis centrum constituit, cui Rectores inferiores ex diuina institutione debent esse subordinati.
- VI. Haec potestas in Petro et Apostolis extincta non est, sed ad legitimos successores tum romanos Pontifices, tum reliquos Episcopos transiuit.
- VII. Leges ab his tam in Conciliis, quam extra Concilia latae maximo incremento fuerunt Iuri canonico.
- VIII. Scripturam sacram, in qua leges a Christo et ab Apostolis sancitae comprehenduntur, pro primario Iuris nostri fonte veneramur.
- IX. Vulgata nostra a tridentino Concilio ipsis fontibus non fuit anteposita sed inter latinas tantum versiones authentica declarata.
- X. Lectionem promiscuam sacrae Scripturae in lingua vernacula exaratae

) (

iu-

- XI.** iustissimis ex causis prohibet regula IV. Indicis.
Traditiones diuinas pari reuerentia cum verbo Dei scripto recipimus apostolicas vero et ecclesiasticas maximae authoritatis simul et utilitatis in Iure nostro defendimus.
- XII.** Conciliorum origo Iuri diuino non sine ratione adscribitur.
- XIII.** Concilia generalia conuocatione, celebratione et exitu legitima sunt infallibilis authoritatis.
- XIV.** Votum decisuum in Conciliis ex Iure diuino illis tamquam proprium est, qui a Spiritu sancto positi sunt regere Ecclesiam Dei.
- XV.** Romanus Pontifex verus Petri successor praeter honoris et authoritatis primatum etiam iurisdictionis gerit.
- XVI.** Propterea tamen Monarcha dici nequit:
- XVII.** Neque Episcopi meri ipsius Vicarii sunt, sed potestatem, quam habent, a Christo immediate acceperunt.
- XVIII.** Si ex cathedra loquitur, in rebus fidei et morum infallibilem nobis regulam proponit.
- XIX.** Sanctos Patres tamquam Traditionum diuinarum et apostolicarum fidelissimos depositarios veneramus.
- XX.** Testes Traditionum Tertullianus et Origenes etiam esse possunt, licet postmodum in errores prolapsi sint, ne eosdem Ecclesia in Sanctorum numero recenseat.

EX IVRE NATVRAE ET GENTIVM.

- I.** Ius Naturae sine Deo Authore cognosci nequit.
- II.** Quamuis illud per lumen rationis nobis innotescere debeat, ratio tamen sibi soli relictam in illo inuestigando satis secure haud procedit.
- III.** In subsidium itaque adhibenda est reuelatio et Ecclesiae authoritas.
- IV.** Ius Naturae ita immutabile est, vt nullam admittat abrogationem, aut dispensationem proprie dictam.
- V.** Homo vitae et membrorum suorum dominium non habet.
- VI.** Ideo autochiria Iure naturae prohibetur.
- VII.** Licet hoc Ius iniustum vitae aggressorem occidere seruato modamine inculpatae tutelae concedat:
- VIII.** Ad saluandum tamen honorem id minime indulget.
- IX.** Duellum ex hoc ipso Iure omni modo proscribitur.
- X.** Ius gentium est ipsum Ius naturae inter gentes applicatum.
- XI.** Sola potentia vicinae gentis crescens iustis bellorum causis non adnumeratur.

EX IVRE CANONICO.

- I.** Rescriptum gratiae aequae ac rescriptum iustitiae per dolosam ob
aut

- aut subreptionem obtentum corrumpit.
- II.** Praeter actus populi ad consuetudinem requiritur tacitus aut legibus saltem expressus superioris consensus, ad quem colligendum in Iure certum tempus non assignatur.
- III.** Ex Iure diuino certum stabilemque modum prouidendi Ecclesiis vacantibus non habemus.
- IV.** Electiones ab antiquissimis saeculis in usu erant, et licet per varias reservationes olim valde impeditae fuerint, hodie tamen per Concordata Capitulis Germaniae restitutae sunt.
- V.** Ex eo, quod populus electionibus aliquando interfuerit, non legitime inferitur, eundem exercuisse quamdam particulam Iuris in Sacra.
- VI.** Electio, vt canonica sit, requirit maiora vota respectu omnium eligentium.
- VII.** Si concurrat cum postulatione, sufficit, si a maiori, quam tertia parte celebretur.
- VIII.** Vt postulatus in eodem concursu electum vincat, duplicem maiorem numerum respectiue ad totum capitulum pro se habere debet.
- IX.** Qui possunt eligere, possunt etiam postulare, et qui praescripsit Ius eligendi, praescripsit etiam Ius postulandi.
- X.** Ex pacto nudo de Iure canonico non imploratio tantum Indicis, sed actio quoque datur.
- XI.** A laudo arbitri concedi potest reductio ad arbitrium boni viri.
- XII.** Clericus licet forum ecclesiasticum pro competenti agnoscat, tenetur tamen emptorem laicum de euictione laborantem in foro saeculari defendere.
- XIII.** Remedium spolii ne quidem de Iure canonico contra tertium bonae fidei possessorem competit.
- XIV.** Ius canonicum merito correxit Ius ciuile, quod praescriptionem non obstante mala fide supernueniente probat.
- XV.** Res ecclesiasticae etiam mobiles XL. annis praescribuntur.
- XVI.** Qui curam animarum habent, Iure naturali et diuino in thesi obligantur, vt resideant in suis Ecclesiis.
- XVII.** Hodiedum non obstantibus Concordatis, discrimen statuendum est inter reservationes Iuris scripti et non scripti.
- XVIII.** Quum iuxta litteram Concordatorum per nullam aliam dispositionem se impediturum promiserit Pontifex ordinarios collatores, hinc nec manus papalis appositio, nec praeuentio eiusdem amplius locum habere potest.
- XIX.** In dubio, an beneficium in mense apostolico, vel in mense ordinarii collatoris vacare coeperit, probabilius pro ordinario standum est.
- XX.** Annatae, prout in Concordatis moderatae leguntur, iuste ac citra labem simoniae peti et solui possunt.

- XXI. Authentica Concordatorum interpretatio ad summum Pontificem simul et Imperatorem, nec non ad inclytam nationem germanicam pertinet.
- XXII. Non valet repudiatio legati a solo Praelato facta.
- XXIII. Haereditis institutio nec de iure canonico alterius arbitrio recte committitur.
- XXIV. Extraneus in regula, cui competit ius percipiendi decimas contra Parochum, non hoc ipso etiam percipit noualia. Ab hac tamen regula dantur exceptiones.
- XXV. Ius Patronatus fundo dotali cohaerens maritus exercet.
- XXVI. Monachi, qui praeter vitam contemplatiuam etiam actiuam profitentur, curae animarum incapaces non sunt.
- XXVII. Quamuis immunitas ecclesiastica plurimum debeat priuilegiis Principum;
- XXVIII. Exinde tamen non bene inferitur: ergo ad nutum reuocabilis est.
- XXIX. Ius asyli in nouo testamento institutionis humanae est:
- XXX. Ac si modernam Ecclesiae disciplinam spectemus, istud Ius restringendum magis quam extendendum videtur.
- XXXI. Sponsalia ante septennium contracta nulla sunt.
- XXXII. Horum cognitionem longissimo tempore habuit Ecclesia, et hodie dum eandem merito sibi vindicat.
- XXXIII. Iuri diuino conformiter statuit Pontifex in cap. VII. de diuortiis, quod si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, et alter nolit paci fice et absque contumelia in Creatorem cohabitare, soluaturn coniugium quoad vinculum.
- XXXIV. Simonia, in prouisionibus beneficiorum commissa, easdem irritas reddit, quamuis solum fuerit conuentionalis.
- XXXV. Usurae mere lucratoriae omni iure proscribuntur.
- XXXVI. Quamuis priuilegia gratiosa absolute a concedente semper sint reuocabilia, ea tamen, quae titulo oneroso acquisita sunt, Ius perfectum operantur.
- XXXVII. Priuilegiis titulo oneroso acquisitis assimilantur etiam priuilegia remuneratoria.

EX IVRE CIVILI.

- I. Imperium merum non in sola animaduersione tantum, sed etiam causae cognitione consistit.
- II. Actio publicana datur etiam vero domino.
- III. Quamvis remedium L. 2. cod. de rescind. venditione in transactione locum non habeat:
- IV. Optime tamen ad emptorem extenditur, qui tum enormiter laesus esse censetur, si pro re valente 100. dederit 151.

- V. Mulier etiam edocta de beneficio Scti Velleiani, eidem de rigore Iuris renunciare nequit.
- VI. In commodato non est locus compensationi.
- VII. Thesaurum in fundo vendito ante traditionem sine opera illicita a venditore repertum ex integro ad eum ipsum spectare iudicamus.
- VIII. Periculum rei in specie venditae et nondum traditae ad emptorem pertinet.
- IX. Conductor ob incendium in aedibus conductis ortum non tenetur refarcire damnum, nisi locator culpam probauerit.
- X. Pater non tenetur dotare filiam alias locupletem.
- XI. Tutor ob culpam latam remotus non fit infamis.
- XII. Super relictis in testamento tabulis non inspectis transigi nequit.
- XIII. Neque filius familias de peculio extraordinario testari potest.
- XIV. Donatio ob superuenientem liberorum natiuitatem reuocari non valet.
- XV. Possessor bonae fidei fructus consumptos facit suos, licet ex illis factus sit locupletior.

EX IVRE PVBLICO.

- I. Collegium electorale a Gregorio V. et Ottone III. institutum fuisse, sufficienter hactenus nondum probatum est.
- II. Maiestati caesareae capitulatio non derogat.
- III. Pax religiosa et westphalica ex capite vis et metus impugnari non potest,
- IV. Sed sancte seruanda est etiam quoad ea, quae exercitium Religionis et vsum bonorum ecclesiasticorum concernunt, non obstante protestatione pontificia, quae nihilominus suo effectui non caret.
- V. Est tamen vtraque pax strictae interpretationis :
- VI. Ideoque tantum tres Religiones in pace westphalica memoratae eius beneficio gaudent.
- VII. Votum commune statuum augustanae confessioni addictorum secundum eorum maiora in vim conclusi adornatum, omni ordini comitiali, legibus, et formae Imperii aduersatur.
- VIII. In solis negotiis Religionem vel directe vel indirecte concernentibus, pluralitas suffragiorum non obtinet.
- IX. Simultaneum innoxium libere introduci potest a Domino territoriali.
- X. Emigrare volentes inniti transplantari nequeunt.

EX IVRE FEVDALI

ET

CRIMINALI.

- I. Inuestitura per annulum et baculum recte fuit abrogata :
- II. Per hanc tamen abrogationem Imperatori de legitima sua potestate nihil decessit.

- III. Femina a Fendo semel exclusa, non manet semper exclusa:
- IV. Neque excluditur semel admissa a masculo postea nato.
- V. Clerici saeculares in Germania successionis feudalis capaces sunt.
- VI. Felonia a Praelato commissa Ecclesiae nullum nocumentum adfert.
- VII. Filius per subsequens matrimonium legitimatus de rigore Iuris ad successionem feudalem non admittitur.
- VIII. Tortura an bene inter Christianos recepta sit, in Theoria merito dubitatur:
- IX. Praxis tamen curiarum saecularium contraria iniquitatis argui non potest.
- X. Fur legitime condemnatus, si rupto fune incolumis de patibulo delapsus sit, a morte non liberatur.

V. I. O. G. D.

Schmetterer, Modestus / Sutor, Andreas, / Hieronymus

Introductio In Vniuersvm lvs Canonicvm quam sub auspiciis Hieronymi
Josephi Francisci de Paula, Archiepiscopi et S. R. I. Principis
Salisburgensis

Salisburgi [1772]

4 Diss. 3700,14

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10971995-5

VD18 90872258